

Pårørendes valg av musikk i begravelser

Erlend Fagertun

**UNIVERSITETET
I OSLO**

MUS4090 – Masteroppgave i musikkvitenskap

60 studiepoeng

Institutt for musikkvitenskap

Høst 2022

Sammendrag

Denne oppgaven undersøker pårørendes valg av musikk i begravelser. Med utgangspunkt i syv kvalitative intervju belyses ulike praktiske, psykologiske og sosiologiske problemstillinger som de etterlatte må forholde seg til når de velger hvilken musikk som skal fremføres eller avspilles i sine kjæres avskjedsseremonier. Oppgaven utforsker hvordan musikkstykker individuelt kan knyttes til den avdødes identitet, og hvordan pårørende presenterer denne identiteten gjennom sine musikalske valg. På bakgrunn av internasjonal forskning ser jeg den moderne norske gravferden i en vestlig trend, der individuelle ønsker og forventninger om personlig tilpasning er i fremvekst. I lys av denne endringen forsøker jeg å finne ut hva musikk kan bety for dagens mennesker i møte med døden, og hvor vidt etablerte strukturer og tradisjoner i kirken og gravferdsbransjen svarer på pårørendes behov. I tillegg gir oppgaven et innsyn i de ekstrabelastningene pårørende har opplevd som følge av koronapandemien.

Forord

Etter to år med masterarbeid har jeg tilegnet meg nye perspektiver på musikk og musikkens betydning og innflytelse på mennesker og samfunn. Mye av min oppgave dreier seg om musikkens tilknytning til enkeltmennesket, og som utdannet og praktiserende musiker er det overraskende behagelig å slippe og forholde seg til som musikk som «bra», «dårlig» og alle gradene i mellom.

Store deler av mastergraden ble gjennomført i et samfunn underlagt koronarestriksjoner. Forelesninger, veiledning, gruppearbeid – alt har foregått uten fysiske møter. Likevel husker jeg sosiale undervisningstimer i et nedstengt Norge, der smilende ansikt spredte faglig engasjement fra sine tildelte rektangler på dataskjermen.

I arbeidet med oppgaven har jeg fått uvurdelig hjelp av min kunnskapsrike veileder Peter Edwards. Hans oppmuntring, innsikt i temaet og smittende evne til pragmatisk planlegging har utvilsomt løftet teksten. Videre vil jeg takke Jølstad begravellesbyrå og byråleder Odd Borgar Jølstad for velvillig bidrag til rekruttering av informanter, prost Sigmund Akselsen for avgjørende innspill til faglitteratur og min bror Thoralf Fagertun som har korrekturlest og kommet med nyttige påpekninger. Den største takken går likevel til informantene som har delt av sine erfaringer, ofte fra et utgangspunkt der hverdagen fortsatt var preget av tapet av en kjær slektning. Uten dem hadde det ikke blitt noen oppgave å skrive.

Mye har skjedd både privat og utenfor stueveggen i løpet av disse to årene. Jeg søkte på masterprogrammet i et nedstengt samfunn, og avslutter det nå med trengsel på bussen til biblioteket, et nytt barn på soverommet og krig i Europa. Som mine informanter har vist meg, kan det være oppløftende å dyrke sin egen musikalske identitet – spesielt i møte med livets store spørsmål. Så da får bladene fortsette å falle mens jeg setter på min høyst personlige miks av Dietrich Buxtehude, Gerald Finzi og Terje Nilsen.

Oslo, en uke før Halloween 2022

And while death remains the ultimate mystery – and with complete certainty, we are all destined to this fate – we must learn to find solace in knowing what we can about death, but also to embrace the void of not knowing, with music as our guide.

Marie Josephine Bennett and David Gracon

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	ii
Forord	iii
Innholdsfortegnelse.....	v
DEL 1: Innledning, teori og metode	1
Bakgrunn.....	1
Problemstilling og forskningsspørsmål	2
Oppgavens oppbygning	3
Musikksosiologi, begreper og andre musikkvitenskapelige fagretninger.....	4
<i>Forskning og teoretisk rammeverk .....</i>	<i>5</i>
Tidligere forskning	9
<i>Metode .....</i>	<i>14</i>
Det kvalitative intervjuet	14
Forberedelse til intervju	16
Personvern.....	17
Rekruttering av informanter	17
<i>Hva er en begravelse? .....</i>	<i>19</i>
Tradisjoner i bevegelse	20
Sekularisering.....	21
Begravelsesritualet som overgang og musikken som overgang	23
Begravelsens oppbygging	25
Avgrensing	27
Del 2: Resultater og diskusjon.....	28
<i>Sorgens mange ansikter .....</i>	<i>28</i>
Informant 1	29
Informant 2	29
Informant 3	30
Informant 4	31
Informant 5	32
Informant 6	33
Informant 7	34
<i>Hvilken musikk blir valgt? .....</i>	<i>36</i>

<i>Hva påvirker pårørendes valg av musikk? .....</i>	<i>36</i>
Tradisjon, trygghet og tro	39
Hvem velges musikken for?	43
En musikalsk minnetale	46
Konstruksjon av en identitet.....	49
Tidligere erfaringer	55
Å påvirke og kontrollere en vanskelig situasjon	57
Salmer til besvær	59
En personlig seremoni	64
Musikkens kraft	65
Håp for fremtiden	69
Tidspress	72
Begravelsesbyrået.....	74
Levende musikk og avspilt musikk.....	75
Korona	79
Økonomi	82
Algoritmer og lyttevaner.....	84
<i>Musikken og begravelseritualets plass i dagens postmoderne samfunn .....</i>	<i>87</i>
Del 3: Oppsummering, konklusjon og avslutning.....	90
<i>Oppsummering og konklusjon .....</i>	<i>90</i>
<i>Veien videre .....</i>	<i>94</i>
<i>Forslag til videre forskning .....</i>	<i>94</i>
<i>Kirkens strategi.....</i>	<i>96</i>
<i>En siste hilsen.....</i>	<i>97</i>
Referanser	98
Vedlegg	101
<i>Samtykkeerklæring .....</i>	<i>101</i>
<i>Semistrukturert intervjuguide.....</i>	<i>103</i>
<i>Transkriberte intervju .....</i>	<i>104</i>
Intervju med informant 1	104
Intervju med informant 2	114
Intervju med informant 3	120
Intervju med informant 4	132

Intervju med informant 5	147
Intervju med informant 6	163
Intervju med informant 7	174

DEL 1: Innledning, teori og metode

Bakgrunn

18. desember 2021 testet et av barna mine positivt på korona. På dette tidspunktet var det strenge regler for koronaisolasjon og smittekarantene for nærkontakter. Hele familien gikk straks i isolasjon, og vi kunne teste oss ut etter tidligst 10 dager. Siden jeg jobber som kirkemusiker betydde det blant annet at den lokale julaftensgudstjenesten seks dager senere måtte gjennomføres uten meg (og utendørs i et avgrenset område, for et publikum på maksimalt 200 personer).

Men allerede tirsdag 21. desember, altså tre dager inn i isolasjonstiden, fikk jeg beskjed fra ledelsen om at jeg kunne gå på jobb som begravellesmusiker dersom jeg testet negativt på en hurtigtest samme morgen. Å være musiker i begravelse ble og blir nemlig sett på som et samfunnskritisk oppdrag. I deler av den toårige koronaperioden vi har lagt bak oss, har all ikke-digital offentlig fremføring av musikk vært forbudt. Intime jazzklubber, Den Norske Opera & Ballet, store konserthus, viseklubber og alt annet har vært tvunget til å stenge dørene. Begravelser har faktisk vært det eneste arrangementet der levende musikk kunne fremføres for et publikum.

Jeg starter med dette perspektivet for å påpeke at musikk i begravelser ikke bare er noe som er viktig for enkeltpersoner. *Det er en avgjørende del av et ritual som blir sett på som samfunnskritisk av norske myndigheter.*

Musikk og ritualer berører. Ritualisering av sorg er antagelig blant menneskehetens eldste ritualer (Jacobsen & Groth, 2022). Men i dag opplever mange oppgaven som en ny og kanskje utfordrende affære, der en rekke valg må tas. Skal seremonien være så tradisjonell som mulig, eller speile individet best mulig? Kirke eller et annet trossamfunn? Begravelse eller kremasjon? Hvilken farge skal man ha på kisten? Hvordan skal programmet se ut? Hvilke blomster skal bestilles? Hvordan skal man utforme dødsannonser?

Mulighetene for å sette sitt preg på musikken i seremonien er mange. Skal man ha levende musikk eller avspilling av musikk? Skal man velge musikk som den avdøde var glad i eller skal man velge musikk man selv synes passer? Er det salmer som best kan uttrykke sorgen og minnene, eller kanskje en vise av Erik Bye? Skal noen i familien synge/spille eller skal man leie inn profesjonelle musikere? Skal familien stemme i eventuelle fellessanger selv, eller trenger man en forsanger? Eller kanskje skal man ha litt av alt?

I norske begravelser er det nå så mange musikalske valgmuligheter at planleggingen kan bli en hektisk og forvirrende oppgave, spesielt dersom man ikke har erfaring med mulighetene og begrensningene. Dette får meg til å undre: Hvilke forventninger er det som skal innfris? Hva må pårørende gjennom i løpet av den korte tiden fra dødsfall til seremoni? Hva er det egentlig som foregår når pårørende skal planlegge musikken i en begravelse?

Problemstilling og forskningsspørsmål

I denne oppgaven vil jeg undersøke pårørendes valg av musikk i gravferd, praktiske utfordringer og muligheter ved bruk av musikk, og hvor vidt forventningene preger og samsvarer med den faktiske opplevelsen. Oppgaven vil bidra med ny kunnskap om bruken av musikk i begravelser, men også nye perspektiver på hvordan vi forholder oss til døden gjennom musikk. Gjennom kvalitative intervju med pårørende, gjort etter at de har planlagt og gjennomført en gravferdsseremoni, ønsker jeg å kaste lys over prosessen frem til valg av musikk, hvordan pårørende opplever musikken i seremonien og hvordan de i ettertid reflekterer rundt egne valg. For, som Tia DeNora skriver, musikk forholder seg til samfunnet, men *hvordan* må vises og bevises, ikke tas for gitt. (DeNora, 2000, p. 4).

Denne oppgaven er todelt, i den forstand at pårørendes musikkvalg på den ene siden omhandler det praktiske rundt en seremoni – som økonomi, samarbeid med begravelsesbyrå, forskrifter, korona, tradisjoner og tidsbruk. På den andre siden er musikken en opplevelse og pårørendes valg handler da om musikalsk tilknytning, sosial tilhørighet gjennom musikk og hvordan vi knytter våre verdier, følelser og tanker til musikk.

Mitt forskningsspørsmål er:

- Hva påvirker pårørendes valg av musikk i begravelser og hvordan kan dette bidra til å utvide forståelsen av ritualet og hvordan vi forholder oss til døden gjennom musikk?

Opprinnelig så jeg for meg tre forskningsspørsmål. De to jeg ikke har tatt med lød: «Hvilke forventninger har de pårørende til musikken de velger?», og «Hvordan opplever de pårørende etterpå at musikken de valgte samsvarer med forventningene de hadde?». Grunnen til at jeg gikk bort fra disse forskningsspørsmålene, er at jeg tidlig i intervjuprosessen skjønnte at for mange av de nærmeste pårørende er musikken i seremonien slett ikke en anledning for å «nyte god musikk» eller et mulighetsrom for å kunne reflektere over livet og døden. Det er oftere en følelsesmessig intens avskjedsstund, som det er utfordrende nok å komme seg gjennom uten å bryte sammen. Likevel kan musikkvalgene i ettertid fremstå som riktige og seremonien kan ha en viktig rolle i sorgarbeidet, også lenge etter at den har funnet sted. «Funerals aren't nice but it couldn't have been nicer» er tittelen på en engelsk studie, og tittelen artikulere de motsetningsfylte følelsene som en begravelsesseremoni kan føre med seg.

Oppgavens oppbygning

I første del presenterer jeg forskningsspørsmålet, situerer oppgaven i forskningsfeltet og redegjør for teorien som brukes som grunnlag for formuleringen av problemstillingen og analysen av intervjuene. Deretter går jeg gjennom tidligere forskning på området, og viser hvordan forskere internasjonalt nærmer seg temaet *musikk i begravelser*. Så argumenterer jeg for mitt metodevalg, går gjennom relevante perspektiver på det kvalitative intervjuets egenart, og beskriver utfordringer jeg har møtt på i løpet av prosjektet. Videre belyser jeg forutsetningen for pårørendes musikkvalg ved å skrive om begravelsen som et ritual og som en tradisjon.

I andre del presenterer jeg først intervjupersonene, som jeg i oppgaven velger å kalle informanter. Deretter viser jeg statistisk hvordan informantene har vektet ulike relevante faktorer i planleggingen og gjennomføringen av musikken i seremonien, før jeg går over til å diskutere utvalgte temaer i min analyse av intervjuene. Jeg avslutter del to med å forsøke å si noe om musikken og begravelsesritualets plass i dagens samfunn, og hvordan vi forholder oss til døden gjennom musikk.

I tredje og siste del oppsummerer jeg mine funn og konkluderer, og kommer så med forslag til videre forskning, før jeg avslutter oppgaven med mitt perspektiv på musikkens betydning for pårørende i lys av masterarbeidet mitt.

Fundamentet i oppgaven er informantenes fortellinger, og jeg har i løpet av teksten valgt å gi stor plass til utsagn av betydning og relevans til oppgaven. I tillegg har jeg valgt å vedlegge de transkriberte intervjuene i sin helhet. Dette er fordi jeg opplever at det fullstendige intervjuet i seg selv forteller noe viktig om musikken i begravelser som ethvert utdrag og forsøk på analyse kan tilsløre.

Musikksosiologi, begreper og andre musikkvitenskapelige fagretninger

Teoretiske perspektiver fra blant annet musikksosiologi er med på å forme og svare på spørsmålene som reises gjennom denne oppgaven, i et forsøk på å analysere og forstå mine observasjoner. Jeg henter inn teori fra andre beslektede musikkvitenskapelige fagområder der jeg anser det som nødvendig for å behandle forskningsspørsmålet på en grundig måte. Musikksosiologi er studien av musikkens rolle i samfunnet, musikken som en dynamisk kommunikasjonsform og musikkens posisjon i etablerte sosiale strukturer (Shepherd & Devine, 2013). Musikksosiologi er, som navnet tilsier, en kombinasjon av musikkvitenskap og sosiologi. Det vil si et fagområde i spenn mellom to vitenskapelige disipliner, der ulike forskere kan ha ulike oppfatninger og innfallsvinkler til begrepet og meninger om det hører hjemme i musikkvitenskapen eller kultursosiologien (og dermed sosiologien) (Østerberg & Bjørnerem, 2017, p. 11). Musikksosiologi er ifølge John Shepherd og Kyle Devine et felt som nå preges av et stort antall teorier, metoder og debatter. Feltet er faktisk så bredt at det er uklart hvor musikksosiologien slutter og andre fagdisipliner begynner, og omvendt (Shepherd & Devine, 2013). Foreløpig er det ikke gjort det Østerberg kaller helhetlig forskning i musikksosiologi i Norge, men enkeltstudier har preget feltet uten noen enhetlig tilnærming (Østerberg & Bjørnerem, 2017, p. 12).

Det er utfordrende å orientere seg i landskapet av begreper og retninger innen musikkvitenskap, som har utviklet seg til å bli en mangfoldig og tverrfaglig fagdisiplin. En oppgave som skal forsøke å si noe meningsfullt om musikkvalg i en sorgsituasjon, vil kunne

berøre flere underdisipliner av musikkvitenskap. Musikkantropologi, kulturstudier, musikkpsykologi, musikkterapi, etnomusikk, musikkhistorie og musikkteori er alle fagretninger som kunne tenkes å være rammeverk for en oppgave om valg av musikk i begravelser. I tillegg finnes andre etablerte, delvis overlappende fagfelt som musikkestetikk og musikkfilosofi. Til sammen kan de mange fagretningene, disiplinene og begrepene utgjøre et forvirrende mangfold av definisjoner og tradisjoner.

Musikkvitenskap er i stadig utvikling, og har vokst fra å konsentrere seg om de store verkene av de store komponistene, den såkalte «grand tradition», til også å inkludere musikk som et sosialt fenomen. New Musicology er et begrep som brukes for å betegne et sett individer og idéer som fikk fotfeste i USA fra midten av 80-tallet. Bevegelsen, som var preget av postmoderne tankegods, problematiserte positivisme og «det autonome musikkverket». Det ga utslag i en vilje til å engasjere seg i disipliner utenfor musikkvitenskapen, spesielt innen humaniora og sosiologi. Resultatet ble at forutsetningene for musikkvitenskapelig diskusjon endret seg. En av de mest toneangivende tenkerne innen New Musicology var musikkkritikeren Joseph Kerman, som i 1985 publiserte en kritikk av tradisjonell musikkvitenskap kalt *Contemplating Music: Challenges to Musicology* (Brett, 2001). Nye perspektiver har kommet til etter dette, blant annet et feministisk fokus der Susan McClary har vært en av pionerene. Hun har utvidet forståelsen av temaer innen populærmusikk, for eksempel konstruksjonen av identitet i Madonnas musikk. I tillegg ser hun med nytt blikk på forskjeller i tolkningen av klassiske vestlige komponister som Schubert og Beethoven ved hjelp av kjønnsteori (gay musicology) (Beard & Gloag, 2016, p. 181). Et fokusskifte fra musikk som et produkt til musikk som en prosess, med alt det innebærer, åpner opp en bred inngangsportale til musikk som studiefelt. (Duckles et al., 2020)

Forskning og teoretisk rammeverk

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for forskning, artikler og litteratur jeg har brukt som ressurser i arbeidet med oppgaven. Som en plattform bruker jeg Tia DeNoras og Christopher Smalls tilnærminger (DeNora, 2000; Small, 1998), der musikk ikke lenger er en «ting» som kan forstås ved å studere noter eller analysere innspillinger, men snarere en sosial aktivitet. Derfor blir fokuset i oppgaven min ikke *hvilke* musikkstykker de pårørende velger, men *hvilken betydning* musikkstykkene har for de pårørende og videre hvordan denne

betydningen har oppstått og hvilke prosesser som gjør at musikken fremstår som viktig og aktuell for de pårørende i en avskjedsseremoni.

I boken *Music in Everyday Life* utforsker Tia DeNora hvordan musikk virker på oss, ikke bare i konsertsalen, men i utallige andre dagligdagse situasjoner. Hun viser hvorfor det er umulig å forstå musikkens funksjon, virkning og mening, kun ved å studere lyd eller noter isolert fra de omstendighetene og den arenaen musikken brukes i. Studier av musikk kan bare si oss noe om denne spesielle delen av musikken, i dette spesielle øyeblikket, for disse spesielle personene. En musikkanalyse som tar for seg «selve musikken» er utilstrekkelig for å si noe om musikkens affekt og for å beskrive musikkens intrikate innvirkning på det sosiale livet (DeNora, 2000, p. 23). De fleste av oss har i følge DeNora en inngående kunnskap om hvilken musikk som passer til ulike situasjoner. Vi har også kunnskap om oss selv, slik at vi kan sette på den musikken som «transporterer» oss til rett sted, gitt det humøret vi er i. Musikken vi har hørt (og lagt merke til) i en spesiell situasjon, vil kunne forbindes med akkurat den situasjonen, og kan brukes aktivt for å minne oss om den, eller for å gjenskape den (DeNora, 2000, p. 50).

Christopher Smalls bok, *Musicking*, har som grunnpremiss at musikk alltid er noe som mennesker gjør: «It is only by understanding what people do as they take part in a musical act that we can hope to understand its nature and the function it fulfills in human life» (Small, 1998, p. 8). Han argumenterer for at når det «musiseres», etableres det alltid relasjoner, og det er i disse relasjonene meningen med musikken ligger (Small, 1998, p. 13).

I denne oppgaven fokuserer jeg også på de pårørendes konstruksjon av den avdødes musikalske identitet, og hvordan utvelgelsen av musikk ofte blir gjort for å presentere denne identiteten, og for å hedre og minne den som har gått bort. Psykolog og professor i musikkvitenskap Even Ruud har skrevet om musikk og identitet, og hvordan vi med hjelp av musikk kan konstruere en historie om oss selv. Vi har alle en mulighet til å bruke musikken som en identitetsmarkør på forskjellige måter gjennom livet. Ved hjelp av tonene og de mange lag av assosiasjoner og markører som musikken viser til, kan vi fortelle andre om hvem vi er, eller hvem vi ønsker å være (Ruud, 1997, pp. 51-55). I en avskjedsseremoni blir

musikk et egnet medium for å nærme seg og reflektere rundt vanskelig tanker om døden og vår dødelighet.

Den første delen av forskningsspørsmålet mitt er hva som påvirker pårørendes valg av musikk i begravelser. En grunnleggende forutsetning for å velge musikk i en begravelse er at en person er død, og i vårt møte med døden blir vi konfrontert med livets forgjengelighet og samtidig bevisstgjort vår egen eksistens. Gjennom boken *The Denial of Death* poengterer Ernest Becker at bevisstheten om døden er unik for mennesker, og alle samfunn fører en kamp for å unngå og ta dette inn over seg (Becker, 1975). I et forsøk på å kompensere for dødens uunngåelighet, introduserer Becker forestillingen om udødelighetsprosjekter: mål og verdier som vi utarbeider for vårt konseptuelle selv, i håp om at disse vil få resonans utover døden til vårt fysiske jeg. I forordet til 1997-utgaven av *The Denial of Death*, oppsummerer filosof og foreleser Sam Keen Beckers filosofi med å hente frem fire av hans resonnementer som gjensidig bygger på hverandre:

1. *Verden er et skremmende sted.* Alle levende organismer opprettholder sin eksistens ved å tære på andre. Vi mennesker har gått fra å være byttedyr til å trone på toppen av næringskjeden, men dette har skjedd for (evolusjonært sett) kort tid siden, så byttedyrets konstante angst ligger som en del av vår kollektive underbevissthet.
2. *Den grunnleggende motivasjonen for menneskelig oppførsel er å kontrollere vår angst, å fornekte dødens grusomhet.* Den mest grunnleggende angsten i oss som har tilegnet seg selvbevissthet, er vissheten om at vi skal dø.
3. *Fordi dødsangsten er så overveldende konspirerer vi for å holde den ubevisst.* Dødsangsten er ikke bare ukomfortabel, den må aktivt undertrykkes. Individuell og sosial karakter kommer fra underbevissthetsens kamp for å fjerne dødsangsten fra bevisstheten.
4. *Våre heroiske prosjekt for å bekjempe ondskap, har den paradoksale effekten å bringe mer ondskap inn i verden.* Fordi dødsangsten forblir ubevisst og undertrykt, retter vi aggresjonen nærmest vilkårlig mot andre trusler, som mennesker med annen hudfarge, religion og ideologi, og gjør motstanden psykologisk til en kamp på liv og død mot den ultimate ondskap. Becker mener dette er dynamikken bak den eskalerende volden som har preget så mye av menneskehetens historie (Liechty, 1999). Som Becker hevder, mens frykten for døden motiverer våre udødelighetsprosjekter, kan vi velge å stille spørsmål ved vårt konseptuelle selv og i stedet forsone oss med dødens uunngåelighet. En slik aksept av

døden kan gjøre oss i stand til å velge våre verdier friere og overvinne farlige ideologier og dogmatisme. Slik kan dødsangsten også få oss til å uttrykke vår motstand mot døden i form av skapende handlinger og prosesser – som dikt, visuell kunst og musikk. Fordi informantene så tydelig griper til musikk i møte med ritualet som følger av et dødsfall, er det for meg naturlig å knytte Beckers perspektiver til oppgaven.

I boken *Mortality and Music* bygger Christopher Partridge på deler av resonnementet til Becker, og skriver at bevisstheten om døden svever som et spøkelse rundt helheten av livet (Partridge, 2015, p. 34). Han redegjør videre for begrepet *affective space*, som søker å forklare det tankerommet som musikklytting kan åpne. Han argumenterer for at populærmusikk opererer så nært hverdagslivet til lytterne, at det muliggjør rom for å uttrykke og tenke på det som betyr mest for dem. Og dermed tilbyr musikken et sted som er tilgjengelig et avgrenset tidsrom mens tonene klinger, der vi kan reflektere over døden og akseptere at den er uunngåelig. Han mener musikken har denne egenskapen fordi den er nært forbundet med de innerste nivå av hva vi er som mennesker og sosiale vesener (Partridge, 2015, pp. 134-135) Begravelser er en sosial aktivitet, og Partridge sine perspektiver er nyttige i forsøket på å utvide forståelsen av musikkens plass i ritualet.

Det er, så vidt meg bekjent, ikke forsket spesifikt på musikk i begravelser i Norge. Også internasjonalt er det flere forskere som kommenterer mangelen på slik forskning. I boken *Music and Mourning* bemerker forfatterne at empiriske studier av begravelsermusikk er overraskende vanskelig å oppdrive (Jane W. Davidson & Sandra Garrido, 2016, p. 12). Også i en stor studie fra Nederland poengteres det at det internasjonalt kun finnes en håndfull forskningsprosjekt som tar for seg musikk i moderne vestlige begravelser (Bruin-Mollenhorst, 2021, p. 79).

Derimot er det flere artikler som mer generelt tar for seg musikk som verktøy i en sorgprosess. Professor i musikkutdanning Torill Vist og professor i musikkpedagogikk og musikkterapi Lars Ole Bonde, undersøker hvordan lytting til musikk etter tapet av et barn ble brukt til både å «slippe ut sorgen» og til å fremkalle gode minner (Bonde, Ruud, Skånland, & Trondalen, 2013). I samme kompendium skriver Even Ruud hvordan musikk benyttes over hele verden for å lindre sorg. I følge Ruud lindrer musikken smerten og kan «tine en fryst

tilstand». I artikkelen tar han for seg to ulike eksempler: Et tilfelle der informanten lytter aktivt til musikk, og oppdager at denne vanen har positive effekter på sorgprosessen, og et tilfelle der informanten selv spiller piano og oppdager at pianostykket hun spiller kan uttrykke det hun selv føler. Musikken hun skaper fungerer som et følelsesmessig speil (Bonde et al., 2013)

Tidligere forskning

Fem observasjonsstudier fra henholdsvis Nederland, England, Sverige, Australia og Skottland, fanger opp flere tema som jeg behandler i denne oppgaven. På tross av forskjeller i forskningsspørsmål og metode (som jeg kommer tilbake til), gir de gjenklang i mine observasjoner i Norge i 2022 og derfor refererer jeg aktivt til dem i intervjuanalysene. Jeg vil nå se nærmere på hva disse studiene sier om objekter, perspektiver og metoder det er mulig og naturlig å bruke i forskning på musikk i begravelser. Hver studie har sine styrker og svakheter i tilknytningen til denne oppgavens kontekst, men til sammen forteller de en historie om internasjonal framvekst av individuelle musikkvalg i vestlige gravferdsremonier.

I en artikkel fra 2018 har forfatteren studert funksjonen til musikken i nederlandske begravelser (Bruin-Mollenhorst, 2018). Hun har observert 44 seremonier (og til sammen 236 musikkstykker), og undersøkt hvilken musikk som ble brukt, når i seremonien den ble benyttet, om det foregikk andre aktiviteter mens musikken ble spilt (som lysbildefremvisning, lystenning eller rosepålegging), hvordan musikken ble presentert og reflektert rundt, og hvor vidt tekstutdrag fra sangene ble referert til i andre deler av seremonien. Dette er også en del av en større avhandling som undersøker hvordan mennesker forholder seg til døden, i lys av musikken i dagens begravelser i Nederland (Bruin-Mollenhorst, 2021).

Seremoniene som Bruin-Mollenhorst har studert, er alle gjennomført i seremonirom tilknyttet ulike krematorium (Nederland hadde en kremasjonsandel på 65 prosent i 2017). Seremonirommene hadde innebygde teknologiske ressurser som prosjektorer og gode avspillingsanlegg og under ti prosent av musikkinnslagene var levende fremført musikk. (Bruin-Mollenhorst, 2021)

I analysen av musikken og funksjonen den har i seremonien, foreslår Bruin-Mollenhorst begrepet *musical eulogy*, som kan oversettes direkte med musikalsk nekrolog. (Når jeg senere i oppgaven refererer til begrepet, velger jeg å omformulere det til *musikalsk minnetale*.) I følge Bruin-Mollenhorst vil musikken som benyttes i seremonien ofte være musikk den avdøde satte høyt, og de fleste som er til stede vil aktivt lytte til musikken, selv om den skulle være langt unna egne musikkpreferanser. Hun argumenterer for at dette i mange tilfeller vil være en mer direkte måte å minnes den avdøde på, enn å ta veien om ordene til en minnetale skrevet av en tredjeperson. Funksjonen til denne musikken er da ikke primært teksten eller tonene i seg selv, men at den kan assosieres med den avdøde personen og gjenkalle minner.

Et forskningsprosjekt fra 2010 er basert på studier av 46 begravelser i England, og intervju med 29 ansatte i begravelserbyrå. Her fikk forskerne observere det første møtet mellom pårørende og begravelserbyrå. De fikk også, i de tilfellene familien tillot det, observere møtet mellom pårørende og seremonileder (prest o.l.). Selve seremonien ble så observert av to forskere, som samarbeidet om å utarbeide en beskrivelse av det de hadde vært vitne til. En uke etter seremonien ble familiene igjen kontaktet for et intervju om begravelsen. De omfattende dataene fra undersøkelsene ble brukt som grunnlag for andre del av studien: intervju med ansatte i begravelserbyrå og seremoniledere.

Studien konkluderte med at musikk var en av de mest betydningsfulle elementene i nesten alle begravelsene, og fremholdt at de aller fleste familier ville bestemme musikk selv. Det var svært viktig for pårørende å gjøre seremonien meningsfull på et personlig plan, og musikk fremsto som det vanligste verktøyet for å få det til. Avdødes musikksmak var også en viktig faktor i utvelgelsen av musikken. (Adamson & Holloway, 2012)

I en kvalitativ svensk studie fra 2020 ble tolv pårørende intervjuet om musikk og musikkvalg i forbindelse med «avskjedsseremonier» til sine nære slektninger. Fokuset var særlig på erfaringer med sorgprosessen, relatert til musikkvalg. Forfatterne fant at musikk var viktig på flere måter: Først som en inngang til å oppleve positive assosiasjoner til den avdøde. I tillegg tilrettela selve prosessen med å velge musikk til begravelsen for aktiv sorgbearbeidelse, når

musikken ble valgt i samarbeid med slektninger. Også opplevelsen av å velge musikk sammen med sine kjære før dødsfallet, opplevdes som håpefullt og trøstende for de involverte (Viper, Thyrén, & Horwitz, 2020). Bruin-Mollenhorst bemerker at dataanalysen i denne studien ikke alltid er overbevisende (Bruin-Mollenhorst, 2021, p. 81), uten å utdype hva hun mener med det.

En australsk studie publisert i 2016 skiller seg fra de andre observasjonsstudiene, ved blant annet å intervjuere deltagere om hvilken musikk de ville valgt til sin *egen* begravelse (J.W. Davidson & S Garrido, 2016). De fem spørsmålene forskerne forsøkte å besvare var:

1. Hvilken type musikk vil folk i moderne tid ha valgt til sin egen eller en av sine nærmestes begravelse?
2. Hva er de primære grunnene til valgene?
3. I hvilken grad er tradisjon fortsatt viktig når begravelsesmusikk skal velges i moderne tid?
4. Når tradisjonell musikk blir valgt, i hvilken grad reflekterer det personlig tro eller et ønske om å følge kulturelle eller religiøse skikker?
5. Hvilke personlighetsfaktorer kan påvirke musikkvalg og årsakene til musikkvalgene?

Studien ble gjennomført i tre faser. Først som et pilotprosjekt med kvalitative intervju av fem personer. Deretter designet forskerne en kvantitativ pilotstudie med 227 deltagere (hvorav de fleste studenter) og til slutt en større kvantitativ studie med over 400 deltagere.

Resultatene fra pilotstudien viste at popmusikk ble valgt oftest (nesten 40%), etterfulgt av klassisk musikk (27,4%). (Den relativt høye andelen av klassisk musikk, forklarte forskerne med den høye andelen av musikkstudenter blant respondentene). Det forskerne bredt definerte som tradisjonell musikk (salmer, folketoner, øvrig religiøs musikk etc.), var mindre vanlig (14,1%). De fant at omtrent to tredjedeler av deltagerne valgte musikk med et positivt uttrykk («valence») og bare en femtedel valgte trist musikk. Derfor konkluderte forskerne med at deltagerne ikke ønsket «sørgemusikk» til sin egen begravelse, men foretrakk musikk som uttrykte positive følelser. Når deltagerne ble spurt om bakgrunnen for musikkvalgene, var det vanligste svaret at musikken uttrykte deres egne idealer om liv og død. Andre vanlige svar var at de satte pris på spesielle aspekter ved musikken eller at den minnet dem om viktige øyeblikk i livet. Valg av musikk som var sorgfull og av den grunn passende i en

begravelse, var et alternativ som bare i underkant av 10% av deltagerne sa seg enig i. Valg av musikk fordi den var tradisjonell forekom enda sjeldnere, med en svarprosent på 4,2%.

I den siste og største studien rekrutterte forskerne respondenter fra et større spenn av befolkningen. Resultatene samsvarte med pilotstudien, men forskerne fant dessuten at valg av musikk sjanger kunne relateres til alder. Yngre respondenter ønsket oftere populærmusikk, mens eldre respondenter var mer tilbøyelig til å velge klassisk eller instrumental musikk. Tradisjonell og religiøs musikk var fortsatt viktig for enkelte, uavhengig av alder. De identifiserte fire primære årsaker til valg av musikk: Å uttrykke noe personlig, følge tradisjonen, skape en bestemt stemning eller atmosfære, og musikkens egenverdi eller estetikk. I tillegg fant de sammenhenger mellom personlighetstyper og valg av musikk. For eksempel hadde personer med høy score på planmessighet (conscientiousness) oftere valgt «positiv» musikk, mens personer med høy score på nevrotisme oftere valgte trist musikk (Davidson & Garrido, 2016, p. 23).

Nok en annen studie, utført av Glenys Caswell, baserer seg på skotsk datamateriale fra 66 intervju, hvorav 56 av dem med profesjonelle aktører i begravelser (ansatte i begravelsesbyrå, prester, seremoniledere etc.) og 10 med pårørende. Studien identifiserer fem ulike måter musikk er brukt på i seremonien: Musikk som et instrument for kontroll, musikk som en måte å inkludere eller ekskludere, musikk som en kilde til kollektiv aktivitet, musikk som et redskap for å skape eller skifte følelser og musikk som et middel for å gjenkalle minner av den avdøde.

Fordi mesteparten av intervjuene er gjort med ansatte i bransjen, gir denne studien større innsikt i de profesjonelle aktørenes perspektiv. I Skottland har den religiøse tradisjonen vært mer preget av Calvin enn Luther, og det har resultert i en strengere musikalsk ramme, der flere kirkesamfunn benytter lite eller ingen musikk i sine seremonier. Siden slutten av 70-tallet har musikkbruken i begravelser endret seg, spesielt i krematorium, slik at moderne musikk nå er like vanlig som salmer. Som i de andre studiene jeg trekker frem, finner forskeren at pårørende i stor grad ønsker seg musikk som betyr noe personlig for dem og/eller den avdøde. De profesjonelle var noen ganger sjokkert (og lett underholdt) av

enkelte pårørendes «upassende» valg ved kremasjon, som *Burn, Baby Burn* av Ash og *Ring of fire* av Johnny Cash.

Forskeren bemerker at enkelte skotske frikirkesamfunn fortsatt bruker lite eller ingen musikk i seremoniene. En prest forklarte at ved å fokusere mest mulig på Gud, gir de pårørende en mulighet til å motta en guddommelig trøst som en seremoni preget av «letthet og munterhet» ikke ville kunne tilby. Den begrensede musikken brukes da som en måte å kontrollere de pårørendes fokus. En slik seremoni, der de eneste musikkinnslagene er uakkompagnert allsang, vil da ifølge Caswell kunne fremstå som ekskluderende for sørgende som ikke kjenner til tradisjonen. Caswell finner også at flere profesjonelle aktører ofte ergrer seg over pårørendes manglende kunnskap om seremoniens form og tradisjon, for eksempel når de ikke synger med på salmer. Så når musikk virker ekskluderende på noen, kan det også være en kilde til irritasjon for de som er på innsiden av tradisjonen (Caswell, 2012).

Oppsummert så baserer Bruin-Mollenhorst seg på *observasjoner av mange seremonier*, mens Adamson og Holloway følger *pårørendes prosess* tett fra første møte med begravelserbyrå, via tilstedeværelse og analyse av seremonien til et oppfølgende intervju i ettertid. Den svenske studien har et særlig søkelys på *sorgprosessen relatert til musikk*, Davidson og Garrido undersøker musikkønskene i deltagerens hypotetiske *egne begravelser* mens Caswell ser det hele også fra *de ansattes perspektiv*.

Jeg har valgt en annen innfallsvinkel, der jeg lar historiene som ligger bak musikkvalgene få større plass. Som et eksempel: Når jeg senere i oppgaven omtaler en informants ønske om dansebandslageren *Jag trodde änglane fanns*, er jeg ikke primært interessert i sjangeren, tekstens assosiasjoner eller hvordan sangen ble fremført, selv om disse faktorene også vekker interesse. Det jeg først og fremst fokuserer på, er informantens historie om hvordan akkurat denne sangen kom til å bli meningsbærende for de pårørende i konteksten av den spesifikke begravelsen. I disse musikalske fortellingene ligger det også informasjon om musikalsk tilknytning, musikk som en identitetsmarkør, begravelseremoniens betydning og musikkens plass i samfunnet og enkeltpersoners liv.

Metode

Min egen yrkesbakgrunn er relevant for å forstå motivasjonen for å skrive denne oppgaven, og erfaring som utøvende musiker har etter mitt syn vært en forutsetning når jeg studerer begravellesmusikk fra innsiden. Jeg er ansatt som kantor i Den Norske Kirke, med en del av stillingen dedikert til gravferdsspill. Oslo Kommune kjøper musikertjenester av kirken, og det gjør at jeg også får som oppdrag å spille seremonier for andre trossamfunn, deriblant human-etiske og såkalte livssynsåpne seremonier. Årlig er jeg ansvarlig for musikken til omtrent 100 begravelser. Fra orgel- eller pianokrakken har jeg sett og hørt et stort antall musikkforestillinger, minnetaler og rosepålegginger. Det vil si at jeg på forhånd er kjent med ulike seremoniformer og vant til å planlegge seremonimusikk sammen med pårørende, som typisk er midt i en sorgprosess. Denne erfaringen opplever jeg som tryggende for pårørende i intervjuene som ble gjennomført i oppgaven.

Min praktisk tilegnede kunnskap om begravelser og musikkvalg er nyttig for å kunne snakke med mine informanter, mens egne musikkpreferanser og «gode forslag» ikke er det. Derfor forsøker jeg, selv om jeg ikke legger skjul på mitt faglige utgangspunkt, aktivt å unngå en rolle som profesjonell musiker i intervjusituasjonene, men prøver heller å skape en varm og faglig trygg atmosfære der mine intervjuobjekter kan føle seg sett, hørt og forstått. Et intervju er en samtaleform som skiller seg fra en mer uformell samtale om et tema. Som intervjuer er jeg i en maktposisjon. Jeg bestemmer hva jeg spør om, og kan komme med kritiske oppfølgingsspørsmål jeg ville ha unngått i en dagligdags konversasjon. Denne asymmetriske maktrelasjonen mellom intervjuer og informant må i følge Brinkmann og Kvale ikke overses (Kvale, Brinkmann, Anderssen, & Rygge, 2015, p. 110), men på den andre siden «er forskerens integritet – hans eller hennes kunnskap, erfaring, ærlighet og rettferdighet – den avgjørende faktor» (Kvale et al., 2015, p. 108).

Det kvalitative intervjuet

Jeg ønsker å finne ut hva som skjer når pårørende velger musikk til begravelser. Og som det står i første setning metodeboken *Det kvalitative forskningsintervju*: «Hvis du vil vite hvordan folk oppfatter verden og livet sitt, hvorfor ikke spørre dem?» (Kvale et al., 2015, p. 18).

Når jeg leser teori om intervjuet som metode, slår det meg at det ikke finnes noen fast formel på et godt kvalitativt intervju. Det finnes ikke engang en klar oppfatning om at kvalitative intervju nødvendigvis er en metode i det hele tatt, men snarere et håndverk som må læres. Samtidig er det uttalt mange mulige snublesteiner, og store muligheter for å få upresise, ufullstendige eller i verste fall uriktige svar dersom intervjuer ikke er tilstrekkelig forberedt og/eller bevisst på sin rolle.

Det kvalitative intervjuet kommer i mange former og fasonger. Systematisk teori om kvalitative intervju har bare eksistert i noen tiår, men en styrt, formell samtale som grunnlag for kunnskapsoverføring og kunnskapsdannelse finner vi hos både Sokrates og Freud. I dag brukes kvalitative intervju aktivt i alt fra medisinsk forskning til reklamedesign. Det er ikke noen etablert mal eller standardisert struktur som er en gullstandard i et kvalitativt intervju. I stedet forutsetter et vellykket intervju en godt forberedt intervjuer, som bør ha god kunnskap om emnet og god kunnskap om metodologiske muligheter (Kvale et al., 2015)

Det kan skilles mellom tre stereotypier av kvalitative intervjuere: *Opinionsundersøkeren* som vil rapportere mest mulig presist hva som blir sagt, *utforskeren* som vil grave dypere i materialet og komme med oppfølgingsspørsmål som søker under overflaten, og til slutt *deltakeren* som ser på både intervjuet og kunnskapen det produserer som en samhandling mellom intervjuer og intervjuobjekt (Kvale et al., 2015). Ulike innfallsvinkler og intervjustrategier vil ha hvert sitt sett med fordeler og ulemper, og for meg som intervjuer er bevissthet og kunnskap om disse tre perspektivene nyttig, fordi det setter meg i stand til å aktivt veksle mellom ulike strategier når jeg kjenner det hensiktsmessig for å tilegne meg den kunnskapen som er nødvendig for å svare på forskningsspørsmålet. Intervjustrukturen jeg har valgt er en styrt samtale, der jeg ofte lar informantene snakke fritt og følger opp sidespor og assosiasjoner som dukker opp i løpet av intervjuet. En konsekvens er at intervjuene kan bli lengre og de fremstår heller ikke som strengt strukturert. Fordelen er at det åpenbarer seg tema og innfallsvinkler jeg ikke hadde tenkt ut på forhånd, og det har hatt innflytelse på hvilke faktorer jeg trekker frem i analysen av intervjuene.

Den sosiale relasjonen viktig. I prosessen med å skape en situasjon som oppleves trygg og komfortabel for intervjuobjektet, kan det å være en musiker som har erfaring med musikk i

begravelser, og erfaring med å snakke med mennesker i sorg, være et nyttig utgangspunkt. I *Det kvalitative forskningsintervju* artikuleres dette dilemmaet, og forfatterne skriver at kravet om sensitivitet og forhåndskunnskap står i et motsetningsforhold til kravet om en forutsetningsløs holdning. Begrepet «kvalifisert naivitet» blir brukt som en beskrivelse på spenningen mellom disse motsetningsfylte aspektene (Kvale et al., 2015)

Å be mennesker dele sine tanker og erfaringer om noe så intimt og personlig som musikk i begravelse, åpner flere problemstillinger. For det første: Er det greit å spørre om et tema som kan vekke sterke følelser i intervjuobjektet, og kanskje fremkalle en emosjonell reaksjon?

Noe av det viktigste for å forberede en god intervjusituasjon vil da være bevissthet rundt rollene, og en særskilt oppmerksomhet på den sårbare situasjonen en sørgende person kan befinne seg i. Det betyr at jeg som intervjuer må være særlig klar over at temaet vil være følsomt for mange, og at *for* private spørsmål vil kunne oppfattes som krenkende.

Samtidig har intervjuobjektene frivillig samtykket til å delta i dette prosjektet. De er på forhånd klar over temaet, og de er forberedt på at spørsmålene vil dreie seg om begravelsen til noen de har hatt et nært forhold til. Det vil da være et godt utgangspunkt å være bevisst denne dobbeltheten, og forsøke å balansere ulike hensyn opp mot hverandre på en god måte.

Forberedelse til intervju

Til denne studien utarbeidet jeg en semistrukturert intervjuguide basert på forskningsspørsmålet. Etter samtale med veileder valgte jeg å inkludere noen spørsmål som kan kvantifiseres (på en skala fra 1-5 hvor viktig synes du ... er?) for enkelt å kunne sammenstille ulike aspekt med seremoniene, og derfor mer systematisk fange opp trender, likheter og forskjeller.

Det understrekes i *Det kvalitative forskningsintervju* at den beste måten å lære om kvalitative intervju, er å utføre dem (Kvale et al., 2015, p. 36). Derfor startet jeg intervjuprosessen med å kontakte to bekjente som hadde planlagt en begravelse i løpet av

det siste året, og utførte prøveintervju med dem. Deretter transkriberte jeg intervjuene og fikk da anledning til å evaluere både utforming av intervjuguide, utførelse og transkripsjon. Denne evalueringen gjorde meg oppmerksom på mangler i intervjuguiden, og ga meg muligheten til å justere og tilføye spørsmål før jeg startet å intervju påmeldte kandidater.

Personvern

Sikt (tidligere kjent som NSD – Norsk senter for forskningsdata AS) har vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Informantene er anonymisert, og navn på seremonisteder, kirkegårder og annet som er lett identifiserbart, er utelatt fra oppgaven. Samtlige informanter har elektronisk signert et skjema der de bekrefter at de har lest informasjon om studien, inkludert fremgangsmåte for eventuelt å kunne trekke sin deltagelse.

Jeg lydfestet intervjuene med appen VoiceRecordPro, et program som ikke laster intervjuene opp på en ekstern server. Så ble intervjuene transkribert og anonymisert i prosessen. Identiteten til informantene er lagret på nettskjema.no og lydfilene er lagret på universitetets server, i tråd med databehandlingsrutiner for forskningsdata på Universitetet i Oslo.

Rekruttering av informanter

Høsten 2021 kontaktet jeg Jølstad begravelsesbyrå i Oslo, og spurte daglig leder om byrået kunne tenke seg å hjelpe til med rekruttering av informanter til prosjektet mitt. Jeg fikk positiv respons, og etter noe dialog ble vi enige om at byrået skulle informere aktuelle pårørende om mitt masterprosjekt, og deretter gi dem mulighet til å melde sin eventuelle deltagerinteresse via et nettskjema.

I januar 2022 startet rekrutteringsprosessen, og den viste seg å gå sent. Etter en måneds rekrutteringsarbeid hadde jeg bare fått én interessert. Derfor bestemte jeg meg, i samråd med veileder, for å iverksette et mer aktivt rekrutteringsarbeid. I min jobb som begravellesmusiker kommer jeg i kontakt med mange som planlegger eller har planlagt en seremoni, og denne kontakten kan etter mitt skjønn være et mer naturlig utgangspunkt for å spørre om bidrag inn i mitt prosjekt, enn en mer anonym forespørsel formidlet fra e-posten

til et begravelsesbyrå. Oppsummert så har to av mine syv informanter respondert på en forespørsel fra begravelsesbyrået mens fem informanter har takket ja til intervju etter en henvendelse fra meg direkte.

En fordel med å kunne spørre personlig, og også en utfordring, er at intervjuet starter med en etablert relasjon. Å snakke om noe så personlig som en nylig avholdt begravelse med en person du ikke vet hvem er, vil for mange oppleves som en unaturlig situasjon, og kanskje en situasjon du ikke frivillig vil oppsøke. Derfor vil tryggheten og fagligheten jeg representerer ved allerede å kjenne til informantenes seremonier, kunne brukes som en ressurs i intervjusituasjonen. Tove Thalgaard skriver det så tydelig som: «Betydningen av å etablere en god og tillitsfull atmosfære i intervjusituasjonen kan ikke overvurderes.» (Thagaard, 2018, p. 105). Hun skriver også at man ikke bør gå for langt i å problematisere intervjuets kontekst, men forsøke å finne en god balanse mellom «et interaksjonistisk syn på intervjuet som metode og et perspektiv på intervjuet som en kilde til forskningsdata» (Thagaard, 2018, p. 109).

Det jeg opplevde når jeg personlig tok kontakt med pårørende var at de, uten unntak, *gjærne* ville snakke med meg om planleggingen av musikken i begravelsen. Dette er i samsvar med det Ingeborg Sommer merket seg i sin studie av pårørende, sett fra en prests perspektiv (Sommer, 2021). Hun skriver at observasjonsstudiene med påfølgende intervju av pårørende ikke opplevdes som negativt av de involverte. Tvert imot uttrykte de at det å snakke om prosessen opplevdes som en bonus - en mulighet til debrifing.

De syv Intervjuene ble utført fra januar 2022 til juli 2022. Thagaard bemarker at en intervjuperson kan oppleve et ukjent kontor som en formell setting, og anbefaler at forskeren vurderer om det kan påvirke intervju kvaliteten (Thagaard, 2018, p. 105). Informantene fikk selv velge hvor intervjuet skulle foregå, og de ble derfor utført på så forskjellige steder som et kirkekontor, på arbeidsplassen, hjemme hos informantene og ved graven til den som var gått bort. Kvale og Brinkmann advarer mot å sette seg i en situasjon med for store mengder informasjon, når de skriver om viktigheten av en håndterbar mengde forskningsdata (Kvale et al., 2015, pp. 215-220). Til sammen består mitt innsamlede datamateriale av nesten fem timer med innspilte intervjuer, som transkribert strekker seg til

omtrent 39 000 ord. Det er en betydelig mengde informasjon, men oppleves likevel som tilstrekkelig oversiktlig.

Hva er en begravelse?

I denne delen vil jeg redegjøre for sentrale begrep jeg bruker. Så ser jeg på begravelsesritualets historie og tradisjon både globalt og nasjonalt, før jeg lander i en beskrivelse av hvordan begravelser foregår i Norge i dag. Til slutt vil jeg si noe om hvordan ritualer endrer seg over tid.

En begravelse er både handlingen å begrave en person, men også de skikker og seremonier som er knyttet til selve begravelsen. Ved en begravelse bæres kisten ut på gravlunden og kisten blir senket i graven samme dag, etter at seremonien er over. En bisettelse innebærer kremasjon med urnenedsettelse på et senere tidspunkt. Selve seremonien avsluttes i kirken/kapellet eller seremonistedet samme dag (Dybdahl). Begrepene *begravelse*, *seremoni* og *gravferd* bruker jeg i denne oppgaven om selve ritualet som markerer et dødsfall. Et begravelsesritual er en organisert opptreden der programmet utspiller seg i skiftende stemninger og følelser, ved hjelp av symbolske stimulanser, både imaginære og fysiske (Brandt, Roland, & Prusac, 2015). Fra et antropologisk synspunkt er musikkens funksjon i begravelser primært å hjelpe familie og venner med å komme videre i sorgprosessen (Bennett & Gracon, 2020, p. 19).

Ordet ritual kommer fra det latinske ritus som betyr bruk, noe som understreker at ritualer først og fremst er en form for praksis. Et ritual kan nærmere defineres som et fastlagt mønster av kollektiv handling knyttet til en bestemt tid, hendelse eller sted, som i liten grad varierer fra gang til gang (Døving, 2009).

Small beskriver ritualer som en fremføring av hvordan vi ser, eller ønsker å se på vårt forhold til hverandre og verden vi lever i:

Ritual is a form of organized behavior in which humans use the language of gesture, or paralinguage, to affirm, to explore and to celebrate their ideas of how the relationships of the cosmos (or of a part of it), operate, and thus of how they themselves should relate to it and to one another. Through their gestures, those

taking part in the ritual act articulate relationships among themselves that model the relationships of their world as they imagine them to be and as they think (or feel) that they ought to be. (Small, 1998, p. 134)

Tradisjoner i bevegelse

Når en person dør, er det grovt sett to måter å fjerne den døde kroppen på. Enten kan den forvitre hurtig eller langsomt i jorden, havet eller luften, eller den kan kremes (Brandt et al., 2015). *Responsen* på et dødsfall derimot, har gjennom verdenshistorien kommet til uttrykk på et utall måter:

Corpses are burned or buried, with or without animal or human sacrifice; they are preserved by smoking, embalming, or pickling; they are eaten - raw, cooked, or rotten; they are ritually exposed as carrion or simply abandoned; or they are dismembered and treated in a variety of these ways. Funerals are the occasion for avoiding people or holding parties, for fighting or having sexual orgies, for weeping or laughing, in a thousand different combinations. (Metcalf & Huntington, 1991)

I Norge og Norden har skikkene vekslet mellom kremasjon og gravlegging. Gravhauger var vanlig fra eldre bronsealder, mens det i yngre bronsealder ble vanlig med kremasjon. Fra begynnelsen av vår tidsregning ble fullt påkledde lik gravlagt i en røys eller haug, og i vikingtiden er det funnet spor *både* etter kremasjoner og gravlegging. Med overgangen fra norrøn religion til kristendom, forsvant både gravhauger og gravgods. Det samme gjorde kremasjon. Nå skulle den avdøde begravnes i vigslet jord på en kirkegård (Dybdahl, 2021).

Frem til tidlig 1900-tall var gravferd et familieanliggende og kirkens deltagelse begrenset. Jordpåkastelsen skjedde etter gravferden, i tilknytning til en ordinær gudstjeneste. Utsynging var en vanlig og viktig skikk, der avdøde etter å ha ligget hjemme en dag eller to, ble båret til graven akkompagnert av familiens sørge- og håpsang. Utover 1900-tallet ble hjemmets seremonielle rolle flyttet til kirken og begravelserbyrå overtok det praktiske ansvaret (Bjelland & Dahle, 2021).

En historisk gjennomgang av begravelser i den vestlige verden, viser at seremoniene lenge var dominert av sorgfull musikk, enten av klassisk eller religiøs karakter. Med økende sekularisering endret musikken seg, og det formelle fokuset ble redusert. Det ble også fokusert mindre på sorg og tap. Denne trenden utviklet seg sakte fra første halvdel av 1900-

tallet. I dag er hedring av den avdøde og minimering av sorg vel så viktig som tradisjon (Davidson & Garrido, 2016, p. 16).

I introduksjonen til en tekst om musikklytting i sorgarbeidet med tapet av et barn, skriver Torill Vist og Lars Bonde hvordan forskeren (Torill Vist) var totalt uforberedt på informantens svært emosjonelle («devastating») historie om hvordan musikk hjalp henne i sorgarbeidet etter å ha mistet et barn (Bonde et al., 2013). Selv om forskeren stilte spørsmål om informantene hadde musikkopplevelser knyttet til sterke følelser, kom fortellingen om tapet av barnet som en sjokkerende overraskelse. Artikkelen impliserer med andre ord at et barns død er et tema man ikke forventer et intervjuobjekt å berøre, på tross av at intervjuet handler om musikk og sterke emosjoner. Den impliserer også at for å snakke om et barns død, skal man helst være forberedt. Slik blir denne musikkvitenskapelige teksten av Torill Vist også en demonstrasjon av hvor fremmed døden er fra vår daglige tilværelse.

I dag har mye av den direkte kontakten med døden forsvunnet. 80% av den norske befolkningen dør på et sykehjem eller sykehus. Det vanligste er at et begravelsesbyrå tar hånd om den døde kroppen og oppbevarer den til en gravferdsseremoni finner sted (Bjelland & Dahle, 2021). Partridge skriver om hvordan store deler av den vestlige kulturen har distansert seg fra den naturlige oppløsningen og nedbrytingen av en død kropp, og i stedet idealiserer en forestilling av den døde i en tilstand av tilsynelatende dyp søvn (Partridge, 2015, p. 10). To eksempler finner vi på nettstedet til Markussens begravelsesbyrå, i forslagene til dikt og minneord i en dødsannonse:

Livets sol er gått ned,
sov nå søtt og hvil i fred.

Skjønt å få hvile når kreftene svikter,
trettt etter livets vekslende strid.
Skjønt i den evige hvile å sove,
vi ønsker deg alle hvile i fred. (Markussens Begravelsesbyrå, 2022)

Sekularisering

Per Kverne definerer sekularisering som «enkeltmenneskets, kulturens og samfunnslivets frigjøring fra religiøse autoriteter og normer» (Kverne, 2020). Samtidig sier han at det både

innen teologi og religionssosiologi poengteres at sekularisering ikke nødvendigvis betyr at folk blir mindre religiøse, men snarere at religionen endres, privatiseres og finner nye former.

Ifølge Partridge byr sekularisering på problemer i møte med døden, blant annet fordi det religiøse håpet om evig liv ikke lenger er relevant. Og når det religiøse rammeverket kollapser, blir døden vanskelig å forholde seg til, fordi døden innebærer en fullstendig utslettelse av selvet (Partridge, 2015). Dette er også et hovedpoeng i Ernst Beckers toneangivende verk om menneskets trang til å fornekte dødens realiteter (Becker, 1975).

I avslutningskapitlet til boken *Religion i dagens Norge: mellom sekularisering og sakralisering* diskuterer Ulla Schmidt hvorvidt religion nå er sekularisert, privatisert eller pluralisert. Hun konkluderer med at «på noen viktige punkter er Norge sekularisert, i tråd med de gjengse beskrivelsene av religion i Europa. Og det fremstår som et samfunn der endringen går i retning av ytterligere sekularisering» (Botvar & Schmidt, 2010, p. 210).

Det livssynsåpne samfunn er tittelen på en norsk offentlig utredning fra 2013, og den tar opp endringer som har skjedd over tid i norske religiøse praksiser:

Norge har gått fra å være et samfunn med streng styring av tro og religiøs tilhørighet og en sterk kobling mellom statsmakt og majoritetskirke, til et samfunn med større aksept for et religiøst og livssynsmessig mangfold og med en noe løsere kobling mellom stat og majoritetskirke. (NOU 2013: 1)

Utredningen anerkjenner også at det eksisterer et behov for såkalte «livssynsnøytrale» seremonirom, og henviser til kirkeforliket fra 2008 der det står «Det skal igangsettes en utredning med sikte på lovfesting av et kommunalt ansvar for at livssynsnøytrale seremonirom er tilgjengelige for gravferd og ved ekteskapsinngåelse» (Meld.St. 17 (2007-2008)).

En nedgang i kirkelige seremonier, samt undersøkelser som viser at få unge (34% mellom 18 og 29 år) ser for seg kirkelig begravelse, tyder på at utviklingen igjen går mot gravferd som mer private, familiære anliggender (Bjelland & Dahle, 2021). Begravelser i bevegelse mot

seremonier som i større grad er individuelle og sekulære, speiles i musikkens rolle og utforming. Det som anses som hellig endres over tid, slik sosiale kontekster også endres. Det som er hellig i en kultur er ikke nødvendigvis hellig i en annen, og endres ofte fra generasjon til generasjon (Partridge, 2015, p. 40-41). Likevel har kirkelig gravferd fortsatt en sterk posisjon i Norge, der 83% av alle seremonier blir utført i regi av kirken (Den Norske Kirke, 2022b). I studien fra Nederland bemerker forfatteren at individualiserte begravelser har vært vanlig såpass lenge at det har utviklet seg en fast mal for seremonien, slik at de samme «personlige» elementene er med i nesten alle begravelser. Dette på tross av at begravelsesindustrien reklamerer med frasen «hver begravelse er unik» (Bruin-Mollenhorst, 2021, pp. 52-53). Tilsvarende markedsføring kan vi for eksempel se hos norske Jølstad begravelsesbyrå, som har slagordet: «Ingen er like. Hvorfor skal begravelser være det?» (Jølstad, 2022a).

Begravelsesritualet som overgang og musikken som overgang

Ifølge begravelsesliturgien til Den norske kirke starter presten ritualet med å si: «Vi er samlet her for å ta avskjed med (navnet nevnes). Sammen vil vi overgi han/henne i Guds hender ...» (Den Norske Kirke, 2003). Dette indikerer at avskjeden og overgivelsen ennå ikke er tatt og gjort, og det forestående begravelsesritualet er anledningen til nettopp det.

Overgangsriter er seremonier som utføres for å markere et individs eller en gruppes overgang fra én status i samfunnet til en annen (Bertelsen, 2021). Antropologen Arnold van Gennep skriver om overgangsritualer og hvordan de har en tendens til å ligne på hverandre i struktur, uavhengig av religion eller sted. Han påpeker at overgangsritualer gjerne starter med en separasjonsperiode og avsluttes med en integrasjonsperiode. I midten finner vi den mest kritiske fasen, nemlig selve overgangsfasen. Den er preget av tvetydighet og kan oppleves som utrygg (Gennep, 1960).

Når minnetaler i begravelser leses av en prest eller en annen profesjonell seremonileder, omtales den avdøde i fortid. Etter kranspålegging vil ofte en prest si: «Vi lyser fred over (navnet på avdødes) minne». «Av jord er *du* kommet, til jord skal *du* bli» blir sagt når det kastes jord på kisten. På kransene ved båren kan man typisk lese «Hvil i fred» og «Takk for alt» eller kanskje til og med «Til vi ses igjen». I en minnetale holdt av pårørende vil taleren

ofte henvende seg til den avdøde, kanskje med personlige fraser som: «Jeg kommer til å savne deg» eller «Du var alltid der for meg».

Vekslingen mellom omtale av den avdøde i fortid (fordi den avdøde ikke lengre er til stede) og samtidig henvendelse til den avdøde i nåtid (som om den avdøde fortsatt kan registrere hva som skjer), uten at denne motsetningen oppleves som merkelig eller unaturlig av de involverte i seremonien, antyder at det er allmenn aksept for at begravelseritualer er vanskelig å fullt ut forstå eller definere.

Den døde befinner seg med andre ord i en slags mellomposisjon; han eller hun er borte, men samtidig ikke helt ennå. Denne mellomtilstanden kan noen ganger bevisstgjøres og forsterkes, for eksempel i en begravelse ved å la kisten støttes av gjennomsiktige pilarer, slik at det kan se ut som den svever i luften. Bildet nedenfor viser et eksempel på dette.

Figur 1

Victor Turner kaller denne mellomfasen i et overgangsritual for en *liminal* periode, en periode som kan preges av forvirring, usikkerhet, oppløsning av faste holdepunkter og konvensjonell mening.

... the liminal period is the most interesting one as it is filled with complex rituals concerning both those who have died and the living community as a whole. A funeral and the rites preceding it are treated as a phase of the separation from a regular life cycle and certain supernatural operations and activities are applied to the deceased. They constitute the epitome of the liminal phase of this specific rite of passage, as they indicate the suspension of the former status of a living person transforming into the not fully regulated status of a dead person. All the rites and activities tend to stress that the individual resides between the two stages of existence. (Davidson & Garrido, 2016, p. 22)

Even Ruud sammenfatter dette og skriver om hvordan også en *musikkopplevelse* kan fungere som et overgangsritual, der musikken noen ganger kan transportere oss fra en tilstand til en annen (Ruud, 1997, p. 189). Tia DeNora påpeker også at en av de mest brukte metaforene om musikk er transport. At musikken tar oss inn i en ny tilstand (mood) eller tar oss bort (carried away). Slik blir musikk en estetisk teknologi, et instrument for å organisere det sosiale livet (DeNora, 2000, p. 7), og dette fremstår tydelig i begravelser. Musikk blir en av bærebjelkene i seremonien og overgangsfasen, både fordi musikk kan uttrykke flere ting på en gang og fordi musikken etablerer et rom for personlig refleksjon.

Begravelsens oppbygging

Seremoniene som informantene har planlagt, følger alle et grunnmønster. Det forekommer rokkeringer i rekkefølge og innhold, men noen elementer går igjen i nesten alle. I kirkelige begravelser er det *Gravferd – Alminnelige bestemmelser* fra 2003 som ligger til grunn for programmet, og den ordningen har en tydelig teologisk profil som sjelden praktiseres bokstavelig:

Gravferd etter kirkens ordning er en kirkelig handling av gudstjenestlig karakter. I den liturgiske utforming av handlingen uttrykker kirken det grunnleggende i den kristne tro: at mennesket er Guds skapning, at Gud gjennom Jesu Kristi død og oppstandelse og troen på ham har lagt grunnlaget for menneskets frelse, at det på dommens dag skal stå til ansvar for sitt liv, og at det skal gjenreises i legemets oppstandelse. (Den Norske Kirke, 2002)

Inngangsmusikk

Før selve seremonien startet, valgte alle utenom én av mine informanter å ha en form for bakgrunnsmusikk. Det kunne være uspesifisert svak orgelmusikk eller et utvalg enkeltmelodier, sjangre eller artister. I Oslo er det vanlig at denne musikken starter omtrent

et kvarter før selve seremonien. Når musikken er ferdig vil kirkeklokkene (der det er mulig) ringe i noen minutter for å signalisere at ritualet starter.

Minnetaler

En prest/seremonileder og/eller en eller flere nære pårørende skriver og fremfører minnetale(r). Disse varierer i karakter og lengde. I *Gravferd – Alminnelige bestemmelser* står det at talene «... bør inneholde noen biografiske momenter med særlig vekt på hva avdødes liv har betydd for dem som stod ham/henne nær, og for andre livssammenhenger han/hun har stått i» (Den Norske Kirke, 2002).

Salmer og fellessanger

Ordning for gravferd spesifiserer at det skal være to eller tre salmer i kirkelige gravferdsseremonier. (For noen av informantene er dette et meningsbærende innslag og en mulighet for aktiv deltagelse, men flere av informantene synes ikke salmer passer og forsøker å enten velge andre sanger eller å unngå fellessanger.)

Musikkinnslag

Her kan pårørende i all hovedsak velge hva som skal fremføres eller eventuelt avspilles, og hvem som skal fremføre musikken, så lenge de skaffer musikerne selv. I utgangspunktet får pårørende «tildelt» en organist som er tilknyttet kirken eller seremonistedet. Organisten må vanligvis godkjenne det musikalske programmet, og har mulighet til å reagere om han eller hun ikke synes musikken passer. Kirken ønsker primært levende fremført musikk (Den Norske Kirke, 2022a), men det er også mulig å organisere avspilling av musikk.

Presten eller seremonimesterens tale

I en gravferd i regi av Den norske kirke vil en prest vanligvis holde en «Kort tale over et av de oppleste skriftordene eller over en annen høvelig tekst» (Den Norske Kirke, 2002).

Avslutning og utbæring

I de fleste tilfeller vil kisten med avdøde (eller eventuelt urnen) bæres ut som en avslutning av seremonien. Dette skjer typisk samtidig som det fremføres eller avspilles musikk. De

deltagende i seremonien forlater så seremonistedet og går til gravstedet for jordpåkastelse. Er seremonien en bisettelse, foregår jordpåkastelsen i kirkerommet og kisten kjøres vanligvis bort etter utbæringen, eller seremonien avsluttes i seremonirommet uten utbæring.

Avgrensning

I min gjennomgang av annen forskning, kommer det frem at det ikke finnes én oppskrift på en gravferdsseremoni, selv om grunnstrukturen er den samme. Ulike praksiser eksisterer side om side, og det er store forskjeller i pårørendes tilnærming til valg av musikk. Likevel kan vi snakke om større trender og tradisjoner som utvikler seg både nasjonalt og internasjonalt. Begravelser i Nederland er for eksempel nå sett på som sekulariserte, individuelle ritual (Bruin-Mollenhorst, 2018). Men også lokale gravferdstradisjoner kan være sterke. En prest fortalte fra sin praksis i Nord-Norge at det aldri var diskusjoner om hva som skulle synges ved graven. Det var alltid første og siste vers av salmen «Fager kveldssol smiler» (Bjelland & Dahle, 2021). Andre steder vil kunne ha andre sedvaner og benytte sanger og musikk som kan knyttes til lokale forhold. I studien fra Skottland bemerket forfatteren hvordan de spredte intervjuene mellom ulike lokasjoner for å kunne fange opp forskjeller i lokale skikker og sosiale strukturer. De fant at på det minste stedet (Stornoway) var religion og tradisjon fortsatt en viktig faktor i gjennomføringen av begravelser, mens i storbyen (Edinburgh) var fokuset på en personlig begravelse betydelig større (Caswell, 2012).

Det er derfor viktig å understreke at denne studien både er for lokal og for liten til å kunne forsøke å si noe tydelig om nasjonale tendenser, men den er forhåpentligvis stor nok og grundig nok til å si *noe* om hvordan mine syv informanter opplevde sin prosess som ansvarlige for musikken i en avskjedsseremoni. Mine studier er avgrenset til begravelser i østlandsområdet, primært Oslo. Begravelsene som mine informanter har planlagt ble avholdt i 2021 og 2022.

Denne masteroppgaven kunne tatt mange ulike retninger. Intervjuene har avdekket flere områder jeg opplever som interessante og som etter mitt skjønn kunne og burde vært forsket på. Jeg kunne ha skrevet om hvordan kirken, de gangene den representeres av regeltro prester og organister, fortsatt irriterer og provoserer mange pårørende ved å for eksempel kreve at de sørgende velger tre salmer som fellesanger. Jeg kunne ha skrevet om

paradokset at samtlige pårørende svarer at økonomi og pris har liten betydning for valg av program, samtidig som flere påpeker at det å arrangere begravelse er altfor dyrt.

Begravelsesbyrå er ofte i en posisjon der de i praksis kan sette en høy pris på tjenester, fordi pårørende ikke har kapasitet eller ønske om å tenke på pris i det hele tatt. Dette kunne også ha blitt en oppgave om følgene av koronapandemien, eller rettere sagt koronatiltakene. Alle som har arrangert en begravelse i perioden med koronatiltak, nevner begrensningene de medførte som en tilleggsbelastning med store negative konsekvenser.

Det som likevel står frem som det viktigste funnet for meg, er musikkens betydning. De pårørende forteller individuelle historier om musikkstykker som har gjort seremoniene personlige, rammet inn det levde livet, skapt høytid og berørt dypt. Selve prosessen med valg av musikk er for mange pårørende en viktig del av sorgprosessen, og muligheten til å påvirke musikken er også en mulighet til å ta eierskap til situasjonen og seremonien, og kan være et verktøy for å forsones seg med at en nær person har gått bort.

Derfor er jeg tro mot forskningsspørsmålet når jeg i denne oppgaven fordyper meg i de pårørendes musikkvalg og de ulike årsakene til at valgene blir tatt, samt reflekterer over hva dette kan fortelle oss om musikken, døden og seremoniens plass i samfunnet. De andre faktorene blir med meg på veien, men i en mer akkompagnerende rolle.

Del 2: Resultater og diskusjon

Sorgens mange ansikter

Jeg har forsøkt å rekruttere informanter som har noe spredning i profil og bakgrunn.

Fellestrekket er at de alle har planlagt seremonier som er gjennomført i Oslo og omegn i 2021 eller 2022. Ni av ti seremonier som omtales (en av informantene snakker om fire forskjellige begravelser) er gjort i regi av Den norske kirke. Med musikk som inngangsportale ble det naturlig for flere av informantene å dele personlige refleksjoner om livshendelser, religion og samfunn. Før jeg mer grundig analyserer intervjuene i denne oppgaven, velger jeg kort å presentere informantenes situasjon og et sammendrag av deres opplevelse av prosessen med valg av musikk til seremoniene. Jeg har intervjuet enker, en bror, en datter, en søster og en mor. De har stått og står i ulike sorgsituasjoner. For noen kom døden som en

lettelse, for andre som et sjokk. De følelsesmessige forutsetningene er fundamentalt forskjellige, og en av nøklene til å forstå hva som påvirker pårørendes valg av musikk i begravelser.

Informant 1

Ja, det er hyggelig å få et pent smykke, men det er jo veldig fint, eller julegaver da, det er fint at julegavene er gjort litt med. At man pynter julegavene litt da. For det er jo egentlig det den musikken gjør. Det kan jo gjøre det litt mere høytidsstemt for eksempel. (Informant 1)

Informant 1 har planlagt begravelsen sammen med sin ektemann før dødsfallet. På sykehuset, i siste fasen av sykdommen, gikk de gjennom både gjestelisten og programmet for seremonien. Informant 1 beskrev dette som en positiv opplevelse: «... og samtalen ble egentlig hyggelig og det er jo helt tullete». Informanten synger selv i kor og var glad for å kunne spørre både koret og solister hun kjente om musikalske bidrag i seremonien. Sangene de skulle syngre var valgt av den avdøde, bortsett fra én som hun selv foreslo. Hun understrekte viktigheten av at de som pårørende får lov til å velge musikk som de selv synes er betydningsfull, om det så måtte være «tema fra Olsenbanden».

I og med at ekteparet sammen hadde bestemt mye på forhånd, ble ikke begravelsesbyrået involvert mye i planleggingen av seremonien. Informanten syntes det var viktig at musikken ble fremført og ikke avspilt: «Det gir alltid en mening når du ser den som synger».

Informant 2

... begravelsen skal være en innramming av livet til den som har gått bort. Sånn at det gjenspeiler noe av verdiene og preferansene til den avdøde. (Informant 2)

Informant 2 hadde også planlagt mye av begravelsen i forkant av dødsfallet. Den avdøde var hans søster og siden hun ikke hadde egne barn, fikk han og hans bror en aktiv rolle i utformingen av programmet. Han kjente til kirkens tradisjoner godt, blant annet fordi han er utdannet organist, og valget av musikk til begravelsen ble gjort i samarbeid med broren, organisten i kirken og begravelsesbyrået – i tillegg til at mye av premisene ble lagt av søsteren i den siste fasen av livet.

For han var det viktig at all musikk i seremonien «bærer en mening» og at den hadde en «relasjon til den avdøde». Han poengterte at tradisjon i seg selv ikke er nok til at en seremoni blir meningsbærende for de pårørende. Det er først når tradisjoner kan aktualiseres og forbindes med den avdøde, at seremonien kan fremstå som viktig. Siden den avdøde virket som musiker selv, var det naturlig å benytte hennes kontaktnett, i tillegg til begravelsesbyråets kontaktnett, for å engasjere musikere som kunne bidra i seremonien.

Han understreket at den samlede musikken utgjorde en veldig fin omramming av den avdødes liv som opplevdes svært meningsfullt for familien. Dette inkluderte orgelmusikk før seremonien, levende fremført vokal - og instrumentalmusikk samt salmer og personlig tilpassede tekster.

Informant 3

Men alt går så fort, det går så fryktelig fort. Ja, så skal vi gjøre det, så skal vi gjøre det, så skal vi gjøre det. (Informant 3)

Informant 3 hadde hatt en syk ektemann som var blitt gradvis dårligere over 15 år. Etter dødsfallet oppdaget hun at det er veldig mange valg som må tas på kort tid, inkludert musikk i begravelsen. Hun hadde ikke brukt lang tid i forkant av dødsfallet på å planlegge seremonien, så mye måtte avgjøres rett etterpå. Hun fikk et hefte av begravelsesbyrået med musikkanbefalinger, og fordi det var så mye annet å tenke på, benyttet hun seg av det. I ettertid angret hun på ett av salmevalgene, fordi en tekststrofe i andre vers var upassende etter hennes mening: «Och två mig i ditt blod».

Tross dette var hun totalt sett fornøyd med musikken. Hun var også tydelig på at musikken hun valgte både skulle være noe som avdøde likte, og noe som hun selv syntes var fint.

Hun syntes levende musikk var nydelig, men valgte likevel å ta med en avspilling av *O helga natt* i seremonien. Dette var fordi avdøde var spesielt glad i Jussi Björling, og en versjon fremført av noen andre ville ikke gi de samme assosiasjonene til avdøde.

Tradisjoner var også veldig viktig for henne. Hennes barnebarn er femte generasjon som bor i samme område. Begravelsen foregikk fra den samme kirken som Informant 3 er døpt, konfirmert og gift i.

Informant 4

Intervjuer: Så begravelsen var forrige gang du lyttet til musikk?

Informant 4: Ja, det var det. Og jeg som egentlig hører på musikk hver dag. Og er så glad i musikk. Klarer ikke.

Hennes mann, tidlig i 50-årene, døde brått og uventet, og Informant 4 sto tilbake med skolebarn, hund, stor familie og stort nettverk. Jeg var selv musiker i seremonien og valgte, etter dialog med prest og gravferdsagent, å spørre enken om bidrag inn i denne oppgaven. Hun svarte umiddelbart ja, og intervjuet ble foretatt bare en uke etter at begravelsen fant sted.

Hun beskrev en ekstraordinær situasjon der hele tilværelsen ble kastet om på. Også musikkvalgene måtte hun ta i en slags sjokktilstand. Umiddelbart kjente hun at standardforslagene fra begravelsesbyrået ikke var noe hun kjente seg igjen i, og etter en del søk på internett fant hun fortsatt ingenting. Likevel landet musikkvalgene bit for bit, både inspirert av tidligere opplevelser i begravelser, og musikk hun og den avdøde satte høyt selv. For å finne musikk som passet til akkurat denne begravelsen, brukte hun aktivt spillelister fra Spotify, både egne og «klassiske perler», i tillegg til råd og innspill fra prest og familie. Også barna fikk i oppgave å gå gjennom spillelistene til den avdøde faren, både på jakt etter noe som passet og for å få et eierskap til musikken i seremonien. Det vanskeligste musikalske valget syntes hun var musikken som skulle spilles når kisten ble båret ut. For henne var det viktig at den ikke skulle bli for trist. Dette var også det eneste stedet i seremonien det ble benyttet avspilt musikk fordi «Da får det litt mere trøkk på en måte.» (Informant 4)

Hun beskrev en prosess der hun endret fokus underveis i tiden fra dødsfall til begravelse, og hun er i ettertid glad for at begravelsen ble skjøvet noe ut i tid fra første mulige tidspunkt. Først etter møtet med presten, akkurat en uke før seremonien, følte hun at det var mulig å ta eierskap til det som skulle skje. I løpet av den tiden ble det blant annet tatt en avgjørelse om å endre store deler av seremonien fra avspilt til levende fremført musikk. Likevel

opplevdes hele prosessen som hektisk, fordi begravelsen bare var én av mange praktiske ting som måtte ordnes helt i starten av et sorgarbeid.

For å kunne gjennomføre begravelsen var hun nødt til å forberede seg, blant annet ved å høre gjennom all musikken som skulle fremføres. På intervjutidspunktet, en uke etter begravelsen, klarte hun fortsatt ikke å høre på musikk. Hun beskrev en situasjon der musikk kunne få henne til å miste all emosjonell kontroll, og det kunne hun ikke tillate seg før hun fikk mulighet til å sette seg ned i ro og fred.

Likevel tenkte hun på seremonien som en fin opplevelse, som hadde gitt henne en god følelse:

Intervjuer: Så seremonien som helhet har vært viktig?

Informant 4: Ja, og særlig med den musikken og den stemningen som ble, så har det vært en sånn ... jeg kjenner at det gir meg ro da.

Informant 5

Det å synge sammen, og bare dvide litt, på samme måte som jeg velger musikk i mitt eget liv liksom, det å kunne liksom bare være rolig og bruke stemmen sin og synge, eller å oppleve, å tenke på den som er ... tenke på faren min eller ... det er liksom godt da. Både bearbeidelse og litt godt å synge og hvile seg i sangen da.

(Informant 5)

Informant 5 hadde vært med på å arrangere fire forskjellige begravelser til nær familie i løpet av ett års tid – henholdsvis mor, stefar, bror og far. Samtlige begravelser har vært arrangert med forskjellige grad av koronarestriksjoner og dette opplevdes som en stor ekstrabelastning.

Seremoniene har vært svært forskjellige, men den som hun trakk frem som den beste erfaringen, var farens begravelse. Der følte hun at de som pårørende ble møtt av en prest med stor forståelse for at familien ville velge musikk som var meningsbærende for dem.

I den første begravelsen, som var hennes mors, ble de presentert for det de opplevde som strenge regler fra kirkens side. De måtte velge tre salmer, noe de i utgangspunktet ikke

hadde tenkt å gjøre. I stefarens begravelse irriterte hun seg over en prest som fikk begravelsen til å handle mest om seg selv. I brorens begravelse hadde familien all regi selv, siden den ble ikke ble holdt i regi av noe trossamfunn. Broren var «en slags sjaman» og han hadde før dødsfallet fått en venn med tilsvarende livssyn til å lede seremonien. Her benyttet de blant annet ferdig innspilt musikk som den avdøde hadde laget selv.

For informant 5 var det også viktig at musikken som velges til en gravferd, skal være en kombinasjon av hva den avdøde liker og hva de pårørende liker. Hun hadde gjort seg den erfaringen at en forsanger kan være lurt å leie inn, spesielt dersom man ønsker sanger som ikke alle i forsamlingen kan godt. Likevel har hun hatt dårlige opplevelser med innleide solosangere som har sunget alt for «pompøst», og derfor foretrakk hun å kjenne de som skulle fremføre noe solistisk, eller eventuelt at familien selv sto for sangen.

Nei, det kan være hvem som helst. Og det kan være noe du ikke liker, og da ville vi ikke ta sjansen på det da. Da synger vi heller selv. (Informant 5)

Informant 6

Så man jo bare strekke seg litt og leve litt på nudler når man er ferdig for å få det til å gå opp liksom. (Informant 6)

Informant 6 hadde planlagt og gjennomført begravelsen til sin mor. Selve planleggingen startet hun med flere år før dødsfallet, fordi hun skjønnte at hun ikke kom til å klare å holde et planleggingsfokus rett etter at moren var død. Hun understreket at tiden frem til begravelse går veldig fort, og uten en godt forberedt seremoni var det umulig å få den slik hun ville ha den. Å lage en seremoni «i avdødes ånd» var veldig viktig, og det preget musikkvalgene. Hun diskuterte med presten og begravellesbyrået for å få tilpasset seremonien etter egne ønsker.

Hun ble først overrasket da hun i 2007 oppdaget at det var mulig tilpasse musikken i en begravelse. Den gang var det en relativt ung person i familien som døde, og de ansvarlige pårørende fikk velge sanger som var populære i hans oppvekst. Denne erfaringen har gjort at de ved andre dødsfall i familien (fetter, tante) valgte musikk som passet med den avdøde. Hun hadde fra før arrangert en begravelse for faren, og gjorde seg også da nyttige erfaringer.

Tradisjoner var viktig for henne, og fellessangene/salmene som ble valgt var de samme som ble sunget i farens begravelse.

Tre musikkstykker ble avspilt, og for informant 6 var det viktig at de *ikke* skulle fremføres levende. Hun beskrev sin mor som en «enkel person», som ville synes en levende fremføring var alt for mye:

At noen spiller av fra et anlegg tror jeg var helt i hennes ånd. At noen skulle liksom komme og spille musikk bare for hennes del, det blir litt for mye ekstravaganse for lille henne liksom. (Informant 6)

Hun beskrev også det paradokset at seremonien var slik hun ville ha den og ble veldig fin og riktig, men samtidig opplevdes det helt forferdelig å være der. I tillegg til å være i sorg, følte hun også et ansvar for seremonien og hun var engstelig for at noe skulle gå galt underveis.

Ekstra fint for henne var det at presten kjente moren fra før, slik at talen opplevdes mer personlig. Informant 6 poengterte at det å arrangere en begravelse er veldig dyrt, og kan sette mange pårørende i en vanskelig situasjon. Ingen vil frivillig la økonomi begrense kvaliteten på seremonien, men det bidraget man får fra staten dersom det ikke er penger i boet, dekker nesten bare en kiste.

Informant 7

Men det her (programmet i begravelsen) er jo en samling av en siste hilsen (...) hans identitet ... og smerte. (Informant 7)

Informant 7 ville gjerne gjøre intervjuet på en benk ved graven til den avdøde. Sønnen døde plutselig, tidlig i 20-årene, og hun hadde planlagt og gjennomført en begravelse med omfattende program, kjente artister og varierte uttrykk – fra en teatermonolog, via klassisk orgel og trompet, til popmusikk og en amerikansk standardlåt.

Musikk hadde spilt en viktig rolle i hennes liv, og hun fortalte hvordan hun hadde endret musikksmak fra synth og «alt som var litt sånn sært og trist» til mer mainstream pop, med Kari Bremnes som absolutt favoritt.

Selv om dødsfallet kom brått og satte henne i en slags sjokktilstand, ble hun tidlig fokusert på å undersøke hva som var mulig å få til i seremonien. Hun hadde klare tanker om hva hun ville ha som innslag, og hun hadde også gjennomføringskraft nok til å få det slik hun ville. Det var også viktig for henne at vennene til avdøde skulle få mulighet til å ta eierskap til seremonien, så derfor fikk de velge ett av innslagene.

Hun beskrev en intens periode med «research» til begravelsen, både for å finne de kunstneriske innslagene hun ville ha, og også for å finne artistene som kunne fremføre dem. Tidlig i prosessen bestemte hun seg for å finne en prest som var villig til å la henne få forme seremonien slik hun ville ha den, og ga begravelsesbyrået oppdraget. Hun måtte også forberede seg godt for å klare å være til stede under seremonien («Jeg ville jo egentlig ikke være der»), blant annet med å gå gjennom alle tekstene. En annen del av prosessen var å gjøre seg kjent med lokalet («Jeg var jo masse i kirken for å få en forståelse av rommet»).

Hun hadde hatt noen negative opplevelser tidligere i begravelser der seremoniene opplevdes fremmed, så for henne var det viktig å lage en begravelse som skulle gjenspeile den avdøde sønnens identitet, og for all del ikke skape en distanse til seg selv eller øvrige pårørende. Samtidig nevnte hun noen positive, formgivende opplevelser i spesielle begravelser (blant annet en rom-begravelse), som hadde gitt henne innsikt i mulighetsrommet en seremoni kan ha, og inspirert henne til å ta utradisjonelle valg.

Som informant 4 var hun på intervjutidspunktet fortsatt i en tilstand der hun opplevde musikk som noe hun nå måtte unngå:

Intervjuer: Nei, for du hører ikke på musikk heller?

Informant 7: Nei, jeg hører ikke på podcast, jeg ser ikke på TV, jeg leser ikke bøker. Verden har blitt helt annerledes.

Hvilken musikk blir valgt?

Som nevnt i innledningen, er mitt fokus musikkens betydning for de pårørende. For å komme nærmest mulig et svar på mitt forskningsspørsmål, er *hvilke musikkverk* som informantene velger ikke særlig relevante for denne oppgaven, men informasjon om *hvorfor* de ønsker bestemte musikkstykker vil derimot være mye mer interessant. Som mine intervju viser, er den generelle tendensen at de pårørende ønsker musikkstykker som kan forbindes med den avdøde og/eller seg selv, og da er det tilnærmet like stor variasjon i musikkønsker som det er i musikksmak. Likevel kan man se en tendens til at pårørende oftest velger populærmusikk – her vidt definert som tilgjengelig, massedistribuert ikke-elitistisk musikk, laget for et bredt publikum (Hamm, Walser, Warwick, & Garrett, 2014).

Hva påvirker pårørendes valg av musikk?

I denne delen av oppgaven presenterer jeg mine funn og setter dem i forbindelse med teorien jeg har plukket ut og mine egne refleksjoner. Deretter forsøker jeg å si noe om hva informantenes musikkvalg og prosessen rundt kan fortelle oss om dagens samfunn.

Jeg har valgt å foreta en temaanalyse av intervjuene. Formålet med en temaanalyse i denne sammenhengen er å kunne utvikle en dypere forståelse av hver enkelt del, fordi informantenes ulike svar kan sammenlignes, utfylle hverandre og noen ganger settes opp mot hverandre. Som Thalgaard skriver, er det viktig å vurdere sitatene opp mot hele intervjuet for å gi en mest mulig presis fremstilling av det informantene har sagt (Thagaard, 2018, p. 171). Noen av temaene er direkte avledet fra intervjuguiden min, mens andre fokusområder har utkrystallisert seg underveis i intervjuprosessen og gjennomlesingen av transkripsjonene. Utvalget av tema er gjort for å forsøke og svare på mitt forskningsspørsmål på en grundig, men samtidig presis måte. Følgende 16 temaer har jeg valgt å belyse i hvert sitt avsnitt: Tradisjon, trygghet og tro, Hvem velges musikken for?, En musikalsk minnetale, Konstruksjon av en identitet, Tidligere erfaringer, Å påvirke og kontrollere en vanskelig situasjon, Salmer til besvær, En personlig seremoni, Musikkens kraft, Håp for fremtiden, Tidspress, Begravelsesbyrået, Levende musikk og avspilt musikk, Korona, Økonomi og Algoritmer og lyttevaner.

Underveis i intervjuet ble informantene bedt om å rangere viktigheten av ulike faktorer i forberedelsene og viktigheten av enkeltdeler i gjennomføringen av seremonien. Dette var ment som et kvantitativt supplement og en inngang til en mer utfyllende samtale. Selv om antallet informanter er for lavt til å kunne konkludere, viser likevel resultatene noen interessante tendenser som jeg kommer inn på i analysedelen av oppgaven. Faktorene de ble bedt om å rangere er ikke identiske med temaene jeg endte opp med å analysere (selv om flere overlapper), men resultatene fra denne kvantitative delen har også vært med på å påvirke hvilke tema jeg valgte. Før jeg går over til temaanalysen, oppsummerer jeg nå informantenes graderinger i en tabell:

Hvor viktig var følgende faktorer i planleggingen på en skala fra 1-5, der 1 er lite viktig og 5 er svært viktig?	Inf 1	Inf 2	Inf 3	Inf 4	Inf 5	Inf 6	Inf 7	Gjennomsnitt	Median
Tradisjoner	5	3	5	3	2	5	3	3,71	3
Musikksmaken til avdøde	5	4	4	5	4	4	5	4,43	4
Begravelsesbyråets anbefalinger	1	4	1	1	1	2	1	1,57	1
Din egen/venners musikksmak	4	4	5	5	4	1	*	3,83	4
Økonomi	1	2	1	1	2	4	1	1,71	1

Når du tenker på seremonien du har planlagt og gjennomført: Hvor viktig var følgende faktorer på en skala fra 1-5, der 1 er lite viktig og 5 er svært viktig?	Inf 1	Inf 2	Inf 3	Inf 4	Inf 5	Inf 6	Inf 7	Gjennomsnitt	Median
Inngangsmusikken	4	5	5	5	4	*	5	4,67	5
Musikkinnslag i seremonien	5	5	5	*	2	5	5	4,5	5
Salmer/fellessanger	3	5	4	4	5	5	1	3,86	4
Minnetaler	5	5	5	5	4	5	5	4,86	5
Prestens tale	5	4	4	5	3	5	2	4	4
Seremonilokalet	5	5	5	3	*	4	5	4,5	5

*Dette indikerer at informanten ikke har svart nøyaktig på spørsmålet, eller at faktoren ikke var aktuelt for informantens seremoni.

Tradisjon, trygghet og tro

Religiøse ritualer brukes også til å markere endringer i menneskers biologiske liv, slik som overgang fra barn til voksen, ekteskapsinngåelse og barnefødsler og ikke minst døden. Ritualisering av sorg er antakelig blant menneskehetens eldste ritualer. Begravelsesritualene er også blant de religiøse tradisjonene som oftest blir gjennomført på tradisjonelt vis, også av mennesker som ikke deltar i mange andre religiøse ritualer. (Jacobsen & Groth, 2022)

Et interessant tema kan også være det som mine informanter velger å *ikke* snakke om. På tross av at så godt som alle seremoniene ble utført i regi av Den norske kirke, var det få informanter som uttrykte et ønske om å inkludere spesifikt religiøs musikk, eller sanger med tydelig kristen tekst. Dette samsvarer med funn i den britiske undersøkelsen, der ideen om håp for fremtiden synes å være mer fremtredende i musikktekster enn det kristne håpet om oppstandelse, men at religion likevel kan være en kilde til trøst som pårørende bevisst eller ubevisst søker (Adamson & Holloway, 2012).

Når mine informanter blir spurt om hvor viktig tradisjon er i planleggingen av musikken, har de forskjellig assosiasjoner til begrepet. Informant 2 mente at tradisjoner i norsk sammenheng fort kan bli noe statisk:

... så er det en prest der og så er det en som spiller orgel, og det er tradisjonen. (...) Og så tenker jeg at det er jo fint, at folk er opptatt av tradisjoner, men jeg synes det er viktig at det er noe meningsbærende utover det at det er en tradisjon, nettopp som det jeg sa, det er noe som er knyttet til personlige faktorer i den avdødes liv og preferanser. (Informant 2)

Informant 3 syntes at tradisjoner var veldig viktig (5 på en skal fra 1-5), og når jeg på slutten av intervjuet spurte om hun hadde noe mer å tilføye, sa hun noe om hvordan hennes syn på kristne tradisjoner hadde utviklet seg.

Og det jo veldig personlig det jeg sier, men det gjør ikke noe det, så har det jo blitt mindre og mindre av det. Men samtidig så, så har man liksom, det er der, ikke sant. Skjønner du hva jeg mener? Den barnetroen er der, selv om det er vanskelig også inn imellom. (Informant 3)

Informant 4 mente at tradisjoner egentlig ikke var viktige for henne, men hun hadde andre familiemedlemmer som hadde andre preferanser som hun valgte å ta hensyn til:

To (viktigheten av tradisjoner på en skala fra 1-5). Eller, det er kanskje ikke riktig å si to heller. Jeg kan si det da, at jeg var i en begravelse i sommer, til en venninne av oss som døde av kreft. Og de hadde ikke verken kirkelig ... de hadde ikke noe sånn ... ikke human-etisk heller. De hadde bare noen venner som var, jeg vet ikke hva du skal kalle det, toastmastere det er kanskje feil å si (latter), men som på en måte leda det igjennom. Og så hadde de masse, masse musikk og så hadde de masse minneord. Og det var det, og ikke noe sånne seremonier og sånn. Men når jeg valgte denne begravelsen i kirken, så var det jo én: fordi jeg ville at (navn på avdøde) skulle ligge her på kirkegården, men to: for foreldrene hans var det kjempeviktig at det var i kirken. Og sånn sett så er jo tradisjon ganske viktig da. (Informant 4)

Informant 6 hadde tatt ansvar for planleggingen av seremonien, og for henne var religiøse tradisjoner viktige:

Intervjuer: På en skala fra 1-5, hvor viktig i planleggingen var tradisjoner. Stikkordet tradisjoner ...

Informant 6: For meg: Fem.

Intervjuer: For deg og dine brødre når dere skulle planlegge sammen, hvor viktig var det?

Informant 6: Det er litt sånn delt, fordi jeg er religiøs og de er ikke det. Så for meg er tradisjoner veldig viktig. Men for dem, ikke i det hele tatt. Så derfor ble det fem, fordi det var jeg som sto for hovedansvaret.

Intervjuer: Riktig. Så du trumfet litt igjennom?

Informant 6: Ja.

Intervjuer: For du synes tradisjoner er viktig?

Informant 6: Ja, for det var viktigere for meg enn for dem, så ble det liksom min avgjørelse. Og jeg er veldig opptatt av det. Det jeg føler er at de som ikke er religiøse har ikke de samme tradisjonene, for de har vært mye religiøse (tradisjonene), så da blir det litt hva man ønsker da. For de (brødrene) hadde heller ikke noen preferanser på tradisjoner, så derfor ble det liksom mitt.

Informant 7 var opptatt av at kirkerommet var vakkert, og den kirkelige seremonien oppleves som trygg og forutsigbar, selv om hun ikke delte det hun oppfattet som kirkens fordømmende holdning til enkelte mennesker.

Så den tradisjonelle måten som du spør om, det er jo noe trygt med det. Og selv om troen ikke er sterk for noen av oss at det fins en gud, så har man jo en tro. En tro på at det ikke er endelig, men hva vi skal kalle det, det vet vi ikke. (Informant 7)

Christopher Small mener at det å finne mening i fremføring av musikk, enten som lytter eller utøver, alltid har et religiøst element i seg:

To the extent that taking part in a performance puts humans in touch with the pattern which connects, in whatever form it might be imagined to exist, it is an activity that is always to some degree religious in nature. (Small, 1998)

I en artikkel som tar for seg individualiseringen av amerikanske begravelser, lister Elaine J. Ramshaw opp hvordan samfunnet har endret seg i løpet av postmodernismen. Hun nevner blant annet økende pluralisme og sekularisering, nedgang av tradisjonsbærende fellesskap, et skarpere skille mellom privat og offentlig, degradering av viktige meningsspørsmål fra den offentlige til den private sfære og økende krav om valgfrihet fra et kundeperspektiv – det er jo de pårørende som til slutt må betale regningen (Ramshaw, 2009). Selv om disse faktorene, som hun karakteriserer som postmoderne trekk, unektelig gir gjenklang også i et norsk perspektiv, peker mange av mine informanter på tradisjoner som et viktig moment i planleggingen. Et positivt syn på tradisjoner kan delvis forklare hvorfor så mange fortsatt velger å arrangere begravelser i regi av Den norske kirke (som også nasjonalt står for så mange som 82% av seremoniene).

For selv om informantene hadde ulik tilnærming til begrepet tradisjon, konkluderte nesten alle med at en begravelse i regi av Den norske kirke var det riktige valget for dem, alt tatt i betraktning. En masteroppgave som har undersøkt såkalte livssynsåpne seremonier i Bergensområdet, fant at tradisjoner står sterkt også når en ny seremoniform blir utarbeidet. De etterlatte opplevde i stor grad det som tilstrekkelig utradisjonelt å velge en livssynsåpen seremoni, og ønsket derfor å gjennomføre en seremoni som lignet på en «vanlig» gravferd. Undersøkelsene som ble gjort viste at det ofte var små endringer fra en tradisjonell kirkebegravelse til den livssynsåpne seremonien, men at de små endringene likevel opplevdes som viktige. Ved å gjøre store endringer, kunne de etterlatte risikert at seremonien opplevdes som uverdigg og denne risikoen var det få som ønsket å ta. Blant dem som valgte å ta inn religiøse elementer i den livssynsåpne seremonien, varierte det hva som ble tatt inn,

og elementene kunne også uttrykke en kombinasjon av flere religioner og livssyn (Utby, 2019).

Forskerne fant at grensene mellom sakrale og sekulære tekster fremsto som nesten utvisket hos deltagerne i den svenske studien (Viper et al., 2020). Bruin-Mollenhorst bemerker at *Ave Maria* av Franz Schubert er et av de vanligste musikkstykkene i nederlandske begravelser, på tross av at seremoniene er sekulariserte. Hun mener at *Ave Maria* relaterer seg til kristendom, til den religiøse identiteten til avdøde, til minner om den avdøde eller til *selve begravelseskonteksten*. Musikken gir assosiasjoner til begravelser og passer fordi den er «begravelses-aktig». Med det fungerer *Ave Maria* som en byggestein i et begravelsesritual som nærer bevisste og ubevisste oppfatninger om hva som skal til for å skape rett atmosfære. Hun synes også det er påfallende hvordan *heaven* og *angels*, ord med kristne assosiasjoner, gikk så ofte igjen i sangtitler og tekster brukt i begravelser. Hun konkluderer med at *heaven* og *angels* er relatert til religion både i og utenfor institusjonaliserte livssyn, og at de er brukt som metaforer for et liv etter døden (selv om det ikke foreligger noen felles oppfatning av hva engler er eller hvor «himmelen» befinner seg) (Bruin-Mollenhorst, 2021, pp. 105-107).

I den engelske studien poengteres det at spiritualitet ikke nødvendigvis er iboende i musikken, men stammer fra forholdet til lytteren, betydningen musikken har for enkeltpersonen. Musikk, som spiritualitet, er relasjonelt (Adamson & Holloway, 2012).

De pårørende ønsker å legge til rette for musikalske opplevelser som de mener passer i begravelsen, og musikken gir de øvrige sørgende en mulighet til å reflektere over både den avdøde og sitt eget liv. Even Ruud skriver om det han kaller det transpersonlige rom, som er en kategori av spesielt formende musikalske opplevelser:

Et rom som er forankret i noe utenfor oss selv, i noe grensesprengende, noe som er bortenfor de nære tids- og romdimensjoner. Mange vil gjerne oppleve seg selv som en del av noe større, en helhet, en sammenheng. Hva som synes felles for opplevelsen av slike dimensjoner, er at intense følelser vekkes i møte med musikken. (Ruud, 1997, p. 175)

Det som samler sørgende i en begravelse er ikke felles religion, det er kontakten med den avdøde eller familien som utgjør fellesskapet. Sjelden vil alle besøkende i en begravelse tilhøre samme trosfellesskap (Ramshaw, 2009). Det finnes ikke én vanlig variant av spiritualitet når informantene beskriver sin bakgrunn og sine opplevelser med planleggingen av seremoniene. I stedet hadde hver enkelt informant en personlig oppfatning av hva som var viktige religiøse tradisjoner. De fleste støttet seg i liten grad på tradisjonelle religiøse dogmer når de arbeidet med å gjøre seremoniene meningsbærende for seg selv og sine nærmeste, men de hadde likevel en klar oppfatning om enkeltelementer som måtte inkluderes i seremonien for å få den til å fremstå tilstrekkelig tradisjonell. Når de sørgende alle har en forbindelse til den avdøde, blir forsamlingen samlet i minst én felles verdi. Verdifelleskapet i en begravelse vil kunne være en plattform der musikk kan muliggjøre et trygt rom for personlig refleksjon over vanskelige tema, som bevisstheten om døden (Edwards & Sailer, kommende 2022).

Hvem velges musikken for?

I en typisk begravelsesseremoni deltar familien til avdøde, venner, kolleger (eller medelever hvis den avdøde var ung), en prest eller seremonileder, en eller flere fra et begravelsesbyrå, en organist og/eller eventuelt andre musikere. Selv om de innleide aktørene som regel har en annen motivasjon for å være der enn de sørgende, kan de defineres som deltagende i seremonien i form av sin tilstedeværelse og sine bidrag inn i helheten. Et spørsmål blir da *hvem de pårørende egentlig velger musikk for?* Er det for seg selv? Er det for øvrig familie og for venner? Er det for den avdøde? Er det for de ansatte (begravelsesbyrået, presten og organisten)?

Flere informanter uttrykte et ønske om å balansere egne musikkpreferanser, tradisjon og situasjon opp mot den avdødes musikalske preferanser.

Det synes jeg er veldig viktig (avdødes musikksmak). Men hvis det hadde vært helt sykt hadde vi vel gjort noe med det. (Informant 1)

Å, det var viktig (avdødes musikksmak). Fem. Vi hadde jo egentlig lyst til å ha Foo Fighters, men vi fant jo ikke noe som passa (latter). (...) Ja, de spiller jo inn de òg (egne musikkpreferanser). Jeg vil si det er kanskje fem det og, men vi liker jo samme

musikken jeg og mannen min da. Men, jeg vil jo ikke valgt noe jeg hadde likt selv. Det hadde jeg aldri gjort. (Informant 4)

Det var viktig (egne musikkpreferanser). I kombinasjon med den avdødes musikksmak på en måte. (Informant 5)

Ja, det er jo et tricky spørsmål (hvor viktig er avdødes musikkpreferanser?) fordi, der vil jeg også si kanskje 4 da, fordi det er viktig at den avdødes preferanser og ønsker ivaretas, men samtidig så kan det jo komme i sterk kontrast til tradisjonen. Og til kirkerommet, eller rommet der begravelsen finner sted, så det kan jo by på en stor utfordring kan du si hvis preferansen til den avdøde bryter sterkt med en kirkelig tradisjon. Da synes jeg at det kan bli en utfordring. Men jeg synes at den avdødes preferanser bør legges stor vekt da. (Informant 2)

Så jeg tror at, jeg kunne jo egentlig fylt hele (seremonien) med hans musikksmak. Men det hadde blitt for dystert og for happy. (Informant 7)

Even Ruud har kartlagt musikkterapistudenters «musikalske selvbiografi», på jakt etter sammenhenger mellom musikk og identitet. Han kom frem til at spesielt formende musikkopplevelser kunne deles inn i fire kategorier: Det personlige rom (personlige opplevelser med musikk som hovedkilde, ofte fra barndommen), det sosiale rom (fellesskapsopplevelser med musikk), tidens og stedets rom (intense musikkopplevelser som kan tid- og stedfestes. Disse opplevelsene involverer ofte flere sanser og knytter musikkens betydning til spesielle anledninger, personer og steder) og det tidligere nevnte transpersonlige rom (Ruud, 1997, p. 10). Han skriver at musikkopplevelsene tar bolig i kroppen vår og følger oss. Han mener også at man kan konstruere en livshistorie på en bestemt måte, ved å erindre livet gjennom musikk. Man kan huske seg selv når man hører musikk som forbindes med en bestemt situasjon, og musikk er en nøkkelressurs for å lage en fortelling om seg selv (Ruud, 1997, p. 10).

Det å *konstruere en livshistorie* var et viktig poeng når informantene skulle velge musikk. Det var ikke bare den avdødes musikalske identitet som måtte avdekkes og konstrueres, det var også informantenes egen relasjon til den avdøde som i mange tilfeller skulle konstrueres musikalsk og representeres i form av en utvalgt fremføring. Bruin-Mollenhurst poengterer at gjennom et levd liv har den avdøde konstruert sin musikalske identitet. Denne konstruksjonen er gjort i spesifikke sosiokulturelle omgivelser, i relasjon til for eksempel venner, familie, radio, musikkanbefalinger og så videre. Men når den avdødes musikalske

identitet presenteres gjennom de pårørende, er den prisgitt de pårørendes kunnskap om den avdøde (Bruin-Mollenhorst, 2021, p. 88).

Presentasjonen av den pårørendes musikalske identitet kunne ta form av en hyllest: «Det var derfor vi begynte med *Optimist*. Mamma var ihuga optimist, så det var så passende» (Informant 6). Det var med andre ord viktig for informant 6 å minne de sørgende på at hennes mor hadde vært en positiv dame. Sangens tittel er selve essensen i valget. Musikken, med sin gjenkjennbare «sound» og artistens karakteristiske stemme, knytter sammen de sørgendes egne livshistorier med øyeblikket i kapellet. Slik kan man si at avspillingen av *Optimist* er en konstruksjon av den avdødes identitet, eller i det minste et *forsøk* på konstruksjon av en identitet. Hver enkelt lytter vil nødvendigvis oppleve sangen og huske avspillingen på sin egen måte. DeNora skriver at musikken ikke bare virker på mennesker som et stimuli, men musikkens effekt kommer av de mange måtene individer oppfatter den, tolker den og plasserer den i sitt personlige «musikalske kart», i sitt semiotiske nett av musikk og utenommusikalske assosiasjoner (DeNora, 2000, p. 61).

Informant 6 syntes ikke sin egen musikksmak var relevant når musikken til seremonien skulle plukkes ut:

Intervjuer: Din egen musikksmak, brødrene dine sin musikksmak og mannen og alle andre som var involvert: Hvor viktig var det i planleggingen? Var det en faktor i det hele tatt?

Informant 6: Nei, egentlig ikke. Nei, for det var liksom mammas dag, så hva vi mente og sånn det hadde egentlig ikke så mye å si.

Intervjuer: Det var litt sånn i bakgrunnen?

Informant 6: Ja. Så, én kanskje. Jeg følte at dette var litt sånn hedring av mamma, så det var hun som sto i fokus og hva jeg mente egentlig ikke var så viktig.

Musikkvalgene kunne også være en hilsen til den avdøde:

Informant 7: Ja, altså den sangen som (navn på artist) spilte, «Love ain't free», det er ingen kjent sang for (navn på avdøde). Men det er en mammasang.

Intervjuer: Ja?

Informant 7: Den er på en måte min sang til (navn på avdøde). Han hadde elsket sangen, men slik jeg opplever situasjonen så synes jeg ikke at kjærligheten er fri lenger. Den er på en måte borte. Så for å finne en eller annen sang som kunne beskrive den fortvilelsen, så kunne jeg valgt mange. Men for å få frem den sårheten og også at det skulle være vakkert og ikke bare sånn stort, desperat skrik, for det er jo ... du kan gjerne stå å skrike en fortvilelse men jeg ville jo at det skulle være vakkert.

Her forsøkte Informant 7 å formidle sine egne følelser til de fremmøtte sørgende i kirken, ved hjelp av en sang. Hennes fortvilelse over å ha mistet sønnen, kombinert med et ønske om å beskrive det vakre han representerte for henne, gjorde at hun opplevde akkurat den sangen som egnet til å bære emosjonene hennes, og beskrive hennes ubeskrivelige tilstand for alle som var til stede. Her var det ikke et forsøk på å beskrive eller konstruere avdødes musikalske identitet som lå bak valget.

Small poengterer at alle som på en eller annen måte deltar i en musikkfremførelse, egentlig konstruerer og presenterer seg selv: «This is who we are» (Small, 1998, p. 134).

If we think about music primarily as action rather than as thing and about the action as concerned with relationships, then we see that whatever meaning a musical work has lies in the relationships that are brought into existence when the piece is performed. (Small, 1998, p. 138)

Slik jeg tolker intervjuene balanserte informantene det de oppfattet som forventninger fra henholdsvis den avdøde (planlagt i forkant), familien, venner og andre (for eksempel prestens eller begravellesbyrået), opp mot sine egne vurderinger av musikkens egnethet. Selv om de tok flere hensyn, følte det viktig for dem at de hadde «det siste ordet» i planleggingen.

En musikalsk minnetale

Bruin-Mollenhorst deler musikken fra sine observasjoner (til sammen 135 musikkstykker) inn i fem kategorier etter hvilken funksjon den har i seremonien (Bruin-Mollenhorst, 2021).

«Prosesjonsmusikk» inn og ut av krematoriet var ikke med i oversikten. Noen musikkstykker ble plassert i flere kategorier.

1. Bakgrunnsmusikk (ved lystenning o.l.) (46 % av musikken)

2. Musikk som forlengelse av ord eller handling (for eksempel som en kommentar til en minnetale) (11 % av musikken)
3. Musikk for å bearbeide emosjoner (musikk som har som primær funksjon å skape, skifte, kontrollere, fremkalle («evoke»), uttrykke, skjule og regulere følelser) (3,7 % av musikken)
4. Musikk som ikke har noen funksjon utover seg selv, annet enn å fungere som «fyll» mellom andre innslag (39 % av musikken)
5. Musikk som presenterer identiteten til den avdøde (55 % av musikken)

Hun finner at over halvparten av musikkinnslagene var tilknyttet den avdødes identitet. Som i studien til Bruin-Mollenhorst, er et av de mest gjennomgående funnene i mine intervju, ønsket om å velge musikk som kan være representativ for den avdødes personlighet, enten ved å samsvare med den avdødes musikksmak, knytte seg til et bestemt minne om den avdøde eller representere noe den avdøde satte høyt. Dette er et funn som også samsvarer med de andre referansestudiene (Adamson & Holloway, 2012; Bruin-Mollenhorst, 2018; Caswell, 2012; Davidson & Garrido, 2016; Viper et al., 2020)

I de tilfellene der den avdøde på forhånd hadde gjort seg tanker om musikken i seremonien, ble dette brukt som et fundament for videre planlegging:

Men og så hadde jo han ... tenkt ut musikk selv. Og det var jeg veldig overrasket over. For han var jo ikke helt der. Men, han var jo veldig glad i ... hans musikk ... han elsket jo å høre på det koret. (Informant 1)

Og hun hadde snakket mye med oss, og hun hadde også etterlatt noen tekster og ønsker i forbindelse med sin begravelse ... (...) Hun har på mange måter vært en premissgiver selv ja. (Informant 2)

Flere musikkstykker som ble valgt, kunne knyttes til et konkret minne om den avdøde. Informant 5 fortalte hvordan hennes mor på en feriereise fikk dansebandet Ole Ivars til å spille *Jag trodde änglarna fanns* på en te-dans, og hvordan denne historien i ettertid har knyttet sangen til minnet om henne. I begravelsen ble den fremført av en solist, og i tillegg ble flere fra familien igjen etter at presten hadde avsluttet seremonien for å synge den en

gang til. Informant 5 fortalte også en historie om hvordan sangen fortsatt forbindes med minnet om moren:

Så hver gang vi hører den, dattera mi var på danskebåttur her, og da kom den på og da var det sånn «Mollo» som de kalte henne da, og ut å danse og huske på henne da. (Informant 5)

Informant 1 valgte et musikkstykke som hun og mannen tilfeldigvis hørte på kvelden før han døde, og som gjennom situasjonen fikk en ekstra meningsdimensjon av vemod og avskjed.

Jeg husker jeg fortalte om siste kvelden, da hadde vi på radio, og da spilte den der Bjørn Borg med «God morgen min kjære», og hvordan vi hørte på den og tårene trillet. (Informant 1)

Informant 7 hadde med en sang som «har betydd sånn helt ekstremt mye for han [den avdøde]». Hun fortalte hvordan han på en ferietur i Portugal ble veldig god venn med en jente han møtte på stranda, ble involvert i familien hennes og knyttet varig kontakt med henne som brevvenn. Denne sangen som var på veldig populær i Lisboa da dette skjedde, var for han en påminnelse om vennskapet og den ble viktig fordi det var den portugisiske venninnen som introduserte den.

I Informant 2 sitt tilfelle ble det valgt et musikkstykke til starten av seremonien som var et barndomsminne fra oppveksten den avdøde og de nærmeste pårørende hadde i et annet land. Han var bevisst på at dette grepet var med på å tydeliggjøre musikkens rolle i seremonien, som en ramme rundt det levde livet.

Slik blir et musikkstykke som kan knyttes til den avdøde en *musikalsk minnetale* når den fremføres eller avspilles i en gravferdsseremoni. Dette kan være en dekkende overføring av begrepet *Musical Eulogy* til norske forhold (Bruin-Mollenhorst, 2018). Som den nederlandske forskeren er inne på, er kanskje en musikalsk minnetale til og med mer presis og personlig enn en tekstlig minnetale, fordi musikken kan fremkalle minner og følelser uten å gå omveien via en tekstlig minnetale (som igjen er avhengig av forfatterens mer eller mindre subjektive utvalg av ord og den samme eller en annen persons fremføring av talen). Hver enkelt deltager i seremonien får en anledning til å fremkalle sine egne minner knyttet til musikkstykket, og i lys av situasjonen bruke minnene som en ressurs til å reflektere over

sitt eget personlige forhold til avdøde. Her er igjen begrepet *affective space* nyttig for å forklare og forstå den tilstanden som musikklytting kan muliggjøre (Partridge, 2015, p. 65) Som Christopher Small skriver, så gjør ikke bare musikk ord utilstrekkelige, men også unødvendige. Det er avanserte mønster av sammenknytting, tilknytning og menneskelige bånd, som er i spill i en musikkfremførelse (Small, 1998, p. 200). DeNora utdyper hvordan musikken er et kraftig verktøy for å gjenoppleve tidligere opplevelser. Dersom vi igjen hører musikken som «tilfeldigvis» var til stede i et viktig øyeblikk i livet, er den ikke bare et redskap for å sette oss på sporet av minnet og følelsene vi hadde den gang, men også en sammenbundet del av selve minnet (DeNora, 2000, p. 67).

Even Ruud parafraserer uttrykket «Si meg hvilken musikk du liker, og jeg skal si deg hvem du er» til:

«Si meg hvilken musikk du liker ...» og jeg skal *ikke* påstå å vite hvem du er. Men fortell meg historiene dine om dine minner om musikk, så skal det bli tydeligere hvor du kommer fra og hører til, hva du beveger deg i retning av og holder for viktig her i livet. (Ruud, 1997, p. 11)

Konstruksjon av en identitet

Selv om presentasjonen av den avdødes musikalske identitet er en viktig del av det personlige uttrykket i en begravelse, er det også andre måter å konstruere og presentere en historie om den som er gått bort. Jeg vil nå redegjøre for fire andre uttrykk for pårørendes kreativitet og medvirkning. Disse uttrykkene fungerer enten i seg selv, eller i samspill med musikk: Blomsterhilsener, utstilling av objekter, minnetaler og bildepresentasjon.

Blomsterhilsener i begravelser er svært vanlig. Det er funnet rester av blomster og blomsterarbeider i graver som skriver seg helt tilbake til oldtiden (Fonus, 2022a). Lenge hadde blomster i begravelser også en praktisk funksjon, med å dekke over sjenerende lukt (Fleurs, 2019). I dag benyttes blomster som et sentralt visuelt innslag i seremonien (Heder, 2020), og når venner og pårørende sender en dekorasjon til seremonistedet vil de ansatte i byrået plassere blomstene ved kisten der de synes det passer. I blomsterkatalogen fra Heder Gravferd utdypes det hvordan blomster kan støtte opp om identiteten til den avdøde: «Det er mulig å bruke elementer som kan personifisere avdøde og vedkommendes interesser.

Maritime detaljer for en «havets mann», lyng og mose dersom avdøde hadde en forkjærlighet til naturen. Hva med en fotball eller langrennski? Mulighetene er mange» (Heder, 2020). Blomsterhilsener blir ifølge Jølstad begravelsesbyrå automatisk tilpasset pårørendes ønskede fargetema i deres begravelser. Det er også mulig å sende egne blomster, men da «er det fint å velge noe som gjenspeiler den avdøde, enten ved å velge vedkommendes favorittblomster, yndlingsfarge eller noe annet som minner om den avdøde» (Jølstad, 2022b).

I tillegg til blomster kan det forekomme utstilling av gjenstander som symboliserer den pårørendes identitet. Dette fotografiet er tatt i en begravelse i Oslo i 2018, og viser pårørendes presentasjon av koblingen mellom den avdøde og hobbyen hans.

Figur 2

I tillegg til musikken er *minnetalen* programposten som pårørende oftest deltar i utformingen og fremføringen av. En minnetale inneholder gjerne en gjennomgang av avdødes liv med biografiske hendelser som oppvekst, giftemål, eventuelle barn, yrkesliv og lignende. I tillegg vil den som skriver minnetalen gjerne inkludere episoder og historier fra den avdødes liv, som kaster lys over positive trekk ved personligheten til den som er gått bort. Noen velger også å inkludere en morsom historie (Jolstad, 2021). Hos informantene er minnetalene også noen ganger utvidet med musikk. Informant 1 brukte siste del av sin minnetale til å introdusere det neste musikkinnslaget, som var en sang hun og avdøde hørte på sammen før dødsfallet. Bruin-Mollenhorst finner at 11 % av alle musikkinnslag i seremoniene hun observerte, hadde som funksjon å utvide eller forlenge en tale, et dikt eller lignende (Bruin-Mollenhorst, 2021, p. 85).

To av informantene kombinerte en bildekavalkade av den avdøde med musikk som enten ble fremført eller avspilt. Informant 4 hadde plukket ut musikk fra sin avdøde manns spilleliste, og musikken ble fremført levende på piano mens bildene ble prosjektert på et lerret. Dialogen mellom meg og Informant 4 bærer i dette avsnittet preg av min dobbeltrolle som både intervjuer og musiker i seremonien:

Intervjuer: ... Hvor viktig var inngangsmusikken?

Informant 4: Veldig viktig. Den er det. Mye viktigere enn jeg tenkte på forhånd kanskje. For når jeg satt der og hørte musikk så tenkte jeg, her, for det første så kjente jeg igjen (navn på avdøde). Og så visste jeg at det var barna mine som hadde valgt ut og de kjente igjen pappa. Og så var det en utrolig fin stemning av det.

Intervjuer: Så da er du på fire, fem?

Informant 4: Ja, fem. Og det må jeg bare si og, for det var flere som har sagt til meg etter begravelsen at å sitte der å høre på den musikken, de kom litt tidlig og høre på den musikken. De bare, alle var helt, sa at det var kjempesjukt.

Intervjuer: Ja, men det var godt å høre. Og det som jeg syntes var litt spesielt, og som jeg tror du er litt i forkant av hva som kommer til å bli en trend, er at dere hadde de bildene før som gikk i en loop. Og jeg var jo veldig konsentrert om å spille, men jeg kastet noen blikk ut, og jeg så ansiktsuttrykkene hvor åpen og ... du så smil og du så gråt og liksom så, det er tydelig at musikken i kombinasjon ...

Informant 4: Med de bildene ja. Og det er mange som kjenner seg igjen med den musikken og de bildene vet du. For at det var jo, jeg prøvde jo i de bildene å få frem,

få alle de han er mye sammen med. I situasjoner, vi har jo gjort veldig mye med veldig mange, og vi har hytte og masse besøk og ... ikke sant ... så det er masse turer og ... så det var liksom noe med å finne bilder av alle og ikke bare av oss da. Og da med den musikken som alle forbinder med (navn på avdøde) på en eller annen måte, så blir jo det en veldig god match.

Intervjuer: For det er det ikke så mange som gjør, foreløpig. Men jeg tenker at dette er en veldig god idé. For jeg tror aldri jeg har opplevd en slik, det er jo helt feil å si lett stemning, for det er jo ikke det, for det er jo en veldig, veldig trist begravelse. Men samtidig så er det, fra mitt perspektiv, så ble det veldig meningsfylt. For ofte på kirkebenkene, kan det føles som du sitter på pinner. Det er stivt, og det er kaldt og ...

Informant 4: Ja, ikke sant. Og det er kanskje fordi at det skjedde så brått da. Så er det kanskje mange som ikke helt, altså fortsatt så er det vanskelig å fatte. For meg så går han jo inn døra når som helst. Men det altså å se de bildene. Jeg så jo ikke egentlig de bildene så mye da, men for mange så blir det kanskje mer reelt ved å se de bildene, at det er faktisk (navn på avdøde) du er i begravelsen til da.

I en undersøkelse der studenter ble spurt om når «det traff dem» at den avdøde faktisk var borte, svarte de fleste at det har med interaksjon med den døde kroppen. Se kroppen, røre ved den, lukke kisten, senke kisten. Fotografier og bilder kan hjelpe til med dette (Ramshaw, 2009). I Nederland er bildefremvisning nå en del av nesten alle begravelser (Bruin-Mollenhorst, 2021, p. 50)

Informant 7 hadde forberedt to musikalske alternativer til bildefremvisningen. Da kameraten til den avdøde ikke klare å gjennomføre fremføringen som planlagt, ble det bestemt avspilling av to andre musikkstykker som den avdøde satte høyt.

Informant 7: Jeg var jo veldig tydelig på at jeg ville ha bildefremvisning. Jeg vet ikke hvor vanlig det er heller?

Intervjuer: Det er ikke så vanlig. Jeg tror det kommer mer og mer. Jeg tror vi kommer til å se mer og mer, for det er veldig ... der blir veldig personlig. Du knytter musikken du hører til bilde av vedkommende. Du skjønner faktisk at du er i begravelsen til denne personen.

Informant 7: Det å finne musikk til den bildefremvisningen også, da var det jo som jeg sa i sted, (navn på avdøde) sine valg egentlig. Den gitarsangen, og den gitarsangen ble valgt fordi (navn på venn av avdøde) han bodde jo med (navn på avdøde), og han spilte den hver bursdag for (navn på avdøde).

Intervjuer: Åja.

Informant 7: På egen klassisk gitar. (Navn på venn) syntes at det kunne bli for tøft, men den ble jo valgt av han kompisen som egentlig skulle spille, men han klarte det ikke. Så da tenkte vi at, for at det ikke skulle bli tomt til bildene så setter vi på (navn på avdøde) sine favorittsanger. To stykker.

I kunngjøringen av dødsfallet til Dronning Elisabeth II på den britiske statskanalen BBC, proklamerte nyhetsankeret alvorlig og høytidelig at dronningen var gått bort, og gjentok så budskapet. Etter ca. 45 sekunder tonet bildet ut i svart mens en trommevirvel hørtes. Etter noen sekunders visning av dronningens navn, ble bildet dekket av et fotografi av dronningen i en hvit kappe og kjole. Bakgrunnen av fotografiet var svart. Trommevirvelen var innledningen til nasjonalsangen, som så ble spilt instrumentalt av et orkester mens bildet sakte panorerte innover mot ansiktet av dronningen (BBC News, 2022). Denne delen tok 65 sekunder og utgjorde nesten 60% av kunngjøringen. Den britiske nasjonalsangen *God Save The Queen* var så tett knyttet til dronningens offentlige identitet at en forklarende tekst ikke var nødvendig. Bare kombinasjonen av fotografiet og musikken utgjorde en emosjonelt sterk, og samtidig tydelig nok kunngjøring av dødsfallet.

NEWS

[Home](#) | [Queen Elizabeth II](#) | [War in Ukraine](#) | [Coronavirus](#) | [Climate](#) | [Video](#) | [World](#) | [UK](#) | [Business](#) | [Tech](#) | [Science](#)[UK](#) | [England](#) | [N. Ireland](#) | [Scotland](#) | [Wales](#) | [Isle of Man](#) | [Guernsey](#) | [Jersey](#) | [Politics](#) | [Local News](#)

The announcement of the Queen's death on BBC News

Figur 3: Skjermdump fra bbc.com

Når bilder av den avdøde vises i kombinasjon med musikk, er det en måte å konkretisere dødsfallet på. I tillegg til å være en mulighet for pårørende til å presentere den avdøde visuelt slik de selv synes er passende, fungerer bildene som en påminnelse om at dette faktisk er avskjedsseremonien til vedkommende. Musikken som ble valgt av mine informanter var nært knyttet til den avdødes musikalske identitet, enten hentet direkte fra avdødes egne spillelister eller sanger som var kjent som favorittsangene til avdøde. Det er ikke nevnt noe i Den norske kirkes liturgi om muligheten for fremvisning av bilder, så dette programelementet er det i utgangspunktet ikke lagt til rette for (Den Norske Kirke, 2003).

Selv om musikk er en vanlig form for konstruksjon og presentasjon av den avdødes identitet, er det ikke den eneste måten. «Music is thus part of the cultural material through which 'scenes' are constructed, scenes that afford different kinds of agency, different sorts of pleasure and ways of being» (DeNora, 2000, p. 123). Noen ganger er det gjennom ord eller

det visuelle, i kombinasjon med musikk eller uten musikk, at pårørende velger å uttrykke seg i en gravferds-seremoni.

Tidligere erfaringer

Flere informanter fortalte om erfaringer fra andre begravelser som opplevdes som fremmede eller til og med provoserende. Når de selv var kommet i situasjonen som planleggere, var de oppmerksomme på hvordan de *ikke* ville at seremonien skulle se ut.

Informant 3 hadde vært i flere begravelser («Men jeg har jo vært i mye begravelser jeg som er så gammel vet du»), og gjort seg noen betraktninger om de lokale gravferdstradisjonene i sin avdøde manns hjemby. Der var det ikke vanlig med musikkinnslag i selve seremonien, og Informant 3 var bevisst på at hun ville gjøre det annerledes. Hun valgte derfor flere musikalske innslag som ble fremført i ulike deler av seremonien, for å få en rikere opplevelse. «Ja, jeg synes jo det at det er ganske stusselig der nede, jeg må si det (latter)» (Informant 3).

Som tidligere nevnt hadde Informant 5 hatt negative erfaringer med en innleid solist:

... i min stefars begravelse så synes jeg han var ... jeg bare tenkte ... han var sånn veldig ... det var så pompøst, så når vi skulle med pappa så sa vi at vi ville ikke ha noen solist, for vi vet aldri hvordan den personen synger. (Informant 5)

For Informant 7 sin del kom inspirasjonen til å lage en personlig seremoni også fra negative opplevelser i andre begravelser, der hun hadde opplevd det som hadde foregått som «helt fremmed». Hun hadde også personlig erfaring med en kirke som ikke var fleksibel:

For med mormor og bestefar så ble de rigide. Det syntes jeg var vanskelig. Fordi at jeg vet jo om andre som har latt det være mulig, og som for eksempel vier homofile og alt det der, så jeg vet at det finnes en mulighet. Den muligheten skulle jeg ha. (Informant 7)

Men informantene forteller også om erfaringer fra tidligere opplevelser i begravelser, som har inspirert deres egne musikalske valg. Flere har vært pårørende i seremonier som har gjort sterkt inntrykk, og disse opplevelsene har fungert som en øyeåpner til hva som er mulig å gjøre musikalsk i en begravelse.

Informant 4 hadde spesielt lagt merke til den store mengden musikk og taler som ble brukt i begravelsen til en venninne. Hun husker at det var en veldig fin sang som ble spilt når kisten ble båret ut, og hun brukte denne erfaringen i planleggingen:

Men, og det tenkte jeg bare: Den sangen når jeg bærer ut, da vil jeg ha en sang som er fin. Det var det eneste jeg tenkte. Så det er det eneste jeg ble inspirert av.
(Informant 4)

Informant 2 nevner formgivende opplevelser i begravelsene til sine foreldre og sin bestefar, der han erfarte at seremonien kunne være en «... innramming av livet til den som har gått bort. Sånn at det gjenspeiler noe av verdiene og preferansene til den avdøde.»

Informant 6 fikk en avgjørende opplevelse da hun var pårørende for en «ganske ung» slektning for omtrent 15 år siden. Der hadde den nærmeste familien valgt sanger som var «in» da den avdøde var ung, og hun skjønnte at det faktisk var mulig å tilpasse begravelsen musikalsk. Denne erfaringen har hun brukt når hun senere har vært med på planlegging av seremonier, og hun har også påvirket søskenbarn og andre familiemedlemmer til å ta mer selvstendige musikalske valg i planleggingen av begravelser.

Da hun gikk i første eller andre klasse på videregående, deltok Informant 7 i begravelsen til bestemoren til en venninne. Bestemoren var tater og begravelsen, som var noe helt annet enn en tradisjonell norsk begravelse, gjorde sterkt inntrykk: «Jeg har tenkt mye på det når jeg ble eldre òg.» Alle kom pyntet i helt andre klær enn hun var vant til. Det var ikke en organisert begravelse slik hun husker det, men flere sanger og taler som virket improviserte. De kom «med seg og sitt» på en måte som opplevdes både fremmed og fascinerende. En annen sterk opplevelse hadde hun i begravelsen til en kamerat som døde av en overdose. I seremonien ble det fremført rap-musikk av en hip-hop-gruppe med tekster om den avdøde og savnet de følte. Dette syntes Informant 7 «... var kjempefint ... kjempefint var det.» Informant 7 mener at disse opplevelsene la grunnlag for at hun blant annet inkluderte en teatermonolog i begravelsen til sin sønn.

I en tekstmelding etter at intervjuet fant sted, utdypet Informant 7: «... Det er synd å si det – men med erfaring så vet man også at det finnes muligheter. Men de mulighetene burde finnes også uten erfaring.»

Inntrykk som informantene har fått som pårørende i tidligere seremonier, ble brukt som inspirasjon når informantene kom i en situasjon der de selv var nødt til å planlegge musikken i en gravferd. Flere bygde videre på grep de hadde opplevd som vellykkede og la til egne elementer der de fant det mulig og passende. Flere poengterte at andre seremonier de hadde vært med å planlegge, hadde gjort dem i stand til å se muligheter og bli sikrere i sine valg.

Å påvirke og kontrollere en vanskelig situasjon

Uta Sailer og Peter Edwards nevner forutsigbarhet og kontroll som nøkler i stesshåndtering:

A sense of controllability in one context, such as in music, might help us to better deal with a lack of controllability in other domains in our lives. (Edwards & Sailer, kommende 2022)

Events are predictable when we know something about them in advance, when they will occur or how long they will last. In stress research, predictability has been consistently found to reduce the impact of stress (Edwards & Sailer, kommende 2022).

De poengterer hvordan uforutsigbare musikalske innslag som ellers kunne gi gode opplevelser for interesserte, for eksempel frijazz, ikke ville være velkommen i en minneseremoni under vanlige omstendigheter.

Medvirkning er viktig, fordi du kan påvirke en situasjon du ikke har hatt mulighet til å påvirke i utgangspunktet. Du kan gjenvinne en følelse av kontroll. Rituelle handlinger som involverer kreativitet (skrive minnetale, tegne, lage noe, komponere eller spille musikk) kan være spesielt egnet og gi mening i en ellers meningsløs situasjon (Ramshaw, 2009). I en begravelse er musikk en av de faktorene som pårørende i størst grad kan påvirke (Adamson & Holloway, 2012).

Flere av informantene har opplevd frustrasjon og bekymring for å kunne møte stivbente regler, og kirkelige ansatte eller konsulenter fra begravelsesbyrå som legger føringer og setter begrensninger for hva som er tillatt av musikalske innslag. Noe av bekymringen rettet seg mot det de ikke kunne forberede seg på, som hvilken prest de fikk tildelt. Informant 1 hadde god oversikt over de lokale prestene og sa at hun egentlig ikke ønsket den hun fikk, men aksepterte at det ble som det ble. Sønnen til Informant 1 var med på en forberedende samtale med presten og poengterte at det ofte var (for) trist når man gikk fra en begravelse, «og så har man sagt så mange ord uten at man egentlig visste hva presten snakket om». Ved å luften disse tankene direkte til presten før han hadde skrevet sin tale, fikk Informant 1 og hennes nærmeste familie gitt uttrykk for forventninger til en mer personlig tale. I tillegg til å inspirere presten, følte de at dette grepet gav dem noe kontroll over situasjonen og det gjorde møtet med presten til en positiv opplevelse.

Som nevnt i avsnittet om tidligere erfaringer, antydte flere informanter at de er skeptiske til kirkens gravferdsordning og/eller har hatt dårlige opplevelser i begravelser tidligere. De er oppmerksomme på faren for at seremonien kan oppleves som fremmed både for dem selv og andre.

Men andre informanter fortalte historier om prester som hjalp dem med å sortere tanker i en krevende sorgsituasjon, og tilrettela forberedelsene slik at familien kunne medvirke:

Men så, kom presten, og han var veldig fin altså, og han var veldig på at dette er en prosess, og dere må eie den prosessen og dere må eie den begravelsen. Og det kjente jeg veldig på da han sa det, at det var faktisk veldig riktig. (Informant 4)

I den skotske studien, der forskeren hadde intervjuet mange ansatte i begravelsesbyrå, bemerket hun at alle ansatte i begravelsesbyrå visste av erfaring hvor kraftfullt musikk i en begravelse kan virke. Likevel uttrykte ingen et opplevd behov for å diskutere musikkens dypere betydning med familiene. Forskeren tolket det som et tegn på at musikk er en så vanlig del av vårt liv at vi tar den for gitt, selv om vi ikke alltid forstår den (Caswell, 2012).

Salmer til besvær

Fellessang er tradisjonelt sett på som et viktig element for å inkludere alle tilstedeværende i ritualet. Ved å synge sammen medvirker sangerne fysisk i seremonien, og går fra å være tilhørere til å bli aktive deltagere. Velle Espeland bemerker at allsangen er den mest vanlige formen for et kollektivt ritual. Deltagerne samler seg rundt én tekst, og den teksten uttrykker gruppens verdier – en form for musikalsk integrasjon (Espeland, 1998). Eksempler på allsang som kollektivt ritual finner vi for eksempel på 17. mai når nasjonalsangen blir sunget, på fotballkamp når supportere synger for å hylle sitt lag (eller håne motstanderlaget), eller i et festlig lag; «Og det er ikkje noko som skapar feststemning så raskt som alkohol og allsong» (Espeland, 1998). Salmesang er ifølge Velle Espeland en del av en religiøs opplevelse, og derfor rettet mot den enkelte. Selv om man i en begravelse velger å ikke synge salmer er man ikke publikum, selv om man ser på seg selv som det, man er bare en «ikke-sanger» (Espeland, 1998). Mari Skullerud skriver i sin masteravhandling at det er gjort lite forskning om allsang sammenlignet med korsang. Hun poengterer at allsang skiller seg fra korsang ved å ikke være ment som en fremføring.

Sangen er et mål i seg selv, den er ikke et middel for å «nå inn» til et publikum. Sangeren slipper å bli sett på, hørt på og vurdert, fordi sangaktivitetens fokus er sangens vesen, dens tekst og melodi, hva den betyr i øyeblikket og hvilken historie den bringer med til den enkelte og gruppen (Skullerud, 2016).

Når noen pårørende ikke har et personlig forhold til salmer, eller til og med et problematisk forhold, kan fellessangen virke mot sin hensikt. Teksten uttrykker ikke lenger gruppens felles verdier, men splitter de sørgende i to deler – de som kan slutte seg til tekstens budskap og de som tar avstand fra den. Elaine J. Ramshaw skriver at tradisjonell struktur på begravelser kan gi trøst og tilhørighet i en vanskelig situasjon, men kun hvis man er familiær med tradisjonen. Er man på utsiden vil utenforskapet forsterkes av fremmede ritualer (Ramshaw, 2009).

Dersom *Ordning for gravferd for Den norske kirke* følges, er det et «krav» om fellessang av to eller tre salmer (Den Norske Kirke, 2002). Flere av informantene reagerte kraftig på dette, og de påpekte at dette påbudet opplevdes som en forstyrrende tvangstrøye.

Og så kjente jeg at vi hører ikke på så mye salmer. Så å ha for mange salmer blir veldig ukjent. Da kjenner jeg meg ikke igjen. (Informant 4)

Etter intervjuet sendte hun meg en e-post der hun utdypet det hun opplevde som mer eller mindre tilfeldig regelrytteri:

Tenkte på en ting på vei hjem - vi fikk beskjed fra (navn på begravellesbyrå) om at vi måtte ha tre salmer i begravelsen, men at noen prester godtok kun én. Det synes jeg er veldig spesielt. Heldigvis for oss fikk vi en prest som var grei. Jeg skjønner ikke hvorfor man i det hele tatt må velge salmer, og må man ha tre stykker vil jo hele begravelsen bli noe vi ikke kjenner oss eller avdøde igjen i. Dette burde vært endret så raskt som mulig til større frivillighet. (Informant 4)

Informant 5 fortalte om en god opplevelse med en prest som var svært imøtekommende med deres musikalske ønsker:

... han var mest opptatt av hva som var viktig for oss og ikke så mye alle de reglene og sånn og sånn skulle det være. Det skulle være en opplevelse, eller et farvel med han og noe som var viktig for oss da. (Informant 5)

Presten hadde selv vært pårørende for sin mor, og ble den gang tildelt en annen prest som nektet han å bruke den musikken han ønsket. Denne opplevelsen hadde satt en støkk i han, og siden den gang hadde han alltid tillatt musikken som pårørende ønsker seg. Informant 5 opplevde denne imøtekommenheten som svært positiv.

Informant 7 var fast bestemt på å få formet seremonien slik hun ville: «Og da bestemte jeg meg veldig tidlig for at jeg ikke ville ha salmer, vanlige tradisjonelle salmer, for det passer ikke oss». For å få til dette var hun villig til å, om nødvendig, leie inn en egen prest som aksepterte hennes ønsker.

Informant 3 visste at den avdøde var veldig glad i *Amazing Grace*, men selv ville hun ikke ha teksten fremført. Derfor ble den ikke valgt som fellessang, men som et innslag med trompet og orgel.

Mine informanter var innforstått med risikoen for fremmedgjøring som salmesang kunne medføre, bevisst eller ubevisst, og la mye energi og arbeid i å få tilpasset seremonien slik at den opplevdes meningsfull både for seg selv og for de øvrige sørgende. Selv om mine

informanter i stor grad var tilfredse med seremoniene de hadde planlagt og gjennomført, var ikke alle like fornøyd med informasjonen de hadde fått og/eller regler og uklarheter de måtte forholde seg til. Den norske kirke med sine representanter, kunne for noen pårørende fortone seg mer som en stein i skoen enn som en medspiller i planleggingen av musikken. Både Informant 4, Informant 5 og Informant 7 gav tydelig respons på det de oppfattet som en praksis der pårørendes musikkønsker ikke blir tilstrekkelig imøtegått. De har opplevd at det har vært nødvendig med flaks eller forhandlinger for å få musikken i seremonien slik de ønsket den. Flere nyhetsmedier har også satt søkelys på tilfeller der pårørende blir nektet å benytte den musikken de ønsker. Som en illustrasjon har jeg på neste side har jeg satt sammen skjermdumper fra et utvalg artikler og nyhetssaker om temaet.

Neste side: Aftenposten 21. oktober 2020: «Stadig flere nordmenn velger begravelser», Dagbladet 19. desember 2009: «Vil nekte deg å spille Eidsvåg på CD i begravelser», Aftenposten 19. mars 2009: «Salmekrangel ved begravelser», NRK Nordland 5. juni 2020: «Fikk ikke spille konas favorittsang i begravelsen», Dagbladet 4. jui 2017: «Fikk musikk-nei i morens begravelse. Nå vurderer hanne å sende ekstraregning til kirken.»

Norge | Begravelse

Stadig flere nordmenn velger privat begravelse

Kirkerådet er bekymret for at stadig flere pårørende velger bort kirkelig gravferd. Mange ønsker privat begravelse på grunn av musikken.

Jan Christian Kjelland i Kirkerådet, sier kirkelig begravelse har hatt en gradvis nedgang siden 1990. Nedgangen er større enn det som kan forklares med at flere avdøde tilhører andre trosamfunn. Foto: Gorm Kallestad / NTB (ILLBilde)

NTB

21. oktober 2020

Vil nekte deg å spille Eidsvåg på CD i begravelser

Organistene i Oslo og Akershus vil nekte deg å spille «Eg ser» eller «You raise me up» når du begraver dine døde i kirka.

POPULÆR FØLGESVENN: Bjørn Eidsvågs «Eg ser» er blant de mest populære sangene i norske begravelser. Foto: Helge Hansen

Nordland Site nytt fra Nordland Snakk med oss Fordypning TV Radio

Norge og verden →

Salmekrangel ved begravelser

Et økende antall pårørende ønsker noe annet enn de tradisjonelle salmene i begravelser. Noen prester sier nei, andre ja.

Foto: DAN P. NEEGAARD / Aftenposten.no

Aftenposten.no
Pål V. Hagesæther

Sist oppdatert: 21. mars 2009 (09:24)
Artikkelen er mer enn 13 år gammel

OSLO: Passer «Jeg er havnen» inn i en begravelse? Hva med «Nei, så tjukk du har blitt» av Ole Ivars? Begge deler har vært ønsket av pårørende ved begravelser i Oslo. Og begge ønsker har blitt avslått av

Fikk ikke spille konas favorittsang i begravelsen

Da Lars Harby mistet kona Liv ønsket han å spille av konas favorittsang i begravelsen. Men kantoren sa nei. Begrunnelse: Kun levende musikk skulle spilles i begravelser.

Lars Harby mistet sin kone tidligere i år. Da han ønsket å spille av hennes favorittsang, fikk han nei av kantoren.

Dagbladet PLUS E-avis KJØP PLUS! SITE NYTT LOGG INN

Musikk i begravelser

Fikk musikk-nei til morens begravelse. Nå vurderer Hanne å sende ekstraregning til kirka

Prest Gyrid Gunnes reagerer på at Hanne Ringstad ble nektet avspilling av morens favorittsanger i begravelsen hennes.

BELASTNING: Det er merkelig at en organist skal bestemme hvordan min mors begravelse skal være, sier Hanne Ringstad. Foto:

Hei, denne artikkelen er over ett år gammel og kan inneholde utdatert informasjon

Kåre Ribb
Journalist

Lise Forth
Journalist

Publisert 5.
Oppdatert

Artikkel
mer enn
gjennomsnitt

Informant 4 fikk innspill fra en prest som mente de måtte ha med en fellessang, nettopp fordi det muliggjorde medvirkning fra familien:

Og så var presten veldig på, at dere kan ikke bare sitte å ta imot. For da eier ikke dere den begravelsen. Dere må på en måte ta eierskapet, og kanskje ikke bare sitte å høre på meg som han sa, eller på en som spiller. Så dere bør synges en sang. Og det har han jo egentlig rett i. Selv om for meg var det liksom fjernt å ha en sang som vi skulle synges alle sammen, for det er jo ingen som synger. Og det blir jo veldig merkelig sang, ikke sant. (Informant 4)

Som musiker i begravelser har jeg observert utallige seremonier der få eller ingen pårørende synger med på salmer. Hvorfor det er slik er vanskelig å fullt ut forstå, og verdt en studie i seg selv. Før man skylder på dagens skolevesen for fellessangens tilsynelatende forfall, fordi læreplaner ikke prioriterer musikk og estetiske fag, kan det være fruktbart å kaste et blikk på musikkfagets utvikling. I en gjennomgang av musikkundervisningen i grunnskolen fra 1945 til –1980, redegjør Harald Jørgensen for svingninger i fagets læreplaner, og konkluderer med at et av de største problemene med musikkfaget over tid, har vært manglende interesse fra elever og lærere. Han gjengir en undersøkelse med over 1000 respondenter som viste at bare 0,9% av elevene hadde musikk som yndlingsfag i 1977 (Jørgensen, 1982, p. 97). I avslutningen av boken uttrykker han stor respekt for alle som har kjempet for musikkens plass i skolen: «Ser man innsatsen i lys av all motgang de må ha følt, er det beundringsverdig at de har holdt ut og kjempa videre» (Jørgensen, 1982, p. 101).

Sangundervisningen i skolen har med andre ord ikke nødvendigvis fremmet sang- og musikkglede. Det kan tyde på at vi må lete andre steder enn skolens læreplaner for å forklare hvorfor mange i dag ikke ønsker å inkludere fellessanger i seremonien. En teori kan være at det å synges salmer i begravelser lenge har vært en aktivitet som noen har funnet meningsfull og andre ukomfortabel. Nå som valgmulighetene er større, unngår kanskje flere fellessanger fordi en forventning om å synges kan føles ubehagelig for enkelte av deltagerne i begravelsen.

I studien fra Skottland fortalte en prest hvordan utviklingen i hans kirke hadde gått fra en seremoni der alle visste hva som skulle foregå, til dagens situasjon der han ofte «sang solo»

på salmer dersom begravelsesfølget ikke var kirkevante, noe han syntes var ukomfortabelt (Caswell, 2012). Den amerikanske teologen Ramshaw oppfordrer alle prester til å finne kjente sanger som alle kan, for å skape et meningsfullt ritual (Ramshaw, 2009). Det er med andre ord en utbredt oppfatning at «allsang uten sang» har problematiske sider for både sørgende og profesjonelt involverte.

En personlig seremoni

Flere av mine informanter ble overrasket da de oppdaget at det er mulig å påvirke hva som skal foregå i en begravelse, også i en seremoni holdt i regi av Den norske kirke.

Ja. For jeg var ikke klar over at det gikk an på en måte, at man kunne personalisere noe i det hele tatt. Jeg trodde det var helt standardisert. (Informant 6)

I informant 6 sitt tilfelle kjente presten den avdøde fra før, og det så hun på som en stor fordel. Også Informant 1 snakket om viktigheten av en seremoni som følte personlig: «Men det er viktig at presten later som han kjenner den avdøde på en måte da.»

Når musikken skulle planlegges var det viktig for mange av informantene ikke bare *hva* som skulle fremføres, men også *hvem* som skulle spille eller synge. Informant 1 var fornøyd med å kunne spørre sangere som var aktive i det lokale musikkmiljøet: «Og (navn på avdød) var jo veldig begeistret for disse solistene, og han hadde jo veldig hjerte for (navnet på solist).»

Senere i intervjuet utdypet hun betydningen av å inkludere kjente som artister:

Intervjuer: Er det andre faktorer som var viktig for valget av musikken da?

Informant 1: Nei det er jo dette at vi hadde tilgang på solister.

Intervjuer: At du har personlige bekjentskaper da?

Informant 1: Ja, det er jo det du må si da. Jeg synes det var veldig verdifullt. Ja, og det vet jeg folk bruker. Ja, at man har et forhold til de som deltar i en sånn seremoni.

Informant 5 ville være sikker på at de som bidro med sang i begravelsen hadde samme forståelse som henne for hva som var egnet: «Nei, det kan være hvem som helst. Og det kan være noe du ikke liker, og da ville vi ikke ta sjansen på det da. Da synger vi heller selv.»

I informant 2 sitt tilfelle var den lokale organisten en viktig bidragsyter, også fordi han kjente avdøde godt: «Så (navn på organist) var jo også veldig aktiv i å planlegge denne begravelsen, for han og (navn på avdøde) hadde et nært samarbeid ...»

For Informant 7 var det også positivt at artistene som fremførte musikk i seremonien, ble berørt av situasjonen.

Jeg er veldig fornøyd med sånn det ble. Jeg er veldig fornøyd med at (navn på artist) ikke klarte å holde stemmen. At ho syntes det var sterkt. Jeg er veldig fornøyd med at (navn på annen artist) ikke klarte å fokusere. At hun måtte fokusere og ... for hun så alle de triste kroppene og måtte fokusere helt bakerst i rommet og ... puste. Jeg var veldig fornøyd med (navn på annen artist) som var veldig nervøs. (Informant 7)

Slik blir viktigheten av menneskelige relasjoner i musikk synlige, og det kaster lys over musikkens sosiale kraft. Christopher Small oppfordrer oss til å tenke på musikk som en handling og ikke en «ting», og mener at handlingen er knyttet til menneskelige bånd (eller *relationships* som han kaller det). Han understreker at meningen et musikkstykke har ligger i de sosiale bånd som oppstår når musikkstykket fremføres (Small, 1998, pp. 1-13).

Musikkens kraft

I sesong 2, episode 7 av NRK-serien «Rådebank» er hovedpersonen «G. T.» pårørende i sin beste venns begravelse. En venninne fremfører en trist og personlig sang, og for ikke å bryte sammen setter «G. T.» kjapt inn små, trådløse øretelefoner og spiller av festmusikk (NRK, 2021). Denne referansen fra populærkultur er beskrivende for musikkens kraft til å styre emosjoner i begravelser, og selv om denne kraften ikke så lett kan forklares fullt ut, er den godt kjent blant informantene. DeNora skriver om hvordan de fleste av oss har en inngående kunnskap om hvilken musikk som passer til ulike situasjoner. Vi har også kunnskap om oss selv, slik at vi kan sette på den musikken som «transporterer» oss til rett sted, gitt det humøret vi er i (DeNora, 2000, p. 50).

Torill Vist og Lars Bondes informant «Janne», fortalte at musikk både var et verktøy for å gjenkalle gode minner og et redskap for å dukke ned i sorgen, når anledningen var riktig. Hun trengte begge deler, og erfarte at det ikke var farlig å skifte mellom glede og sorg

(Bonde et al., 2013). Men for å bruke musikk som et verktøy til å manipulere sine egne følelser på en kontrollert måte, må man ha kommet langt i sorgarbeidet. Vanlig sorg er en prosess som tar tid, og kan følge bestemte faser. Kübler-Ross identifiserte fasene som benektelse, sinne, depresjon, forhandling og til slutt aksept (Kübler-Ross, 1969). Som Vist og Bonde nevner, følger ikke all sorg samme mønster og de av mine informanter som hadde opplevd at sine aller nærmeste døde brått, befant seg i det de selv kalte for en sjokktilstand. Spesielt i de to tilfellene der døden kom helt overraskende (en familiefar og en 20-åring), måtte informantene forberede seg for å unngå å bli «satt ut» av musikken.

Informant 4: ... jeg hadde gått igjennom den begravelsen sikkert femti ganger. Inkludert at jeg hadde hørt på musikken. Fordi det var jeg nødt til for å orke å sitte der. Hvis ikke så tror jeg ikke at jeg hadde klart det.

Intervjuer: Ikke sant. For det er noe med det å ha kontroll?

Informant 4: Ja, være forberedt på en måte på hva som kommer. Litt sånn forberedt på følelser og at jeg klarte å distansere meg litt. Hvis ikke så tror jeg ... det tror jeg ikke hadde gått. For barna mine og alt så var jeg nødt til det. Så jeg hørte igjennom den musikken flere ganger ...

Informant 7: For det første så var det helt forferdelig å være der. Jeg hadde gått gjennom programmet veldig mange ganger, jeg hadde hørt på sangene veldig mange ganger.

Intervjuer: For å forberede deg?

Informant 7: Ja: Og for å finne det da? Jeg visste hva som ... jeg hadde lest (navn på artist) ti ganger. Høyt. Både blitt lest for og lest sjøl. Jeg visste alle orda, jeg visste hva som ville komme. Jeg visste (navn på artist) sin vokal var så skjør som jeg ville ha den. Jeg visste hvordan (navn på artist) sang, jeg visste for hun hadde sunget for meg i forkant.

Peter Edwards og Uta Sailer setter søkelys på forutsigbarhet som verktøy i stressmestring: «Repetition, and adherence to correct customs are defining features of rituals, which by virtue of their predictability are intended to reduce anxiety» (Edwards & Sailer, kommende 2022). Når informantene vet mye om musikken som skal fremføres, vil de kunne forberede seg på en eventuell emosjonell reaksjon. Alternativet vil for mange være å bli overrumplet og oppleve en uønsket mangel på emosjonell kontroll. Tia DeNora bruker også som

eksempel en sorgsituasjon der den pårørende unngår å sette på musikk som er trist (i moll-tonearter), fordi det kan få henne til å miste kontrollen. Erfaring gjør at hun kjenner sine egne følelsesmessige reaksjoner godt (DeNora, 2000, p. 51).

Musikken i seremonien opplevdes grunnleggende forskjellig fra informant til informant. I de tilfellene der informantene hadde hatt mer tid til å forson seg med dødsfallet, for eksempel gjennom en lengre sykdomsperiode, var det flere som kunne kjenne på en god musikkopplevelse. Partridge bruker som nevnt et begrep han kaller for *affective space* (Partridge, 2015, p. 65) for å beskrive musikkens evne til å konstruere, eller kanskje frigjøre, et rom for refleksjon. Han forklarer begrepet med at musikken har egenskaper som kan fokusere oppmerksomheten innover, og i det «affektive rommet» kan vi forstå, pleie og akseptere oss selv. Videre sier han seg enig med musikeren Jenny Hval, som uttaler at musikkens kjerne kan beskrives som lengsel og tilhørighet («longing and belonging») (Partridge, 2015, p.111).

Intervjuer: Kan du si noe om hvordan musikken opplevdes i seremonien?

Informant 2: Det ble veldig flott, for det var jo veldig dyktige kunstnere som bidro. (...) En flott opplevelse.

Intervjuer: Så musikken gjorde inntrykk?

Informant 2: Absolutt. Den gjorde sterkt inntrykk, både på oss i familien og på andre som hørte på ...

Intervjuer: Samsvarte musikkopplevelsen med forventningene du hadde på forhånd? Kan du si noe om hvordan musikken opplevdes i seremonien. Husker du det?

Informant 3: Veldig bra. Jeg syntes det var helt fantastisk å sitte og høre på. Så jeg var veldig fornøyd.

Flere informanter erkjente at musikk har en egen evne til å berøre følelser:

Intervjuer: Du sier at musikk fortest gjør deg emosjonelt berørt?

Informant 1: Fordi om noen kommer og sier «Hvordan går det med deg?» Ja, jo takk, men hvis jeg hører litt sånn (musikk) så kan jeg bli veldig rørt av det og veldig lei meg.

Når Informant 5 snakket om sine lyttevaner, reflekterte hun over hvordan hun kunne bruke musikk som et hjelpemiddel i utfordrende perioder i sitt liv:

Det er litt sånn i perioder i livet mitt hvor jeg bruker musikk mer enn andre ganger. Kanskje hvis jeg er litt nedfor og lei meg så bruker jeg mere musikk, sånn hjemme, å sette på. (Informant 5)

Både Informant 4 og Informant 7, som måtte forberede seg grundig for å kunne klare å være til stede i gravferdene, har hatt problemer med å lytte til musikk etter seremonien:

Informant 4: Så jeg hørte igjennom den musikken flere ganger, men så nå etterpå så har jeg ikke klart å høre på musikk. Jeg har bare hørt én gang på den Emmylou Harris-sangen, og det var en veldig dårlig idé. (latter) Da mista jeg helt kontrollen liksom.

Informant 7: ... Nå orker jeg ikke høre noen ting.

Intervjuer: Nei, for du hører ikke på musikk heller?

Informant 7: Nei, jeg hører ikke på podcast, jeg ser ikke på TV, jeg leser ikke bøker. Verden har blitt helt annerledes.

Musikk kan være et kraftfullt verktøy for å organisere sosialt liv (DeNora, 2000, p. 67). På spesielt ett sted i seremonien, inngangen, blir dette tydelig. Flere av informantene beskriver inngangsmusikken som en slags medisin mot ubehaget som potensielt kan følge med stillhet:

Informant 1: Ja, det synes jeg er viktig at det ikke er stille.

Informant 7: Så når det gikk så ble det ... jeg landa at det var det tryggeste for besøkende. At de ikke var stille. For stillhet kan skape ubehag.

DeNora forteller hvordan musikk i sosiale situasjoner også kan fungere som en rettesnor for hvordan man er ment å oppføre seg, både med tanke på forventet adferd og energinivå:

Music can be seen as providing an ongoing tracking device for participants, a cue or template for the formulation of energy levels and conduct styles that can be

examined when and/or if uncertainty about appropriate agency arises, when/if one needs to get a handle on how to 'be' within a setting. (DeNora, 2000, p. 122)

Lyden av for eksempel dempet orgel eller pianomusikk, kan signalisere at her er det greit å sitte stille uten å konversere (høyt) med andre. Slik kan musikken hjelpe deltagere i seremonien med å finne en oppførsel som føles naturlig i situasjonen, og gjøre dem trygge på at de gjør som forventet av dem. Flere av informantene var dessuten svært bevisst hvordan inngangsmusikken kunne påvirke stemningen i (seremoni)rommet og kom med spesifikke ønsker om sanger, melodier, instrument og musikksjangre.

Informant 2: Det var viktig [inngangsmusikken] for det satte hele stemningen ...»

Intervjuer: (...) Hvor viktig var inngangsmusikken?

Informant 4: Veldig viktig. Den er det. Mye viktigere enn jeg tenkte på forhånd kanskje. For når jeg satt der og hørte musikk så tenkte jeg, her, for det første så kjente jeg igjen (navn på avdøde). Og så visste jeg at det var barna mine som hadde valgt ut og de kjente igjen pappa. Og så var det en utrolig fin stemning av det.

Intervjuer: Så da er du på fire, fem?

Informant 4: Ja, fem. Og det må jeg bare si og, for det var flere som har sagt til meg etter begravelsen at å sitte der å høre på den musikken, de kom litt tidlig og høre på den musikken. De bare, alle var helt, sa at det var kjempefint.

Håp for fremtiden

Musikk kan både virke forsterkende på sorgen, og trøstende. Det ene er ikke en trussel for det andre, og begge deler føles nødvendige (Bonde et al., 2013) Informant 2, som hadde erfaring fra innsiden av kirkens tradisjoner og ritualer som organist, valgte musikk der teksten uttrykker et kristent håp om oppstandelse:

... så det vi gjorde da, vi spurte begravelsesbyrået om de kunne finne en bassolist og en trompetist, for da valgte vi å ta elementer fra denne teksten som hun (den avdøde) hadde laget og så brukte vi en resitativ og arie fra Handels Messias. «Behold I tell you a mystery» og den arien som kommer etterpå «The trumpet shall sound, and the death shall be raised, Incorruptible» så det ble.. Jeg blir jo fortsatt ganske

berørt når jeg snakker om dette, men det ble en veldig sterk opplevelse ... (Informant 2)

Selv i de begravelsene der det lå til grunn en brå bortgang og en stor sorg, var informantene opptatt av at begravelsen ikke måtte bli *for* trist. I avslutningen, like før eller mens kisten ble båret ut, var det et gjentakende fenomen at informantene hadde valgt musikk med direkte eller indirekte assosiasjoner til håp.

Informant 4: ... for da vi skulle bære båren ut, det var den vanskeligste. Det er kjempevanskelig. Og der slet jeg, der slet jeg veldig, veldig med å finne. Og så vil jeg ikke ha noe som er for trist, for da er det på en måte noe som kan være ...

Intervjuer: Du tenker noe som gir litt optimisme?

Informant 4: Ja, noe sånt. Ikke sant. Eller i hvert fall sånn at den, melodien bør ikke å være så trist liksom.

Hun bestemte seg for sangen *Boulder to Birmingham* av Emmylou Harris, der en tekststrofe lyder: «And I don't want to hear a sad story. Full of heartbreak and desire.»

Informant 1 hadde engasjert et kor til å synge musikalsangen *You'll never walk alone* til utbæring, med tekststrofen «Walk on, with hope in your heart».

Informant 6 valgte å starte seremonien med en avspilling av Jahn Teigens *Optimist*. Hun knyttet sangen til minnet om moren, både fordi moren likte sangen godt og fordi hun mente at budskapet i teksten speilet moren på en god måte. En begravelse burde etter hennes mening ikke bare være trist, men også være en heder av den som har gått bort.

Og det følte jeg var veldig fint. At det begynte sterkt. For folk sitter og smiler, og det var det som litt var poenget. At ikke alle skal sitte og grine, liksom. Det var ikke poenget. [...] Ja, jeg var veldig opptatt av det, at det skulle være i mammas ånd da. (Informant 6)

I studien fra Skottland beskrives en parallellhistorie. Mot slutten av en seremoni valgte datteren til den avdøde et musikkstykke som speilet morens personlighet:

A daughter whom I interviewed during the course of my research said that her mother had told her before she died that she wanted Bach's cantatas playing at her funeral, and that Glen Miller was her favorite musician. The family decided on two pieces of music by Glen Miller, «In the mood» and «String of pearls,» and, at the suggestion of a granddaughter, «In the mood» was played at the end of the funeral as the coffin was carried from the church. The daughter said, «people's heads where down ... as the strains of «In the mood» began, people's came up and small smiles came onto their faces. It gave people a lift at the time it was most needed, and it was so mum. (Caswell, 2012)

Under utbæringen i begravelsen som Informant 6 hadde ansvaret for, ble det avspilt *It Keeps Rainin'* av Jerry Williams. Det er en rockelåt som underveis blir sterkere, og Informant 6 hadde forhandlet med begravelsesbyrået og presten for å få den godkjent: «Det var derfor vi måtte ha den litt sånn avbalansert på slutten der, fordi presten synes det var litt sånn ille med den «take-offen» midt i bæringen» (Informant 6).

Informant 7 valgte *Vårsøg* av Hans Hyldbakk og Henning Sommerro til utbæring. Hun hadde flere assosiasjoner til sangen, og for henne representerte den en fremtidstro:

Informant 7: ...Og den vårsøgsangen ikke sant. Den har vi jo hørt hver påske på NRK. Den spilles jo alltid på NRK i en eller annen sammenheng, så det er jo noe med det håpet den sangen gir. Og den følelsen av, kanskje en ny begynnelse.

Intervjuer: Det er noe optimistisk med den tenker du?

Informant 7: Ja, og noe fryktelig trist også egentlig, for det er ... jeg synes kanskje det er en av de skjøreste sangene jeg vet om. Den inneholder veldig lite musikk egentlig, men ganske mye musikk. Så synes jeg melodien skaper en ekstremt sår, sår stemning, men samtidig en eller annen sånn vekst på en eller annen underlig måte. Og det kan jo være at det minner om, at det er alltid starten på ... at det blir grønt ute for eksempel når vi hører den på TV. Det er ikke sånn at du hører den når det er som mørkest på vinteren.

Intervjuer: Nei, det er ikke noen julesang.

Informant 7: Nei. Så den kommer på en måte i en ny begynnelse på noe som skal springe ut da. Jeg har alltid vært veldig glad i den sangen. For den får frem så mange følelser.

Disse funnene gir gjenklang av studien fra England (Adamson & Holloway, 2012), der fremtidshåp i sangtekster er fremtredende i musikkvalg. Der var det også en tendens til at

pårørende valgte populærmusikk med fremtidshåp som underliggende tema, snarere enn sanger som uttrykte et kristent håp om oppstandelse.

Tidspress

En begravelse skal finne sted senest 10 virkedager etter dødsfallet (Gravplassloven, 1997). I praksis vil mange begravelser skje noe før, kanskje så tidlig som en uke etter dødsfallet.

Vanligvis kontakter pårørende et begravelsesbyrå kort tid etter et dødsfall, og har gjerne et møte med en gravferdskonsulent dagen etter bortgangen. Noe av det første de pårørende får spørsmål om, er hvilken type seremoni de vil avholde. De vanligste alternativene er Den norske kirke, Human Etisk-forbund, andre livssynsorganisasjoner eller en spesialtilpasset seremoni i regi av begravelsesbyrået.

Når tidspunkt, sted og ramme for begravelsen er satt, kan de pårørende begynne planleggingen av musikken i seremonien. For mange av mine informanter var denne perioden preget av tidsnød, og flere syntes det var en stressende opplevelse å måtte bestemme seg for de musikalske innslagene med en såpass kort tidsramme.

Informant 3 hadde erfart at valgene måtte tas fort, og fortalte flere ganger i intervjuet at det opplevdes som problematisk:

Og det er jo noe av det som er problemet, at alt skal gå så fort for seg. (Informant 3)

Men alt går så fort, det går så fryktelig fort. Ja, så skal vi gjøre det, så skal vi gjøre det, så skal vi gjøre det. (Informant 3)

Det var så mye praktiske ting. Ved siden av at det samtidig kommer inn mailer og brev fra det offentlige og fra forsikring og fra NAV og fra ja, jeg vet ikke hva. Så jeg synes at jeg brukte alt for liten tid på det (valg av musikk). Jeg er veldig fornøyd med at jeg valgte «Jeg er i Herrens hender», det synes jeg er en fin salme, men i ettertid vil jeg ikke valgt «Bred dina vida vingar». (Informant 3)

Informant 5 hadde en tilsvarende opplevelse:

Det er mye som skal planlegges, det skal gå fort, det går veldig fort, du må ta avgjørelser veldig fort, og blomster og sanger og program og ti dager og ... det er veldig ... (hektisk) (Informant 5)

Informant 4 var glad for at begravelsen ble fastsatt på en senere dato enn opprinnelig tenkt, fordi hun opplevde at hun forandret mening i tiden fra dødsfallet og frem til begravelsen.

Informant 4: At vi fikk den tiden, fordi verden forandrer seg fryktelig mye når du er i sjokk, på de dagene. Så jeg hadde aldri klart å velge sanger hvis jeg skulle hatt den begravelsen ferdig til torsdag, eller fredag. Så vi prøvde liksom å få fredag først da, og han (begravelsesagenten) var til og med på torsdag, og da hadde jeg jo ikke hatt sjanse. Da hadde ikke jeg tror jeg klart å velge en sang.

Intervjuer: Så den tiden er viktig?

Informant 4: Den tiden er kjempeviktig. Fordi at jeg flytta meg masse i den tiden. Og bare det at når presten kom på tirsdag, dert var først da jeg egentlig tok eierskap og begynte å planlegge den begravelsen. Så det var jo en uke før begravelsen. Og selv da syntes jeg jeg hadde dårlig tid da...

Informant 7 hadde litt lengre tid enn vanlig til planleggingen, fordi den avdøde ble obdusert, og for henne var det å selv planlegge seremonien helt avgjørende:

Så jeg har vært så ekstremt nær han på alle mulige måter, sånn at det følte helt vanvittig å overlate det til andre. Og da var jo det å planlegge den begravelsen noe jeg begynte med ganske tidlig. (Informant 7)

Hun mente at planleggingen ikke nødvendigvis var en sorgbearbeidelse, men det å ha et konkret mål om å forme en avskjedsseremoni slik hun selv ønsket den, gav mening i en situasjon som ellers var preget av unntakstilstand og meningsløshet:

Intervjuer: Det er jo også kort til fra at du kommer i totalt sjokk og til du skal lande en seremoni?

Informant 7: Ja, det har du rett i. Men jeg har jo over gjennomsnittlig med energi fra før.

Intervjuer: Ok?

Informant 7: Ja, sånn at for min del så gikk hjernen inn i sånn arbeidsmodus. Jeg ville jo gjøre mest mulig selv av alt.

I de tilfellene der informantene hadde brukt tid i forkant av dødsfallet på å planlegge seremonien, enten i samarbeid med den døende eller alene, var ikke tidspresset noe som opplevdes som like problematisk. Spesielt Informant 6, som hadde erfaring med å planlegge andre seremonier, hadde forutsett at det kunne oppstå knapphet på tid. Hun fortalte hvordan hun hadde startet planleggingen av seremonien flere år før dødsfallet. Da faren hennes døde i 2014 hadde hun også planlagt mye i forkant av dødsfallet, og hun mente at det fungerte.

Informant 6: For jeg tenker såne ting at når det skjer såne ting så klarer man ikke å fokusere helt og da får man det ikke som man vil, og da må det planlegges hvis man skal ha det som man vil når det skjer.

Intervjuer: Det er veldig interessant, fordi det er mange jeg har snakket med som kan få litt sjokk når det er så mange ting som skal fikses når det er noen som dør.

Informant 6: Ja, og så må det skje så fort. Og da går du glipp av halvparten av det du ville hvis du ikke planlegger.

Intervjuer: Så da har du lært at du planlegger?

Informant 6: Ja.

Begravelsesbyrået

Begravelsesbyråene er veldig fornøyd med å kunne veilede pårørende i musikkvalg. I en undersøkelse mente 95% av ansatte i begravelsesbyrå at denne fordelingen fungerer godt for alle parter (Løken, 2021). Men et av de gjennomgående funnene i mitt datamateriale, er at informantene i liten grad støttet seg på begravelsesbyråene når de skulle planlegge musikken (på en skala fra 1-5 var gjennomsnittsverdien 1,57 og medianverdien 1).

Informantene fant gjerne de standardiserte musikkbefalingene som lite relevante eller overveldende. Samtidig uttrykte informantene at dette ikke betydde misnøye med begravelsesbyråets innsats, men snarere at det var viktig for dem å finne frem til musikken selv.

Informant 5: Altså, hun på (navn på begravelsesbyrå) var jo helt fantastisk. Vi ringte samme dama som hadde ansvar for broren min for vi likte henne så godt, så vi fikk henne da. (latter) Men ... hun ... de hadde ikke så mye med de sangene å gjøre

Informant 1: De kom vel nesten ikke på banen? [begravelsesbyrået]

Intervjuer: Dere gjorde alt selv?

Informant 1: Det var jo vårt valg. Og han var jo veldig grei sånn han (navn på begravelsesagent).

Intervjuer: Så han holdt seg litt i bakgrunnen?

Informant 1: I og med vi allerede visste hva vi skulle ha ...

Informant 2 mente at begravelsesbyrået hadde en viktig rolle som tilretteleggere av musikkønskene, selv om han ikke trengte hjelp til å finne hva som skulle fremføres:

Det fungerte veldig flott, og der synes jeg begravelsesbyrået var veldig dyktige til å koordinere og legge til rette dette, det synes jeg. (Informant 2)

I den svenske studien viste resultatene at musikk som pårørende aktivt velger selv gir en positiv opplevelse (increased well-being) (Viper et al., 2020). Også svarene fra mine informanter indikerer at det er viktig for pårørende å velge musikk selv. Informantene hadde i liten grad behov for hjelp til å finne musikk, men trengte gjerne bistand fra begravelsesbyrået til å tilrettelegge fremføringen av musikken, installere og operere et avspillingsanlegg i de tilfellene der det var aktuelt, og i tillegg koordinere musikkinnslagene med organist/prest.

Levende musikk og avspilt musikk

Valget mellom avspilling og fremføring av musikk kan ha lokale variasjoner. Mine informanter, som hovedsakelig har gjennomført sine seremonier i hovedstaden Oslo, har potensielt hatt et stort utvalg av musikere og artister tilgjengelig for engasjement. Et mindre sted i landet vil kunne ha begrenset med musikkressurser i lokalmiljøet, og muligens færre muligheter for pårørende til å få fremført ønsket musikk med ønsket lydbilde.

Musikken betyr mye i begravelser. Derfor oppfordrer kirken deg til å velge levende musikk som framføres i rommet. Kirken vil uansett forsøke å legge til rette for at de pårørende får den musikken de ønsker. Ønskes det digital avspilling anbefales lagt til

minnedelen i seremonien [sic]. Snakk med kirken der seremonien skal være om dette er mulig. (Den Norske Kirke, 2022a)

Kirken sentralt formidler her på sine nettsider et syn på avspilt musikk jeg tolker som: «vi liker det ikke, men dersom pårørende absolutt vil ha det, kan vi kanskje gå med på det under tvil». Argumentasjonen er at levende musikk er mer egnet enn avspilt musikk, fordi musikken betyr mye. Som jeg kommer inn på nå, kan musikken bety mye for pårørende selv om den er avspilt og noen ganger *bare* om den er avspilt.

Fire av de syv informantene benyttet avspilt musikk i seremonien. I ett av tilfellene var tre avspilte sanger de eneste musikkinnslagene utenom salmer, og i tre seremonier kom avspilt musikk som et tillegg til andre levende fremføringer.

Informant 7 hadde forberedt den avspilte musikken, i tilfelle det ble vanskelig for en venn av avdøde å fremføre et gitarstykke han hadde planlagt (noe det ble). Hun hadde en klar oppfatning om at levende fremført musikk var å foretrekke i de fleste tilfeller:

Intervjuer: Hva tenker du om levende musikk kontra innspilt musikk i en begravelse?

Informant 7: Jeg ville egentlig ikke ha innspilt musikk.

Intervjuer: Du ville egentlig ikke ha innspilt musikk? Hvorfor det?

Informant 7: Fordi (navn på avdøde) var levende. Og så for å skape mest mulig ... jeg synes ikke det er så fint med avspilt musikk. Jeg synes at ... du hører for det første at det er avspilt og sikkert for at jeg er så glad i musikk selv så har jeg lagt merke til at det å putte på avspilt musikk i et stort rom, det virker så ... for meg så er ikke det førstevalget.

Intervjuer: Skjønner. For det virker litt rart? Eller?

Informant 7: Nei. Jeg vet ikke om det virker rart. Men jeg er jo så glad i musikk at jeg får jo følelsen når det er levende musikk, eller at du er der sammen med den som utfører musikken. Både sang og spilling, så blir det jo mye mer ett med situasjonen. Og at det blir et sterkere inntrykk. For meg så blir det det. For meg så blir det ikke like sterkt med avspilt musikk.

Informant 1, som selv valgte å ikke ha med avspilt musikk, begrunnet dette med at kontakten mellom artist og tilhører er en viktig faktor:

Det gir alltid en stemning når du ser noen som synger. Ikke bare hører. At det er noe sånn ... kjøtt og blod og ikke bare en som sier «trykk på den knappen» (latter). Det synes jeg da. Er viktig. (Informant 1)

Informant 3 var tydelig på at den avspillingen hun valgte å ha med i seremonien, var knyttet til minner om den avdøde:

Jeg synes det er nydelig å ha levende musikk, og når jeg da valgte å spille «O helga natt» så var det fordi at (navn på avdøde) var så veldig glad i Jussi Bjørling. [...] Ja, men det må være han, sa jeg, eller så er det ikke noe vits i. (Informant 3)

Her viser musikkvalget hennes at det ikke nødvendigvis er melodien eller teksten som er viktig for å vekke de rette assosiasjonene. For at innslaget skulle bli meningsbærende for henne, måtte det være det samme lydbildet som hun forbandt med mannens musikklytting, og spesielt den karakteristiske stemmen til artisten. Innspilt musikk som kan lyttes til flere ganger på meditativt vis, kan resonere med vår oppfatning av dødelighet på emosjonelt kompliserte måter (Partridge, 2015) Side 147.

Også for informant 6 var det selve artisten som gav en direkte kobling til den avdøde:

Det var veldig viktig å få med den Elvis-sangen for eksempel. For hun har jo Elvis i hylla og ... hun var Elvis for alle penga liksom. Så det var jo litt viktig å få med. (Informant 6)

I tillegg syntes hun det var mer i tråd med avdødes personlighet å benytte avspilt musikk.

Skulle hun benyttet musikere til å spille sangene, ville det føles unaturlig og «ekstravagant».

Intervjuer: Hva tenker du om levende kontra avspilt musikk, for dette var jo avspilt musikk.

Informant 6: Jo, det kan være veldig fint med folk som ... altså live-musikk også, men mamma var ikke så veldig opptatt av det. Det var også litt min greie, at det skal være sånn, at det blir sånn at det blir litt for fint. At noen spiller av fra et anlegg tror jeg var helt i hennes ånd. At noen skulle liksom komme og spille musikk bare for hennes del, det blir litt for mye ekstravaganse for lille henne liksom. Så når de begynte å snakke om det da ble jeg sånn ... nei da vil jeg ikke. Da blir det heller ikke no. Hvis det var det som var valget at de måtte ha, for jeg skjønner at de er veldig opptatt av det, at det kan bli finere og bedre og sånn, men det er jo også en preferanse hva man ønsker.

Intervjuer: Og det speilet på en måte mammaen din bedre?

Informant 6: Ja, jeg var veldig opptatt av det, at det skulle være i mammas ånd da.

Informant 4 brukte bare levende musikk i seremonien, med unntak av under utbæringen av kisten. Her argumenterte hun for at et lydbilde med bare piano ville vært utilstrekkelig.

Intervjuer: Du bruker jo både levende og ferdig innspilt musikk. Hva tenker du rundt valget av det?

Informant 4: Jeg ville ikke ... Altså, levende musikk synes jeg er finere.

Intervjuer: Sånn generelt?

Informant 4: Generelt ja. Og i en begravelse synes jeg også det. Men så tenkte jeg akkurat det med å bære ut. Da får det litt mere trøkk på en måte. Og det synes jeg var litt fint. Så det var derfor jeg valgte en innspilt sang da. For jeg var liksom inne på det å kunne spille den live og, men det blir liksom så stusselig hvis du skjønner. På det å bli båret ut med piano.

I den svenske studien understrekes det hvordan levende musikk har en sterkere påvirkningskraft enn avspilt musikk. Der kom det også frem at for de fleste pårørende var det viktig for sorgprosessen at musikken ble fremført og ikke avspilt under avskjedsseremonien (Viper et al., 2020). I en annen svensk studie fra 2019, der musikkens påvirkning på emosjoner ble målt, sammenlignet forskerne blant annet forskjeller i påvirkningskraft mellom avspilt musikk og levende fremført musikk. Skolebarn og voksne hørte på levende fremført kammermusikk og en gruppe eldre hørte på innspilt klassisk musikk. De sterkeste positive reaksjonene ble observert i situasjoner der levende musikk ble benyttet. Men forskerne observerte i tillegg at kjennskap til musikken var viktig og kunne gi sterke emosjonelle reaksjoner også når musikken ble avspilt (Theorell & Bojner Horwitz, 2019).

Når det gjelder populærmusikk, som er den brede musikkjangeren de fleste pårørende søker mot, påpeker Philip Auslander at innspillinger er måten musikken primært oppleves på i dag. Dette medfører at levende fremføringer nå gjerne forsøker å etterligne innspillinger

(Auslander, 1999, p. 160). I sin bok *Liveness: Performance in a mediatized culture*, konkluderer han med at eventuelle forandringer i posisjonen mellom levende fremføringer versus forhåndsinnspilte fremføringer, vil være i disfavør av den «symbolske kapitalen som assosieres med levende fremføringer» (Auslander, 1999, p. 160). Som jeg har poengtert tidligere, kan også kirken oppfattes som en fanebærer for et syn på levende musikk som «ekte» og avspilt musikk som «kunstige reproduksjoner av det ekte» – et syn som Auslander riktignok anerkjenner som svært vanlig, men samtidig problematisk (Auslander, 1999, p. 3).

Det mine intervju tydelig viser, er at å benytte innspilt musikk i en seremoni ikke er noe lettvindt løsning, men snarere resultat av en serie veloverveide valg gjort av informantene, knyttet til vurderinger om den innspilte musikkens egnethet i situasjonen. Informantene er klar over at avspilling av musikk har noen ulemper – som at du ikke får den kontakten med artisten som en levende fremføring kan gi, eller at et kirkerom kan by på akustiske utfordringer for avspilt musikk – men at disse ulempene noen ganger kan oppveies av andre faktorer. DeNora poengterer at vi har en inngående kunnskap om oss selv og hvilken musikk vi «trenger» i ulike situasjoner (DeNora, 2000, p. 50). Forklaringene fra mine informanter tyder på at vi også har kunnskap om hva det innebærer å lytte til levende fremført musikk kontra avspilt musikk, og at vi er utmerket i stand til å ta en avgjørelse på hva som er å foretrekke i en begravelse vi har ansvar for.

Korona

Det er mange eksempler på at musikk får en annen og sterkere sosial betydning når kriser rammer. Tenk bare på Bob Geldofs *Band Aid* fra 1984 (Bergan, 2021) og tilsvarende prosjekter der musikere mobiliserer for en god sak, innslaget i Dagsrevyen på NRK 15. september 2001 der Erik Bye fremførte *Vårherres klinkekuler* som en kommentar til terrorangrepet i New York (Bakke, 2018) og folkemengden utenfor Buckingham Palace som spontant begynte å synge *Good save the Queen* etter kunngjøringen av Dronning Elisabeths død 8. september 2022 (Mcfarlane & Jilani, 2022).

The striking capacity of music to cultivate social bonds and togetherness has become profoundly evident during the ongoing Covid-19 pandemic. Faced with soaring levels of mortality, and under lockdown conditions, it is music that many have turned to and which has maintained social connections at a time when physical distancing is

the norm. From the opera singers on the balconies of Florence, to the proliferation of streamed concerts directly from and into living rooms around the world, music has provided solace at a time of extreme anxiety for many. (Edwards & Sailer, kommende 2022)

Som Peter Edwards og Uta Sailer skriver, er musikk et verktøy for stresshåndtering. Musikkens betydning står klarere frem når vi blir rykket løs fra hverdagslivets rutiner.

Slik blir også viktigheten av musikk som en sosial aktivitet tydeligere når muligheten til å samles for å lytte begrenses. Åtte av de ti seremoniene som informantene omtaler fant sted i perioder med større eller mindre grad av restriksjoner på grunn av koronapandemien. Jeg hadde ikke planlagt å sette søkelys på det i masteroppgaven, og jeg hadde heller ikke forberedt spørsmål til informantene for å belyse temaet inngående. Likevel var dette noe som samtlige av de berørte informantene snakket om, og det ble tydelig for meg at restriksjonene både påvirket valget av musikk og fungerte som en betydelig stressfaktor i planleggingen for øvrig. Slik blir også mine intervju et vindu inn til «vanlige folks» utfordringer med pandemien, og de alvorlige konsekvensene restriksjonene har hatt på livsførselen under denne perioden.

Informant 2 fortalte ikke i detalj om utfordringene koronarestriksjonene medførte, men kom likevel med dette utsagnet på spørsmål om han hadde opplevd uventede utfordringer underveis i planleggingen av begravelsen:

Nei, jeg kommer ikke på noe. Det eneste måte jo være korona, hvis man kunne velge dødstidspunkt (latter), så måtte det være på et tidspunkt det ikke var korona. (Informant 2)

For Informant 3 var korona en faktor i selve dødsfallet. Hun fortalte at hennes alzheimersyke mann fikk korona, og selv om han ikke selv ble voldsomt syk så ble han stresset av isolasjonen og at sykepleierene måtte omgås han i fullt smittevernutstyr.

Ja fordi han fikk korona og han ble jo isolert stakkars mann. Og den dagen han kom opp fra isolasjon så. Da var han veldig mye dårligere. De påsto at han ikke ble syk av korona noe særlig. Det vet jeg ikke om er sant, men da er du isolert og de kommer i fullt smittevernutstyr disse pleierne. Så jeg syns jo så synd på han. Disse jentene sa jo

til meg, ja men vi tok av disse maskene så han skulle se hvem vi var, men han kjente jo ikke meg, se det ... (Informant 3)

Planleggingen av seremoniene ble også annerledes på grunn av korona. Informant 3 og Informant 5 fortalte at de måtte holde kontakten med begravelserbyrået på telefon og Teams. Informant 5 påpekte at det ble en annerledes dynamikk enn andre begravelser hun hadde vært med på å planlegge: «... og så på teams med presten, det var jo også litt spesielt da.»

I en periode måtte pårørende ta et valg om å invitere 50 sørgende til begravelser uten allsang, eller gå ned til 40 hvis seremonien inkluderte allsang. Dette påvirket planleggingen til Informant 1, som gikk bort fra fellessanger og benyttet i stedet solosangere i seremonien. (Man kan jo tenke seg hvor lite motiverende det ville være å stemme i med full røst, når sang var identifisert som en svært effektiv smittespreder).

Informant 4 måtte begrense deltagere på minnestunden etterpå til 50, og tenkte i ettertid at hun kunne hatt en enda lengre seremoni med flere minnetaler og flere musikkinnslag i kirken. Flertallet av de 200 som fikk plass i kirken, gikk glipp av minnetalene som ble holdt på minnestunden etter seremonien.

Flere av informantene måtte ta vanskelige valg om hvem som skulle få en invitasjon til å delta i seremonien. Informant 1 og mannen laget sammen en slags gjesteliste før dødsfallet, og for Informant 5 fikk restriksjonene alvorlige konsekvenser:

Intervjuer: Da har jeg et siste spørsmål, og det er hva har jeg glemt å spørre om?

Informant 5: Hvor fælt det er å arrangere begravelse når det er korona. Å skulle velge ut ... vi holdt på å ha store familiekonflikter første begravelsen hvor vi bare kunne ha 20 stykker. Vi var to familier, og småkrangling og hvem er viktigst, og skal kjæresten være med, har bare truffet mamma to ganger, men det er viktig for henne, midt oppi en sorg hvor du har mistet mammaen din. Så det var veldig, veldig vanskelig. Og vondt. Og ikke kunne ha med de folka man ville ha med heller, liksom kusiner og tanter og alle som jo trøster deg litt i en begravelse, at vi er sammen om noe. Ikke kunne vi ha minnestund etterpå. For mamma så arrangerte vi det et halvt år etterpå, på bursdagen hennes. Med pappa så dro vi, da var det jo ikke så store begrensninger, for det var jo bare en måned siden, så da dro bare vi nærmeste familie hjem til

leiligheten hans. Bror min kunne ikke han noe, og ikke stefaren min heller, så det har vært en veldig stor påkjenning.

Intervjuer: Ja, det forstår jeg veldig godt.

Informant 5: Eller faren min, med lister på kan de komme, hun eller han, husker vi på alle pappas venner, skal folk melde seg på, skal vi invitere, blir de lei seg, sure? Det er noe man ikke trenger i det hele tatt. De som er så heldige å ha begravelse før korona og etterpå: Kom de som vil og bare si ha det til pappaen min liksom.

Pandemien og de vekslende koronarestriksjonene har hatt en inngripende påvirkning på mine informanternes planlegging. Helt fra selve sykdomsforløpet til kommunikasjonen med begravellesbyrå/prest, valg av musikalske innslag (fellessang eller solosang), gjennomføring av seremonien, antall mulige deltakere i seremonien og gjennomføring av en eventuell minnestund. Dette har vært en tilleggsbelastning for informantene, og satt flere i en situasjon der de måtte velge hvilke venner og familiemedlemmer som skulle få delta i seremonien.

Økonomi

For de fleste av mine informanter har ikke økonomi vært en avgjørende faktor i planlegging av de musikalske innslagene. En snittvurdering på 1,71 og en median på 1 viser en tydelig tendens. Noen av informantene svarer kort på spørsmålet om økonomi, som Informant 1: «Økonomi var ikke tema. Det var null.», Informant 2: «Nei, det var, ganske lite. Betydde lite for oss. Det viktigste var at hun fikk en god begravelse», Informant 3: «Det var ikke viktig i det hele tatt.» og Informant 4: «Nei, det tenkte jeg ikke på. Nei, jeg tenkte bare at nå må jeg lage en fin begravelse.»

Paradoksalt nok mener flere informanter at det å arrangere en begravelse er en uforholdsmessig dyr affære.

Informant 4: Det er kjempedyrt! Det er altså, jeg vet ikke hva det lander på til slutt da, for jeg har ikke fått alle, jeg tror ikke jeg har fått alle regningene ennå.

Intervjuer: Ja, det blir fort en fin bruktbil det altså.

Informant 4: Ja, men det er helt sykt at det skal være så dyrt.

Intervjuer: Du synes det?

Informant 4: Ja, det er helt sykt. For jeg tenker jo at alle har rett på en fin begravelse. Og det er ikke sånn at, altså hun (navn på artist) fikk jeg ganske billig gjennom min svoger, så det var ikke det som dro pengene. Men allikevel, jeg betalte sikkert noen og sytti, kanskje åtti-tusen eller kanskje hundretusen, bare for begravelsen med blomster og sånn, og så skulle vi ha minnestund etterpå, og så skulle vi ha musikk og så, ikke sant, kjempedyrt. Helt galskap at det skal koste så mye.

Intervjuer: Og det er interessant at du sier den kombinasjonen at det er galskap at det koster så mye, og samtidig så er man ikke i stand til å tenke pris i den situasjonen?

Informant 4: Nei, overhodet ikke. (Navn på byrå) sendte meg jo fakturaforslag, eller utkast på en måte som jeg signerte med bank-id. Og da tror jeg det sto 67-tusen eller noe sånt, og jeg tenkte, og det var jo da uten en del andre ting, bare streamen kosta 8000 kroner, ikke sant. Og så tenker du da at det er jo kjempeviktig å streame for det at det sitter folk mange steder som ikke får komme.

Informant 6: Ja, jeg synes kanskje ikke begravelsesbyråene skulle tatt seg så innmari godt betalt for alt mulig da. De gjør en veldig viktig jobb, og de gjør en ordentlig jobb, og de gjør en jobb som du selv kanskje ikke hadde klart å gjøre, men det er dyrt altså.

Informant 7 var fast bestemt på å få musikken i seremonien gjennomført slik hun ville ha den, nærmest uansett kostnad:

Intervjuer: Og økonomiske hensyn. Hvor viktig var det mellom 1-5?

Informant 7: Ingen.

Intervjuer: Det var ikke noe tema?

Informant 7: Jeg er ikke rik. Men jeg tenkte at jeg kommer aldri til å gjøre noe annet for (navn på avdøde) igjen i hele mitt liv. Så om det skulle koste 100 000 eller 200 000 eller 300 000 – det hadde ikke så mye å si for meg. Bare jeg fikk det akkurat som jeg skulle ha det.

Med andre ord vil de pårørende ofte være betalingsvillige, noe som setter begravelsesbyråene i en spesiell situasjon, med et etisk ansvar for å ikke ta urimelig høye priser. I en bok om prissetting skriver Ragnild Sikoseth at begravelsesbyrå er en bransje der såkalt sluttfordelsprising er vanlig. De pårørende setter sjeldnere fokus på enkeltpriser, som kostnaden ved ulike musikere, blomsterdekorasjoner og seremoniprogram. Forbrukeren

aksepterer en høyere pris, og registrerer mest totalprisen på den ferdige «pakken» av tjenester. «Det emosjonelle i disse transaksjonene gjør at man oppfatter prisene som akseptable uten å stille spørsmål» (Silkose, 2021, pp. 109-110).

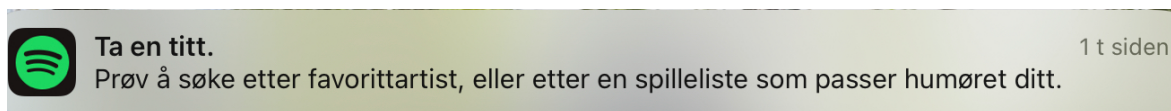
Informant 6 hadde en annen tilnærming til økonomien rundt begravelsen. Hennes og familiens økonomiske situasjon gjorde at hun måtte vurdere hva som skulle inkluderes i seremonien:

Og hvis folk ikke har råd, så er det ganske ille at folk ikke skal bli begravd ordentlig. Og det lille du får dekket av staten, hvis det er null kroner i boet så kan du få dekket inntil tjuesekstusen. Tjuesekstusen etthundre er det du kan få dekket. Da har du kista, og så stopper det nesten der. Så økonomiske hensyn er jo veldig viktig. (Informant 6)

På spørsmål om det var noe hun ville gjort annerledes, svarte Informant 6 at hun ville undersøkt grundigere hva de ulike begravelserbyråene tok betalt for de forskjellige tjenestene («... men det er dyrt altså. 2000 bare for å legge en pute opp i kista.»).

Oppsummert sier mine informanter at penger er en mindre viktig faktor i planleggingen av musikken i en seremoni – så lenge man har nok. Dette understreker nok en gang at en begravelsesseremoni er en ekstraordinært viktig begivenhet for mange, og at du i en akutt sorgsituasjon med ønske og behov for å hedre den avdøde, kan være en mindre prissensitiv kunde enn ved andre investeringer i tilsvarende størrelsesorden (som for eksempel kjøp av en lengre feriereise, bil, båt, etc.).

Algoritmer og lyttevener

Figur 3. Skjermdump fra pushvarsler på min iPad 7. september 2022

De innledende spørsmålene i mine intervju handlet om informantenes musikkvaner. Hvor ofte hørte de på musikk, hva hørte de på og hvilke medier ble benyttet? Disse spørsmålene var med både for å lage en trygg atmosfære, få et glimt av informantenes musikalske

identitet, forankre intervjuets tema (musikk) og for i ettertid forsøke å se mulige sammenhenger mellom lyttevaner og musikkvalg.

Alle mine informanter oppgav at de ofte lyttet til musikk, eller spilte musikk, de fleste av dem daglig. Informant 2, som selv var utdannet musiker, likte ikke å ha musikk i bakgrunnen:

... og jeg synes ofte det kan være litt krevende og kanskje av og til litt bortkastet å bare bruke musikk som kulisser. Det er liksom ikke helt min stil kan du si. Da foretrekker jeg stillheten. (Informant 2)

For tre av de eldste informantene var radio den primære kilden til daglig musikklytting:

Informant 1: Men jeg har jo ofte radioen stående på, og det er jo en del sånn vanlig musikk da.

Informant 3: Det er radio jeg hører på, for jeg har ikke klart å få til et musikkanlegg her enda. Jeg er jo nyinnflyttet. Så jeg hører som regel på en del CD-er hvis jeg ...

Intervjuer: I en vanlig situasjon når musikkanlegget er på plass?

Informant 3: Ja, og det kan være hva som helst. Mye klassisk, det er det også. Men det er litt av hvert. Jeg er altetende jeg.

Informant 5 skilte mellom aktiv og passiv lytting. Et par ganger i uka, når hun visste hva hun ville høre, satte hun på en CD. Ellers brukte hun radio:

... nå er jeg jo jeg litt sånn generasjon som har CD i hylla mi liksom. Ellers så hører jeg en del på radio, men det blir jo litt sånn at jeg ikke velger, eller jeg kan jo høre på jazz, koble meg på den jazzkanalen og litt sånn da. Eller vinyl (radiokanal) eller sånn, eller så blir det jo når man hører på radio så velger man jo ikke selv. (Informant 5)

De tre yngste informantene (mellom 25 og 50 år), benyttet seg i stor grad av strømmetjenester når de hørte på musikk i hverdagen:

Intervjuer: Og når du da hører på musikk: Vet du hva du skal høre på? Nå vil jeg høre på den sangen, nå vil jeg høre på den sangen?

Informant 4: Noen ganger så er det sånn. Mens noen ganger så kan jeg høre på en spilleliste. Bare finne en spilleliste på Spotify for eksempel.

Intervjuer: Morning coffee?

Informant 4: Ja, et eller annet sånt. Så er det utrolig mye fint i de, ofte. De kjenner jo igjen hva jeg har spilt før også, så det er jo noe med det.

Intervjuer: Kan du si litt om hvordan du hører på musikk? Er det radio, Spotify ...?

Informant 6: Nei, jeg hører via YouTube. Jeg synes det er enkelt og greit jeg.

... Men, det har gått i Spotify når jeg har blitt voksen, når CD-platene døde ut på en måte. Så er det Spotify-liste ja. Før det så var det jo å laste ned på sånn apple ... pay... betal for musikken, men nå er det ikke det. Men vi har jo abonnement på Spotify. (Informant 7)

Informant 7 fortalte også at hun i hverdagen aktivt brukte en app som gjenkjenner sanger:

For det første så er jeg jo observant da og laster ned hvis jeg hører noe fin musikk rundt forbi på den der Sazham-appen. Sånn at jeg får artisten kjapt. (Informant 7)

Informant 6 bemerket at den første gangen hun lagret sanger med tanke på bruk i en fremtidig begravelse, var tilbake til 2012. Hun har brukt Youtube aktivt både for å lytte til musikk og for å arkivere ideer til senere bruk. Informant 4 brukte Google for å orientere seg, i fasen der hun skulle bestemme seg for musikk.

Bruin-Mollenhorst vier et kapittel i sin avhandling om nederlandske begravelser, til hvordan internett med sine søkefunksjoner og strømmetjenester som Spotify og Youtube påvirker musikken i begravelser (Bruin-Mollenhorst, 2021, pp. 71-77). Hun starter med å presentere konseptet *algorithmic culture* for å beskrive hvordan algoritmer er blitt en del av vår kulturelle virkelighet. I denne konteksten kan algoritmekultur forstås som «... et sosialt fenomen som er drevet av og forpliktet til algoritmiske systemer – som inkluderer ikke bare algoritmene i seg selv, men også datanettverkene hvor de opererer, menneskene som designer og styrer dem, dataen og brukerne av systemene og institusjonene som tilbyr disse tjenestene» (Peters, 2016). Konklusjonen hennes er at algoritmer ofte er en del av prosessen, spesielt når pårørende søker etter passende begravelsesmusikk på internett.

Imidlertid finner hun ikke at algoritmer har tatt over beslutningsprosessen fra pårørende. Ulike digitale hjelpemidler som anbefalinger, topplister og maskingenererte musikkforslag, fungerer hovedsakelig som inspirasjon.

Mine informanter er aktive brukere av musikk i hverdagen. De har ulike måter å lytte eller utøve musikk på, og tendensen er at de yngre informantene i større grad benytter seg av strømmetjenester for å lytte til musikk, og internett som et verktøy for å orientere seg om hva som er vanlig og mulig i en begravelse.

Musikken og begravelsesritualets plass i dagens postmoderne samfunn

Musikk ser ut til å være så integrert i våre liv at den ofte unnslipper oppmerksomhet, omtrent på linje med vann og luft. Musikken er et bindeledd mellom det virkelige og det vi ikke kan forklare. Vi forstår ikke fullt ut hvorfor musikken beveger oss, men vi erfarer det:

At the level of the listening experience, for example, music seems imbued with affect while, at the level of analysis, it seems perpetually capable of eluding attempts to specify just what kind of meaning music holds and just how it will affect its hearers. (DeNora, 2000, p. 21)

Mine intervju har avdekket at musikkens store betydning for pårørende, står i kontrast til hvor lite utforsket ritualets muligheter til å gi pårørende meningsfulle musikalske opplevelser er. Fortsatt ser mange profesjonelle aktører i bransjen ut til å begrense samtalen om musikk, til å få pårørendes musikkønsker til å passe best mulig inn i en fastlagt seremoniell ramme, og går sjeldnere inn i samtaler om musikkens dypere mening (Caswell, 2012).

Jeg har i oppgaven skrevet om begravelsesritualets utvikling og hvordan det i dag fremstår som mer individualisert enn tidligere. Det er ikke mangel på blick som ser kritisk på denne individualiseringen av både ritualet og samfunnet generelt. Partridge viser til selvsentreringen i den moderne verden, og hvordan den har ført til et oppblåst syn på menneskets individuelle unikheter og betydning (Partridge, 2015, p. 12). Zygmunt Bauman beskriver et moderne samfunn der alle strukturer er flytende, og tradisjonelle måter å forholde seg til hverandre og samfunnet på er mer eller mindre oppløst (Bauman, Nygård,

Kolstad, & Christie, 2006). Partridge mener også at det postmoderne menneske har et selvbilde som er mer og mer fragmentert. Livene er delt opp i små, håndterbare biter av umiddelbar underholdning og opplevelser, nettopp for å ta fokus bort fra døden og opphøret av selvet. Vi kan ta selfies og snapshots av gode øyeblikk, i en illusjon av at slike frosne tidsbilder definerer livene våre og hvem vi er. Hvert eneste øyeblikk er like flott og banalt som det neste (Partridge, 2015, p. 31). Han skriver også kritisk om hvordan såkalte «dødsekspertene» har tatt over alt det praktiske, fra håndtering av den døde kroppen til servering av snitter på minnestunden, og dermed gjort det mulig for oss i stor grad å distansere oss fra døden (Partridge, 2015, p. 10). Ifølge Ernest Becker er psykoterapi på moten fordi mennesker lurere på hvorfor de er ulykkelige i sin hedonisme, og søker etter feil i seg selv. Mangel på tilbakeholdenhet og selvkontroll er blitt den eneste religionen etter Freud (Becker, 1975, p. 268). Elaine J. Ramshaw delforklarer en økende selvsentrert individualisme med at de aller fleste (amerikanere) har blitt utsatt for personlig markedsføring i hele sitt liv, og dermed er i utmerket stand til å kreve valgfrihet sett fra et kundeperspektiv – også i en begravelse (Ramshaw, 2009).

Men dette er ikke hele historien. En moderne begravelse er i vestlig tradisjon et forsøk på å kombinere gamle og nye ideer, og videre et forsøk på å skape måter å sørge på som er et kompromiss mellom tradisjoner og dagens ideal om et personlig uttrykk (Davidson & Garrido, 2016, p. 26).

I forordet til boken *Music: A Very Short Introduction*, skriver Nicholas Cook om musikkens vedvarende kraft:

But some things don't change and among them is music's ability to convey complex cultural meanings. Music encodes values, our cherished beliefs about the world we live in. It penetrates deep into our emotions, our feelings, our sense of who we are and who we want to be. (Cook, 2021, p. 2)

Davidson og Garrido konkluderer med at musikkvalg i begravelser har blitt livstolkende («life interpreting»), og at det reflekterer viktige forandringer i vår tilnærming til eksistensielle spørsmål om liv og død (Davidson & Garrido, 2016, p. 2).

Som Partridge skriver, svever fortsatt bevisstheten om døden som et spøkelse rundt helheten av livet. Ikke bare er meningsfullt liv uten døden vanskelig å forestille seg, men, for å snu på det, betydningen av døden for et meningsfullt liv må verdsettes (Partridge, 2015, p. 34). For selv om vårt forhold til livet, døden og avskjedsseremonien sannsynligvis fortøner seg annerledes enn for eksempel for J. S. Bach, som måtte begrave 10 av sine til sammen 20 barn (Wolff & Emery, 2001), er det ikke noe ved mine forskningsdata som tyder på at informantene opplevde seremoniene som en mindre betydningsfull eller mindre relevant begivenhet. Tvert imot kan man argumentere for at nettopp fordi døden er så fraværende i vårt hverdagsliv, blir (den for mange sjokkerte) påminnelsen vi får når døden innhenter oss, en dyrekjøpt mulighet til å reflektere over grunnleggende aspekter ved oss selv. I en britisk artikkel fra 2013 bemerker forfatterne at til å være et samfunn som tilsynelatende holder diskusjoner om død på avstand, er vi overraskende interessert i begravelsen – en av de sentrale begivenhetene rundt et individuelt dødsfall (Holloway, Adamson, Argyrou, Draper, & Mariau, 2013).

Når vi velger musikk til begravelsen av en av våre kjære, kan det også være en sjelden anledning til å uttrykke våre innerste tanker og følelser knyttet til det mysterium at vi eksisterer, og at vi bare eksisterer en kort stund. Slik tør jeg å hevde at Even Ruud ikke treffer helt når han skriver at «For mange oppleves musikken kanskje viktig for hverdagen, men likevel perifer når det gjelder sentrale livstemaer eller verdier» (Ruud, 1997, p. 10). Mine informanter, som alle måtte stå i sorgsituasjoner fjernt fra samtidens hverdag, fant musikk som noe av det sterkeste og viktigste de kunne forholde seg til – så viktig og virkningsfullt at det noen ganger måtte unngås for å opprettholde kontroll på egne følelser.

Del 3: Oppsummering, konklusjon og avslutning

Oppsummering og konklusjon

I denne oppgaven har jeg forsøkt å sette søkelys på hva som påvirker pårørendes valg av musikk i begravelser og hvordan dette kan bidra til å utvide forståelsen av ritualet og hvordan vi forholder oss til døden gjennom musikk. Musikk har en tendens til å bli tatt for gitt, den simpelthen bare *er* der (Caswell, 2012). Hvordan musikk virker på oss og blir en del av vår identitet, er både vanskelig å fullt ut forklare og vanskelig å forstå. Vi erfarer at musikk kan påvirke følelseslivet vårt, men evner ikke alltid å artikulere det. Følelser er et abstrakt konsept som vi, på samme måte som musikk, forstår utmerket godt helt til vi prøver å definere det (Caswell, 2012).

Jeg har først utredet samfunnsmessige forutsetninger for pårørendes musikkvalg, i en gjennomgang av den tradisjonelle begravelsens oppbygning, tradisjon og utvikling. Videre har jeg dybdeintervjuet syv informanter om deres erfaringer med valg av musikk i gravferdsseremonier, ved hjelp av en semistrukturert intervjuguide. Deretter har jeg transkribert intervjuene og foretatt en tematisert analyse av mine funn.

Jeg har funnet tre forutsetninger som ligger til grunn før musikkvalg skal tas av informantene. Den første forutsetningen er dødsfallets og sorgens karakter, som avgjør hvilken tilstand informantene er i. Den andre forutsetningen er informantenes musikalske bakgrunn og preferanser. Den tredje forutsetningen er informantenes kjennskap til begravelsesritualet og erfaringer med tidligere seremonier.

Jeg har identifisert mange forskjellige faktorer som påvirker informantenes valg av musikk, men det som er gjennomgående er informantenes ønske om å ta kontroll på seremonien og tilpasse den for å gjøre den mest mulig gjenkjennelig og meningsbærende for seg selv og for andre sørgende. Siden musikk er det elementet de pårørende i størst grad kan påvirke, er det musikkvalgene som informantene brukte mest tid og energi på å ta.

For å finne frem til musikken brukte informantene erfaringer fra andre begravelser de hadde deltatt i både som inspirasjon, og, i de tilfellene der de hadde hatt dårlige opplevelser, som

en kilde til nyttig informasjon for å unngå tilsvarende situasjoner selv. Der den avdøde hadde vært med på planleggingen i forkant, var avdødes ønsker premissgivende for informantenes valg. Flere informanter brukte mye tid på å finne musikk, og spesielt for de yngre informantene var digitale hjelpemidler som google, Youtube og Spotify mye brukte verktøy i jakten på musikkstykker som opplevdes som riktige i situasjonen.

De konkrete musikkønskene varierte med informantenes preferanser og erfaringer, men felles var en vilje til å forme en seremoni som i hovedsak speilet den avdødes musikksmak. Musikken som ble valgt fungerte ofte som en hyllest til den avdøde – en musikalsk minnetale. For å få seremonien tilpasset sine ønsker, balanserte de pårørende tradisjon, innovasjon, påbud, forbud og anbefalinger fra familie, venner, begravelsesbyrå, kirken og musikere opp mot den avdødes musikksmak og sine egne musikalske preferanser.

Flere av informantene var usikre på hva som finnes av muligheter og begrensninger i en gravferds-seremoni, og noen reagerte på det de oppfattet som personavhengig respons på musikkønsker fra kirkens side. For mange opplevdes tiden fra dødsfall til seremoni som kort, og det kunne være utfordrende å finne tid til å velge musikk som opplevdes riktig, i tillegg til etterpå å organisere eller bestille en fremføring eller avspilling. Informantene etterlyste generelt mer informasjon og en mer imøtekommende tilnærming til deres musikkønsker fra kirkens side.

Informantene var klar over musikkens potensiale til å påvirke emosjoner, og de var også klar over at fremføring eller avspilling av et musikkstykke som kan forbindes med avdøde, kan være en virkningsfull måte å personliggjøre seremonien på. Jeg fant en tendens til at informantene ønsket å gjøre begravelsen til en hyllest av den avdøde, og derfor søkte de også etter musikk som hadde et positivt budskap i teksten – ikke bare musikk som kunne virke forsterkende på sorgen. Spesielt der dødsfallet kom uventet eller tidlig i livet, var informantene ute av stand til å bruke musikken i seremonien som en anledning til refleksjon. I stedet så informantene på de musikalske innslagene som ukomfortable, fordi musikken kunne få dem til å miste emosjonell kontroll. For å unngå dette, øvde flere informanter på å tåle musikken i forkant av gravferden.

Begravelsesbyråets konsulenter var i mine informanternes tilfeller, mest brukt som tilretteleggere av musikkønskene til de pårørende, og i mindre grad som premissgivere for hva som skulle avspilles eller fremføres. Informantene mente dette var en god rolleforståelse, og det indikerer at noe av det viktigste for de pårørende var selve *prosessen* frem til valget av musikk.

Mine intervju har hatt som mål å komme tett på informantenes musikkvalg, og i flere tilfeller har jeg kommet nær nok til å avdekke et triangel av tilknytning mellom musikkstykker, den avdøde og informanten. Tilknytningen kunne ta form som minnet om en situasjon med den avdøde der musikkstykket hadde vært spilt i forgrunnen eller bakgrunnen, en bestemt periode i avdødes liv der musikken var populær, eller en annen musikalsk opplevelse informantene hadde hatt sammen med avdøde.

Jeg fant at informantene hadde et gjennomtenkt forhold til avspilling av musikk i seremonien. Selv om de hadde en formening om at levende fremført musikk har kvaliteter som overgår avspilt musikk, mente de samtidig at forutsigbarhet, avdødes personlighet, praktiske hensyn, assosiasjoner knyttet til en bestemt artist eller innspilling, og akustiske forhold gjorde avspilling mer hensiktsmessig i noen tilfeller.

Ingen av mine informanter var villig til å la økonomi sette begrensninger på hva som skulle fremføres av musikk. Samtidig som flere informanter mente at begravelser er svært kostbart, var de som pårørende fokusert på å arrangere en seremoni som oppfylte deres musikalske ønsker og forventninger, selv om det medførte betydelige ekstrakostnader. En av informantene hadde en økonomisk situasjon som medførte at hun var nødt til å tenke på kostnader, men uansett var hun villig til å strekke seg langt for å få gjennomført musikken som planlagt. Det er et paradoks at norske myndigheter vurderer musikken i begravelser som samfunnskritisk, men samtidig ikke bidrar til å tilrettelegge for pårørendes musikkvalg, for eksempel ved hjelp av en støtteordning. Informant 6 oppsummerte problemstillingen slik: «For økonomien skal egentlig ikke spille inn på hvor flott avskjed du skal få, egentlig. Det skulle være like pent uansett, tenker jeg.»

Perioden med pandemirestriksjoner medførte at informantene opplevde en betydelig ekstrabelasting. I noen tilfeller måtte de velge hvilke nære familiemedlemmer som skulle få invitasjon til begravelsen, siden det var lagt begrensninger på antall gjester i seremonien. I et tidsrom måtte de pårørende i tillegg begrense antall deltagere ytterligere dersom seremonien inneholdt allsang.

Musikkens plass i begravelsesritualet, slik den fremstår gjennom mine informanter, er svært sentral. Ved siden av minnetaler er musikalske innslag de programelementene i seremonien der pårørende har en mulighet til å gjøre høytideligheten personlig, og den muligheten er viktig for informantene å benytte seg av. Selve muligheten og anledningen til å forme seremonien var i seg selv er en avgjørende faktor i prosessen med å forsones seg med et dødsfall. Flere informanter uttrykte at det ville ha føltes svært unaturlig å overlate valget av musikk til andre.

Funnene presentert og analysert i oppgaven viser hvor sterkt musikk kan være knyttet til identitet i en sorgsituasjon, og hvordan vi gjennom begravelsesseremonien har mulighet til å ramme inn, minne og feire livet til den avdøde med musikk som betyr mye for de etterlatte. Om vi ikke hører på pårørendes erfaringer med musikkvalg i begravelser, risikerer vi å utforme seremonier som ikke er meningsbærende for dem seremonien er ment for, og da kan en av livets største begivenheter fremstå som fremmed.

Noen informanter viser til sterke og gode opplevelser med imøtekommende aktører i bransjen. Likevel – det er påfallende at enkelte som er profesjonelt involvert i seremoniene, det være seg prester, organister eller ansatte i begravelsesbyrå, viser liten interesse i å utforske og forstå hvor tette bånd pårørende kan ha mellom den avdøde og musikken som er ment å representere den avdødes musikalske identitet. Som Caswell skriver er aktører i begravelsesbransjen ikke noe annerledes enn folk flest med tanke på å ta musikk for gitt, selv om å vurdere og tilrettelegge musikk er en del av deres yrke (Caswell, 2012). Å bli møtt med forståelse for musikkønsker i en sorgsituasjon, ikke bare generell omtanke fordi man er i sorg, er avgjørende for mange pårørendes eierskap til sine nærmestes avskjedsseremoni.

Veien videre

Begravelsesbyrå tilbyr allerede spesialtilpassede seremonier. På nettsidene til Fonus begravelsesbyrå står det: «Men stadig flere velger en personlig og livssynsnøytral seremoni. Vi har dyktige og erfarne seremoniledere, som bistår med planlegging og gjennomføring av personlige seremonier uten tilknytning til noen bestemt trosretning eller livssyn» (Fonus, 2022b). Jølstad begravelsesbyrå ordlegger seg slik:

En livssynsåpen seremoni kan enten ha en religiøs eller en ikke-religiøs grunntone. Det kan også tenkes flerkulturelle seremonier der det gis rom for flere livssyn i samme seremoni. Det som særpreger en livssynsåpen seremoni, er at de etterlatte står helt fritt i å velge innhold og fokus, samt hvem som skal lede seremonien. Gjennom valg av tekster, musikk, sang og andre uttrykk står etterlatte helt fritt til å sette et personlig preg på seremonien. Vi formidler gravferdstalere som kan bistå etterlatte med gjennomføringen. (Jolstad, 2022a)

Sekulariseringen i Norge er økende (Botvar & Schmidt, 2010), og Den norske kirkes andel av seremonier synkende (Den Norske Kirke, 2022b). Sammen med internasjonale trender (Jane W. Davidson & Sandra Garrido, 2016) og mine informanternes betraktninger peker dette i sum mot en økende individualisering av ritualet. På bakgrunn av denne tendensen, er det nærliggende å tro at vi vil se et oppsving av mer personaliserte begravelser. Pårørende vil i økende grad kunne velge den musikken de synes passer, og det er grunn til å tro at musikken fortsatt vil være en av bærebjelkene i seremonien. Begravelsesbyrå vil kunne oppleve stigende etterspørsel etter et produkt der valgfriheten til pårørende er det aller viktigste, både fordi det er de pårørende som betaler regningen og fordi oppmerksomheten om alternative seremoniformer brer om seg. En vekst i såkalte livssynsnøytrale seremonier betyr ikke at det religiøse aspektet fjernes, men at det, på linje med musikken, individualiseres og tilpasses den enkelte families ønsker.

Forslag til videre forskning

Det er, så vidt meg bekjent, ikke forsket spesifikt på musikkvalg i norske begravelser før denne oppgaven. Mine studier har avdekket flere områder som kan belyses mer inngående. For det første har jeg et relativt beskjedent antall informanter, og selv om disse har noe spredning i alder og bakgrunn, representerer de ikke et representativt gjennomsnitt av den norske befolkning. En større studie med tilsvarende fokus som mitt, vil kunne gi tydeligere

svar på hvordan musikken i begravelser blir valgt, brutt ned på faktorer som alder, utdanningsnivå, inntekt, bosted og livssyn.

Det er heller ikke tidligere forsket på hvordan musikk virker i den umiddelbare stress-situasjonen som et brått dødsfall kan medføre. Mye er skrevet om musikkens terapeutiske muligheter, og musikkens evne til å regulere følelser (Bonde et al., 2013; DeNora, 2000; Ruud, 1997). Men når forskere ber «vanlige mennesker» fortelle sine musikalske livshistorier, slik som for eksempel Even Ruud og Lars Bonde har gjort, har informantene som regel fått avstand til de sterke opplevelsene de redegjør for. To av mine informanter var helt i starten av sin sorgprosess, og da fremsto musikk som vanskelig å forholde seg til. For å skjerme seg selv fra musikkens sterke virkning på følelseslivet, var de nødt til å avstå fra musikk i enhver form. Alternativet kunne være å miste kontrollen, for eksempel ved å «bryte sammen» i uønsket ukontrollert gråt. Dette kan være en indikasjon på at musikk oppfattes på en annen måte i en sjokktilstand enn senere i sorgprosessen. Kanskje kan det etter videre forskning utvikles utfyllende eller ny teori om hvordan musikk kan oppfattes ulikt i ulike sinnstilstander.

Hva som får pårørende til å velge levende musikk fremfor avspilt musikk og omvendt, er også et tema som kan forskes mer på. Mine studier tyder på at pårørende har et bevisst forhold til hva som egner seg for dem, men her er det mye som ikke er belyst.

Selv om fellessang opplevdes viktig for flere, var dette noe som andre informanter ønsket å unngå eller i det minste begrense. Hvorfor fellessanger kunne fremstå som et uønsket innslag er uklart. Var det fordi informantene selv hadde så liten erfaring med fellessang at det å bruke sangstemmen føltas unaturlig? Var det fordi flere synes det er ukomfortabelt å syng salmetekster? Eller var det fordi det, i den lavmælte stemningen som preger en begravelse, kunne oppleves ubehagelig for sørgende å heve røsten? En tendens som kom frem av mine intervju, var at de eldste informantene var mer komfortable med å inkludere fellessanger enn de yngste. En større studie av befolkningens sangvaner ville kunne nærme seg svaret på også dette spørsmålet.

Kirkens strategi

Som ansatt i Den norske kirke er det ekstra interessant å merke seg at fokuset på musikkens rolle i seremonien er merkelig fraværende fra kirkens ledelse:

Flere bispedømmer skriver om gravferdsbyrå som tilbyr hele gravferden i egne lokaler. Slike tilbud kan være attraktive fordi pårørende kan oppleve større fleksibilitet, blant annet knyttet til valg av musikk. Den norske kirke erfarer like fullt at det er bred oppslutning om kirkelig gravferd slik seremonien er utformet i dag. (Den Norske Kirke, 2022b, p. 15)

Det er ikke spesifisert hvor denne såkalte erfaringen av bred oppslutning kommer fra.

Andelen kirkelige gravferder i Norge gikk ned med tre prosent fra 2020 til 2021.

Undersøkelser som viser at få unge (34% mellom 18 og 29 år) ser for seg kirkelig begravelse, tyder på at utviklingen igjen går mot gravferd som mer private, familiære anliggender (Bjelland & Dahle, 2021). Forskning på musikkens betydning i ritualet, musikkens betydning for pårørendes sorgarbeid eller de pårørendes store musikalske engasjement, er ikke faktorer som kirken tydelig prioriterer i sin strategi når den setter fokus på begravelsen:

Kirkelig gravferd ble vedtatt som ett av fem fokusområder av Kirkerådet i 2021. Det ble gjennomført en konsultasjon med alle yrkesgrupper som er involvert ved kirkelig gravferd, slik at ulike utfordringer kunne presenteres. Samarbeidet med gravferdsbyråene er ansett som gjennomgående godt både fra kirkens og byråenes side. Presentasjonen av gravferd på kirken.no er fornyet, det er startet et nytt forskningsprosjekt ved MF vitenskapelig høyskole og det skal utgis en artikkelsamling om gravferdens teologi. Det er videre gjennomført en spørreundersøkelse om pårørendes opplevelse av kirkelig gravferd og det er etablert flere arenaer for samtale om kirkelig gravferd med ulike aktører. Alt dette gir godt grunnlag for den videre samtalen om kirkelig gravferd i Den norske kirke. (Den Norske Kirke, 2022b, p. 14)

For noen av mine informanter betydde musikkvalgene så mye at de vurderte å leie egen prest eller til og med skifte seremoniform, dersom deres ønsker ikke ble tatt til følge. Med tanke på at informantene allerede hadde valgt en tradisjonell begravelse i regi av Den norske kirke, tyder det på at musikken i seremonien er noe av det mest avgjørende for de pårørende. Dette indikerer også løse bånd mellom kirken som institusjon og befolkningen, og på bakgrunn av mine funn er det ikke gitt at Den norske kirke vil klare å opprettholde ansvaret for en stor andel av befolkningens gravferder i fremtiden, spesielt dersom fokuset

på pårørendes behov for medvirkning i planlegging av musikk fremstår som dårlig eller tilfeldig.

En siste hilsen

Ved å gjennomføre intervju der informantene kunne snakke fritt, har jeg funnet at hvert enkelt levd liv bærer med seg unike musikalske historier og musikalske tilknytninger. Musikken som best beskriver, hedrer og assosieres med en person som er gått bort, vil ikke kunne fanges opp ved hjelp av standardiserte musikkforslag eller mer eller mindre velinformerte antagelser fra utenforstående. Det er ved å lytte til nære pårørendes fortellinger at den meningsfylte, relasjonsbærende musikken kan identifiseres, hentes frem og forstås.

I innledningen til denne oppgaven redegjorde jeg for hvordan musikk sosiologi grenser mot andre vitenskapsretninger. Gjennom mitt masterarbeid har jeg også erfart at det er en utfordring å avgjøre når musikken i en begravelse slutter og resten av seremonien starter, og omvendt. Musikken er en integrert del av helheten, og rammene som begravelsen gir endrer og forsterker musikkens mening for de pårørende – både før seremonien, under seremonien og i etterkant. Videre er det også vanskelig å skille pårørendes musikkvaner fra andre deler av tilværelsen. For de fleste pårørende, som vi alle er i løpet av livet, kan ikke musikken reduseres til å være prikken over i-en, en morsom fritidsaktivitet eller stemningsskapende staffasje. Musikken er en del av oss som ikke kan separeres fra resten, en del som resonnerer med det innerste av det vi er som mennesker. Derfor har Partridge et poeng når han skriver at musikk ikke bare har evnen til å artikulere våre dypeste følelser og gjenkalle våre viktigste minner, som vi organiserer vårt liv og vår livsførsel rundt – musikken gjør også våre korte liv utholdelige (Partridge, 2015, p. 155). Så idet vi får den, ofte uvelkomne, påminnelsen om at døden eksisterer når en av våre kjære går bort, blir vi samtidig minnet på at vi faktisk lever. Når vi deretter planlegger musikk og opplever musikken i gravferds-seremonien som følger, bruker vi musikk som et redskap for å minne, hedre og reflektere over den avdøde og våre egne liv. Myndighetene i Norge har forstått noe når de under koronapandemien anerkjente at musikk i begravelser ikke bare er viktig, men en samfunnskritisk oppgave. Da nærmer vi oss konklusjonen at musikken ikke bare er et kjærkomment innslag i vår tilværelse, men et spørsmål om liv og død.

Referanser

- Adamson, S., & Holloway, M. (2012). "A Sound Track of Your Life": Music in Contemporary Uk Funerals. *Omega (Westport)*, 65(1), 33-54. doi:10.2190/OM.65.1.c
- Auslander, P. (1999). *Liveness : Performance in a Mediatized Culture*. New York: Routledge.
- Bakke, A. (2018). *Erik Bye*. Oslo: Aschehoug.
- Bauman, Z., Nygård, M., Kolstad, H., & Christie, N. (2006). *Flytende modernitet* (2. utg. ed. Vol. [b. 8]). Oslo: Vidarforl.
- BBC News. (2022). The announcement of the Queen's death on BBC News. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/av/uk-21927209>
- Beard, D., & Gloag, K. (2016). NEW MUSICOLOGY. In (pp. 196-243): Routledge.
- Becker, E. (1975). *The Denial of Death*. New York: Free Press.
- Bennett, M. J., & Gracon, D. (2020). *Music and Death : interdisciplinary readings and perspectives Music & death : interdisciplinary readings & perspectives*.
- Bergan, J. V. (2021). Band Aid. In *Store Norske Leksikon*.
- Bertelsen, B. E. (2021). overgangsriter. In *Store norske leksikon*.
- Bjelland, J. A., & Dahle, Ø. (2021). Fager kveldssol, første og siste vers. *Luthersk Kirketidende*, 156(3), 60-64.
- Bonde, L. O., Ruud, E., Skånland, M. S., & Trondalen, G. (2013). Musical Life Stories : narratives on health musicking. In: Norges musikkhøgskole.
- Botvar, P. K., & Schmidt, U. (2010). *Religion i dagens Norge : mellom sekularisering og sakralisering*. Oslo: Universitetsforl.
- Brandt, J. R., Roland, H. k., & Prusac, M. (2015). *Death and Changing Rituals : function and meaning in ancient funerary practices*.
- Brett, P. (2001). Kerman, Joseph. In: Oxford University Press.
- Bruin-Mollenhorst, J. (2018). The Musical Eulogy and other functions of funeral music. *Omega (Westport)*, 82(1), 25-41. doi:10.1177/0030222818799939
- Bruin-Mollenhorst, J. (2021). *Time to Say Goodbye?: A Study on Music, Ritual and Death in the Netherlands*. Institute for Ritual and Liturgical Studies, Protestant Theological University and Institute for Christian Cultural Heritage, University of Groningen,
- Caswell, G. (2012). Beyond Words: Some Uses of Music in the Funeral Setting. *Omega (Westport)*, 64(4), 319-334. doi:10.2190/OM.64.4.c
- Cook, N. (2021). *Music : A Very Short Introduction* (Second edition. ed.). New York: Oxford University Press.
- Davidson, J. W., & Garrido, S. (2016). *Music and Mourning / edited by Jane W. Davidson and Sandra Garrido*. Abingdon, Oxon ; New York, NY: Routledge.
- Den Norske Kirke. (2002). *Gravferd – Alminnelige bestemmelser*. Retrieved from https://kirken.no/globalassets/fellesrad/01%20modum/pdf_filer/liturgi_gravferd_03_bokmaal.pdf
- Den Norske Kirke. (2022a). Begravelse i kirken – en personlig seremoni. Retrieved from <https://kirken.no/nb-NO/begravelse-seremoni-i-den-norske-kirke/en-personlig-seremoni/>
- Den Norske Kirke. (2022b). *Årsrapport 2021*. Retrieved from <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/aktuelt/arsrapport-for-2021/>
- DeNora, T. (2000). *Music in Everyday Life*. Cambridge: Cambridge: Cambridge-Obeikan.

- Duckles, V., Pasler, J., Stanley, G., Christensen, T., Haggh, B. H., Balchin, R., . . . Platt, P. (2020). *Musicology*. In: Oxford University Press.
- Dybdahl, A. (2021). begravelse. In *Store norske leksikon*. snl.no.
- Døving, C. A. (2009). *Integrering : teori og empiri*. Oslo: Pax.
- Edwards, P., & Sailer, U. (kommende 2022). *Death in Music and Music in Death: Reflections on Mortality and Listening in the Performances of Marino Formenti*. *Death & Music*, red. Wolfgang Marx. Woodbridge: Boydell & Brewer
- Espeland, V. (1998). Syng kraftigare i dusjen. *Viseforum*.
- Fleurs. (2019). Et hjerte på kisten og en oversikt over de mest vanlige blomsterarbeider som finnes innen sorgarbeid. Retrieved from <http://www.fleurs.no/et-hjerte-pa-kisten/>
- Fonus. (2022a). Blomster. Retrieved from <https://fonus.no/produktkategori/blomster/>
- Fonus. (2022b). Hvilken begravelses-seremoni skal jeg velge? Retrieved from <https://fonus.no/planlegge-begravelse/hvilken-begravelses-seremoni-skal-jeg-velge/>
- Gennep, A. v. (1960). *The Rites of Passage*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Lov om gravplasser, kremasjon og gravferd, (1997).
- Hamm, C., Walser, R., Warwick, J., & Garrett, C. H. (2014). *Popular music*. In: Oxford University Press.
- Heder. (2020). Heder blomsterbrosjyre. Retrieved from https://issuu.com/aronp/docs/blomsterkatalog_a4ligg_side1-24_korr_-_heder_layout
- Holloway, M., Adamson, S., Argyrou, V., Draper, P., & Mariau, D. (2013). "Funerals aren't nice but it couldn't have been nicer". The makings of a good funeral. *Mortality (Abingdon, England)*, 18(1), 30-53. doi:10.1080/13576275.2012.755505
- Jacobsen, K. A., & Groth, B. (2022). Ritual. In *Store Norske Leksikon*.
- Jolstad. (2021). Minnetale og minnesamvær. Retrieved from <https://jolstad.no/blogg/minnetale-og-minnesamvaer/>
- Jolstad. (2022a). Hva innebærer en livssynsåpen seremoni? Retrieved from <https://jolstad.no/faq/til-seremonien/hva-innebaerer-en-livssynsapen-seremoni/>
- Jolstad. (2022b). Slik velger og bestiller du blomster til begravelse. Retrieved from <https://jolstad.no/blogg/slik-velger-og-bestiller-du-blomster-til-begravelse/>
- Jørgensen, H. (1982). *Sang og musikk : et fags utvikling i grunnskolen fra 1945 til 1980*. Oslo: Aschehoug.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M., & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kverne, P. (2020). Sekularisering. In *Store Norske Leksikon*.
- Kübler-Ross, E. (1969). *On Death and Dying*. London: MacMillan.
- Liechty, D. (1999). The Denial of Death Revisited. *Death Studies*, 23(8), 757.
- Løken, J. W. (2021). Begravelsesbyrået - Håret i suppa eller en kjærkommen samarbeidspartner. *Luthersk Kirketidende*, 156(3), 65-69.
- Markussens Begravelsesbyrå. (2022). Kunngjøring av dødsfallet. Retrieved from <https://markussen.as/ved-dodsfall/vers-minneord-og-dikt/>
- Mcfarlane, S., & Jilani, H. (2022). Tearful crowds sing 'God Save the Queen' at Buckingham Palace. Retrieved from <https://www.reuters.com/world/uk/tearful-crowds-sing-god-save-queen-buckingham-palace-2022-09-08/>
- Meld.St. 17 (2007-2008). *Staten og Den norske kirke*. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-17-2007-2008-/id507168/?ch=1>

- Metcalf, P., & Huntington, R. (1991). *Celebrations of Death: The Anthropology of Mortuary Ritual*: Cambridge University Press.
- NOU 2013: 1. (2013). *Det livssynsåpne samfunn*. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2013-1/id711212/>
- D. Fahre (Director). (2021). Fredag [Television series episode]. In NRK (Executive producer), *Rådebank s.2*.
- Partridge, C. H. (2015). *Mortality and Music : popular music and the awareness of death*.
- Peters, B. (2016). *Digital Keywords: a vocabulary of information society and culture*. Princeton: Princeton: Princeton University Press.
- Ramshaw, E. J. (2009). The Personalization of Postmodern Post-mortem Rituals. *Pastoral psychology, 59*(2), 171-178. doi:10.1007/s11089-009-0234-6
- Ruud, E. (1997). *Musikk og identitet*. Oslo: Universitetsforl.
- Shepherd, J., & Devine, K. (2013). *Sociology of Music (USA)*. In: Oxford University Press.
- Silkoset, R. (2021). *Pris : en håndbok i prisbeslutninger* (1. utgave. ed.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Skullerud, M. (2016). Fellessang på Musikklinja – sangens funksjoner i et ungdomsmiljø. In *Joint singing at 'Musikklinja': The functions of singing in a youth culture*.
- Small, C. (1998). *Musicking : the meanings of performing and listening*. Hanover, N.H: University Press of New England.
- Sommer, I. (2021). «I avdødes ånd». *Tidsskrift for praktisk teologi, 38*(1), 20-34.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitative metoder* (5. utg. ed.). Bergen: Fagbokforl.
- Theorell, T., & Bojner Horwitz, E. (2019). Emotional effects of live and recorded music in various audiences and listening situations. *Medicines, 6*(1), 16.
- Utby, V. Ø. (2019). «I avdødes ånd». En kulturvitenskapelig analyse av livssynsåpen seremoni ved gravferd. In *"In the spirit of the deceased". A cultural studies analysis of personalised funeral ceremonies*: The University of Bergen.
- Viper, M., Thyrén, D., & Horwitz, E. B. (2020). Music as Consolation—The Importance of Music at Farewells and Mourning. *Omega: Journal of Death and Dying*. doi:10.1177/0030222820942391
- Wolff, C., & Emery, W. (2001). *Bach, Johann Sebastian*. In: Oxford University Press.
- Østerberg, D., & Bjørnerem, R. T. (2017). *Musikkfeltet : en innføring i musikk sosiologi*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Vedlegg

Samtykkeerklæring

Skjemaet lagrer personinformasjon. [Vis mer](#)

Pårørendes forventninger og erfaringer med musikk i begravelser

Obligatoriske felter er merket med stjerne *

Informasjon

Dette masterprosjektet i musikkvitenskap har som formål å undersøke, gjennom intervju, hvordan pårørende velger musikk til begravelser, og hvordan valgene i ettertid samsvarer med forventningene.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Oslo er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Fordi du har planlagt en seremoni, får du nå spørsmålet om å delta.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du blir invitert til et ca. 45 minutters intervju om dine musikkvalg til begravelser. Det vil bli gjort lydopptak av intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Kun masterstudent og veileder ved Universitetet i Oslo vil ha tilgang til forskningsdataene. All informasjon som brukes til identifikasjon vil anonymiseres og behandles konfidensielt. Det digitale materialet vil bli lagret på det krypterte datanettverket til Universitetet i Oslo. Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i masteroppgaven.

Gitt prosjektets tematikk kan det hende at vi under intervjuene kan komme inn på opplysninger som kan si noe om din religiøse og filosofiske overbevisning. Det er frivillig å dele slike opplysninger, og vi behandler dem på basis av ditt samtykke.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er våren 2022. Personopplysninger og opptak vil da slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Oslo har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Jeg har lest informasjonen og samtykker i å bli kontaktet for avtale om intervju

Hva heter du (fornavn og etternavn)? *

Hva er din e-postadresse?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Oslo ved masterstudent Erlend Fagertun, efagertun@hotmail.com eller
- veileder for prosjektet Peter Edwards, peter.edwards@imv.uio.no
- Vårt personvernombud: Roger Markgraf-Bye, personvernombud@uio.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personvertjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Ansvarlig for skjemaet: efagertun@hotmail.com.

Vilkår

Personvern og vilkår for bruk
Nettskjema bruker informasjonskapsler
Tilgjengelighetserklæring

Ansvarlig for tjenesten

Nettskjema ved Universitetet i Oslo

Semistrukturert intervjuguide

- Informasjon om prosjektet (inkludert spørsmål om det er greit å lydfeste)
- Hvor ofte oppsøker du aktivt musikalske opplevelser?

Hver dag	Flere ganger i uken	Omtrent én gang i uken	Sjeldnere enn én gang i uken	Jeg hører kun passivt på på musikk
----------	---------------------	------------------------	------------------------------	------------------------------------

Hvis du hører på musikk: Hvilken/hvilke musikkjangre foretrekker du å høre på?

- Har du selv planlagt musikken til seremonien?

Ja	Nei
----	-----

- Var det flere som kom med innspill?
- Hvor lenge i forkant av begravelsen begynte du/familien/venner først å tenke på seremonien og musikken?
- Hva tenker du er viktig når musikken til en begravelse skal planlegges? Hvordan fant du/dere ut av hva som skal spilles?
- På en skala fra 1-5, hvor viktig vil du si følgende faktorer var i planleggingen:
Tradisjoner
Avdødes musikksmak
Begravelsesbyråets anbefalinger
Egne, familiens og venners musikkpreferanser
Økonomiske hensyn
- Er det andre faktorer som du vil si er avgjørende for valg av musikk?
- Har du noen erfaringer fra andre begravelser du har vært i? Er det noe spesielt som har gjort inntrykk mtp. utforming og gjennomføring av begravelser?
- Hvilke musikkstykker ble valgt?
- Ble det benyttet levende eller innspilt musikk i begravelsen?
Hva tenker du rundt dette valget?
- Samsvarte musikkopplevelsen med forventningene du hadde på forhånd? Kan du si noe om hvordan musikken opplevdes i seremonien?
- Når du tenker på seremonien du har planlagt og gjennomført, hvor viktig på en skala fra 1-5 var:
Inngangsmusikken
Musikkinnslagene
Fellessangene / salmene
Minnetalene
Seremonilederen eller prestens tale
Seremonirommet / kirken
- Ville du valgt eller gjort noe annerledes dersom du skulle planlegge en ny gravferdsseremoni?
- Er et noe mer du vil tilføye?

Transkriberte intervju

Intervju med informant 1

Intervjuer: Hvor ofte oppsøker du musikalske opplevelser?

Informant 1: Så ofte jeg har mulighet oppsøker jeg det. Jeg hører på musikk daglig, hvis det er nok.

Intervjuer: Så du vil aktivt ha musikk i livet ditt?

Informant 1: Jeg vil velig gjerne ha musikk i livet mitt. Og det gjør veldig mye med meg.

Intervjuer: Akkurat. Det er jo et veldig interessant utgangspunkt da.

Informant 1: Det er kanskje ikke svar på spørsmålet. At jeg skal utdype det nå (latter).

Intervjuer: Jeg vet ikke. Vi kan jo gå litt videre og se hva som kommer frem. I et slikt intervju skal man ikke ha faste svar. Kanskje det dukker opp noe veldig interessant underveis som jeg ikke spør om. Så hvis du hører på musikk aktivt, og det gjør du jo, hvilken musikk sjanger foretrekker du å høre på? Eller er det flere? Kan du si litt om det?

Informant 1: Det er flere. Jeg synes jo det er fint å høre på klassisk, men det går nok litt på hvilken stemning jeg er i. Populærmusikk, ja, men ikke så veldig så mye danseband (latter). Så mye sånn.

Intervjuer: Ikke danseband ...

Informant 1: Men jeg har jo ofte radioen stående på, og det er jo en del sånn vanlig musikk da. Men, jeg liker jo omtrent alt av musikk, jeg må jo si det. Men skal det være ro, så synes veldig godt om å høre på klassisk. Det synes jeg er fint da.

Intervjuer: Du liker klassisk hvis du skal ha det litt rolig?

Informant 1: Ja sånn rolig. Litt dempet. Da synes jeg det er ... gir litt ro i sjela.

Intervjuer: Men er det sånn når du hører på radio. Hvilken kanal hører du på?

Informant 1: Nå er blitt slik, fra klokken tre, hvis jeg er tilgjengelig for radio da, da hører jeg på p1 pluss, for der er det så variert. Da er det alt fra klassisk til sånn dere danseband, men lite at det da.

Lite av sånn «humpa, ompa-greier». Men veldig mye musikk i tiden da. Og de er ganske flinke til å variere, og det synes jeg er.. og frem til klokka sju.

Intervjuer: Ja. Og da? Hva skjer klokka sju?

Informant 1: Nei da, slår jeg av den radioen og da er det lett for å gå til tv (latter). Hvis jeg ikke gjør noe annet, er ute eller noe sånt.

Intervjuer: Ja, men da har du en rutine på dette?

Informant 1: Ja, jeg synes det er hyggelig å ha musikk i bakgrunnen.

Intervjuer: Ja. Interessant. Så, tilbake til den seremonien. Har du planlagt musikken selv?

Informant 1: Nei, denne gangen var det jo korona som styrte litt. Og at vi ville jo helst ha mange i kirken under seremonien, men da var det jo femti mennesker.

Intervjuer: Ja, stemmer ...

Informant 1. og, hvis menigheten eller de besøkende, eller de vi inviterte da skulle synge så måtte vi gå ned (i antall), men jeg vet jo ikke hvor mange det var da. Ned til 40 eller noe sånt. Så da falt jo det litt bort. Med å synge, at vi skulle synge. Og da var vi jo veldig takknemlige for at du trykket på noen knapper og fikk disse tre jentene til å synge.

Intervjuer: Ja, men det var jo ikke min ide. Du hadde jo ...

Informant 1: Ja, jeg ville jo gjerne det. Og (navn på avdød) var jo veldig begeistret for disse solistene, og han var jo veldig hjerte for (navnet på solist). Han synes hun var veldig flink. Og hun var jo, eller er jo veldig strålende. Så var jo veldig på det. Og så synes jeg det var veldig fint at alle tre kunne synge. I og med at det er litt konflikt mellom to, så synes jeg det er fint alle kunne synge.

Intervjuer: Men når du planla begravelsen. Var det flere som var, var familien...

Informant 1: Dette var han. Han skjønnte jo hvilken vei det bar. En måned før. Og det rare da, det har jo ikke akkurat noe med dette å gjøre, men da. Han var jo en som likte å styre ting. Og da satt vi på Radiumhospitalet der, og skrev opp, akkurat sånn som vi gjør når vi skal ha gjester. Hvem skal vi be? «Ja, vi må ha den, vi må ha den ...» Så da satt vi og skrev gjesteliste, og samtalen ble egentlig hyggelig. Og det er jo helt tullete.

Intervjuer: Nei det er jo supert.

Informant 1: Ja, men det er jo helt rart da. Ja for den må komme, og den ... Ja, nå gjorde vi litt om på det etterpå da for, men de fleste av de fikk komme. Men og så hadde jo han en.. tenkt ut musikk selv. Og det var jeg veldig overrasket over. For han var jo ikke helt der. Men, han var jo veldig glad i ... hans musikk ... han elsket jo å høre på det koret. Han syntes det var kjempefint. Noe av det siste, den sommerkonserten vi hadde ute. Da satt jo han i en stol og hørte på. Og ellers så var det jo mye ... han var jo veldig Elvis og Beatles. Så på hans 70-årsdag så var det mye sånt. Men her nå så hadde han valgt «Kjærlighet»

Intervjuer: Ja, med Sissel Kyrkjebø?

Informant 1: Ja, eller (navnet på solist). Og så hadde han valgt en sang som ikke jeg visst hva var. Og det var «Kan det snu». Ja det var Eidsvåg. Og så Adieu. Og så spurte jeg: Hva med den «God morgen, min kjære». «Ja, ja, ja, ja» sa han da, for den hadde ikke han tenkt på.

Intervjuer: Nei. Så dere planla altså litt sammen da?

Informant 1: Ja, så det var jo det. Og da, så spurte jeg hva ellers? For jeg visste jo ikke helt når dette skulle skje, for dette var jo litt tid før. Nei, det spilte ikke noen rolle for han hvilke kristne sanger det var da. Men da kom han (navn på prest) inn.

Intervjuer: Ja presten?

Informant 1: Ja presten ja. Og da jeg , (navn på sønn) og (navn på datter) snakket med han da. Da fortalte vi om disse sangene. Og da sier han: «Men er det sånn at dere egentlig vil ha en begravelse i kirken? Ja, det ville vi ha. Ja, siden det ikke blir noen sanger? Det hørtes ut som om han ikke husket at ikke husket denne situasjonen (med korona). Men så ble vi enig om å ta, fordi at koret kom, en del av koret kom. Så sang vi «Å leva det er å elska». Og den valgte vi der og sa, uten egentlig å ha noen tanke rundt det. Og jeg kan ikke huske hvorfor vi valgte den.

Intervjuer: Den var kanskje anbefalt da eller?

Informant 1: Ja, kan jo hende, ett eller annet. Antar det at (navn på sønn) sa noe om at «ikke la det være alt for trist da» Og det var jo en av grunnene til at han spurte om det også, for det sa (navn på sønn) «Når du holder sånne taler. Har du det samme du sier hver gang? Eller er det noe du må si?» (latter). «Ja vi har jo gjerne tre forskjellige typer». «Ja for jeg synes det at når jeg har vært i begravelser så er det ofte så trist når vi går ut derfra, og så har man sagt så mange ord uten at man egentlig visste hva presten snakket om». Men da synes jeg han (navn på prest) var kjempeflink. Han tok opp. Ja, og det vi hadde når kisten ble båret ut var jo «You'll never walk alone». Og den ville også (navn på avdød) ha.

Intervjuer: Den hadde han også planlagt?

Informant 1: Det var (navnet på avdøde). Jeg hadde heller ikke i min villeste fantasi tenkt på det. Og da snakket (navn på prest) om det at du aldri er alene. Og jeg synes han var veldig flink på det.

Intervjuer: For da fanget du opp tematikken litt i sangen?

Informant 1: Så det hadde liksom litt betydning. Så det synes jeg. Så spurte jeg han (den avdøde) om du har noe du ønsker vi skal si siden han var så bestemt på alt (latter), men nei det må dere bestemme sa han. Så da ble det sånn som vi sa, talene vi holdt da.

Intervjuer: Skjønner. Ja det var jo veldig interessant. Så det er egentlig en ganske godt planlagt begravelse da. At mange var involvert i prosessen.

Informant 1: Ja, det var jo egentlig det. (navn på avdøde) hadde jo styr på det med hvem som kom, og de sangene, og ikke noe med hva som skulle bli sagt, mens vi andre tilrettela litt sånn der.

Intervjuer: Det er jo fordelen med å ha litt god tid. At du vet du er syk da?

Informant 1: Ja du vet. Og i og med at han var så bestemt, så da vi skulle ta valg på den kista så ble jo vi stående å klø oss i hodet. Han var jo veldig glad i naturen. Skal vi ta en i tre? Uff, nei den så kjedelig ut. Hvit. Men passer hvit til han? Skal vi ta sort? Ser det ut som om han skal til djevelen ikke sant (latter). Det ble mange sånne. Men vi valgte sort da.

Intervjuer: Ja det stemmer det. Det var jo litt kult da.

Informant 1: Tenk deg alle de tankene som farer gjennom hodet da. Det var et langt svar på. Ja nå husker jeg ikke hva du spurte om engang (latter).

Intervjuer: Dette er kjempegode svar. Du har til og med svart på flere spørsmål jeg ikke har stilt ennå. (latter) På en skala fra 1-5 hvor viktig vil du si følgende var i planleggingen:

Intervjuer: Tradisjoner?

Informant 1: 5

Intervjuer: Musikksmaken til (navnet på avdøde)?

Informant 1: 5. Det synes jeg er veldig viktig. Men hvis det hadde vært helt sykt hadde vi vel gjort noe med det.

Intervjuer: Så fire da? (latter)

Informant 1: (latter) Men i og med at det var på linje var det bra. Men ellers ville jeg nok kanskje ha ... Da ville jeg gjort noe med det. Da ville jeg gått ned til fire da. (latter)

Intervjuer: Begravelsesbyråets anbefalinger til musikk? Hadde de noe?

Informant 1: De kom vel nesten ikke på banen?

Intervjuer: Dere gjorde alt selv?

Informant 1: Det var jo vårt valg. Og han var jo veldig grei sånn han (navn på begravelsesagent).

Intervjuer: Så han holdt seg litt i bakgrunnen?

Informant 1: I og med vi allerede visste hva vi skulle ha. Og i og med at salmene ble borte. Så kom jo ikke han på banen.

Intervjuer: Så det var ikke viktig med andre ord?

Informant 1: Ja, men det var jo i forhold til korona.

Intervjuer: Så hvis det var ubegrenset med plass i kirken så ville dere gjort andre ting?

Informant 1: Vi hadde nok sunget, Og vi hadde nok også hørt litt på han (navnet på begravelsesagent). Jeg vet ikke hvilket tall det ble. (latter)

Intervjuer: Nei hva skal vi si. Så da var det ikke viktig. 1 da?

Informant 1: Ja det var ikke viktig.

Intervjuer: Og så din egen smak, venners smak?

Informant 1: Da vil jeg si 4, for min egen smak hadde nok kommet inn hvis han (avdøde) var helt umulig.

Intervjuer: Økonomiske hensyn?

Informant 1: Økonomi var ikke tema. Det var null.

Intervjuer: Er det andre faktorer som var viktig for valget av musikken da?

Informant 1: Nei det er jo dette at vi hadde tilgang på solister.

Intervjuer: At du har personlige bekjenskaper da?

Informant 1: Ja, det er jo det du må si da. Jeg synes det var veldig verdifullt. Ja, og det vet jeg folk bruker. Ja, at man har et forhold til de som deltar i en sånn seremoni.

Intervjuer: Så du vil si at det var viktig at det ikke var hvilken som helst syngedame?

Informant 1: Ja, det synes jeg var viktig å ha. Det er 5.

Intervjuer: Ble det benyttet levende eller innspilt musikk i begravelsen?

Informant 1: (latter). Ja, da var jo det levende musikk.

Intervjuer: Hva tenker du om det? Var det viktig at musikken var levende fremført, eller kunne du tenke deg til at den ble avspilt over en høyttaler?

Informant 1: Nei. Det var viktig at det var levende.

Intervjuer: Du kunne ikke tenke deg avspilling?

Informant 1: Nei, da måtte det vært nød. Nei det var viktig for meg, det er alltid viktig for meg.

Intervjuer: Du får ikke samme opplevelsen, selv om det var en kjent innspilling? Tenk om det var Elvis som sang en av (navnet på avdøde) sine favoritter?

Informant 1: For meg. Jaja. Nei. Det gir alltid en stemning når du ser noen som synger. Ikke bare hører. At det er noe sånn ... kjøtt og blod og ikke bare en som sier «trykk på den knappen» (latter). Det synes jeg da. Er viktig.

Intervjuer: Samsvarte musikkopplevelsen med forventningen du hadde på forhånd? Hvis du tenker når du plana seremonien og sånn den ble i praksis. Var det sånn som du trodde det skulle bli? Noe du reagerte på?

Informant 1: Nei. Det ble veldig fint syntes jeg. (En samtale om de ulike solistene og hvordan de sang.)
Og så er det veldig fint, som man ikke gjorde før, at det står på hvem som opptrer.

Intervjuer: At det står i programmet?

Informant 1: Ja.

Intervjuer: Når du tenker på seremonien du har planlagt og gjennomført: På en skala fra 1-5. Hvor viktig var inngangsmusikken?:

Informant 1: Spør du at den er der eller hva det er? At den er der synes jeg er veldig viktig. Hva det er synes jeg er mer på 4. For det vil jo selvsagt være noe som passer.

Intervjuer: Så det er viktig at det er noe der?

Informant 1: Ja, det synes jeg er viktig at det ikke er stille.

Intervjuer: Men om det er Bach eller Beatles er ikke så nøye?

Informant 1: Ja, du spilte litt Beatles fordi han var glad i det. Det var ikke så viktig, men det var hyggelig.

Intervjuer: Musikkinnslagene i seremonien? Hvor viktig var de?

Informant 1: Veldig viktig, Det er 5 for meg.

Intervjuer: Salmene. De ble jo borte. Men hvor viktig synes du de ville vært?

Informant 1: Hvilke salmer? Så sterkt forhold har jeg ikke til det. For meg ville det vært en treer.

Intervjuer: Minnetalene? Hvem var det som holdt dem?

Informant 1: Det var meg, så var det (navn på datter), så var det yngste barnebarnet sa litt om fotball, så var det en fra idrettslaget. Og så var det to fra jobben.

Intervjuer: Jeg husker at rett etter minnetalene skulle vi spille. Og det var skikkelig kritisk (latter).

Informant 1: Det husker jeg du sa (latter). Jeg husker jeg fortalte om siste kvelden, da hadde vi på radio, og da spilte den der Bjørn Borg med «God morgen min kjære», og hvordan vi hørte på den og tårene trillet. Og da så jeg dere to sto der nede og gikk opp der (latter). Ja så det var jo litt sånn. Ja jeg

lurte så fælt på hva jeg skulle si, og jeg ble veldig fornøyd. Og det synes jeg om (navn på prest). Vi snakka med han og skravla, føler jeg. Men hva han fikk ut av det, og da var jeg jo veldig usikker. Jeg hadde jo tenkt at det var noe jeg skulle si. Og da sa jeg at jeg er veldig usikker på hva du får ut av dette. Så sier jo han at jeg kan sende den til deg (talen). Og da sa jeg at det er bra (latter). Og jeg synes det han sa var veldig fint. Og da la jeg alt det (navn på avdøde) hadde gjort til side, og så sa jeg noe annet. Og jeg synes disse talene, jeg synes det er kjempefint at det er noen av de pårørende som orker å gjøre det. Det er viktig, synes jeg. Jeg skjønner at de må jo ikke det. Men det er viktig at presten later som han kjenner den avdøde på en måte da.

Intervjuer: Sånn at det blir en slags nærhet?

Informant 1: Ja, jeg tenker det. Ja.

Intervjuer: Å gjøre det personlig?

Informant 1: Ja, gjøre det personlig heter det vel. Det synes jeg er litt viktig.

Intervjuer: Jeg synes det virker som hele valget av de som skal opptre, og personlige minnetaler og at presten faktisk ...

Informant 1: Ja, fikk styrt han litt (latter)

Intervjuer: Ikke sant. At man vil ha litt kontroll.

Informant 1: Ja, For det var egentlig ikke han jeg ville ha.

Intervjuer: Nei?

Informant 1: Nå må du slå av (latter). For han var jo ikke (navnet på avdøde) sin favoritt. (Samtale om prester og artikulasjon)

Intervjuer: Hvis du skal tallfeste det. Minnetalene?

Informant 1: Fem. Det var jeg veldig fornøyd med.

Intervjuer: Og prestens tale?

Informant 1: Jo den var overraskende fem. Både det han sa om (avdøde) og det han sa i prekenen. Veldig. Han var flink. Og det har jeg sagt til han.

Intervjuer: Og hva vil du si om selve rommet. Hvor viktig var (navn på kirken) i dette? Kunne du hatt seremonien på (navn på et bedehus), eller hos (begravelsesbyrået) eller ...

Informant 1: (latter) eller på Folkets hus? Nei, den er 5. Det synes jeg var viktig.

Intervjuer: Nå har du sagt at mye er viktig. Det er kanskje vanskelig å trekke frem hva som er viktigst. For meg så høres det ut som om samspillet mellom musikken og talen og...

Informant 1: Ja vi snakker om musikken ja (latter).

Intervjuer: Ja det er det som er hovedfokuset mitt. Men du kan jo ikke isolere det helt fra det andre som skjer i kirka heller?

Informant 1: Musikken pakker det liksom inn i en, på en måte en god mildhet, eller gjør det litt, ikke så slemt som det er, eller så trist da, det jeg begynte med å si da. Musikk gjør mye med meg, og musikk. Ja det er kanskje musikk som får meg oftest til å gråte. Og det gjør man jo når disse synger og det blir jo veldig emosjonelt. Det fremkaller jo en del følelser også med musikken. Jeg tror det er viktig. Og jeg tror det er viktig at man er med og får lov å velge litt musikk som betyr noe for en. Kanskje selv om det er olsenbanden som har betydd noe eller (latter) sånn eller slik. At det gjør noe med forholdet til det som skjer der og da.

Intervjuer: Du sier at musikk fortest gjør deg emosjonelt berørt?

Informant 1: Fordi om noen kommer og sier «Hvordan går det med deg?» Ja, jo takk, men hvis jeg hører litt sånn (musikk) så kan jeg bli veldig rørt av det og veldig lei meg.

Intervjuer: Ja, det når liksom inn på en annen måte?

Informant 1: Ja, veldig.

Intervjuer: Men samtidig så sier du at musikken løfter deg litt opp da. Eller?

Informant 1: Ja, altså.

Intervjuer: Gjøre det litt mildere sa du?

Informant 1: Ja, det er hyggelig å få et pent smykke, men det er jo veldig fint, eller julegaver da, det er fint at julegavene er gjort litt med. At man pynter julegavene litt da. For det er jo egentlig det den musikken gjør. Det kan jo gjøre det litt mere høytidsstemt for eksempel. Og emosjonelt, og i og med at

sånn som her at det var noe han følte var fint at vi tok frem, at det brakte man litt nærmere avdøde da. At det knytter litt. Ja, musikk er viktig. Synd for den som ikke vet det (latter).

Intervjuer: Vil du valgt noe annerledes hvis du skulle planlegge en ny seremoni?

Informant 1: Nei, jeg tror ikke det.

Intervjuer: Det var ikke noe som skurret. At du tenkte at dette var en tabbe?

Informant 1: Det eneste jeg ville ha gjort annerledes er dødsannonsen. For vi synes når det står vår kjære ditten, datten, dutten, datten og så videre nedover, så tok vi litt enkelt der oppe. Og det er noen som har sagt «og det var veldig kaldt», og det er det eneste jeg ville gjort annerledes.

Intervjuer: Hva var det som sto?

Informant 1: Vår kjære, omsorgsfulle tror jeg det var. Så sto det ikke noe morfar, farfar, vår elskede ditten og datten.

Intervjuer: Og det ville du ha puttet på?

Informant 1: Nei, jeg ville ha tenkt en gang til. Kanskje jeg ikke ville ha gjort noe annerledes, men jeg ville nok kanskje ha satt på et adjektiv til. Jeg vet ikke helt. Jeg tenker at jeg må la det være, det er ingen som bryr seg om det (latter) i ettertid.

Intervju med informant 2

Intervjuer: Hvor ofte oppsøker du aktivt musikalske opplevelser?

Informant 2: Det er ganske ofte. Jeg er altså utdannet musiker. I tillegg til å være (navn på yrket) er jeg utdannet som organist på (navn på utdanningsinstitusjon) så, tok en utdannelse i 1975 var jeg utdannet organist på (navn på utdanningsinstitusjon). Jeg er veldig opptatt av musikk kan du si. For meg er det hovedsakelig klassisk musikk, men all god musikk for øvrig da.

Intervjuer: Så da kan vi si at du oppsøker musikalske opplevelser daglig eller?

Informant 2: Ja, det vil jeg nok si. Enten spiller selv, eller lytter til musikk.

Intervjuer: Når du lytter til musikk. Lytter du da aktivt vil du si? Eller er det radioen som står på?

Informant 2: Nei, jeg er aktiv lytter.

Intervjuer: Så du er opptatt av hvilken musikk du lytter til da?

Informant 2: Jeg er det, og jeg synes ofte det kan være litt krevende og kanskje av og til litt bortkastet å bare bruke musikk som kulisser. Det er liksom ikke helt min stil kan du si. Da foretrekker jeg stillheten.

Intervjuer: Har du selv planlagt musikken til seremonien for den avdøde som du hadde nært forhold til?

Informant 2: Ja, jeg har vært veldig aktivt deltagende der. Og det var jo min søster som døde her før jul, og hun var også mer enn alminnelig musikkinteressert, for hun har jo sunget i (navn på kor) under (navn på dirigent) i mange år. Og senere drev hun sitt eget kor i (navn på menighet), hvor hun ble bisatt fra, i samarbeid med organisten (navn på organist). Så (navn på organist) var jo også veldig aktiv i å planlegge denne begravelsen, for han og (navn på avdøde) hadde et nært samarbeid, så han hadde også snakket med henne, i likhet med meg og min bror, om begravelsen da, i hennes siste fase av livet.

Intervjuer: Hvor lenge i forkant av begravelsen begynte dere å tenke på seremonien, og musikken til seremonien.

Informant 2: Ja altså, for det første så hadde min søster egne tanker om dette. For hun hadde både snakket med (navn på organist) om det og snakket med meg og min bror. Vi var tre søsken da og hun hadde ikke egen familie. Ikke barn og ikke noen ektefelle. Så det ble på en måte jeg og broren min

som sto for begravelsen. Og hun hadde snakket mye med oss, og hun hadde også etterlatt noen tekster og ønsker i forbindelse med sin begravelse.

Intervjuer: Så hun har på en måte selv vært deltagende i planleggingen av musikken?

Informant 2: Hun har på mange måter vært en premissgiver selv ja.

Intervjuer: Hva tenker du er viktig når musikken til en begravelse skal planlegges?

Informant 2: Jeg tenker at det er viktig at musikken bærer en mening og at den har en relasjon til den avdøde. At den blir meningsfull i konteksten med den avdøde, og den avdødes ønsker og den avdødes liv.

Intervjuer: På en skala fra 1-5, og gjerne utdyp, hvor viktig vil du si følgende faktorer er i planleggingen av musikken i en begravelse: Tradisjoner:

Informant 2: Da vil jeg si 3. For tradisjon kan være så mye, det er jo liksom, når vi snakker om begravelse, så er det jo i norsk sammenheng ofte kirkelig begravelse. Det er jo også humanetisk og andre typer gravferd. Men i en del sammenhenger så bli det liksom «slik er en begravelse» og så er det en prest der og så er det en som spiller orgel, og det er tradisjonen. Og så tenker jeg at det er jo fint, at folk er opptatt av tradisjoner, men jeg synes det er viktig at det er noe meningsbærende utover det at det er en tradisjon, nettopp som det jeg sa, det er noe som er knyttet til personlige faktorer i den avdødes liv og preferanser.

Intervjuer: Tolker jeg deg riktig hvis du sier at tradisjoner er viktig, men det må knyttes til samtiden da?

Informant 2: Ja, det må knyttes til den avdødes liv, synes jeg er viktig.

Intervjuer: Avdødes musikkpreferanser, musikksmak?

Informant 2: Ja, det er jo et tricky spørsmål fordi, der vil jeg også si kanskje 4 da, fordi det er viktig at den avdødes preferanser og ønsker ivaretas, men samtidig så kan det jo komme i sterk kontrast til tradisjonen. Og til kirkerommet, eller rommet der begravelsen finner sted, så det kan jo by på en stor utfordring kan du si hvis preferansen til den avdøde bryter sterkt med en kirkelig tradisjon. Da synes jeg at det kan bli en utfordring. Men jeg synes at den avdødes preferanser bør legges stor vekt da.

Intervjuer: Hvor viktig vil du si at begravellesbyrået var i utformingen av musikken.

Informant 2: I vårt tilfelle? Ja, det var viktig. Det vil jeg også si var 4. Fordi di bidro jo veldig aktiv, og var med å legge til rette, sammen med kirkens organist og det lokale musikklivet der, sånn at vi også,

min søsters tilknytning til (navn på kor og dirigent). (Navn på dirigent) deltok jo selv. Han er jo pensjonist nå, men dirigerte en kvartett av tidligere sangere, så det var jo viktig. Og så hadde (navn på avdøde) etterlatt en del tekster som gikk på Brahms requiem, Ein deutsches requiem, men det ble jo vanskelig å iverksette, fordi det er jo stort kor og orkester, så det vi gjorde da, vi spurte begravelsesbyrået om de kunne finne en bassolist og en trompetist, for da valgte vi å ta elementer fra denne teksten som hun hadde laget og så brukte vi en resitativ og arie fra Handels Messias. «Behold I tell you a mystery» og den arien som kommer etterpå «The trumpet shall sound, the death shall arise, incorruptible» så det ble.. Jeg blir jo fortsatt ganske berørt når jeg snakker om dette, men det ble en veldig sterk opplevelse. Det fungerte veldig flott, og der synes jeg begravelsesbyrået var veldig dyktige til å koordinere og legge til rette dette, det synes jeg.

Intervjuer: Det høres ut som en stor begivenhet. Det var mye flott musikk da.

Informant 2: Ja, det var veldig flott.

Intervjuer: Det neste spørsmålet. Egne, familien og venners musikkpreferanser. Det har du kanskje svart på allerede?

Informant 2: Ja, det blir jo også 4 der også for å balansere disse i forhold til hverandre.

Intervjuer: Økonomiske hensyn? For å leie inn musikere. Var det en faktor. Mellom 1-5.

Informant 2: Nei, det var, ganske lite. Betydde lite for oss. Det viktigste var at hun fikk en god begravelse. Der vil jeg si 2, rett og slett.

Intervjuer: Er det andre faktorer som du vil si er avgjørende for valg av musikken som vi ikke har snakket om nå?

Informant 2: Ja altså, det er jo siden hun hadde vært aktiv i kirken der hun ble bisatt, så var det jo også organisten eller kantor var veldig aktiv selv. For han hadde jo snakket med henne, og hadde sine egne tanker om hvordan dette skulle være. For han hadde jo også kan du si en halvtime før bisettelsen, det han hadde kalt «orgelklanger til «navn på avdødes) minne». Det var jo en orgelkonsert på en halvtime som han spilte. Og så var han med å foreslå disse salmene. «Eg veit i himmelrik ei borg», for der hadde (navn på avdøde) sunget et vers solo en gang og så hadde han spurt henne hvilken julesang hun synes var den fineste, og da hadde hun svart «Mitt hjerte alltid vanker», så da var den med. Og så hadde (navn på dirigent) et forslag på fellessang til slutt: «Se solens skjønne lys og prakt», så alt dette ble med. Så disse musikkreftenes ideer og preferanser var jo med i tillegg til disse faktorene som du har spurt om da.

Intervjuer: Det er interessant. Det ble jo en ganske stor «komite», mange bidragsyttere til å forme musikken i seremonien, selv om du kanskje hadde redigeringsansvaret til slutt?

Informant 2: Ja, jeg hadde på en måte redigeringsansvaret og har bare lyst til å nevne også at jeg snakket med (navn på avdøde) om musikken, vi har en spesiell familiebakgrunn, fordi vi alle tre søsken er født i India hvor våre foreldre virket som misjonærer, så vi er vokst opp i India med det indiske språk, og da hadde (navn på avdøde) et ønske om at det var en indisk sang som skulle synges som (navn på dirigent) hadde utsatt for firstemmig sats i forbindelse med hans fars begravelse. For (navn på dirigent) og vi har gått på den samme skolen i India og kjente hverandre fra ganske tidlige barneår og kjente også far til (navn på dirigent). Så hun hadde et ønske om at denne sangen skulle synges til innledning. Så sånn sett ble det på en måte en innramming av hennes liv. Med både språklig og musikalsk fra denne indiske sangen, på en indisk folkemelodi som var i firstemmig sats ved (navn på dirigent) som han ledet denne kvartetten til å fremføre. Og så var det disse orgelklangene til (navn på organist), så sånn sett ble det på en måte en veldig fin omramming av (navn på avdøde) sitt liv da. Veldig meningsfullt for oss.

Intervjuer: Har du noen tanker om hvorfor du valgte levende musikk? Og kunne du ha tenkt deg å bytte ut noe med avspilt musikk?

Informant 2: Hverken for (navn på avdøde) eller min bror eller meg, så var det noe særlig aktuelt. Som jeg sa, så er jeg jo utdannet organist, og det ligger vel da naturlig for meg å si at levende akustisk musikk er det jeg foretrekker. Ikke elektronisk musikk og ikke avspilt musikk. Det kan selvsagt benyttes, men det er ikke min preferanse.

Intervjuer: Samsvarte musikkopplevelsen du hadde i seremonien med forventningene du hadde på forhånd?

Informant 2: Ja det vil jeg si i høy grad at det gjorde. Det ble en veldig minneverdig og flott begivenhet.

Intervjuer: Kan du si noe om hvordan musikken opplevdes i seremonien?

Informant 2: Det ble veldig flott, for det var jo veldig dyktige kunstnere som bidro. (navn på organist) er jo dyktig kantor, (navn på dirigent) er jo en av landets mest erfarne kirkemusikere og kordirigenter og så var det jo denne bassolisten (navn på solist) og piccolotrompet (navn på trompetist), så alt var jo helt førsteklasses. En flott opplevelse.

Intervjuer: Så musikken gjorde inntrykk?

Informant 2: Absolutt. Den gjorde sterkt inntrykk, både på oss i familien og på andre som hørte på, og den ble jo også kringkastet, sånn streamet, så en av (navn på avdøde) sine venninner satt i Sør-Afrika og hørte på, deltok i begravelsen da.

Intervjuer: På en skala fra 1-5, hvor viktig var inngangsmusikken?

Informant 2: Det var viktig for det satte hele stemningen. Jeg vil si 5 der.

Intervjuer: Musikkinnslagene ellers i seremonien? Hvor viktig var de?

Informant 2: Der vil jeg også si 5. Helt avgjørende.

Intervjuer: Fellessangene?

Informant 2: Jeg vil si 5 der også.

Intervjuer: Minnetalene som ble holdt?

Informant 2: Jeg vil si 5 der også?

Intervjuer: Prestens tale?

Informant 2: Han valgte i dette å spille en tilbaketrukket rolle. Det var et aktivt valg fra hans side, så der vil jeg kanskje si, og det var jo en viktig del av helheten det også, si 4 på det da.

Intervjuer: God rolleforståelse da?

Informant 2: Ja, god rolleforståelse. Vil si det ja.

Intervjuer: Enn selve seremonirommet. Kirken?

Informant 2: Helt avgjørende. Jeg vil si 5. Kunne ikke tenkt meg å ha det noen annet sted i hvert fall. Dette var en fabelaktig ramme.

Intervjuer: Ville du valgt eller gjort noe annerledes dersom du skulle planlagt en ny seremoni. Har du gjort deg noen erfaringer som har gjort at du ville gå inn med nytt blikk?

Informant 2: Nei, jeg synes dette var over forventning, så jeg vil ikke ha gjort noe annerledes,

Intervjuer: Ingen snublesteiner som du oppdaget i prosessen?

Informant 2: Nei, jeg kommer ikke på noe. Det eneste måte jo være korona, hvis man kunne velge dødstidspunkt (latter), så måtte det være på et tidspunkt det ikke var korona.

Intervjuer: Er det andre begravelser har vært i som har gjort inntrykk og som har påvirket dine valg?

Informant 2: Ja, mine foreldres begravelse er jo de som har gjort mest inntrykk da, for noen år siden. I henholdsvis 2003 og 2005. Min mor min far. Min far først og så min mor. Så, det var også veldig sterke opplevelser og så er det klart at min bestefars begravelse for mange år siden, morfar, så det er vel de sterkeste opplevelsene jeg har hatt.

Intervjuer: Der hentet du inspirasjon, eller erfaringer som var nyttige når du skulle planlegge musikk?

Informant 2: Ja, det vil jeg si. Først og fremst på den måten at begravelsen skal være en innramming av livet til den som har gått bort. Sånn at det gjenspeiler noe av verdiene og preferansene til den avdøde.

Intervjuer: Har du noe mer å tilføye?

Informant 2: Jeg synes dette var fint å kunne bidra på denne måten. Så takknemlig for å unne gjøre det, for det har jo vært en sterk opplevelse for oss og da har du hørt litt om hvordan vi tenker om (navn på avdøde) sin begravelse, så da tar du det med deg videre i en vitenskapelig sammenheng, det synes jeg høres flott ut.

Intervju med informant 3

Intervjuer: Hvor ofte oppsøker du musikalske opplevelser?

Informant 3: Ja, det har ikke vært ofte de senere årene på grunn av (navn på avdøde)

Intervjuer: Med musikalske opplevelser, bare for å definere det, det kan være å høre på radioen, og synge en sang i dusjen ...

Informant 3: Ja, men da er det hver dag.

Intervjuer: Da er det hver dag?

Informant 3: Ja, men konserter det har det vært dårlig med. Ja, men før koronaen også, på grunn av mannen min, så har ikke jeg kunnet gjøre noen ting omtrent.

Intervjuer: Du har vært litt statisk?

Informant 3: Han har hatt Alzheimer i 15 år. Bare på sykehjem i åtte måneder.

Intervjuer: Da har du rett og slett vært sykepleier?

Informant 3: Jeg har vel ikke det da, men ja det har vært vanskelig. Men vi gikk en hel del på konserter han og jeg da. Si fem år tilbake da i hvert fall, og bakover igjen (latter).

Intervjuer: Men lyttevaner i dag da? Er det radio? Har du bestemte musikkstykker du liker å høre på.

Informant 3: Det er radio jeg hører på, for jeg har ikke klart å få til et musikkanlegg her enda. Jeg er jo nyinnflyttet. Så jeg hører som regel på en del CD-er hvis jeg ...

Intervjuer: I en vanlig situasjon når musikkanlegget er på plass?

Informant 3: Ja, og det kan være hva som helst. Mye klassisk, det er det også. Men det er litt av hvert. Jeg er altetende jeg.

Intervjuer: Ja det er jo supert. Og når du hører på radio, er det en bestemt radiokanal?

Informant 3: Ja, jeg hører både på P1+ og P4.

Intervjuer: Ja, så får du litt variert meny?

Informant 3: Ja.

Intervjuer: Og når du hører på radio, vil du si at musikken er en viktig del av det?

Informant 3: Ja, jeg synes det. (Navn på svigerdatter) sa at jeg må fortelle deg noe, og det skal jeg gjøre etterpå da.

Intervjuer: Nå ble jeg spent.

Informant 3: Jeg kan gjøre det etterpå hvis du vil?

Intervjuer: Jeg tenker at dette intervjuet er såpass fritt at hvis du har noen innskytelser så bare kom med dem.

Informant 3: Ja, for det var jo sønnene våre som sa noe i kirken. Så jeg sa at dere kan jo velge, enten der eller i minnestunden. Eller så kan jeg gjøre det i kirken. Men jeg var veldig glad for at de gjorde det. Jeg vet ikke om du hører på sånt når du sitter der oppe jeg, men jeg synes de var veldig flinke da. Så var det meg i minnestunden da. Og da (navn på avdøde) døde, han døde tredje juledag, og jeg var der de fem siste døgnene. Og da satt jeg og sang for han, jeg har også sunget i kor, og sang veldig mye i min tid. Så jeg satt og sang for han veldig, veldig mye. Og han lå helt stille og var ikke våken og bare lå og pustet. Og han sovnet helt rolig inn mens jeg sang for han og holdt rundt han. Og i minnestunden så holdt jeg en tale og så avsluttet jeg med å synge den sangen som.. og det var ... jeg blir sånn, jeg begynner å gråte når..

Intervjuer: Ja, det er klart det er veldig emosjonelt.

Informant 3: Det var «Den første song eg høyra fikk». Fordi at når du har Alzheimer så går du helt tilbake til barndommen. Så han var jo ikke interessert i noen bilder eller noe, men hvis det var noe fra gården som han kom fra, eller mor eller søsken, faktisk et par måneder før han døde så kunne han glimte litt til da han så det. Og det er jo det de gjør, så jeg tenkte det er liksom mor ... så derfor jeg tror jeg må ha sunget denne sangen tusen ganger (latter). Så den sang jeg da i minnestunden. (Navn på svigerdatter) sa da at det var bra, så da var det vel det. Jeg var jo kjemperedd så klart, for at jeg har jo ikke sunget offentlig på femti år tror jeg, men ja ... det må du fortelle til Erlend sa hun, og jeg vet ikke hvorfor, men nå har jeg fortalt det.

Intervjuer: Jeg synes det er veldig interessant fordi det sier jo også noe om at musikk er viktig da, og en portal inn til din mann. Så du merket at han responderte på musikk?

Informant 3: Nei, han responderte ikke på noen ting han på slutten.

Intervjuer: Ja, men før sykdommen ble for ille?

Informant 3: Ja det gjorde han. Så det hendte at jeg sang for han. Men han var jo helt borte, da jeg besøkte han (på slutten). Men jeg tenker at når han ligger her, selv om han ikke hørte noen ting, så sier de jo at hørselen er det siste som går hos et menneske når du dør. Så det er det absolutt siste som forsvinner er hørselen. Det sa i alle fall alle leger og sykepleiere og sånt noe. Og da tenkte jeg, da kan jeg i hvert fall synge for han. Og det gjorde jeg. Og så sang jeg samme sangen da vi avsluttet minnestunden. Med å fortelle akkurat dette, at jeg holdt rundt han og sang for han dette her. Og så hadde jeg funnet Herborg Kråkevik, så jeg hadde henne med musikk sånn ved siden av meg, det var kanskje litt svakt, det var nok jeg som overdøvde henne, men jeg hadde det som litt sånn «safe» for meg også da. Så det ble bra visstnok jeg er glad for det.

Intervjuer: Og veldig personlig sikkert?

Informant 3: Ja, det var jo det. Veldig.

Intervjuer: Har du planlagt musikken til seremonien selv?

Informant 3: Ja.

Intervjuer: Gjorde du det i samarbeid med andre?

Informant 3: Altså, (navn på sønn) og jeg var sammen med begravelsesbyrået. Og det er jo noe av det som er problemet, at alt skal gå så fort for seg. Og jeg hadde tenkt, jeg valgte Amazing Grace fordi jeg synes, jeg vil ikke ha teksten for den synes ikke jeg passet sånn, men jeg synes jo melodien er helt fantastisk. Og Gabriels Oboe er jeg også veldig glad i. Jeg synes den er veldig, veldig fin, Og jeg visste at (navn på avdøde) likte Amazing Grace veldig, veldig godt, så derfor valgte jeg de to. Det er det jeg som har valgt for å si det sånn. Men, nå var det (navn på svigerdatter) som foreslo den Vidda, og den var også nydelig ved utbæring da. Men, jeg hadde tenkt opprinnelig at det her skal jeg ta meg god tid til. Men det ble det ikke. Fordi, han døde tredje juledag, fjerde juledag måtte vi tømme rommet hans, og femte juledag så hadde vi (navn på begravelsesbyrå) på Temas.

Intervjuer: Ja, for det var koronarestriksjoner?

Informant 3: Ja. Han var veldig hyggelig han (navn på begravelsesagent). Men alt går så fort, det går så fryktelig fort. Ja, så skal vi gjøre det, så skal vi gjøre det, så skal vi gjøre det. Ja, hva har du tenkt da, da? Og så sa jeg: Ja det tror jeg at jeg må tenke på. Ja, men var det sånn da? Ja, og så var det sanger. Og så tenkte jeg: Ja det må jeg tenke på. Ja, men så kom det jo fra (navn på begravelsesbyrå) da. Populære salmer ved grav. Og da var det veldig enkelt liksom å gå inn der å, ja

det er sikkert lurt, ikke sant. For det var 150 andre ting du skulle ta stilling til. Det var begravelse, og så var det hvem kan du invitere, og så var det det og så. Jeg prata med han mange ganger. Og så skulle folk melde seg og så liksom, det var så mye praktiske ting. Ved siden av at det samtidig kommer inn mailer og brev fra det offentlige og fra forsikring og fra NAV og fra ja, jeg vet ikke hva. Så jeg synes at jeg brukte alt for liten tid på det. Jeg er veldig fornøyd med at jeg valgte «Jeg er i Herrens hender», det synes jeg er en fin salme, men i ettertid vil jeg ikke valgt «Bred dina vida vingar».

Intervjuer: Nei? For den ble ikke slik du hadde forventet eller?

Informant 3: Jeg tror vel at det også var en av de som sto fra (navn på begravelsesbyrå), ja altså i den der ... Og så tenkte jeg ja «Bred dina vida vingar», den er fin. Og så inne meg tenkte jeg første verset. Og så har jeg ikke sett mer på det. Og så da vi satt i kirken, og så tenkte jeg «å två meg i ditt blod», så tenkte jeg: Jeg vil ikke ha den sangen, jeg. Jeg synes liksom det ble så veldig sånn liksom, skjønner du?

Intervjuer: Ja, sånn 1800-talls?

Informant 3: Ja, jeg ble helt sånn. Men altså, jeg synes melodien er pen, og «bred dine vide vinger over meg». Det var sånn jeg tenkte. Og så tok jeg ikke resten, og det er min egen dumhet, og det er jeg fullstendig klar over. Men, ja.

Intervjuer: Så tidspresset gjorde at det var vanskelig å prioritere nok tid til å ordentlig ...

Informant 3: Ja, jeg synes faktisk det. Ja, dumt av meg. Så jeg har sagt i ettertid bare til de nærmeste. Men hvorfor det da? Jo, sa jeg, for det andre verset vil jeg ikke ha der. (latter) I hvert fall ikke det med «två meg i ditt blod» for det synes jeg egentlig er litt sånn, ja ...

Intervjuer: Nei, vi ville vel ikke sagt det i dag.

Informant 3: Nei, men gjort er gjort og spist er spist som det heter, og det er mulig at det er jeg som, jeg kunne kanskje ha, ja ...

Intervjuer: Ja, det er interessant, for det kan jo skjule seg mye rart i gamle sangtekster. Det har jeg oppdaget selv at det man trodde var en snill og vakker salme kan inneholde mildt sagt rare tekststrofer.

Informant 3: Ja, for første verset det er i grunnen helt greit det altså. Og det var det jeg liksom, og den kan jeg tror jeg. Og det tenkte jeg: Det er en nydelig melodi tenkte jeg, for det synes jeg det er. Og så sa jeg ja til den.

Intervjuer: Men hvor lenge i forkant begynte du å tenke på begravelsen da?

Informant 3: Før han døde mener du?

Intervjuer: Før han døde, eller etter han døde. Når var det tanken om å strukturere en seremoni begynte å dukke opp?

Informant 3: Nei, det kan vel hende at jeg tenkte litt da jeg satt der hjemme hos han, men...

Intervjuer: Ja, tenker du da ett år før eller en dag før eller ...

Informant 3: Å nei. En uke, to uker kanskje.

Intervjuer: Ja, når du skjønnte det gikk mot slutten?

Informant 3: Ja fordi han fikk korona og han ble jo isolert stakkar mann. Og den dagen han kom opp fra isolasjon så. Da var han veldig mye dårligere. De påsto at han ikke ble syk av korona noe særlig. Det vet jeg ikke om er sant, men da er du isolert og de kommer i fullt smittevernutstyr disse pleierne. Så jeg syns jo så synd på han. Disse jentene sa jo til meg, ja men vi tok av disse maskene så han skulle se hvem vi var, men han kjente jo ikke meg, se det ...

Intervjuer: Nei, det er jo ikke en ideell situasjon.

Informant 3: Nei, det er ganske ille. Men jeg hadde ikke begynt å planlegge noen begravelse. Men i høst så begynte jeg kanskje å tenke at det ble vel sånn. Og jeg tenke litt på at jeg kanskje måtte si noe og litt sånt noe, men jeg tenke ikke noe sånn på selve kirken og begravelsen før det var aktuelt rett og slett. Før kanskje tre-fire dager før han døde. Men jeg planla ikke noe. Men jeg er jo i grunnen veldig fornøyd med begravelsen totalt da for å si det sånn. Og det var jo flere mennesker fra (navn på sted) der som jo (navn på avdød) er fra. Det var blant annet to nevøer som var med og bar. Det var vel en fem-seks fra (navn på sted) der og de synes det var en fantastisk begravelse. Jeg har jo vært i masse begravelser i (navn på sted) og det er veldig sjelden at det er noe musikk imellom, sånn som her med «oboen» og det vi nevnte.

Intervjuer: Ja, så du er vant til mer nakne begravelser da?

Informant 3: Ja, jeg synes jo det at det er ganske stusselig der nede, jeg må si det. (latter)

Intervjuer: Men når du planla musikken til begravelsen da, hvordan fant du ut av disse stykkene? Du snakket om at (navn på svigerinne) kom med tips på utgangen, og at det var favorittmusikken – Amazing Grace og så videre. Kan du si litt mer om det? Hva var bakgrunnen?

Informant 3: Nei, jeg vet ikke om jeg har noen bakgrunn. Det er kanskje litt enkelt å si, men Amazing Grace synes jeg er en nydelig melodi, og den har jeg også hørt i begravelser. Det er kanskje derfor?

Intervjuer: Ja, at du assosierer den med det?

Informant 3: Ja, det kan godt hende det, at det er derfor jeg valgte den.

Intervjuer: Ja, og Gabriels Oboe har du et forhold til for du har hørt den før?

Informant 3: Ja jeg har hørt den mange ganger jeg.

Intervjuer: Men forbandt du den med begravelser eller?

Informant 3: Nei, jeg forbandt den ikke med begravelser, tror ikke det. Men jeg har jo vært i mye begravelser jeg som er så gammel vet du, men jeg har nok også hørt den i en begravelse, men om det var derfor. Eller om det bare kom ut av det blå for meg, at den er fin. Den tror jeg vi kan ha. Det var ikke sånn at jeg gikk igjennom noe, jeg bare tenke de to jeg. Bare sånn, ut av det blå som jeg sier. Det er sikkert ikke så veldig fint svar for deg. (latter)

Intervjuer: Jo, det er ganske bra svar det. (latter). For da har du musikk som du har et forhold til fra tidligere som du velger, fine ting som du synes passer, og så sa du at du også hadde valgt musikk som din mann hadde et forhold til.

Informant 3: Ja, i hvert fall Amazing Grace.

Intervjuer: Ja det bringer meg videre til spørsmålene på en skala fra 1-5. Hvor viktig vil du si følgende faktorer var i planleggingen. Og da sier jeg først: Tradisjoner. Det stikkordet, hva tenker du på da?

Informant 3: Om det er viktig eller ikke med tradisjoner?

Intervjuer: Ja, altså hvor viktig.

E Informant 3: Er fem det beste?

Intervjuer: Fem det beste, én ikke viktig i det hele tatt.

Informant 3: Ja, da blir det nok fem.

Intervjuer: Ja det er viktig med tradisjoner?

J Informant 3: Ja jeg tror det.

Intervjuer: Og musikksmaken til den avdøde. Hvor viktig var det?

Informant 3: Fire

Intervjuer: Enn begravellesbyråets sine anbefalinger, hvor viktig var de? Hvor viktig var deres musikkinnspill?

Informant 3: Én.

Intervjuer: Det var ikke viktig i det hele tatt?

Informant 3: Nei.

Intervjuer: Men du sa at byrået likevel hadde gitt deg en liste med salmer du måtte plukke fra.

Informant 3: De trumfer ikke igjennom. Det bare kom helt automatisk det. På mailen min. Vi fikk jo masse på mail. Og da kom også en liste over ...

Intervjuer: Så de har påvirket litt, men du vil ikke si det var viktig?

Informant 3: Er det også en skala?

Intervjuer: Nei

Informant 3: Ja, jeg synes nok det er viktig for meg, i og med at jeg har gjort det jeg har.

Intervjuer: Ja?

Informant 3: Ja, og så skylder jeg på tidspress. Det er mulig det er dårlig gjort å skylde på det. Men jeg føler at, det er han andre sønnen som har laget programmet, så skulle vi liksom bestemme det, og i det hele tatt.

Intervjuer: Ja, så tidspresset var en faktor.

Informant 3: Ja, jeg synes det altså .

Intervjuer: Ja, enn dine musikkpreferanser. Venners og familiens musikksmak? Hvor viktig var det på en, fra en til fem? Din musikksmak?

Informant 3: Ja, det er fem.

Intervjuer: For det er basert på at du ...

Informant 3: Det er jo jeg som har bestemt dette her. (latter)

Intervjuer: Og du har ikke tenkt på at dette vil hans venner høre, eller dine sønner.

Informant 3: Nei, det har jeg ikke tenkt på i det hele tatt.

Intervjuer: Og så, økonomiske hensyn. Det går jo an å velge forskjellig, er det billigere hvis man velger avspilt musikk for eksempel? Hvor viktig var det i planleggingen?

Informant 3: Det var ikke viktig i det hele tatt.

Intervjuer: Så mellom én og fem så vil du si?

Informant 3: Ikke viktig,

Intervjuer: Én altså?

Informant 3: Ja.

Intervjuer: Det viktigste var at begravelsen ble slik du ville ha den?

Informant 3: Ja.

Intervjuer: Er det en del andre faktorer som er viktig, som vi ikke har snakket om for valget av musikk?

Informant 3: Nei, da snakker du bare om de to tingene som jeg har valgt?

Intervjuer: Vi snakker egentlig om alt av musikk i seremonien. Alt fra første til siste tone.

Informant 3: Men inngangsmusikken den bestemmer vel alltid organisten?

Intervjuer: Nei, vi gjør vel ikke det?

Informant 3: Nei, men det trodde jeg.

Intervjuer: Man kan komme med egne ønsker.

Informant 3: Nei det visste jeg ikke. Men det var helt fint det du spilte, og jeg husker ikke hva det var, det må jeg bare beklage. Husker du det?

Intervjuer: Nei jeg husker ikke helt det. Lurer på om jeg snakket med (navn på svigerdatter) og spurte om det var noe spesielt jeg burde spille. Og så sa hun vel at generelt fine klassiske ting ville være passende.

Informant 3: Nei altså, plutselig bestemte jeg bare de to. Jeg tenkte litt, og tenkte at de er nydelige. De passer også i en begravelse så det vil jeg ha. Og så var jeg ferdig med det. (latter)

Intervjuer: Men, har du da erfaringer fra andre begravelser du har vært i. Er det noe spesielt du har opplevd som har gjort inntrykk og inspirert deg til dine egne valg, som du kan huske?

Informant 3: Og da tenker du musikk igjen?

Intervjuer: Da tenker jeg musikk.

Informant 3: Nei, jeg tror ikke det. Nei.

Intervjuer: Hva tenker du om levende musikk kontra avspilt musikk i en sånn seremoni?

Informant 3: Jeg synes det er nydelig å ha levende musikk, og når jeg da valgte å spille «O helga natt» så var det fordi at (navn på avdøde) var så veldig glad i Jussi Bjørling. Da sa han ifra byrået at da skal vi ordne det, da skal vi ta med et eget musikkanlegg for det i kirken er ikke bra nok. Telefoner og sånt kan forstyrre det. Ja, men det må være han, sa jeg, eller så er det ikke noe vits i. For da tenker jeg (navn på avdøde), fordi han syntes den var så fantastisk. Den tror jeg har gått i stykker den CD-en for den har spilt så mange ganger hjemme hos oss. Og derfor fikk jeg han (navn på prest) til å avslutte sin tale med å si det. Og så kom den da. Den er jo mektig. Han er jo fantastisk, eller var mener jeg. Han var jo en sanger som, ja du finner nesten ikke maken tror jeg. Ja, du gjør vel det av de italienerne kanskje. Helt utrolig røst han hadde. Så derfor hadde vi den avspillingen, men det var jo helt spesielt. Men ellers så synes jo jeg at det er helt annerledes å ha et orgel som spiller. Jeg er jo veldig glad i orgelmusikk. Jeg synes det er fantastisk å høre på. Og trumpet var flink han. Så jeg synes det var veldig bra, jeg er veldig fornøyd jeg.

Intervjuer: Ja, det er vel ingenting som er bedre enn det i den situasjonen da, at musikken i hvert fall ikke er noe som stresser. Samsvarte musikkopplevelsen med forventningene du hadde på forhånd? Kan du si noe om hvordan musikken opplevdes i seremonien. Husker du det?

Informant 3: Veldig bra. Jeg syntes det var helt fantastisk å sitte og høre på. Så jeg var veldig fornøyd.

Intervjuer: Når du tenker på seremonien du har planlagt og gjennomført. Og nå kommer flere spørsmål på en skala fra 1-5. Hvor viktig var: Inngangsmusikken?

Informant 3: Nei, jeg kan godt si fem på den, men jeg visste jo ikke hva det var. Jeg tenkte jo ikke på at jeg kunne påvirke den i det hele tatt, for det var det ingen som hadde fortalt.

Intervjuer: Men du tenker at det er fint å ha musikk der da?

Informant 3: Ja, det synes jeg. Så jeg vil gjerne ha det. Det synes jeg er absolutt hyggelig at det er inngangsmusikk ja.

Intervjuer: Og de øvrige musikkinnslagene da. Skala på 1-5, hvor viktig var de i seremonien?

Informant 3: Fem.

Intervjuer: Enn salmene?

Informant 3: Hvor viktig jeg synes de er? Ja, jeg vet ikke jeg, jeg synes jo egentlig de er viktige skjønner jeg, ettersom jeg ergrer meg over det andre verset i «Bred dina vida vingar» (latter). Jeg synes egentlig de er ganske viktige altså. Jeg tror jeg sier fire jeg.

Intervjuer: Og hvis vi da tar et steg bort fra musikk og spør om prestens tale? Hvor viktig var den.

Informant 3: Viktig. Jeg sier 4.

Intervjuer: Og minnetalene?

Informant 3: Veldig viktige. Jeg sier fem jeg.

Intervjuer: Og hvor viktig er seremonirommet. Selve kirken?

Informant 3: Fem.

Intervjuer: Du kunne ikke tenke deg å ha det et annet sted?

Informant 3: Nei, jeg er døpt, konfirmert, gift, ungene er døpt og konfirmert i denne kirken her. Så (navn på kirke) det er min kirke.

Intervjuer: Det er blitt et tradisjonssted for store livs-riter?

Informant 3: Ja, det hadde jo blitt kapellet hadde ikke det vært stengt, og det vet jeg jo.

Intervjuer: Har det det? Kan man ikke velge å ha det i kirken?

Informant 3: Jeg det jeg ikke. Jeg trodde bare det hvis man ventet 200 mennesker jeg. Jeg trodde at det helt automatisk ble kapellet, men i og med at det har vært stengt så lenge så vet jeg ikke om det åpner snart. Fordi når det ikke er så mange mennesker så er kirken veldig stor. Men femti mennesker, det var helt greit det.

Intervjuer: Ville du valgt noe annerledes dersom du skulle planlegge en ny seremoni?

Informant 3: Ja, jeg ville valgt en annen salme enn den første salmen (latter). Men ellers synes jeg det var superfint.

Intervjuer: Du var fornøyd med egne valg og den hjelpen du har fått?

Informant 3: Jeg er veldig fornøyd med (navn på begravellesbyrå) jeg. De har vært veldig proffe.

Intervjuer: Og til slutt: Er det noe mer du vil tilføye? Hva har jeg glemt å spørre om?

Informant 3: Du vet, det betyr nok, det kommer litt an på hva slags menneske du spør da. Om det er noen som er personlig kristne eller om det er noen som overhodet ikke har noe forhold til kirken, men allikevel vil ha begravelse i kirken. Og sånn som meg da, som kanskje har en barnetro, men som er litt sånn der, som de aller fleste er, ikke sant. Så derfor så tror jeg at du vil få mange forskjellige svar der. For, hva var det egentlig du spurte om? Jeg prater meg bort jeg. (latter)

Intervjuer: Det er veldig bra, for du prater deg vel inn på noe. Jeg spurte egentlig om du har noe å tilføye.

Informant 3: Da tenker jeg bare sånn at, ja, nei jeg tror ikke det er lett å si det, jeg har jo egentlig sagt hva jeg synes som er vokst opp i et kristent hjem og har jo vært med i laget og hele den pakka der. Og vi traff hverandre i en sånn sammenheng. Og det jo veldig personlig det jeg sier, men det gjør ikke noe det, så har det jo blitt mindre og mindre av det. Men samtidig så, så har man liksom, det er der, ikke sant. Skjønner du hva jeg mener? Den barnetroen er der, selv om det er vanskelig også inn imellom.

Men så vil man gjerne og sånn. Så, ja, så jeg tror at jeg har gjort det jeg kunne, og er i grunn fornøyd, bortsett fra som jeg sier det andre verset av «bred dina vida vingar». Og den siste salmen synes jeg hører naturlig hjemme ved graven. For dette var jo en kistebegravelse som jeg tenke at min mann ville ha. Der nede hvor han kommer fra er det jo ikke kremasjoner, for det fins jo ikke noe krematorium. Det nærmeste er jo (navn på by) og det er jo ti mil unna. Så det er veldig sjelden at det er en kremasjon. Og han ville ikke prate om det. Jeg har prøvd å prate om det flere ganger, altså før. Men det var liksom helt uaktuelt, så da tenkte jeg at da blir det sånn. Og så hadde jeg gravsted etter min farmor som jeg har beholdt. Altså stenen er borte, men jeg har betalt for dette stedet i mange, mange år. Så jeg hadde et gravsted til kistegrav. Og jeg tenkte at da får jeg bruke det. Og så er der plass til meg og. Ja, kanskje er det bare plass til deg i en urne sa han (navn på begravelsesagent), så sa jeg ja bare det er plass til meg. (latter) Du vet, barna til (navn på svigerinne) er jo femte generasjon her oppe.

Intervju med informant 4

Intervjuer: Dette er jo veldig ferskt. Jeg var jo litt i tvil om jeg skulle spørre..

Informant 4: Nei, det var fin tid å komme opp hit nå ja.

Intervjuer: Ja, du synes det?

Informant 4: Ja, jeg synes det. Jeg trodde jeg var litt usikker, men..

Intervjuer: Ja, det vil jeg anta. Det var jo ikke akkurat et lenge «planlagt» dødsfall.

Informant 4: Nei, det var ikke det. Det løsna en blodpropp i leggen som la seg foran lunga. Tetta helt på sekunder.

Intervjuer: Utrolig. For det er ikke så ofte at det skjer?

Informant 4: Nei. Det er bare uflaks. Ofte er jo sånne blodpropper så små at de går igjennom liksom.

Intervjuer: Den var akkurat så stor at den blokkerte for?

Informant 4: Ja, den var veldig stor. Så, heldigvis obduserte vi, så vi fikk vite det, hva det var. Det hjelper jo det.

Intervjuer: Ja, det er et poeng. At man en følelse av kontroll på det.

Informant 4: Men det som er, er jo at når det skjer så fort, så kommer du jo helt i sjokk. Og jeg var jo først sånn, nei begravelse, jeg orker ikke å ha noe forhold til det. Det får noen andre bare gjøre. Jeg må jo bare klare å komme meg gjennom det. Få med barna inn. Men så, kom presten, og han var veldig fin altså, og han var veldig på at dette er en prosess, og dere må eie den prosessen og dere må eie den begravelsen. Og det kjente jeg veldig på da han sa det, at det var faktisk veldig riktig. Så det var på tirsdag, så da hadde jeg ei uke da. Og da var jeg jo fortsatt helt i sjokk, så mesteparten av dagen ... I det hele tatt å tenke på den begravelsen var jo helt surrealistisk.

Intervjuer: Ja, så har jeg hørt flere si at en ting er begravelse, men det jo tusen andre ting som plutselig dukker opp.

Informant 4: Ja, det er det.

Intervjuer: Forsikring, og ...

Informant 4: Ja, det har jeg ikke tatt før nå. Grusomt.

Intervjuer: Det er så mange praktiske ting som kommer oppå sorgarbeidet, så alt må skyves ...

Informant 4: Ja, og den sorgen min den har jeg liksom ikke begynt å ta ennå.

Intervjuer: Ja, ikke sant. Så du er helt i starten av prosessen?

Informant 4: Ja, jeg er det. Så tenkte jeg at den skal jeg ta nå, men så har jeg malere hjemme i tillegg. Og ungene har liksom ikke ville gått på skolen, i hvert fall eldstemann, så han gikk først på skolen i forgårs. Så du får ikke noe rom, ikke sant. Ikke noe rom til deg selv.

Intervjuer: Ja, for dere har flere barn? Som går på skole?

Informant 4: Ja. To barn.

Intervjuer: Ja, det er litt av en pakke man får servert.

Informant 4: Ja, det er det altså. Livet er skjørt. Det er det eneste jeg vet.

Intervjuer: Ja, det har du jo virkelig fått erfare. Men hvis skal tenke på musikken da, så spør jeg først om litt bakgrunn. Så hvor ofte oppsøker du musikalske opplevelser. Da tenker jeg ikke akkurat i dag, men generelt før ...

Informant 4: Men hva tenker du? Er det type alt fra Spotify til ...

Intervjuer: Ja ...

Informant 4: Ja, da gjør jeg det hver dag.

Intervjuer: Hver dag?

Informant 4: Ja, hver dag. Mye.

Intervjuer: Og når du da hører på musikk: Vet du hva du skal høre på? Nå vil jeg høre på den sangen, nå vil jeg høre på den sangen?

Informant 4: Noen ganger så er det sånn. Mens noen ganger så kan jeg høre på en spilleliste. Bare finne en spilleliste på Spotify for eksempel.

Intervjuer: Morning coffee?

Informant 4: Ja, et eller annet sånt. Så er det utrolig mye fint i de, ofte. De kjenner jo igjen hva jeg har spilt før også, så det er jo noe med det. Og så har vi vært mye på konserter og sånt da. Frem til ... Ja, jeg er veldig glad i å gå på konserter og sånt, så det er noe vi har gjort, mye, før korona i hvert fall.

Intervjuer: Hvilken sjanger? Er det alt mulig, eller?

Informant 4: Ja, det er alt mulig. Det er alt fra, det er fra Ingrid Olava til Foo Fighters, hvis du skjønner.

Intervjuer: Ja.

Informant 4: Så det er ganske bredt spekter.

Intervjuer: Så du vil si at musikk har vært en ganske viktig del av livet?

Informant 4: Veldig viktig del av livet vårt.

Intervjuer: Og når du da kom i denne situasjonen. For det er du som har planlagt musikken til seremonien?

Informant 4: Det ble jo jeg som planla musikken ja.

Intervjuer: Var det flere som kom med innspill, eller var det du som tok avgjørelsene?

Informant 4: Jeg synes det var veldig vanskelig. Jeg fikk jo de dere ... Det var jo noe med det at du er i sjokk. Du skjønner ikke helt hva du driver med og tenker ikke klart. Det gjør jeg fortsatt ikke, men da tenkte jeg i hvert fall ikke klart (latter). Og så var jeg sånn bare, å herregud hvor skal jeg begynne hen? Og så har jeg fått sånn greie fra (navn på begravelsesbyrå) som vi brukte. Sånn eksempler på sanger da. Og da kjente jeg bare, nei her kjenner jeg meg ikke igjen i det hele tatt. Og så prøvde jeg å google, og så kjente jeg ... Jeg fant liksom ingenting.

Intervjuer: Nei?

Informant 4: Men, «Blå salme», da moren min døde for fire år siden, og (navn på avdøde) var veldig glad i Solveig Slettahjell sin versjon av den. Så den var liksom den første jeg bare landa på. Og så kjente jeg at vi hører ikke på så mye salmer. Så å ha for mange salmer blir veldig ukjent. Da kjenner jeg meg ikke igjen. Og det er ikke (navn på avdøde) heller. Det kunne jeg liksom ikke ha. Så jeg var veldig på liksom, hva skal man velge. Jeg synes det var kjempevanskelig. Og så var han utrolig glad i

Ingrid Olava. Han hørte på det nesten hver dag. Og barna var jo veldig at de ville ha «Her kommer vinteren» (latter), men den er liksom ... teksten på den passer i hvert fall ikke. Den går ikke. Så fant vi ut at «De nære ting» den går det an ... selv om jeg synes teksten er litt, det er ikke helt begravelsestekst. Så, men ja, den gikk. Og da ble det den i Ingrid Olava-versjon. Det var liksom det vi var enige om, at det måtte det være. Så det var liksom de to. Og de to kom på plass ganske sånn, ganske raskt da. Og så var det sånn, hvor mange sanger trenger du for at det skal bli en fin begravelse. Og vi ville jo ha mye musikk. Og så «The moon is a harsh mistress».

Intervjuer: Ja, den Radka Toneff ...?

Informant 4: Ja, den er jeg veldig, veldig glad i. Og det er en veldig fin sang. Og jeg spurte ... Vi har en kjempestor vennegjeng da. Og (navn på avdøde) hadde, har masse gode kompiser, så jeg spurte de litt òg. Har dere noe dere tenker på liksom, noe dere ... for at det skal bli noe som alle kjenner seg litt igjen i da. Og da, på min liste hadde jeg den. Og så kom den også fra bestekompisen hans, så da ble det liksom at det ble den.

Intervjuer: En match?

Informant 4: Ja. Og så var presten også veldig på at vi burde ha en fellessang. Men jeg var liksom også sånn på at jeg synes det er veldig fint med et klassisk stykke. Det synes jeg. Og da hadde vi jo mange valg. Og akkurat hvorfor det falt på det (Air av Bach), men det var litt sånn at det var piano, det var bare akkurat når jeg hørte det så tenkte jeg, det var jo veldig fint, den velger jeg.

Intervjuer: Ja, for du hørte en versjon som var på piano?

Informant 4: Ja, men han derre Ji Liu, er det det han heter?

Intervjuer: Å ja. Akkurat. Så fint da.

Informant 4: Så, jeg har jo sånne spillelister med klassiske perler, eller jeg har masse forskjellige spillelister. Så da gikk jeg liksom gjennom spillelistene, hva er det som ja ... Og da landa jeg på den ja, på Bach. Og så var presten veldig på, at dere kan ikke bare sitte å ta imot. For da eier ikke dere den begravelsen. Dere må på en måte ta eierskapet, og kanskje ikke bare sitte å høre på meg som han sa, eller på en som spiller. Så dere bør synge en sang. Og det har han jo egentlig rett i. Selv om for meg var det liksom fjernt å ha en sang som vi skulle synge alle sammen, for det er jo ingen som synger. Og det blir jo veldig merkelig sang, ikke sant. Og den, den syns jeg var kjempevanskelig å finne. Det er liksom ingen sanger som egner seg, som folk kan som jeg synes er noe fin da, eller som passer. Og så endte vi på «Vem kan segla foruten vind» ja, og det er litt sånn, vi har hytte, (navn på avdøde) er veldig glad i båt, og den sang vi mye for barna da de var små. Så da ble det den. Jeg kan jo ta det siste og, for da vi skulle bære båren ut, det var den vanskeligste. Det er kjempevanskelig. Og

der slet jeg, der slet jeg veldig, veldig med å finne. Og så vil jeg ikke ha noe som er for trist, for da er det på en måte noe som kan være ...

Intervjuer: Du tenker noe som gir litt optimisme?

Informant 4: Ja, noe sånt. Ikke sant. Eller i hvert fall sånn at den, melodien bør ikke å være så trist liksom. Og da var det søsteren min som, vi endte på Emmylou Harris, og det var en sang hun skrev til sin samarbeidspartner, som hun sannsynligvis også var kjæreste med. Når han døde. Og det er veldig fin tekst. Så da ble det den. (Boulder to Birmingham). Og Emmylou Harris er også en sånn som (navnet på avdøde), vi hadde faktisk en hel kveld i høst der vi satt og hørte Emmylou Harris.

Intervjuer: Ja, så det var så ferskt?

Informant 4: Ja, så det var liksom sånn, ja det var hyggelig.

Intervjuer: Og det du sier der er jo også interessant. At man kan bruke tid på å sitte å høre på musikk. Dere har gjort det. Det var på en måte aktiviteten?

Informant 4: Da var det Emmylou Harris den kvelden, det var en kveld der det var veldig mye henne da.

Intervjuer: Det er ikke bare Netflix og HBO?

Informant 4: Nei, vi var veldig glade i ... Vi satt veldig mye ute på verandaen hjemme eller på hytta og hørte musikk.

Intervjuer: Nå har du jo allerede svart på mye. Men jeg kan jo spørre videre: Hvor lenge i forkant av begravelsen begynte du å tenke på seremonien og musikken?

Informant 4: Ja, det var da en uke før egentlig.

Intervjuer: For først kom dødsfallet brått, og så i den stormen der, når ...?

Informant 4: Ja, for han døde jo på torsdag. Og fredag var vi oppe hos (navn på begravellesbyrå), det var jeg og søsteren min, for vi måtte finne en dato. For det kom folk fra mange steder da. Og da fikk vi jo egentlig ikke tid før tirsdagen etter igjen da, altså halvannen uke etter. Og det synes jeg var kjempesent. Og det er jeg bare så glad for i ettertid.

Intervjuer: At du fikk den tiden?

Informant 4: At vi fikk den tiden, fordi verden forandrer seg fryktelig mye når du er i sjokk, på de dagene. Så jeg hadde aldri klart å velge sanger hvis jeg skulle hatt den begravelsen ferdig til torsdag, eller fredag. Så vi prøvde liksom å få fredag først da, og han (begravelsesagenten) var til og med på torsdag, og da hadde jeg jo ikke hatt sjanse. Da hadde ikke jeg tror jeg klart å velge en sang.

Intervjuer: Så den tiden er viktig?

Informant 4: Den tiden er kjempeviktig. Fordi at jeg flytta meg masse i den tiden. Og bare det at når presten kom på tirsdag, dert var først da jeg egentlig tok eierskap og begynte å planlegge den begravelsen. Så det var jo en uke før begravelsen. Og selv da syntes jeg jeg hadde dårlig tid da. Jeg måtte bare velge noen sanger, og måtte bare velge noen bilder og måtte liksom ... skrive noen ord og ...

Intervjuer: Ja, det er litt av en opplevelse det der.

Informant 4: Mm. Så det var egentlig en uke, for å svare på spørsmålet ditt. (latter)

Intervjuer: Så har jeg noen spørsmål som er på en skala fra en til fem; Hvor viktig synes du følgende faktorer var i planleggingen av seremonien? Stikkordet tradisjoner, hvor viktig var det?

Informant 4: Det var ikke viktig. Fra en til fem?

Intervjuer: Ja

Informant 4: To. Eller, det er kanskje ikke riktig å si to heller. Jeg kan si det da, at jeg var i en begravelse i sommer, til en venninne av oss som døde av kreft. Og de hadde ikke verken kirkelig ... de hadde ikke noe sånn ... ikke human-etisk heller. De hadde bare noen venner som var, jeg vet ikke hva du skal kalle det, toastmastere det er kanskje feil å si (latter), men som på en måte leda det igjennom. Og så hadde de masse, masse musikk og så hadde de masse minneord. Og det var det, og ikke noe sånne seremonier og sånn. Men når jeg valgte denne begravelsen i kirken, så var det jo én: fordi jeg ville at (navn på avdøde) skulle ligge her på kirkegården, men to: for foreldrene hans var det kjempeviktig at det var i kirken. Og sånn sett så er jo tradisjon ganske viktig da.

Intervjuer: Ja, for du tenkte at når du var i en seremoni som ikke hadde sånne faste innslag, eller som ikke var tradisjonell så ...

Informant 4: Jeg tror foreldrene ... Jeg kunne godt hatt en sånn. En sånn som jeg var i i sommer, for den var veldig, veldig fin. Men for foreldrene til (navn på avdøde) så var det kjempeviktig at det var i kirken, og så er jo egentlig ... og i ettertid så er jeg veldig glad for at det var, for jeg synes jo det ble ganske fint da.

Intervjuer: Ok, Hva lander vi på da?

Informant 4: Tre da.

Intervjuer: Så, avdødes musikksmak. Hvor viktig var det?

Informant 4: Å, det var viktig. Fem. Vi hadde jo egentlig lyst til å ha Foo Fighters, men vi fant jo ikke noe som passa (latter).

Intervjuer: Ja, jeg så jo det. For jeg fikk jo en sånn spilleliste på musikk som dere hadde lyst til å ...

Informant 4: Ja, og det var det barna som fant da. Det glemte jeg å snakke om da, men den var det jo ... fordi apropos det da, det var liksom noe med orgel og piano. Piano synes jeg blir liksom mindre kirkelig og mindre voldsomt og mere nedpå. Jeg synes det er finere.

Intervjuer: Mere intimt?

Informant 4: Mere intimt ja. Og så var det litt sånn at min svigerinne var liksom på at vi må lage en spilleliste og så må det spilles. Og så sa presten at jeg tror nok at organisten har lyst til å spille, og så tenkte jeg at det er jo mye finere at en sitter og spiller enn å ha en spilleliste. Og så sa jeg, for det var viktig at barna var med på planleggingen da, jeg var veldig opptatt av at de skulle få kjenne et eierskap til denne begravelsen, det er superviktig for det er like mye prosess for dem som det er for meg, så derfor så fikk de lov til å sette seg ned og gå igjennom pappas sin spilleliste og sin egne, og de visste hva pappa spiller og liker og sånn, og som de likte, og så kom de da med den lista. Og den tok jeg rått og sendte. Så der sto det jo mye forskjellig. (latter)

Intervjuer: Ja, det var jo så mye fint. Det var morsomt for det var både norske moderne sanger og klassikere og ... jeg synes jo sånne ting er veldig morsomt, eller morsomt er jo feil ord, men.

Informant 4: Ja, jeg skjønner hva du mener. (latter).

Intervjuer: Begravelsesbyrået sine anbefalinger? Hvor viktig var de?

Informant 4: Nei, det var null. Eller én.

Intervjuer: Ja, du var på en måte tvert imot.

Informant 4: Ja.

Intervjuer: Og egne musikkpreferanser. Dine musikkpreferanser?

Informant 4: Ja, de spiller jo inn de òg. Jeg vil si det er kanskje fem det og, men vi liker jo samme musikken jeg og mannen min da. Men, jeg vil jo ikke valgt noe jeg hadde likt selv. Det hadde jeg aldri gjort.

Intervjuer: Nei det er flere som sier det. Først sier de fem på avdødes musikksmak, og så sier de at hvis han hadde vært helt håpløs så hadde jeg overstyrt ...

Informant 4: Nei, jeg hadde ikke valgt ting som jeg ikke likte selv. Så det blir jo en femmer på meg og da. For det er jo vi som skal sitte der og ... Jeg må kjenne at det er en begravelse jeg liker på en måte. Eller musikk jeg liker da...

Intervjuer: Og familie og venners musikkpreferanser da, hvor viktig er det?

Informant 4: Nei altså, jeg tenker at det er viktig det og da. Jeg spurte jo for eksempel vennene hans, og søsteren min, og svigerinna mi egentlig og, og svogeren min for han driver (navn på kulturinstitusjon), så det var han som fant hun (navn på artist) som synger. Så han var veldig opptatt av liksom å hjelpe til da, så det var greit å kunne lene seg litt på han og da, så det betyr litt det altså. Så det er, si en firer da.

Intervjuer: Så tenker jeg. Økonomiske hensyn. Hvor viktig var det?

Informant 4: Nei, det tenkte jeg ikke på. Nei, jeg tenkte bare at nå må jeg lage en fin begravelse.

Intervjuer: Ja, så det var ikke noe tema? Ja for mange så er det jo, begravelse er jo i tillegg til at det er en hard opplevelse, så er det jo veldig dyrt. (latter)

Informant 4: Det er kjempedyrt! Det er altså, jeg vet ikke hva det lander på til slutt da, for jeg har ikke fått alle, jeg tror ikke jeg har fått alle regningene ennå.

Intervjuer: Ja, det blir fort en fin bruktbil det altså.

Informant 4: Ja, men det er helt sykt at det skal være så dyrt.

Intervjuer: Du synes det?

Informant 4: Ja, det er helt sykt. For jeg tenker jo at alle har rett på en fin begravelse. Og det er ikke sånn at, altså hun (navn på artist) fikk jeg ganske billig gjennom min svoger, så det var ikke det som dro pengene. Men allikevel, jeg betalte sikkert noen og sytti, kanskje åtti-tusen eller kanskje

hundretusen, bare for begravelsen med blomster og sånn, og så skulle vi ha minnestund etterpå, og så skulle vi ha musikk og så, ikke sant, kjempedyrt. Helt galskap at det skal koste så mye.

Intervjuer: Og det er interessant at du sier den kombinasjonen at det er galskap at det koster så mye, og samtidig så er man ikke i stand til å tenke pris i den situasjonen?

Informant 4: Nei, overhodet ikke. (Navn på byrå) sendte meg jo fakturaforslag, eller utkast på en måte som jeg signerte med bank-id. Og da tror jeg det sto 67-tusen eller noe sånt, og jeg tenkte, og det var jo da uten en del andre ting, bare streamen kosta 8000 kroner, ikke sant. Og så tenker du da at dert er jo kjempeviktig å streame for det at det sitter folk mange steder som ikke får komme.

Intervjuer: På grunn av korona blant annet?

Informant 4: Og på grunn av korona, og fordi at det er langt å reise hit, ikke sant. Og jeg ble jo nødt til å ha streaming. Men åttetusen kroner altså, jeg synes det er helt hårreisende.

Intervjuer: Det er dyrt.

Informant 4: Det er kjempedyrt. Men, jeg tenkte ikke på det nei, der og da. Du må jo bare kjøre på, du må lage en begravelse.

Intervjuer: Er det andre faktorer som vi ikke har snakket om som du vil si er viktige for valget av musikk?

Informant 4: Noe som var viktig for meg, på en måte, var jo at det var noe som må egne seg i en begravelse. Altså jeg kunne ikke spille Foo Fighters, selv om det var hans ... han var kjempeglad i Foo Fighters, han var liksom grunge-type da, fra 90-tallet, i (navn på by) universitetet. Men han elska Foo Fighters, men jeg kunne jo ikke spille det selv om han elska det, det gjorde jeg ikke.

Intervjuer: Du vurderte at det passa ikke?

Informant 4: Nei, det passa ikke. Og så prøvde jeg om jeg kanskje kunne funnet noe nedstrippa versjon, men det blir jo ikke det samme. Det jeg tenkte, hvis vi hadde funnet en fin, helt nedstrippa versjon når kisten ble båret ut så hadde det vært veldig, veldig fint. Men da fant jeg bare sånn gitarversjoner og sånn, og det var ikke det ... det var liksom synginga og stemmen og nei ... så det, nei det ble ikke noe av da. Så det er klart at sangene må jo egne seg. Det er ikke bare hva en liker best.

Intervjuer: Og så sa du at du var i en begravelse til venninna di. Er det andre begravelser som har påvirket dine valg, som du husker at dette har du sett, dette var et element du syntes fungerte, dette vi jeg bruke eller ...?

Informant 4: Nei, for jeg husker ikke, altså jeg var helt i sjokk, så jeg tror ikke jeg klarte å huske sånne ting i det hele tatt. Det verste var jo at, ikke sant, jeg sov jo ikke, og så var det så mye folk hele dagen, og det er jo en viktig ting da. Jeg hadde mye folk hjemme hele dagen, at jeg hadde mellom 20 og 40 mennesker innom i huset hver dag, og alle som satt og gråt, og jeg satt og gråt, og ungene satt og gråt, og det ble ikke noe bedre av at det kom masse mennesker hele dagen. Fortelle historien om igjen og om igjen og om igjen, selv om det på en måte er godt å fortelle den, men det ble jo ikke noe tid til å planlegge begravelse. Så jeg våkna jo, eller jeg sov jo fryktelig dårlig, så jeg sto opp veldig tidlig, og hunden min ville ikke ha noe med meg å gjøre på grunn av det som hadde skjedd, for jeg drev jo med sånn hjerte/lunge-kompresjon og det tror jeg hun syntes var veldig voldsomt. Så hun var litt sånn ... og så gråt vi så mye, så hun ble veldig usikker, så hun holdt seg litt unna meg. Så jeg henta henne inn i stua tidlig, tidlig hver morgen, sånn femtiden eller noe sånt. Så satt vi i sofaen hun og jeg og ble venner igjen da hver morgen. Og så, da satt jeg og planla begravelsen. For da fikk jeg fred og ro til å liksom tenke gjennom og google og søke og lytte litt, skal jeg ha den eller den eller ... det var liksom mitt rom da, hver morgen, til å planlegge. Så det, nå husker jeg ikke hvorfor jeg fortalte det, men i hvert fall, det var da jeg klarte det. For ellers, resten av dagen så orka jeg ikke det, og kvelden så kunne jeg ikke gjøre det, for da hadde jeg mer enn nok med å ... vi prøvde å se på sånne morsomme programmer på TV eller et eller annet for å klare å sove da. Så, jeg sov kanskje fra to til fem da, og så var jeg våken fra fem, og så prøvde jeg å planlegge begravelse frem til de andre våkna. Så det var mitt lille rom, og da har du den stemningen der og tenker jeg. Og det jeg skulle si, og jeg huska ikke da, jeg husker ikke engang hva jeg hadde i mamma sin begravelse. Og den var liksom full av musikk den begravelsen, men det (latter) vi visste jo at hun skulle dø, så vi kunne planlegge og ... ikke sant ... den var veldig mye musikk i. Så tenkte jeg: Å kanskje vi skulle gjort noe sånt, men jeg kom nesten ikke på noen ting av det vi gjorde, ikke sant, for hodet var helt ... ikke sov jeg og jeg var helt i sjokk. Jeg husker jeg var i en begravelse i sommer, og så var det en veldig fin sang da han ble båret ut. Jeg lurer på om det var Tåstrøm eller noe sånt jeg, men jeg husker ikke helt da. Men, og det tenkte jeg bare: Den sangen når jeg bærer ut, da vil jeg ha en sang som er fin. Det var det eneste jeg tenkte. Så det er det eneste jeg ble inspirert av.

Intervjuer: Så du har reflektert litt, ubevisst eller bevisst rundt det?

Informant 4: Ja, men det var ikke noe sånn konkret å si at det var fint, og det vil jeg ha eller ... Men jeg tenkte på det i sommer at hvis jeg skal ha en begravelse så kunne jeg godt tenkt meg en sånn begravelse. Fordi det var utrolig mye musikk, og mange taler. Men nå varte den i to og en halv time, det var litt lenge. (latter)

Intervjuer: Såpass. Så tenker jeg. Du bruker jo både levende og ferdig innspilt musikk. Hva tenker du rundt valget av det?

Informant 4: Jeg ville ikke ... Altså, levende musikk synes jeg er finere.

Intervjuer: Sånn generelt?

Informant 4: Generelt ja. Og i en begravelse synes jeg også det. Men så tenkte jeg akkurat det med å bære ut. Da får det litt mere trøkk på en måte. Og det synes jeg var litt fint. Så det var derfor jeg valgte en innspilt sang da. For jeg var liksom inne på det å kunne spille den live og, men det blir liksom så stusselig hvis du skjønner. På det å bli båret ut med piano.

Intervjuer: Nei, det blir ikke helt den «power» ...

Informant 4: Nei.

Intervjuer: Men da tenker du at det er litt praktiske hensyn da, at du vil ha akkurat den lyden av den innspillingen? For å få den sounden?

Informant 4: Mm. Mens alt det andre synes jeg, som for eksempel før begravelsen, min svigerinne som tenkte at vi skulle lage en spilleliste og sånn, og jeg kjente at da presten sa at det synes jeg ikke er noen god idé, så sa jeg nei det er jeg helt enig i. Men jeg hadde jo ikke rukket å tenke på det, for det var da jeg begynte å planlegge. Det er da jeg fikk et forhold til den begravelsen, men da kjente jeg at nei det jo mye finere, med at noen spiller, for du får en helt annen stemning. Og alle jeg snakka med sa at de syntes det var utrolig fint det som ble spilt før bisettelsen.

Intervjuer: Ja, men det var bra. Vil du si at musikkopplevelsen samsvarte den med forventningene du hadde?

Informant 4: Ja, det gjorde det.

Intervjuer: Så det ble sånn som du hadde sett for deg?

Informant 4: Ja, det gjorde det. Men jeg hadde jo, for å klare å være i den begravelsen, så hadde jeg gått igjennom ... presten sendte meg jo utkast til hva han hadde tenkt å si, som jeg skrev helt om. Så jeg skrev jo veldig mye av det presten sa. Og så visste jeg jo hva ... jeg hvis jeg hadde ... jeg visste jo ikke om jeg klarte å si noe, men jeg sa jo noe, men ... og jeg visste hva svigerinnen min skulle si, hva søsteren min skulle si, og jeg visste liksom hva flere skulle si. Og så visste jeg da på en måte gangen, jeg hadde gått igjennom den begravelsen sikkert femti ganger. Inkludert at jeg hadde hørt på musikken. Fordi det var jeg nødt til for å orke å sitte der. Hvis ikke så tror jeg ikke at jeg hadde klart det.

Intervjuer: Ikke sant. For det er noe med det å ha kontroll?

Informant 4: Ja, være forberedt på en måte på hva som kommer. Litt sånn forberedt på følelser og at jeg klarte å distansere meg litt. Hvis ikke så tror jeg ... det tror jeg ikke hadde gått. For barna mine og alt så var jeg nødt til det. Så jeg hørte igjennom den musikken flere ganger, men så nå etterpå så har jeg ikke klart å høre på musikk. Jeg har bare hørt én gang på den Emmylou Harris-sangen, og det var en veldig dårlig idé. (latter) Da mista jeg helt kontrollen liksom.

Intervjuer: Så, det åpnet opp hele følelsesregisteret?

Informant 4: Ja, så det kjenner jeg at det kan jeg ikke gjøre før jeg får ro til å sette meg ned i fred. Men da tror jeg at jeg kommer til å høre på igjen. Men jeg har ikke hørt på noe musikk.

Intervjuer: Så begravelsen var forrige gang du lyttet til musikk?

Informant 4: Ja, det var det. Og jeg som egentlig hører på musikk hver dag. Og er så glad i musikk. Klarer ikke.

Intervjuer: Nei, men det sier jo også noe om hvor viktig musikk er da.

Informant 4: Ja. Eller faktisk i går så var vi på middag hos noen, og da kjørte vi bil, så da spilte datteren min masse musikk da. Mye Karpe og sånn.

Intervjuer: Når du tenker på seremonien du har gjennomført, på en skala fra en til fem, hvor viktig var, og nå er det forskjellige innslag i begravelsen. Hvor viktig var inngangsmusikken.

Informant 4: Veldig viktig. Den er det. Mye viktigere enn jeg tenkte på forhånd kanskje. For når jeg satt der og hørte musikk så tenkte jeg, her, for det første så kjente jeg igjen (navn på avdøde). Og så visste jeg at det var barna mine som hadde valgt ut og de kjente igjen pappa. Og så var det en utrolig fin stemning av det.

Intervjuer: Så da er du på fire, fem?

Informant 4: Ja, fem. Og det må jeg bare si og, for det var flere som har sagt til meg etter begravelsen at å sitte der å høre på den musikken, de kom litt tidlig og høre på den musikken. De bare, alle var helt, sa at det var kjempefint.

Intervjuer: Ja, men det var godt å høre. Og det som jeg syntes var litt spesielt, og som jeg tror du er litt i forkant av hva som kommer til å bli en trend, er at dere hadde de bildene før som gikk i en loop. Og jeg var jo veldig konsentrert om å spille, men jeg kastet noen blikk ut, og jeg så ansiktsuttrykkene hvor åpen og ... du så smil og du så gråt og liksom så, det er tydelig at musikken i kombinasjon ...

Informant 4: Med de bildene ja. Og det er mange som kjenner seg igjen med den musikken og de bildene vet du. For at det var jo, jeg prøvde jo i de bildene å få frem, få alle de han er mye sammen med. I situasjoner, vi har jo gjort veldig mye med veldig mange, og vi har hytte og masse besøk og ... ikke sant ... så det er masse turer og ... så det var liksom noe med å finne bilder av alle og ikke bare av oss da. Og da med den musikken som alle forbinder med (navn på avdøde) på en eller annen måte, så blir jo det en veldig god match.

Intervjuer: For det er det ikke så mange som gjør, foreløpig. Men jeg tenker at dette er en veldig god idé. For jeg tror aldri jeg har opplevd en slik, det er jo helt feil å si lett stemning, for det er jo ikke det, for det er jo en veldig, veldig trist begravelse. Men samtidig så er det, fra mitt perspektiv, så ble det veldig meningsfylt. For ofte på kirkebenkene, kan det føles som du sitter på pinner. Det er stivt, og det er kaldt og ...

Informant 4: Ja, ikke sant. Og det er kanskje fordi at det skjedde så brått da. Så er det kanskje mange som ikke helt, altså fortsatt så er det vanskelig å fatte. For meg så går han jo inn døra når som helst. Men det altså å se de bildene. Jeg så jo ikke egentlig de bildene så mye da, men for mange så blir det kanskje mer reelt ved å se de bildene, at det er faktisk (navn på avdøde) du er i begravelsen til da.

Intervjuer: Ja. Det er faktisk det. Det er sterke saker ... Vi får prøve å gå videre: Fellessangene, salmene, mellom 1-5 og viktig var de?

Informant 4: Fellessanger det er da den Blå salme og den andre?

Intervjuer: Ja.

Informant 4: Nei, de var mindre viktige enn de andre sangene. Men samtidig så var det viktig. Si fire da.

Intervjuer: Minnetalene?

Informant 4: Det var kjempeviktig. Det var fem.

Intervjuer: Prestens tale. Hvor viktig var den?

Informant 4: Den var viktig. For altså, jeg er utmeldt av statskirken. Men det var på grunn av homokampen for lenge siden og bestekompien min var homo (latter) og jeg var student og ble veldig ivrig, og jeg meldte meg ut i sinne. Men, altså, måten han snakka på synes jeg var veldig bra, i hvert fall alt det han sa om (navn på avdøde) og familien da, mye av det hadde jeg jo vært med på å skrive. Så jeg visste jo hva det var. Men det å høre det i begravelsen, det var noe annet, for jeg kan jo lese gjennom det på min måte, men presten snakker jo veldig sånn ...

Intervjuer: Prestete?

Informant 4: Seremonielt da liksom ... Og det gjorde noe, så det var egentlig veldig viktig. Og at han fikk til en sånn, en oppsummering og mye mer, for (navn på avdøde) var veldig mye mer enn, han var veldig mye for veldig mange da. Ikke sant. Så venner, for eksempel, vi har familie i Oslo, så vi har veldig mye venner som er veldig nære og så vi er mye sammen med. Og det samme på hytta, har vi liksom folk vi er sammen med hele sommeren. Masse mennesker. Så det er liksom noe med å få inn alle i den talen. Og det klarte presten. Han klarte å få frem (navn på avdøde) som den han var. Så det var ble viktig. Så det var kanskje en femmer det òg da.

Intervjuer: God rolleforståelse presten da, som klarte å ...

Informant 4: Ja, jeg synes han var kjempeflink han.

Intervjuer: Hvor viktig var seremonirommet da, altså selve kirken. Ville du kunne hatt det i et samfunnshus eller?

Informant 4: Ja, jeg kunne godt ha gjort det. Men det er klart at kirkerommet er jo nydelig.

Intervjuer: Ja, at selve rommet har en karakter som du synes fungerer?

Informant 4: Det har jo det. Men jeg kunne hatt det hvor som helst.

Intervjuer: Så ikke så viktig da.

Informant 4: Nei, kanskje en treer da.

Intervjuer: Ville du gjort noe annet hvis du skulle planlagt en ny gravferdsseremoni? Når du ser på det du nettopp har gjort? Er det noe som tenker at, dette var en snublestein i prosessen.

Informant 4: Nei, jeg tror kanskje ikke det. Det har jeg ikke tenkt på. Ville jeg ha gjort noe annerledes? Nei, jeg tror ikke det. Altså, eller for å si det sånn: Det var jo korona, så det var jo bare femti stykker på den minnestunden etterpå. Vi kunne hatt enda flere minnetaler liksom, og enda et musikkinnslag, altså gjort det ennå lenger i kirken. Det er det eneste liksom, for det var jo mange som gikk glipp av mange minnetaler på minnestunden.

Intervjuer: Ja, litt sånn preget av koronasituasjonen?

Informant 4: Ja, så det er jo koronasituasjonen, ikke sant. Men ellers, nei. Tror ikke det.

Intervjuer: Siste spørsmål er bare: Hva har jeg glemt å spørre om?

Informant 4: Skal vi se.

Intervjuer: Er det noen tanker om musikk og begravelsen? Vi har jo vært innom mye.

Informant 4: Vi har vært innom mye. Jeg har jo sikkert sagt ting underveis. Nei jeg tror ikke du har glemt å spørre om noe altså, skal vi se, nei, tiden, planlegging. Jo da, eller det jeg kan er at etterpå så har jeg jo tenkt mye på bisettelsen og på den stemningen som var der. Og det tenker jeg gjør at jeg synes at de var en fin seremoni da. For at jeg har tenkt på den mye etterpå, at den har gitt meg en god følelse.

Intervjuer: Så seremonien som helhet har vært viktig?

Informant 4: Ja, og særlig med den musikken og den stemningen som ble, så har det vært en sånn ... jeg kjenner at det gir meg ro da.

EPILOG:

I en e-post etterpå tilføyer informant 4: «Tenkte på en ting på vei hjem - vi fikk beskjed fra (navn på begravelsesbyrå) om at vi måtte ha tre salmer i begravelsen, men at noen prester godtok kun en. Det synes jeg er veldig spesielt. Heldigvis for oss fikk vi en prest som var grei. Jeg skjønner ikke hvorfor man i det hele tatt må velge salmer, og må man ha tre stykker vil jo hele begravelsen bli noe vi ikke kjenner oss eller avdøde igjen i. Dette burde vært endret så raskt som mulig til større frivillighet»

Intervju med informant 5

Intervjuer: Så tanken er da at jeg skal stille deg spørsmål om musikk og musikken i seremonien som du nå har vært med og gjort noe med da.

Informant 5: Vi har jo hatt fire seremonier, vi har mistet fire, mistet moren min, broren min, stefaren min og faren min i løpet av 2021, så jeg har mange eksempler for å si det sånn.

Intervjuer: Oi, det var jo ikke så lite.

Informant 5: Nei.

Intervjuer: Så du har egentlig fire seremonier som du har vært involvert i, i løpet av et år?

Informant 5: Mmm.

Intervjuer: Alle i sånn koronatid og ...

Informant 5: Mmm.

Intervjuer: Ja, da tror jeg du har mye interessant å bidra med.

Informant 5: Ja

Intervjuer: Men jeg kan starte på begynnelsen da, og da tenker jeg bare på hvordan du er og hvilken musikk som finnes i ditt liv, og da spør jeg først hvor ofte du oppsøker musikalske opplevelser. Og med musikalske opplevelser så mener jeg alt fra i fra å høre på radio til å sette på en sang, til å gå på en konsert, til hva som helst ...

Informant 5: Mmm. Hvor ofte?

Intervjuer: Hvor ofte. Er det en gang i måneden, er det en gang i uka, en gang om dagen ...?

Informant 5: Jeg ... Det er litt sånn i perioder i livet mitt hvor jeg bruker musikk mer enn andre ganger. Kanskje hvis jeg er litt nedfor og lei meg så bruker jeg mere musikk, sånn hjemme, å sette på, nå er jeg jo jeg litt sånn generasjon som har CD i hylla mi liksom. Ellers så hører jeg en del på radio, men det blir jo litt sånn at jeg ikke velger, eller jeg kan jo høre på jazz, koble meg på den jazzkanalen og litt sånn da. Eller vinyl (radiokanal) eller sånn, eller så blir det jo når man hører på radio så velger man jo ikke selv. Ellers så er jeg glad i å gå på konsert, både i, ja sist før jul var jeg på en i kirken i (navn på by) der jeg bor som var veldig bra. Så jeg oppsøker jo det, men liksom hvor ofte jeg gjør det, det

kommer jo litt an på. For nå bor jeg jo i en litt mindre by, ikke sant, så det er ikke alltid noe som jeg er interessert i, sånn musikkmessig.

Intervjuer: Nei, men at du på en måte bruker musikk da, i hverdagen. Du sa at det var i perioder, sånn at en vanlig uke der det ikke skjer noe spesielt hører du litt på radio, setter på en CD av og til i bakgrunnen. Det er passivt eller aktivt?

Informant 5: Ja, hvis jeg setter på en CD så er det aktivt fra min side. Da sitter jeg og, eller hvis det er klassisk eller liksom ikke sang og sånn, så kan det være litt mer bakgrunn mens jeg bare sitter og halvmediterer og ser ut av vinduet sånt eller, så ja, da blir det jo kanskje et par ganger i uka, som jeg setter på noe aktivt.

Intervjuer: Ja. Så da er musikken en del av livet ditt, kan du si da?

Informant 5: Mmm.

Intervjuer: Og så sa du at i perioder så er det mer viktig enn andre perioder. Hvilke perioder da?

Informant 5: Det er vel litt sånn i melankolien, holdt jeg på å si, hvor jeg liksom trenger ... hvor tankene går litt og jeg liksom setter på Bugge Wesseltoft eller sånn, bare for å komme i en stemning på en måte og kunne være der litt. At det beroliger meg litt på en måte, så jeg er mere opptatt av litt rolig musikk da.

Intervjuer: Så du vil si at musikken du setter på setter deg i en stemning. Den skal hjelpe deg å finne den stemningen du skal ha?

Informant 5: Ja, ja.

Intervjuer: Opplever du at den (musikken) forsterker den stemningen du allerede har da, eller at du skal skifte stemning når du setter på musikk?

Informant 5: Ja, den påvirker meg jo. Jeg vet jo hva jeg setter på, hva jeg vil på en måte ha da. Men det er jo, vet ikke om jeg har noe godt svar på det, men ...

Intervjuer: Det er et godt svar. Og når du hører på musikk, hvilke musikksjanger foretrekker du å høre på. Du nevnte litt jazz og litt klassisk ...

Informant 5: Ja, litt sånn rolig. Viser og sånn type ting. Jeg har vært gift med en musiker, som skrev mye viser og har det inne så han er jo i livet mitt fremdeles han da så ... Han er jo faren til barna mine

og sånn. Og jeg har jo en bror som også var musiker, sånn at ... Men viser og mere rolige ting er jeg glad i, og litt jazz. Ikke for eksperimentell.

Intervjuer: Ikke moderne jazz?

Informant 5: Nei, ikke så veldig. Men ikke sånn trad heller. Vi har jo festivaler som dølajazz og sånn type ting der jeg bor, så det liker jeg.

Intervjuer: Og når du nå har havnet i den situasjonen. Nå er det mange begravelser du har med deg her ...

Informant 5: Jeg bare tok med to (programmer) for jeg hadde bare de her. Moren min og faren min.

Intervjuer: Jeg lurer på om jeg skal prøve ... for vanligvis har jeg jo en begravelse man skal snakke om da. Men her er det litt interessant å se dem litt i sammenheng. Kan du fortelle litt om hva som kom først? Hva kunne du tenke deg å snakke om først av begravelsene, og musikken?

Informant 5: Hvilken begravelse?

Intervjuer: Ja, hvor starter vi?

Informant 5: Da blir det litt sånn kronologisk kanskje eller. Moren min. Hun døde for omtrent et år siden. Da skulle jeg jo ... da var det en litt spesiell situasjon. For det første var det jo korona og alt det der, hun bodde jo i (navn på kommune) og alt det der, men da, hun er gift på nytt moren min, så da har jeg en stefar som jeg skulle planlegge ... jeg ble utnevnt av søstera mi og broren min at det var jeg som kunne planlegge det sammen med han. Så da måtte jeg jo ta veldig hensyn, da måtte jo han få lov å mene noe også. Så da satt jo han jeg og bladde igjennom og tenkte ut hva vi ville ha med, og konfererte litt med de andre og sånn.

Intervjuer: Husker du når dere begynte å tenke på begravelsen? Var det før eller etter dødsfallet?

Informant 5: Ja, det var etter. Så da, med at han og jeg satt og ... jeg hadde noen ønsker, søsteren min hadde et ønske, blant annet til hva vi skulle synge ved graven, at det var en vuggesang, kjære Gud jeg har det godt, som moren vår pleide å synge til oss. Det kan hende jeg begynner å grine nå (latter). Så hadde jeg et ønske til en salme jeg ville ha med. Og så var det veldig sånn «ja, dere må ha med tre salmer og sånn», at det var noen regler, siden vi valgte kirkelig begravelse da, som vi var litt i tvil om en liten periode da, men vi var litt sånn i halvsjokka så vi bare valgte det enkleste.

Intervjuer: Ja.

Informant 5: Så da. Ja, så valgte vi ut salmer som liksom hadde fått beskjed om at vi skulle ... det må jo være sånn og sånn og man velger det, og så var det det med en solosang da. Og da var det telefonmøter med begravelsesagenten. Det var jo litt spesielt.

Intervjuer: På grunn av koronasituasjonen?

Informant 5: Ja. Jeg har jo vært med på noen begravelser før med svigerforeldrene mine og besteforeldrene mine og sånn hvor vi liksom møtte folk og det var veldig annerledes å sitte der. Han var veldig flink og veldig hyggelig og sånn, på telefon for å planlegge det med han, og så på teams med presten, det var jo også litt spesielt da. Så jeg fikk en sang som jeg gjerne ville ha med, (navn på stefar) fikk noe som han ville ha med, og solosangen var liksom litt annerledes fordi den var en sang som, eller det var jo to solosanger da, «Jag vil tacka livet» som jeg synes er veldig fin og også «Jag trodde änglarna fanns» fordi det var en sang som han gjerne ville ha med, fordi de har et hus nede på Kanariøyene, og så hadde Ole Ivars, nei hva heter de, jo det er Ole Ivars, de var der nede på sånn te-dans, og så hadde de sagt «er det noen som har noen ønsker», og så mamma: «Ja, jeg vil gjerne ha den «Jag trodde änglarna fanns» og så spilte de den for mamma, liksom på den settingen da, sånn at (navn på stefar) var sånn at den skulle han ha med til (navn på avdød mor) som mammaen min het da. Og at hun var en engel. Hun var bare så snill og god og han var et lite både (latter), men hun var en helt fantastisk dame, og bare for å fortelle den historien der da, han sang den han solisten mens søstera mi og jeg vi stemte i, i kirken der, for det ville hun være med på (latter), og så etter jordpåkastelsen og alt det der, når vi sto der nede, eller de få utvalgte som hadde fått lov til å være med på denne seansen, det var veldig spesielt, det synes jeg er fælt, veldig fælt, og måtte gjøre sånne ting (velge ut deltagere) midt i en sorg. Så når vi står der, det har jeg forresten film av, men da står vi, og så tenkte vi «jammen da skal vi syng den nå», så da sang alle vi som sto der, barn og barnebarn, vi fortsatte når presten hadde gått og sånn, og så syner vi den «Jag trodde änglarna fanns» når vi står der, også sammen med mammaen vår da, når begravelsen er over, og da er det liksom god stemning, og litt sånn åh, litt sånn rar sang og som var mamma. Så hver gang vi hører den, dattera mi var på danskebåttur her, og da kom den på og da var det sånn «Mollo» som de kalte henne da, og ut å danse og huske på henne da.

Intervjuer: Så det er knyttet gode minner til den sangen da?

Informant 5: Mmm.

Intervjuer: Og selv om dere brukte den i begravelsen så er det fortsatt noe positivt som dere forbinder med ...

Informant 5: Ja, da begynner vi liksom å trekke litt på smilebåndet og huske mamma og ...

Intervjuer: Så fint da. Hva tenker du er viktig når musikken til en begravelse skal planlegges?

Informant 5: Da tenker jeg på den siste opplevelsen vi hadde, hvis jeg skal gjøre det, fordi at når faren min døde her nå, han døde nyttårsaften, da var det bare søsteren min og meg, for broren min var jo død da i mellom, han døde i mai, så da var det hun og meg som sto for hele regien, så da var vi veldig frie til å mene hva vi ville, vi behøvde ikke ta hensyn til noe stefar eller noen andre liksom, og da var det, søsteren min hadde sterkeste meninger om hvilke sanger som betyde noe for henne og som hun tenkte, eller som beskrev pappa da på en måte. Og da møtte vi altså en prest, han er det mest fantastiske presten jeg har møtt.

Eller jeg har ikke møtt så mange (latter), men jeg har jo møtt noen i forbindelse med disse begravelsene og sånn. Men han var sånn, for da var det dette «ja, tre salmer og sånn og sånn», og så sier han presten i (navn på kirke) da at, for da var det sånn ja er det salme eller ikke da, og så fortalte han en egen historie hvor han selv hadde begravd moren sin og den presten hadde sagt «nei, den sangen får du ikke lov å ha her», og så sa han at «jeg fortalte ikke han at jeg også er prest», men han sa «ingen skal, så lenge jeg har ansvar for begravelser, hvis ikke det er bespottelse, så skal folk få lov å ha de sangene de vil». Så det skulle vi bare slappe helt av på.

Intervjuer: Det var jo veldig klar melding.

Informant 5: Ja, det var veldig, veldig godt for oss. For da var det sånn, nei er det en sånn, for begravelsesbyrået var sånn: «nei er dette en salme egentlig» og «er dette klarert med presten». Ja, det er klarert med presten, og det var også sånn at vi hadde ikke bestilt noe sånn forsanger. Vi hadde en haug med sanger skjønner du, så da, det skulle vi jo ha gjort da (latter), for det var sånn «Eg ser» av Bjørn Eidsvåg og det var sånn litt vanskelige.

Intervjuer: Vanskelig å synge som en forsamling?

Informant 5: Ja, ikke sant. Men da gikk bare søstera mi opp, og så sto hun sammen med presten og så var de forsangere de to i begravelsen.

Intervjuer: Så flott da.

Informant 5: Ja, så det var veldig. Jeg synes han bare var så ... han var mest opptatt av hva som var viktig for oss og ikke så mye alle de reglene og sånn og sånn skulle det være. Det skulle være en opplevelse, eller et farvel med han og noe som var viktig for oss da.

Intervjuer: For meg er dette veldig interessant, for nå har dere opplevd fire forskjellige prester kanskje, og kan sammenligne litt, og så sier du at du trekker frem, hvis du skal si det mest positive, var den presten som gav dere rom til å forme mest mulig selv.

Informant 5: Mmm.

Intervjuer: Stemmer det?

Informant 5: Ja, absolutt. Nå var ikke jeg så involvert i stefaren min sin begravelse for det var hans sønner som sto for, så da, de spurte ikke oss heller, sånn sett. Og den begravelsen, det handlet mer om presten, jeg synes ikke han, jeg likte ikke han dessverre. Men vi er bare så glade i han altså, (navnet på presten i farens begravelse) heter han. Og han hadde jo truffet faren min, fordi faren var litt i kirka der og det betyr noe for oss det at pappa ... at han visste hvem pappa var da. Men det vet man jo aldri sånn sett da, selvfølgelig. Da var det sånn at han hjalp oss med, for da skulle de spilles noe når de kom inn, liksom sånn Erik Bye-temaer. Faren min var veldig ... den eneste sangen som søsteren min og jeg husker at han sang det var en sånn «Anna Lovinda», så den hadde vi liksom inni her knytta til et sånn minneord. Og så fikk vi spille sånn «oslogutt» ut, når vi gikk ut med kisten, «god natt, Oslo» heter den, av Lillebjørn Nilsen som tema, Og søsteren min var veldig opptatt av at han var oslogutt og ja ... han hjalp oss liksom: «ja, den kan vi ha, den behøver vi ikke ha som sang og ...» og vi fikk lov å synge, ja nå skravler jeg bare i vei.

Intervjuer: Ja, bare snakk i vei.

Informant 5: Ja, fordi (navn på kirke) har ikke noen kirkegård, men han skulle i en familiegrav på (navn på sted), det spiller jo ingen rolle da, men så spurte vi, og så var det jo korona da også, men vi hadde jo tross alt lov til å ha 50 stykker da, og han var en mann med ... motorsykkel og sport og ...

Intervjuer: Stort kontaktnett?

Informant 5: Fryktelig mange mennesker, så de streamet det og sånn. Det er også litt spesielt. Det har vi litt delte oppfatninger om i familien. Men da fikk vi liksom lage den første seansen hvor vi fikk synge de sangene vi ville. Det er jo mange sanger og flere minnetaler og en fantastisk prest liksom, og så dro vi til (navn på sted), og noen kunne melde seg på der også, så hvis de ikke fikk plass i kirken så kunne de komme dit. Ikke sant, så det var sånn todelt.

Intervjuer: To forskjellige seremonier da?

Informant 5: Nei, altså, da sa vi at de som ikke ... du kan melde deg på på (navn på sted) så det var muligheter for folk å komme dit, så det var ikke seremoni egentlig bortsett fra at vi sang en sang til da. Da sang vi den samme «Kjære Gud, jeg har det godt» og så sang vi den «Barn av regnbuen» etterpå. Så det ble en slags seremoni der ute også, mer enn det vanligvis er da, og det var han presten helt ... «ja vi gjør det sånn som dere vil det, hvordan vil dere ha det?» Han kunne være der og gjøre både det ene og det andre han, så det er den beste opplevelsen, det er jo den beste begravelsen, det er jo det med faren min. I tillegg til at når broren min ble begravet, så har han en datter, og broren min han er en slags shaman eller sånt, han tror på helt andre ting, så han hadde avtalt med en kompis av seg at

når han døde, for han visste at han var sjuk da, at han skulle stå for seremonien. Så der var det jo en sånn shaman, eller (navn på brorens kompis) holdt alt, vi hadde jo ikke noe prest eller noen begravelsesfolk som sa noen ting.

Intervjuer: Det var en slags seremoni da?

Informant 5: Ja, det var jo en seremoni. En full seremoni, som vi hadde regi på selv da. Og så spilte vi broren min sin musikk på kassett, eller sånn innspilt.

Intervjuer: Musikk som han hadde lagd?

Informant 5: Ja, som han, hans musikk altså. Jeg husker faktisk ikke om vi sang noen andre ting (latter).

Intervjuer: Hvor var den seremonien?

Informant 5: Ja, det var på (navn på gravlund), i kapellet. Og så hadde vi tatt med, nå begynte vi liksom å skjønne at vi kunne bestemme litt selv i begravelsen. At det er litt fleksibilitet.

Intervjuer: For det var ikke i regi av noen ting da?

Informant 5: Nei, det var vi som hadde regien. Så vi hadde med masse gitarer og jakka hans og kapsen hans og pynta hele det rommet rundt han, og bilder er det jo mange som har sikkert, men med tingene hans. Og noen bøker som han dreiv å skrev. Så det ble veldig personlig og at han (navn på kompis av broren) holdt hele seremonien da. Så hadde jeg og en annen et minneord da.

Intervjuer: Ja, så det er noe helt annet igjen. Så da har du erfaring fra ganske forskjellige begravelser vil jeg si, og forskjellige situasjoner selvfølgelig. Men, hvis vi skal gå videre og spørre, på en skala fra én til fem i planlegging av begravelser, og da kan vi si begravelser generelt, hvor viktig er tradisjoner?

Informant 5: Hva som er tradisjonell begravelse, mener du?

Intervjuer: Jeg tenker mer, er det viktig å gjøre det slik som forrige generasjon, er det viktig at det er gjenkjennbart, at reglene følges, alle de tingene der?

Informant 5: Nei, der ... to.

Intervjuer: To, altså ikke viktig.

Informant 5: Nei.

Intervjuer: Avdødes musikksmak?

Informant 5: Ja ... fire.

Intervjuer: Hvor viktig er begravellesbyråets anbefalinger? Nå har jo du hatt forskjellige konsultasjoner her, men hvor mye har det hjulpet på veien?

Informant 5: Altså, hun på (navn på begravellesbyrå) var jo helt fantastisk. Vi ringte samme dama som hadde ansvar for broren min for vi likte henne så godt, så vi fikk henne da. (latter) Men ... hun ... de hadde ikke så mye med de sangene å gjøre, bortsett fra at hun ble litt sånn urolig når hun så de (latter) ... om dette var greit, for hun spurte på en litt forsiktig måte om vi hadde sjekka det ut med presten, ja. Men hun var åpen for at hvis det var greit så var det helt fint.

Intervjuer: Men det var ikke så avgjørende i forhold til musikkvalg.

Informant 5: Nei.

Intervjuer: Men hva skal vi si da?

Informant 5: Én

Intervjuer: Enn egne musikkpreferanser, hvor viktig er det når du har ansvar, eller i hvert fall delansvar ...

Informant 5: Det var viktig. I kombinasjon med den avdødes musikksmak på en måte.

Intervjuer: Så du flettet det litt sammen?

Informant 5: Ja.

Intervjuer: Så da blir det?

Informant 5: Kan det bli fire da?

Intervjuer: Familien og venners musikksmak, var det viktig?

Informant 5: Ja, men familien, sånn som det med faren min, det var jo ikke mine greier alltid, som med søsteren min, det var viktig for meg at hun, at det ble ting hun gjerne ville ha, for vi hadde ikke så sterke meninger om det ble den eller den. For jeg liker jo alt det her som hun har ... men jeg har ikke

så sterke minner ... eller at jeg MÅ ha med den liksom, sånn at da var det viktig i hvert fall fire da. Men venner er ikke ... Mener du vennene hans da eller?

Intervjuer: Ja, eller du kan si at det er bekjente som er et steg lengre bort da, som ikke er så nært som familie, men som likevel er noen som kommer til å være der og lytte til musikken.

Informant 5: Nei, men det var jo sånn spesielt med broren min, for vi spilte jo hans musikk, og så var det jo to av hans venner som spilte ting han hadde laget live i kirka, men det var jo hans musikk, så det ... nei venner er ikke viktig. Skal jeg rangere det?

Intervjuer: Neida, du trenger ikke det. Enn økonomiske hensyn? For det kan jo være dyrt å arrangere en begravelse? Hvor viktig var det i planleggingen fra en til fem?

Informant 5: Det var litt sånn ulikt på de forskjellige begravelsene. Det var ikke viktig i de gamles, for de hadde penger. Men broren min, der var det jo hans datter som hadde ansvaret. Og han var jo ikke en bemidlet mann. Så der var det viktig, og der hjalp jo begravelsesbyrået henne veldig på å bare, vi gjorde det så enkelt som mulig, eller vi pynta jo mye sjøl, og hun er jo sånn blomsterdekoratør, og da var det viktig.

Intervjuer: Men også i forhold til musikken?

Informant 5: Ja, nå gjorde vi det jo selv.

Intervjuer: Og det var også litt med tanke på at det ikke skulle bli for dyrt?

Informant 5: Ja, altså, det hadde jo noe med det å gjøre. Men vi ville jo heller ha noen av hans musikervenner som gjorde det gratis, men det hadde jo ikke noe med at vi gjorde det fordi vi hadde dårlig råd så ba vi dem om å gjøre det. Det hadde ikke noe med det å gjøre.

Intervjuer: Nei, ikke sant.

Informant 5: Og sånn som det med solist synes jeg ... i min stefars begravelse så synes jeg han var ... jeg bare tenkte ... han var sånn veldig ... det var så pompøst, så når vi skulle med pappa så sa vi at vi ville ikke ha noen solist, for vi vet aldri hvordan den personen synger.

Intervjuer: Nei, for du kjenner jo ikke vedkommende.

Informant 5: Nei, det kan være hvem som helst. Og det kan være noe du ikke liker, og da ville vi ikke ta sjansen på det da. Da synger vi heller selv. Og det hadde ikke noe med penger å gjøre.

Intervjuer: Det er interessant svar. Hvor lander vi da fra en til fem?

Informant 5: Nei, to. Én, to.

Intervjuer: Er det andre faktorer enn de vi har nevnt som du mener er viktig når du har valgt musikk?

Informant 5: Det er noe med å synge sammen, det betyr noen ting. I mammas begravelse var det sånn at hvis dere er så og så mange så kan dere synge, hvis dere er så og så mange kan dere ikke synge, for da var det smitte. Vi vil synge, da blir i bare 20. Vi vil synge. Og det å sitte der å synge sammen, ikke sant ... «Blott en dag». Det er en som jeg har valgt, som jeg synes er veldig god å synge. «Deilig er jorden» er jo også god å synge. Det å synge sammen, og bare dvele litt, på samme måte som jeg velger musikk i mitt eget liv liksom, det å kunne liksom bare være rolig og bruke stemmen sin og synge, eller å oppleve, å tenke på den som er ... tenke på faren min eller ... det er liksom godt da. Både bearbeidelse og litt godt å synge og hvile seg i sangen da.

Intervjuer: Ja, så du tenker at den musikkopplevelsen som du hadde samsvarte den med de forventningene du hadde på forhånd? Vi snakker om fire forskjellige begravelser, men hvis du kan si noe om det? Du sa at det å sitte og synge sammen var en god opplevelse, og det hadde du kanskje forventet at det skulle være?

Informant 5: Ja, for jeg har jo vært i noen andre begravelser og, ikke sant. Sånn at jeg synes jo at det er en allright ting at ... også opplevelser før der jeg synes det har vært godt da. At det ikke bare blir mange ord som snakkes, eller at man liksom ... ja, at man kan få være.. at man synger og ... eller lar vær å synge og bare høre på de andre eller ... at det blir et sånn felleskap av det da.

Intervjuer: Er det noe spesielt som har gjort inntrykk i andre begravelser du har vært i som har inspirert deg når du selv kom i den situasjonen at du skulle være med å planlegge en begravelse?

Informant 5: I forhold til sanger?

Intervjuer: Ja, eller musikk og sang. Noen opplevelser der du tenker at dette var en god løsning eller dette skal jeg hvert fall ikke gjøre eller ...

Informant 5: Ja, det er det at jeg har opplevd sånne solister før der jeg har tenkt ... men det jeg har vært misfornøyd med når jeg har vært i andre begravelser er mest det som presten har sagt.

Intervjuer: Ja, det er interessant. For det har vært litt sånn fremmed eller?

Informant 5: Ja, eller jeg tenker at hvis hun hadde hørt det nå, det hadde hun ikke likt eller ... eller det for mye Gud, eller det er for mye død og fordervelse, eller dommedag nærmest liksom. Så det har jeg

vært veldig, når jeg har vært i begravelse så har det ødelagt for meg. Jeg husker jeg hadde en venninne som døde ganske tidlig, og jeg tenkte at (navn på avdød venninne) hun hadde kommet til å hate dette her liksom. Så vi har jo sagt det til de prestene som vi har forholdt oss til at vi er ikke så veldig religiøse, så hvis det går an å dempe det litte granne, vi skjønner at du må si det du må (latter), men sånn som han siste var veldig på at det er noen ting jeg må, men det han sa knytta han veldig til sangene også, veldig fint.

Intervjuer: Så du fikk en positiv opplevelse av det?

Informant 5: Ja, «Vår Herres klinkekuler» som vi hadde der, ikke sant, som han brukte i sin tale. Og den første presten også, med mamma var også sånn, «ja jeg skal prøve», vi var veldig fornøyde med han. Han også dempa det, han tok hensyn til oss da på at noen ting må du si, men ... Jeg tenker at det er mer viktig for oss at vi snakker om den personen som er død enn alt det andre som handler om religionen.

Intervjuer: Så du tenker at det faste ritualet som man må igjennom med tre salmer kan være litt til hinder for å lage en god følelse?

Informant 5: Ja ... ikke akkurat ... ja, salmer det er jo liksom utvida salmebegrepet, eller det er mange som er godkjente som salmer som går, jeg tenker det er noe for enhver, så man finner noe der, men det presten sier og måten han sier det på, og for mye annet synes ikke jeg hører så mye hjemme i ... at det skal ta så stor plass. Vi er der for å si farvel til en person som alle vi hadde forskjellige relasjoner til og som skal være hovedfokus. Og når det er noen annen som blir fokus, så det har jeg reagert på i begravelser før og. Det er masse annet som, fordi jeg ikke er selv så personlig kristen eller er så interessert i, hvorfor snakker vi om det?

Intervjuer: Men du tenker fortsatt at du vil ikke sparke ut presten helt heller? Du vil ha en prest der?

Informant 5: Altså, jeg må ikke ha noen prest der. (latter) Når mormoren min døde, da var vi også bare i et kapell, og da sa moren min bare noe. Så bare var vi der, og så fulgte vi henne til kremasjon. Hun ville ikke ha en gravplass heller, hun ville være i en sånn minnelund. Og det er helt greit for meg. Jeg må ikke ha noen prest.

Intervjuer: Det er ikke noe avgjørende?

Informant 5: Det er ikke noe avgjørende. Men det at det er noen som leder seremonien, jeg var like begeistret for han (navn på kompis til broren) som holdt denne sjaman-tingen for broren min. At det bør være en eller annen regi på det, og det vet man kanskje ikke helt når noen dør første gang, hva slags valgmuligheter har man. Man har mange valgmuligheter, det vet jo jeg nå og det tenker jeg at det er for lite opplyst om. Og det kunne begravelsesbyråene og andre (informert om), at her kan du

bestemme veldig mye selv. I den prosessen med broren min også, så var det jo sånn, hvor skal vi være? Ja, (navn på kirke) er litt åpne for alternativt, men sjaman ble for mye for dem. (latter) Hvor skal det være, man tenker sånn fort sånn kirke, prest jordpåkastelse, det er liksom sånn det skal være, men man har jo mange muligheter, men det er midt i det sjokket så har man ikke tid til å tenke på det, eller man orker ikke, eller hvordan skal det foregå eller ... for man kan jo bruke begravellesagenter eller byrå også. De kan også holde seremonien. Det ante ikke jeg.

Intervjuer: Nei, det skjer stadig utvikling der.

Informant 5: Og så har jeg vært på noen sånn humanistiske, altså vært i kulturhus og sånne ting også da, men da er det liksom noe helt annet. Det er mye som skal planlegges, det skal gå fort, det går veldig fort, du må ta avgjørelser veldig fort, og blomster og sanger og program og ti dager og ... det er veldig ...

Intervjuer: På en skala fra en til fem: Hvor viktig var inngangsmusikken hvis dere hadde det? Det er musikk som spilles før seremonien starter, før klokken hvis det er en kirke, eller hvis det var noe musikk før sjamanen kom eller ...

Informant 5: Det kan være en firer det. Jeg tenker at du går inn og det er litt dempa musikk, at du liksom ikke bare er sånn, ja at det følger deg inn på en måte.

Intervjuer: Enn selve musikkinnslagene i en seremoni. Hvor viktig er de? Nå tenker jeg på solistsang eller instrumentalmusikk eller ...

Informant 5: Nei, det er ikke viktig tenker jeg. Med pappa så hadde vi jo ikke i det hele tatt. Men det var jo veldig fint med broren min at noen av vennene hans spilte.

Intervjuer: Og så snakket du om «Jag trodde änglarna fanns»?

Informant 5: Ja, det var jo viktig. Men den kunne vi jo ha sunget som allsang også.

Intervjuer: Akkurat, så det var ikke viktig at det ble fremført på en måte?

Informant 5: Nei.

Intervjuer: Hva skal vi si da? En til fem?

Informant 5: Nei det blir vel to.

Intervjuer: Men fellessangene?

Informant 5: Fellessang. Det er viktig. Det er kanskje fem da. Vi må synge litt. Men bortsett fra, jeg husker ikke om vi sang i broren min sin begravelse. Det er helt sånn rart at jeg husker det ikke, men jo vi sang nok, vi sang «Deilig er jorden» der også tror jeg. Det er også sånn at når du skal opp å si noe, i pappas begravelse skulle jeg ikke i noen ting. Det var det søsteren min og datteren min som skulle si noe, så kunne jeg få holde lille barnebarnet mitt på et halvt år. Og hun babla litt, og jeg trøsta meg litt med henne. Jeg hadde henne under hele seremonien, og hun kakla og mjuka det opp litt. Jeg kunne hatt de andre barnebarna mine der også, han som løper frem og tilbake og lille (navn på barnebarn) hadde vært helt fin for meg, det. Og pappa elska unger, men så valgte vi det ikke fordi at plutselig så er de ... ja, vi tenkte at de ... (latter) De hadde ikke noe glede av det da. Hva var det du spurte om igjen?

Intervjuer: Det var det med fellessanger som du allerede har svart på. Er det på grunn at det er en felles aktivitet at alle får deltatt at det er så viktig eller?

Informant 5: Ja, kanskje det? Ja, at du er en del av det uansett om du skal opp å si noe og at ... det har jo sikkert noe med tradisjon å gjøre, at man synger i begravelser eller ... Det er jo ikke så mange andre begivenheter hvor man synger sammen liksom. Bortsett fra en konfirmasjon hvis noen har skrevet en sang eller et eller annet så er det jo egentlig bare der.

Intervjuer: Minnetaler da, på en skala fra en til fem, hvor viktig er det?

Informant 5: Jeg er ikke opptatt at det skal være en sånn CV som presenteres, det synes jeg er veldig rart i begravelser, først sånn og så sånn, det synes jeg bare er ikke ... bare for å ta den siste så hadde han presten et intervju med oss hvor vi traff han heldigvis, og så skrev han et utkast som vi fikk, som vi retta på, og som han leste opp, som var litt sånn de store linjene med pappa. Og så holdt jo datteren min et minneord for sine opplevelser med bestefaren sin og hva han har betydd for henne og alle de andre barnebarna. Og så holdt søsteren min en tale litt på vegne av henne og meg. I broren min sin begravelse så holdt jeg en tale, eller et minneord om han, som selvfølgelig var mest mitt, men også litt de andres. For å involvere noen barn han har i Spania og litt sånn ja ... og så orka ikke datteren hans å si noe så kjæresten hennes sa noe da. Men i stefaren min (sin begravelse) så var det ingen som sa noe, for det overlot vi helt til dem, så de orka ikke det. Og det tenker jeg, at det må man velge selv også, for i forhold til mine svigerforeldre som døde for eksempel, da var det ingen av oss som orka å si noe, men jeg synes det har vært veldig fint å gjøre det, og så har jeg tenkt når jeg har vært i andres begravelser at «herregud at du orker». Men gruer seg litt for å gå opp ... gjør jeg det allright liksom? Men jeg var rolig på en helt annen måte, jeg har fått forberedt meg på det. Du er altså midt i sorgen og det var viktig for meg å gjøre det. Jeg sa noe i moren min sin begravelse og jeg sa noe i broren min sin begravelse.

Intervjuer: Du vil si at det er viktig å holde en minnetale. Det er ikke bare viktig å høre på? Men det å kunne få gjøre den er viktig, som sorgarbeid da eller?

Informant 5: Ja, søsteren min, vi ble enige om at, det er noen med hvem som skal, ikke skinne, men ikke sant, du skjønner ... hvem som skal få lov (latter), så hun ville liksom ... men da han døde så dro hun rett hjem og skrev 20 sider. For henne var det sånn, alt ut, ut. Og så komprimerte og brukte tid på å ... vi kunne jo ikke ha denne kirken i timevis heller liksom (latter). Og for meg også så har det vært sånn, med moren min, der var det jo sånn at jeg visste jo hva vi hadde sagt til presten og alt sånn, sånn at for meg, det å bruke mange ord, det er jo bare helt tilfeldig at det ... det var det jeg sa til moren min.

Intervjuer: Her holder du frem en lapp, der det står en sånn kort takk, og så har du plukket ut noe sånne ting. Kan jeg lese det opp på båndet?

Informant 5: Mmm...

Takk for livet, omsorgen, samtalene, opplevelsene, tilstedeværelsen, optimismen og kjærligheten. Jeg savner deg. Og det var talen din?

Informant 5: Mmm.

Intervjuer: Så fint da. Hvor viktig blir da en minnetale?

Informant 5: Jeg synes jo det i hvert fall er en firer, hvis man orker. Men jeg tenker det må være helt lov å ikke gjøre det. Det blir ikke mislykka begravelse hvis man ikke orker det. Og så har jeg vært i begravelser hvor presten har lest opp det noen av de pårørende har skrevet.

Intervjuer: Enn prestens tale, eller seremonilederens tale? Hvor viktig er den?

Informant 5: Ja, for nå hadde han noe om faren min, som vi hadde blitt enige om. Jeg synes i hver fall han knytta det godt ... at han brukte den der «Vår Herres klinkekule», han har ikke glemt oss liksom, altså sånn at selv om jeg ikke tror på Gud da, så greide han å flette inn ting som hadde med faren min å gjøre, «Anna Lovinda» og disse klinkekulene som vi skulle synges etterpå og liksom gav et litt sånn løft da. Og det var den presten i mammas begravelse også, han var litt sånn på «ta vare på øyeblikket», altså si noen litt mer sånn generelle ord som ikke handler så mye om Gud i seg selv da, eller du kan være troende eller ikke troende og ha glede av det presten sier som en trøst da.

Intervjuer: Så da blir det litt viktig da. Er det det du sier?

Informant 5: Ja, hvis det gjøres riktig så blir det det.

Intervjuer: Men det er ikke alltid det gjøres riktig?

Informant 5: Nei, det er det. Det er liksom et sjansespill, sånn at, men han (navn på kompis til broren) var jo viktig, det å binde det sammen, liksom moren min sa noen ord rundt kisten til bestemoren min, så ja ... Jeg tenker sånn, opplevelsen av å være litt redd for hvordan den seremonien skal være fordi man ikke vet hvem som står der og hvem denne personen egentlig er, det er liksom litt sånn ubehagelig da. Så den er jo viktig hvis den er fin, men den kan også ødelegge da.

Intervjuer: Så det kan oppleves som litt sjansespill da. Lander vi på noe tall da?

Informant 5: Tre.

Intervjuer: Midt på treet?

Informant 5: Ja.

Intervjuer: Så nærmer vi oss slutten da. Du har jo mye erfaring med begravelser, kanskje mer enn man burde ha på kort tid. Ville du gjort noe annerledes hvis du skulle planlegge en ny gravferdsseremoni. Har du oppdaget noen snublesteiner? Nå tenker jeg spesielt på musikken, men også litt generelt.

Informant 5: Nei, altså jeg ville vel hatt en forsanger (latter), i hvert fall planlagt det litt. Men det kan jo være en fra salen og, det da liksom. Men at det ble ... men de advarte oss litt mot det ... men vi bare «det ordner vi» liksom, for da slipper man å ta ansvar for å ikke orke å synge eller ja ... så det tror jeg at jeg vill gjort. Ville hatt en forsanger. Begravelse på nytt? Den erfaringen jeg har fått er at det er store muligheter for å lage sitt eget, og det, så det spør jo hvem den neste vi skulle begrave. Jeg håper det ikke blir på veldig lenge, så jeg vet at jeg kan tenke mye mer alternativt da.

Intervjuer: Da har jeg et siste spørsmål, og det er hva har jeg glemt å spørre om?

Informant 5: Hvor fælt det er å arrangere begravelse når det er korona. Å skulle velge ut ... vi holdt på å ha store familiekonflikter første begravelsen hvor vi bare kunne ha 20 stykker. Vi var to familier, og småkrangling og hvem er viktigst, og skal kjæresten være med, har bare truffet mamma to ganger, men det er viktig for henne, midt oppi en sorg hvor du har mistet mammaen din. Så det var veldig, veldig vanskelig. Og vondt. Og ikke kunne ha med de folka man ville ha med heller, liksom kusiner og tanter og alle som jo trøster deg litt i en begravelse, at vi er sammen om noe. Ikke kunne vi ha minnestund etterpå. For mamma så arrangerte vi det et halvt år etterpå, på bursdagen hennes. Med pappa så dro vi, da var det jo ikke så store begrensninger, for det var jo bare en måned siden, så da

dro bare vi nærmeste familie hjem til leiligheten hans. Bror min kunne ikke han noe, og ikke stefaren min heller, så det har vært en veldig stor påkjenning.

Intervjuer: Ja, det forstår jeg veldig godt.

Informant 5: Eller faren min, med lister på kan de komme, hun eller han, husker vi på alle pappas venner, skal folk melde seg på, skal vi invitere, blir de lei sei, sure? Det er noe man ikke trenger i det hele tatt. De som er så heldige å ha begravelse før korona og etterpå: Kom de som vil og bare si ha det til pappaen min liksom.

Intervju med informant 6

Intervjuer: Nå spør jeg først om litt bakgrunnsinformasjon om musikkinteresser og sånt. Hvor ofte oppsøker du aktivt musikalske opplevelser. Og da mener jeg hvor ofte hører du på musikk eller ...

Informant 6: Jeg hører på musikk i hver fall ... neste daglig.

Intervjuer: Kan du si litt om hvordan du hører på musikk? Er det radio, Spotify ...?

Informant 6: Nei, jeg hører via YouTube. Jeg synes det er enkelt og greit jeg.

Intervjuer: Vet du da akkurat hva du skal høre på, eller er det litt sånn ...

Informant 6: Det går ofte i det samme ja.

Intervjuer: Hva er det du hører på da?

Informant 6: Alt, egentlig. Jeg har ikke noen sånne spesielle preferanser. Litt sånn Elvis fordi mammaen min hører på det, men det er egentlig sånn at jeg hører på alt mulig. Jeg har jo brødre som er litt eldre enn meg, så jeg har jo fått litt musikkinteresse fra alle.

Intervjuer: Ja, du har adoptert litt?

Informant 6: Ja man gjør jo det. Så er jeg sammen med en som ikke er norsk og da har man jo litt musikk derfra og sånn. Man får jo litt sånne impulser.

Intervjuer: Du sier alt mulig. Men hvilken sjanger da? Pop, rock?

Informant 6: Det eneste jeg ikke er så veldig ... egentlig alt bortsett fra sånn veldig klassisk og opera da. Det er ikke helt meg. Bortsett fra det, egentlig alt. Jeg synes alt kan være fint.

Intervjuer: Så du har ikke noen sånn favorittartist?

Informant 6: Jeg synes jazz er fint jeg. Og litt mer som er litt sånn i tiden også. Man hører liksom på radioen og finner noe som er litt fengende og sånn.

Intervjuer: Når du nå kom i den situasjonen at du skulle velge musikk til begravelsen, gjorde du det sammen med flere?

Informant 6: Ja, brødrene mine. Det var egentlig han ene broren min som valgte den siste sangen. For det var en sånn som han hadde nevnt for mamma, og hun visste med en gang hvem det var, og det mente han ikke var så vanlig (sangen), og derfor var det litt kult og vi måtte ha med den da. Og mamma var Elvis-fan, så da ble det den andre.

Intervjuer: Den som var til utgang?

Informant 6: Ja, den siste der var det broren min som valgte.

Intervjuer: Den som var litt rock'n'roll?

Informant 6: Det var derfor vi måtte ha den litt sånn avbalansert på slutten der, fordi presten synes det var litt sånn ille med den «take-offen» midt i bæringen.

Intervjuer: Ja, det var skikkelig party. Men tilbake til planleggingen: Når begynte du og brødrene dine først å tenke på hvordan dere skulle ha begravelsen?

Informant 6: Det har jeg gjort lenge.

Intervjuer: Lenge, ja? Så før hun døde?

Informant 6: Ja, flere år siden. Fordi, jeg tenker litt sånn at når det virkelig skjer så har man ikke helt det fokuset, så da må det nesten være planlagt. Det gjorde jeg egentlig før min far døde i 2014, så holdt jeg på med det før han, så da har jeg liksom bare gjort det. Fordi det funka.

Intervjuer: Akkurat ja.

Informant 6: For jeg tenker sånne ting at når det skjer sånne ting så klarer man ikke å fokusere helt og da får man det ikke som man vil, og da må det planlegges hvis man skal ha det som man vil når det skjer.

Intervjuer: Det er veldig interessant, fordi det er mange jeg har snakket med som kan få litt sjokk når det er så mange ting som skal fikses når det er noen som dør.

Informant 6: Ja, og så må det skje så fort. Og da går du glipp av halvparten av det du ville hvis du ikke planlegger.

Intervjuer: Så da har du lært at du planlegger?

Informant 6: Ja.

Intervjuer: Planla du sammen med brødrene dine? Og var moren din med på planleggingen?

Informant 6: Nei, jeg planla uten at hun på en måte visste det. Men jeg visste jo hva hun ville, men ikke nødvendigvis i forhold til musikkvalget da, det var mere mitt valg. Men alt annet praktisk og sånn hadde jeg jo en viss oversikt over, og hva jeg ville. Det hadde kanskje ikke brødra mine like mye, så da ble det mitt ansvar å få det sånn, at det skulle bli riktig. I hennes ånd.

Intervjuer: I hennes ånd ja. Så det er kanskje flere års planlegging i forkant?

Informant 6: Ja, i hvert fall siden pappa døde i 2014, så jeg begynte jo før det. De første sangene jeg lagra, det var i 2012. Så det er lenge siden.

Intervjuer: Hva tenker du er viktig når musikken til en begravelse skal planlegges? Hva var viktig for deg?

Informant 6: Nei, at det på en måte er en mening, og noe som litt har med den avdøde å gjøre da. Samtidig at det ikke blir for trist og for sorgfylt, for det er jo barn av avdøde også. Det trenger ikke bare være trist liksom, litt mere hedre den som er borte. Det var derfor vi begynte med «Optimist». Mamma var ihuga optimist, så det var så passende.

Intervjuer: På en skala fra 1-5, hvor viktig i planleggingen var tradisjoner. Stikkordet tradisjoner ...

Informant 6: For meg: Fem.

Intervjuer: For deg og dine brødre når dere skulle planlegge sammen, hvor viktig var det?

Informant 6: Det er litt sånn delt, fordi jeg er religiøs og de er ikke det. Så for meg er tradisjoner veldig viktig. Men for dem, ikke i det hele tatt. Så derfor ble det fem, fordi det var jeg som sto for hovedansvaret.

Intervjuer: Riktig. Så du trumfet litt igjennom?

Informant 6: Ja.

Intervjuer: For du synes tradisjoner er viktig?

Informant 6: Ja, for det var viktigere for meg enn for dem, så ble det liksom min avgjørelse. Og jeg er veldig opptatt av det. Det jeg føler er at de som ikke er religiøse har ikke de samme tradisjonene, for

de har vært mye religiøse (tradisjonene), så da blir det litt hva man ønsker da. For de (brødrene) hadde heller ikke noen preferanser på tradisjoner, så derfor ble det liksom mitt.

Intervjuer: Så hva landet du på?

Informant 6: Fem.

Intervjuer: Hvor viktig var moren din sin musikksmak vil du si, når du skulle planlegge musikken i begravelsen?

Informant 6: Ganske avgjørende det også egentlig. Det var veldig viktig å få med den Elvis-sangen for eksempel. For hun har jo Elvis i hylla og ... hun var Elvis for alle penga liksom. Så det var jo litt viktig å få med. (Pause) Nei, jeg vil kanskje si så viktig som fire. Jeg fikk jo beskjed fra begravelsesbyrået at de ville jo helst bare ha en sang, og da satte jeg meg på bakbena for jeg ville jo egentlig ha fire. Så jeg diskuterte med presten, og så ble det jo tre. Så det var jo egentlig veldig viktig for meg å få med. Ikke bare de standardiserte, men at det ble litt mer personalisert.

Intervjuer: At det var noe som skulle passe til din mor da?

Informant 6: Ja. Ikke den standard. For mamma var heller ikke kristen, så de kristne sangene hadde ikke noen spesiell betydning for henne, salmer og sånne ting. Så da er det veldig viktig med det igjen.

Intervjuer: Ja, så fire da. Enn begravelsesbyråets anbefalinger. Var det viktig?

Informant 6: Nei, egentlig ikke. Det var sånn, denne er vanlig og denne er vanlig og sånn. Jeg visste hvordan jeg ville ha det og hvordan vi fikk det til i pappas begravelse og fordi jeg kjenner presten fra før. Jeg visste hvordan det skulle være. De kom med innspill, men jeg hadde planlagt alt før vi kom dit. Jeg var klar jeg. (Latter)

Intervjuer: Du var klar. Så hva skal vi si da, mellom en og fem.

Informant 6: To, kanskje.

Intervjuer: Din egen musikksmak brødrene dine sin musikksmak og mannen og alle andre som var involvert: Hvor viktig var det i planleggingen? Var det en faktor i det hele tatt?

Informant 6: Nei, egentlig ikke. Nei, for det var liksom mammas dag, så hva vi mente og sånn det hadde egentlig ikke så mye å si.

Intervjuer: Det var litt sånn i bakgrunnen?

Informant 6: Ja. Så, én kanskje. Jeg følte at dette var litt sånn hedring av mamma, så det var hun som sto i fokus og hva jeg mente egentlig ikke var så viktig.

Intervjuer: Og så økonomiske hensyn. Hvor viktig var det? For det er jo veldig dyrt å arrangere en begravelse har jeg skjønt.

Informant 6: Ja, det er ganske dyrt. Det er det. Men det er begrenset hva du kan spare inn på da. Nå var det en ekstraordinær situasjon vi var i da, fordi det var litt sånn dårlig oppfølging fra sykehuset, så det var noen valg jeg måtte ta som gjorde at ting ble litt dyrere. Jeg føler at vi tok ikke så mange ekstravagante valg, men likevel så endte vi på nesten 50000 kroner. Og vi tok det samme med faren min i 2014, da endte vi på cirka samme summen og var ikke noe ekstravagant da heller. Så det er nesten minimum for å få det til å være litt ordentlig altså.

Intervjuer: Hvis det var sånn at staten dekte alt med begravelsen, ville du gjort andre musikkvalg da? Ville du leid inn ...

Informant 6: Nei, det var jo litt det. For vi betalte jo til begravellesbyrået 2700 for et anlegg som skulle spille av musikk i kirken. Nå vet jeg ikke om det anlegget var der for der var ingen som så det anlegget, men ifølge dem så skulle det være et anlegg, og det betalte vi jo for, for at musikken skulle være ordentlig. Og det er litt sånn, det er jo en merutgift, men samtidig, det er jo én gang du gjør dette her da. Jeg føler at det skulle ikke være ekstravagant, men det skulle være ordentlig, så det økonomiske har jo viss ... det har noe å si, men samtidig så er det begrenset hvor mange hensyn man kan ta hvis man skal ha det litt ordentlig da.

Intervjuer: Ikke sant, så du vil si at det er viktigere at det er ordentlig enn at det ikke koster noe da.

Informant 6: Ja, jeg synes kanskje ikke begravellesbyråene skulle tatt seg så innmari godt betalt for alt mulig da. De gjør en veldig viktig jobb, og de gjør en ordentlig jobb, og de gjør en jobb som du selv kanskje ikke hadde klart å gjøre, men det er dyrt altså. 2000 bare for å legge en pute opp i kista. Og hvis folk ikke har råd, så er det ganske ille at folk ikke skal bli begravd ordentlig. Og det lille du får dekket av staten, hvis det er null kroner i boet så kan du få dekket inntil tjuesekstusen. Tjuesekstusen etthundre er det du kan få dekket. Da har du kista, og så stopper det nesten der. Så økonomiske hensyn er jo veldig viktig.

Intervjuer: Så mellom en og fem?

Informant 6: Fire kanskje. Så man jo bare strekke seg litt og leve litt på nudler når man er ferdig for å få det til å gå opp liksom. Nå er jo vi tre arvinger så vi kan jo dele på tre, men tenk på de som bare står en og ikke har noe penger på bok, som ikke har forberedt. Mamma hadde jo satt av litt penger til hun

skulle dø. Vi har hatt familie tidligere som ikke har gjort det, så vi vet hvor dyrt det kan bli. Men det er jo ikke alle som gjør det. Ikke alle som har muligheten til det heller.

Intervjuer: Nei, det kan man vel ikke forvente av alle.

Informant 6: I hvert fall når du dør ... du kan jo ikke forutse ... mamma døde jo veldig plutselig. Hun var ikke noe spesielt dårlig eller ... det var bare (navn på sykehus) som ikke gjorde jobben sin. Og da kan man jo ikke planlegge heller. Men det er nok så viktig som fire altså.

Intervjuer: Ja, og det er vel en dyd av nødvendighet da.

Informant 6: Ja, du kan ikke bare si at den utgiften den tar jeg ikke. For det må du.

Intervjuer: Er det andre ting en det vi har snakket om nå som er viktig for planleggingen av musikken.

Informant 6: Nei, egentlig så synes jeg det er mest viktig i forhold til det at man hedrer den avdøde ... for å få fram den ... det er liksom siste sjanse du har til å bli hedret på noen måte.

Intervjuer: Du snakket om faren din sin begravelse i 2014. Er det noen erfaringer fra andre begravelser du har vært i som har gjort inntrykk, og du har fått litt tips eller?

Informant 6: Ja, det var en i familien vår som døde i 2007 vel, og han var ganske ung, og da hadde vi valgt sanger som var på en måte «in» når han var ung da, som han likte, og det er der jeg har fått det fra. For da skjønnte jeg at det var mulig å «custom-make» disse begravelsene. Jeg trodde ikke at det var så vanlig, at det var ganske standardisert, men da skjønnte jeg at det gikk an. Så det er der jeg har fått det fra.

Intervjuer: Så det syntes du fungerte ganske fint da?

Informant 6: Ja, og du følte at det ble sånn personlig, at det ikke ble den standardiserte, kjedelige greia som alle får, men at det ble litt individuelt og noe som hadde med han å gjøre. Å virkelig hedre han. Det er derfor jeg synes det er så viktig ... så hele familien har begynt å gjøre det etter det. Samme gjorde vi i fetteren min sin, i tanta mi sin, etter sånn så ... jeg synes det er blitt veldig riktig. Kusina mi har gjort det fordi jeg har begynt å gjøre det, ikke sant.

Intervjuer: Du har spredt en slags individualisering ... eller at man skal ta litt mer hensyn til ...

Informant 6: Ja, jeg synes det. At det blir litt mere personlig, den siste avskjeden, jeg synes det.

Intervjuer: Så det var på en måte en overraskelse da du oppdaget at det gikk an i 2007?

Informant 6: Ja. For jeg var ikke klar over at det gikk an på en måte, at man kunne personalisere noe i det hele tatt. Jeg trodde det var helt standardisert.

Intervjuer: Ja, det har vel vært mye det før?

Informant 6: Ja, det har jo utvikla seg. Før så var det jo ikke vanlig å ... da var det jo bare standard kristne ... hvis du hadde begravelsen i en kristen kirke. Nå må du ha det standard fortsatt, men du kan legge til.

Intervjuer: Ja.

Informant 6: Så det synes jeg er veldig flott, at man kan gjøre det litt mer individuelt.

Intervjuer: Kan du si noe kort om de musikkstykkene du hadde valgt. Det var jo de tre innspillingene. Den første var jo ...

Informant 6: Optimist med Jahn Teigen.

Intervjuer: Ja, det var Optimist med Jahn Teigen, og da tenkte du at det handlet litt om personligheten til moren din?

Informant 6: Ja, mamma synes han var fin da. Og så er det litt med den Optimist-sangen at det var litt mamma.

Intervjuer: Og så hadde du en midterste ...

Informant 6: Ja, Elvis med «Can't help falling in love». Og det var også ... det var bare mamma. Jeg kan huske at hun synger den, liksom. Og den siste var jo fordi broren min spilte den for mamma, og fordi hun visste hvem det var (artisten) og det er ikke så mange som veit hvem han. Jeg ante ikke hvem det var før broren min viste meg sangen. Hadde aldri hørt den. («It Keeps Rainin'» av Jerry Williams)

Intervjuer: Ja, og det blir jo et annerledes preg, veldig personlig når du får en sånn type låt til utgang.

Informant 6: Ja.

Intervjuer: Hva tenker du om levende kontra avspilt musikk, for dette var jo avspilt musikk.

Informant 6: Jo, det kan være veldig fint med folk som ... altså live-musikk også, men mamma var ikke så veldig opptatt av det. Det var også litt min greie, at det skal være sånn, at det blir sånn at det blir litt for fint. At noen spiller av fra et anlegg tror jeg var helt i hennes ånd. At noen skulle liksom komme å spille musikk bare for hennes del, det blir litt for mye ekstravaganse for lille henne liksom. Så når de begynte å snakke om det da ble jeg sånn ... nei da vil jeg ikke. Da blir det heller ikke no. Hvis det var det som var valget at de måtte ha, for jeg skjønner at de er veldig opptatt av det, at det kan bli finere og bedre og sånn, men det er jo også en preferanse hva man ønsker.

Intervjuer: Og det speilet på en måte mammaen din bedre?

Informant 6: Ja, jeg var veldig opptatt av det, at det skulle være i mammas ånd da.

Intervjuer: Når du tenker på begravelsen og musikken i ettertid. Ble det sånn som du hadde tenkt?

Informant 6: Ja

Intervjuer: Du er fornøyd? Det ble sånn som du håpet?

Informant 6: Ja

Intervjuer: Kan du si noe om hvordan det opplevdes i seremonien? Det er kanskje vanskelig. Men når du satt der ...

Informant 6: Nei, helt ærlig så husker jeg ikke så mye. Nei, men for meg så opplevdes det bare helt forferdelig.

Intervjuer: Ja, for du var jo ... du er jo i sorg?

Informant 6: Ja. De er vanskelig å beskrive egentlig. Men det var i hvert fall sånn som jeg ville at det skulle være. Så ble det veldig fint, og det ble veldig riktig. Så det følte veldig ut som ... jeg var så redd for at det skulle bli feil, at noe skulle si noe feil og liksom, at noe skal gå i gulvet, at det blir noen sånne ...

Intervjuer: Ja du ble litt stressa på sånne ekstra ting ...

Informant 6: Ja, så gikk jo alt veldig sånn etter planen, og sånn sett så var jeg veldig fornøyd med gjennomføringen.

Intervjuer: Så bra. Når du tenker på denne seremonien som du har planlagt og gjennomført. Fra en til fem: Hvor viktig var inngangsmusikken? Det er den musikken som er før klokkene ringer.

Informant 6: Er ikke det «Optimist» da? Eller er det noe ...

Intervjuer: Det var kanskje ikke noe før? For av og til er det noe musikk før ...

Informant 6: Nei, jeg tror han tok «Optimist» først og så en salme etter det igjen?

Intervjuer: Nei, for det var ikke noe som var før det startet?

Informant 6: Nei, jeg tror vi startet med «Optimist» jeg.

Intervjuer: Du startet med Optimist. Ja, sånn var det. Riktig.

Informant 6: Og det følte jeg var veldig fint. At det begynte sterkt. For folk sitter og smiler, og det var det som litt var poenget. At ikke alle skal sitte og grine, liksom. Det var ikke poenget.

Intervjuer: Ja. Du kommer i en litt annen modus. Hvor viktig var de fellessangene da?

Informant 6: Jeg synes de er litt viktig. Og jeg valgte jo også de selv. Litt også fordi min far valgte de til min tantes begravelse. Så brukte vi de i pappas begravelse fordi han hadde valgt de til min tante, så brukte jeg dem nå i mammas begravelse fordi vi brukte dem med pappa igjen.

Intervjuer: Så det henger sammen?

Informant 6: Ja, så de på en måte var fra pappa.

Intervjuer: Ja, så det var knytte til avdøde på en måte? Familiens begravelserrepertoar?

Informant 6: Ja, sånn som brødrene mine, de er jo ikke religiøse, de synes jo det var overdådig med tre salmer, men det var sånn som begravelserbyrået sa at det må vi ha, for når dere velger en kristen begravelse i en kristen kirke så er det sånn. Jeg synes jo det var helt innafor, jeg synes det var sånn passe. Selv om mamma ikke var kristen, så har du behov for å ha noe som følger da. Og akkurat de synes jeg passer helt perfekt.

Intervjuer: Så bra.

Informant 6: Så jeg var veldig fornøyd.

Intervjuer: Så hva skal vi, mellom en og fem?

Informant 6: Fem, kanskje?

Intervjuer: De øvrige musikkinnslagene da? Hvis du tenker både Teigen og Elvis og avslutningen?

Informant 6: Jeg synes det var fem jeg.

Intervjuer: Enn minnetalen da?

Informant 6: Jeg synes nesten det var fem den også.

Intervjuer: Enn prestens tale?

Informant 6: Jeg synes den også er en fem jeg, men det er litt også litt privatmessig fordi jeg kjenner han fra før og ble litt sånn privat i forhold til mamma. Jeg synes det var en veldig fin måte å hedre henne på.

Intervjuer: Ja, den ble personlig?

Informant 6: Ja, jeg synes det. Og ikke bare den standardiserte kirken, med en prest som snakker om det vi har fortalt ham, men han hadde en egen erfaring med mamma. Det gjør det litt mer personlig og ikke så standardisert. Jeg synes det er veldig viktig.

Intervjuer: Så bra. Så da er vi på fem. Enn seremonirommet? Selve kirken? Kunne du hatt det i et samfunnshus?

Informant 6: Nei. For meg har det noe å si. Kanskje ikke for mamma. Men akkurat der hadde det noe å si for meg, også fordi vi hadde pappa i samme kapellet, og pappa var religiøs, og fordi pappa ligger på (navn på kirkegård) der hvor mamma skal ned. Så for meg så var det viktig. Og jeg er selv døpt og konfirmert, og pappa og mamma er gift i (navn på kirke), så vi kunne hatt det der, men å ta den omkjøringa det ble litt sånn unødvendig, men det kunne til nød ha gått. Men hvis det ikke hadde blitt noen av de stedene, så måtte jeg nok ha ventet til det var ledig. Hvis ikke så stopper det seg litt for meg, sånn i forbindelse med hvordan det skal være og skulle bli og var.

Intervjuer: Ja, for det var viktig for deg at det skulle være på det stedet du hadde sett for deg.

Informant 6: Ja, også fordi nå ble jo mamma kremert, så hun ble kjørt bort, men pappa skulle jo rett ned der, så det var viktig at det ikke ble noe ekstra ... ikke drive å ha noe unødvendig stress liksom.

Intervjuer: Med logistikk og sånn?

Informant 6: Ja.

Intervjuer: Så hvilken karakter gir vi seremonirommet da?

Informant 6: For meg så blir det nok fire da. Såpass viktig.

Intervjuer: Og så. Nå håper jeg jo at det blir lenge til det skjer, men hvis du kommer i en situasjon der du skal planlegge en ny gravferdsseremoni; Vi du ha gjort noe annerledes? Har du erfart noe som gjør at du ville gjøre noe på en annen måte?

Informant 6: Man har jo ofte ikke muligheten til det, men kanskje sjekke litt rundt med priser på begravelsesbyrå, for det er altså så forskjellige priser på ting. Det har jeg sjekka nå litt i etterkant. Der hvor vi valgte var det noen ting som var billigere og noen ting som var dyrere, så det jevner seg jo sikkert litt sånn ut i forbindelse med hva du velger. Men prisforskjell på kister kan være opptil 50 prosent liksom. Når prisene starter på 6000, så sier det seg selv at du kan spare litt penger. Og det er sånn som folk burde være klar over, for det er ikke alle som har så mye penger, og alle vil jo gjerne ha en verdig begravelse. Og det fortjener alle, uavhengig av om staten kan sponse noe eller ikke liksom, så fortjener man det. Det er kanskje sånn at man bør være litt føre var og sjekke litt da. For økonomien skal egentlig ikke spille inn på hvor flott avskjed du skal få, egentlig. Det skulle være like pent uansett, tenker jeg.

Intervju med informant 7

Intervjuer: Hvor ofte oppsøker du musikalske opplevelser? Og da tenker jeg på hva som helst. Hvilken rolle har musikk i ditt liv?

Informant 7: Musikk har vært, og kanskje er, jeg vet ikke hva det er nå egentlig, men det har på en måte vært en stor del av livet mitt helt fra jeg var ung, helt fra jeg var sånn at jeg kunne sitte å se på MTV-channel. Eller, superchannel het det før. Sånn at når det ikke var barne-tv når jeg var liten, så var det jo det jeg satt å så på. Og så fikk jeg jo inntrykk fra ... musikkvideoene kom jo tidlig ... eller jeg har jo vokst opp med det, så jeg ble så fascinert, så jeg satt alltid og så på, spesielt Michael Jackson nå det kom da så ble jeg jo helt i hundre. Så det har vært en kjempestor de, det har vært ... jeg tror jeg har en CD-samling på ... ja, den er enorm.

Intervjuer: Hvordan bruker du musikk i dag da? Eller, før dødsfallet da, hvordan brukte du musikk da. Er det sånn spotify eller youtube eller? Har du spillelister? Radio? Hva er greia?

Informant 7: På morgningen så hører vi på radio. Egentlig en teit radiokanal, men den funker bra. Før så var det p3, men så ble det for ... måtte ha noe som jeg kunne le av på morgningen. Så ble det lovenåko og der spiller de jo ikke så mye musikk. Men de skravler en del, men det er for at det skal tilpasses hele familien. Så det å ha på p3 da, da var det ... ja, de snakka om alt for mye rart. Vi kunne ha barn flyvende inn på badet. Men, det har gått i Spotify når jeg har blitt voksen, når CD-platene døde ut på en måte. Så er det Spotify-lister ja. Før det så var det jo å laste ned på sånn apple ... pay ... betal for musikken, men må er det ikke det. Men vi har jo abonnement på spotify.

Intervjuer: Og når du hører på musikk, vet du hva du skal høre på alltid?

Informant 7: Nei, ikke alltid.

Intervjuer: Eller hvordan finner du frem til musikken du vil ...

Informant 7: For det første så er jeg jo observant da og laster ned hvis jeg hører noe fin musikk rundt forbi på den der Sazham-appen. Sånn at jeg får artisten kjapt. Jeg har jo ikke så mye tid til å oppsøke musikk nå som jeg gjorde før. Det har jo blitt en mindre viktig del av livet mitt. Jeg er jo ikke så mye på konserter heller, men frem til 2009, så tror jeg liksom jeg var på Øya hvert år og ...vært liksom en del ... hengt mye med musikere ... kjenner noen musikere, men det er ikke sånn at jeg oppsøker musikk på samme måte, men hvis jeg skal ha fred og ro på kveldene, så er det jo musikk jeg setter på for å hygge meg da.

Intervjuer: Og da vet du ca hvilken musikktype du vil ha?

Informant 7: Smaken har jo endret seg, ekstremt. Før så var det jo ... jeg var dypt inne i indie/rock/pop-musikk og alt som var litt sånn sært og trist. Og så gikk det faktisk litt over til at jeg kunne trives godt med pop-musikk også. Og så var det en periode med synth. Hvor jeg har vært på mye synth-fester, i Tyskland og i, ja det er jo ikke så mye av det miljøet i Oslo egentlig. Litt i (navn på by), der jeg vokste opp, men stort i Tyskland. Så fra jeg var sånn 17-18-19-20 og opp til ... jeg kan jo like synth den dag i dag... Mmm... Men nå trives jeg jo ... kommer an på humøret. Hvis jeg skal vaske hus så kan jeg fortsatt sette på synth-musikk hvis du skjønner. Hvis det er ingen andre i nærheten, for det er bare jeg som tåler det.

Intervjuer: Ja, det er liksom din personlige greie?

Informant 7: Ja, jeg liker det godt. Synes det er tøft. Men jeg har også vært innom Metallica og de der da.

Intervjuer: Ja? Du har vært innom rock og synth og nå endt opp i pop?

Informant 7: Ja, fordi det er lett å høre på da. Så er det lett tilgjengelig. Og så er det ... men favoritten er Kari Bremnes. Sånn favoritt-favoritt. Nei, så sånn er det med den saken. Så jeg bruker musikk til forskjellige følelser egentlig.

Intervjuer: Ja, og det er fortsatt en stor del av livet ditt vil du si?

Informant 7: Ja, men det er ikke like mye. Før så kunne jeg gå på Free Record Shop når jeg var yngre ... hele ungdomstiden så hang jeg jo der bare for å lytte til musikk. Men jeg oppsøker jo ikke musikk på samme måte.

Intervjuer: Nei, ikke levende musikk da, eller?

Informant 7: Jo konserter, jo jo. Jeg går på konserter, men da har jeg valgt meg ut liksom favorittartisten som jeg kjøper billett på. Og Parkteateret, hvis jeg synes noen artister er spennende. Men det er ikke like aktivt, dessverre. Men det handler om at podcast for eksempel har fått en stor del av livet mitt. At det har tatt over litt mer sånn, det er mye interessant å høre på, så da velger du bort det som kanskje ikke gir deg ... kjapp kunnskap. Det er mer det at hvis jeg skal hygge meg eller hvis jeg tenker at jeg skal ta meg tid til bare sånn egentid, jeg sykler til jobb og da som oftest så hører jeg på podcast, før (navnet på avdøde) da. Nå orker jeg ikke høre noen ting.

Intervjuer: Nei, for du hører ikke på musikk heller?

Informant 7: Nei, jeg hører ikke på podcast, jeg ser ikke på TV, jeg leser ikke bøker. Verden har blitt helt annerledes.

Intervjuer: Ja, det er det flere som har sagt. Spesielt når man opplever brå dødsfall, så klarer man ikke det.

Informant 7: Ja, alle inntrykka ... det blir for mye. Du må passe litt sånn på ... du må velge bort noe. Og hvis jeg skal velge inn noe, så har jeg valgt å prøve og komme meg på jobb. Så da er det ikke plass til noe annet. Så har vi et lite barn til. Men han er jo helt vilt musikkinteressert han også. Og (navn på avdøde). Han har jo vært ...

Intervjuer: Veldig musikkinteressert?

Informant 7: Ja, ja. Egentlig den som skulle ha spilt ... vi fikk de nesten til, at de fra Dum Dum Boys skulle komme å spille, for vuggesangen hans når han var liten var jo den «Månen den er stor og rund». Så han er vokst opp med sånn type musikk.

Intervjuer: Når du kom i denne situasjonen. At du plutselig var nødt til å planlegge begravelsen til (navn på avdøde), var du ansvarlig for musikken ...

Informant 7: Ja.

Intervjuer: Var dere flere som jobbet med hvordan begravelsen skulle se ut?

Informant 7: Først så gikk jeg ... det som var så fælt var at mormor døde to måneder før.

Intervjuer: Din mormor?

Informant 7: Ja, og (navn på avdøde) sin oldemor. Så noe musikk, blant annet den du spilte. Du spilte to.

Intervjuer: Du tenker på den som var før ...

Informant 7: Du spilte ...

Intervjuer: Du tenker på den med trompetisten?

Informant 7: Ja, du spilte to, ikke sant. Du var med på begge trompetistsangene?

Intervjuer: Ja.

Informant 7: Så de to sangene er jo mine favorittsanger. Jeg valgte ikke dem til mormor, men jeg var delaktig i mormors begravelsesmusikk også. For familien kom med Blå Salme og sånn som de hadde i bestefars begravelse åtte år tidligere. Jeg bare, «nei, nei, vi kan ikke ha det sånn. Hvorfor skal vi ha det?». Ville ikke ha det sånn. Så når (navn på avdøde) brått ... når det sjokket kom ... og fortsatt er i sjokk ... så er det mange ting som skjer opp i hodet.

Intervjuer: Det er jo også kort til fra at du kommer i totalt sjokk og til du skal lande en seremoni?

Informant 7: Ja, det har du rett i. Men jeg har jo over gjennomsnittlig med energi fra før.

Intervjuer: Ok?

Informant 7: Ja, sånn at for min del så gikk hjernen inn i sånn arbeidsmodus. Jeg ville jo gjøre mest mulig selv av alt.

Intervjuer: Tenker du på det som en slags sorgbearbeidelse eller?

Informant 7: Nei, ikke nødvendigvis, men jeg synes at når du har vært så nært barnet ditt ... jeg fikk (navn på avdøde) når jeg var 22.

Intervjuer: Ja, relativt ung mor da?

Informant 7: Ja. Og det var jo et vanskelig valg den gang. Så jeg har vært så ekstremt nær han på alle mulige måter, sånn at det følte helt vanvittig å overlate det til andre. Og da var jo det å planlegge den begravelsen noe jeg begynte med ganske tidlig. Så tok det jo ... han ble jo obdusert ... siden det var sånn brå død.

Intervjuer: Ja da hadde du litt ekstra tid på en måte?

Informant 7: Ja. Men det tror jeg kanskje jeg kunne hatt uansett. Kanskje, jeg vet ikke.

Intervjuer: Ja, jeg tror vanligvis det er ti dager ...

Informant 7: Ja, men det spurte jeg begravelsesbyrået om ganske kjapt, og hun sa det er en sånn vanligvis norm man kan gå etter, men det skal jo være plass også. Det skal jo være tilgjengelig kirke ... det er mye som skal klaffe ...

Intervjuer: Ja, det er mange praktiske ting. Hvor lenge i forkant av begravelsen begynte du å tenke på musikken?

Informant 7: Kanskje bare et par dager etterpå.

Intervjuer: Etter dødsfallet? Så du begynte forholdsvis tidlig å ...

Informant 7: Jeg visste jo at det måtte skje. Jeg visste jo at jeg måtte ... at han måtte ha en begravelse. Jeg er jo litt sånn praktisk selv om ... jeg vet at det er mange som la seg ned og ikke ville stå opp fra senga, men å ligge i senga ble helt sånn utholdelig for meg. Så det gikk ikke. Og da var det å gå rundt, og begynne å røyke og drikke kaffe og tenke det som gjorde at jeg fikk det til da. Og da bestemte jeg meg veldig tidlig for at jeg ikke ville ha salmer, vanlige tradisjonelle salmer, for det passer ikke oss.

Intervjuer: Ja, hva er det som er viktig når musikken skal planlegges, tenker du?

Informant 7: Nei, for det viktigste var jo å få en identitet. Ja, og at det ikke skulle være fremmed. For de andre begravelsene jeg har vært i, så har jeg jo syns at det har vært helt fremmed. Med bestefar så var det også veldig sånn brått, så da fikk man kanskje ikke tid til å skrive så mye eller reflektere, det ble ganske ukjent egentlig. Dette med døden. Og ... ble ikke så involvert heller. Og med mormor så hadde jeg et ekstremt nært ... hun var jo min ekstramamma, så da fikk jeg jo skjønnere mer av hva jeg ville bidra med, så jeg skrev jo i den begravelsen og. Og det var jo ikke blitt gjort i vår familie før. Og så ... med (navn på avdøde) så hadde jo han snakket mye med sine venner om begravelse og død. Så han var jo ... hvis jeg var helt lidenskapelig opptatt av musikk i min ungdom, så var han lidenskapelig opptatt av alle mulige, sære filmer og teater og serier. Han kunne «Dag» og serien «Elling» på rams. Hele hans liv var basert på utdrag fra ulike serier som han repeterte til sine kompiser, og som han lærte vekk. Og de hadde en sånn intern greie.

Intervjuer: Så det var viktig for deg at musikken skulle representere hans person eller?

Informant 7: Ja. Sånn at hvis vi skulle hatt sånne tradisjonelle ting i den begravelsen, så hadde det ikke blitt ekte for meg.

Intervjuer: Jeg har noen spørsmål der du skal rangere fra 1-5. Når du skal planlegge begravelsen: Hvor viktig var tradisjoner?

Informant 7: Kirkelige tradisjoner eller?

Intervjuer: Hva som helst av tradisjoner.

Informant 7: Ja. Nei, det var ikke så viktig for meg. Nei, det måtte på en måte være en sang inn og ut. Det er jo kanskje en tradisjon, jeg vet ikke.

Intervjuer: Ja, det er kanskje det.

Informant 7: Ja. Jeg ville jo ikke ha skuespill, selv om han elsket skuespill.

Intervjuer: Det var jo et fantastisk skuespill, eller man kan vel ikke kalle det et skuespill ...

Informant 7: Det var en monolog. Men skuespill mellom to mennesker kunne jeg jo ikke ha. Nei, det hadde blitt for mye. Så det å finne en grense for hvor det kunne gå. Jeg tenkte mye på (navn på teatermonolog). Tenkte mye på den. Jeg spurte presten tidlig, eller jeg sa jo til begravellesbyrået, først så sa jeg til begravellesbyrået at jeg måtte ha en prest som aksepterte det jeg ønsket. For med mormor og bestefar så ble de rigide. Det syntes jeg var vanskelig. Fordi at jeg vet jo om andre som har latt det være mulig, og som for eksempel vier homofile og alt det der, så jeg vet at det finnes en mulighet. Den muligheten skulle jeg ha. Og hvis den presten ikke ville være med på det som jeg ville ha, eller ønsket, så måtte vi bytte prest. Såpass bestemt var jeg.

Intervjuer: Ja. Men du ville fortsatt ha det i kirken?

Informant 7: Ja, det ville jeg ha. Det var egentlig ganske viktig for meg, men det var også viktig for (navn på avdøde), og han ville det. Men han er konfirmert human-etisk, men det var jo mer at når man er yngre så har man ikke kanskje helt identiteten til å ta selvstendige valg, og pappaen til (navn på avdøde) ville ikke døpe han, mens jeg ville døpe. Det andre barnet mitt er døpt. Så den tradisjonelle måten som du spør om, det er jo noe trygt med det. Og selv om troen ikke er sterk for noen av oss at det fins en gud, så har man jo en tro. En tro på at det ikke er endelig, men hva vi skal kalle det, det vet vi ikke. Men den fordømmende ... og så kan man si at kirken sånn at blitt mer moderne, men den fordømmende holdningen til at alle mennesker ikke er like mye verdt og sånn, det er jo ekstremt viktig for meg og min familie. Derfor kan man ikke vie seg helt til kristendommen heller, eller noen religion egentlig. For da blir menneskeverdet for ... eller det blir vanskelig da. Så den tradisjonen for oss. Eller hvis vi kunne få velge tradisjonene innenfor de rammene som var mulig. For det er jo noe veldig høytidelig ... det er veldig vakkert i en kirke ... det er veldig ... jeg vet hva jeg har å vente. Hvis jeg skulle valgt en human-etisk begravelse så hadde det blitt usikkert for meg. Fordi jeg ikke var vant til det. Jeg visste ikke hvordan dette ville foregå. Ble det sånn som jeg ville ha det? Jeg var jo masse i kirken for å få en forståelse av rommet.

Intervjuer: På forhånd?

Informant 7: Ja. Og snakke høyt. Stå overalt i kirken. Kjenne på følelsen. Ta med det minste barnet inn for å kjenne på rommet. Og når vi er på ferie og sånn så er det jo alltid kirker ... det er jo interessant ... historisk, men religion og sånn, det er jo interessant uansett hvilke ting som tros på.

Intervjuer: Ja, så da er du på en plass mellom 1-5. Hva skal man si da?

Informant 7: Ikke så viktig egentlig. Men rammen er viktig.

Intervjuer: Ikke sant. Så det blir en mellomting.

Informant 7: Ja. Du vet, det er jo noe fint med de tradisjonene at du har et sted å gå til. Jeg kunne aldri i verden hatt et sted som jeg ikke kunne gå til for eksempel. Det hadde vært umulig. Så hvis man tenker at dette er tradisjonelt, å ha et gravsted.

Intervjuer: Ja, det er jo en slags tradisjon absolutt.

Informant 7: Så er det jo det. Så var det viktig.

Intervjuer: Ja, det er jo egentlig et håpløst spørsmål å svare på, for tradisjoner kan jo være alt og ingenting.

Informant 7: Ja, hvis du tenker på ... det spørs jo hva du tenker på i forhold til tradisjon i familien, eller tradisjonen at det er kirkelig måte å gjøre ting på.

Intervjuer: Det er egentlig ikke kirkelig. Jeg tenkte vel mer på at man har en slags ramme man skal inn i. Noe som er litt fast. Man gjør det kanskje litt som familien har gjort det før, eller man har sett for seg ..

Informant 7: Ja. Hvis noen hadde kommet og solgt en tjeneste til meg, og sagt at du kan velge mellom fem forskjellige måter å gravlegge (navn på avdøde) på, så skulle det vært mye ... jeg vet jo at det fins ... i Amerika så planter de et tre for eksempel, eller at man komprimeres på en spesiell måte og sånn, nei ... det er jo kanskje en tradisjon da, at man velger noe som er kjent. Så det var jo noe som var viktig for meg. At det ikke noe som var helt nytt, som ikke er en tradisjon for meg.

Intervjuer: Det skjønner jeg. Da er vi på 3? Mellom 1-5.

Informant 7: Kanskje 3. Det kommer litt an på hva du mener med tradisjon igjen. Hvis du skal utdype tradisjon i det du ... så kommer det an på hva. Er det tradisjon å ikke kremeres, er det tradisjon å ha kiste, er det tradisjon å ha salmer, er det tradisjon med ... det kommer an på hva du mener med tradisjon på en måte.

Intervjuer: Jeg tror egentlig du har snakket veldig fint om det. Det er mest et stikkord.

Informant 7: Ja. Sånn at det ikke kommer noe veldig nytt eller plutselig for meg, at det blir forutsigbart, så det var jo viktig.

Intervjuer: At rammen var der?

Informant 7: Ja.

Intervjuer: Enn (navn på avdøde) sin musikksmak. Hvor viktig var den? Når du skulle velge musikken til hans begravelse?

Informant 7: Han har jo noen av favorittsangene sine der. Så det var jo veldig viktig for meg. Så jeg tror at, jeg kunne jo egentlig fylt hele med hans musikksmak. Men det hadde blitt for dystert og for happy. For «Keep on smiling» er jo hans favorittsang, han pleide å synge den med vennene sine. Men i den jazza versjonen. Og i den jazza versjonen så begynner de med å snakke om en mann med turban som kommer inn og sånn, i løpet av den sangen da. Og det passet jo seg ikke helt da, så vi måtte gå til den opprinnelige originalversjonen. Men den sangen var viktig for (navn på avdøde). Og den måtte med.

Intervjuer: Ja, så da betyr det at det er veldig viktig.

Informant 7: Ja, og den sangen som ... de to sangene som var på den bildefremvisningen er jo også hans favorittsanger.

Intervjuer: Ja.

Informant 7: Vi prøvde jo også å få (navn på artist) også til å spille, men han gjør ikke begravelser. (latter)

Intervjuer: Han gjør ikke det?

Informant 7: Nei. Men han ble spurt da. (Navn på annen artist) ble også spurt da, men han var borte. Ellers så hadde han gjort det tror jeg. Men jeg er veldig glad for at jeg landa på de musikkvalgene jeg gjorde. Men (navn på artist) og var det ikke en fransk sang?

Intervjuer: Som hun sang hun ...

Informant 7: Nei, hun sang sin egen sang. Men i bildefremvisningen så hadde vi to av (navn på avdødes) favorittsanger.

Intervjuer: Som ble avspilt?

Informant 7: Ja. Og den ene var «Min venn i livet» av Lars Winnerback som han elsket. Og den andre er den franske sangen ... skal du ha den? Bilde fremvisningen varte lenger enn tre minutter, så da hadde vi (navn på avdøde) sin absolutte favorittsang. Og den har jeg jo fortrent. Men den heter ... for denne må du ha med hvis du skal snakke om musikk ... det vi egentlig skulle ha på begravelsen hans var jo en sang som heter ... på den bildefremvisningen ... den står ikke der ... den het «Canarios», det er også hans favorittsang. Men det var ingen som orka å spille den. Kompisen til (navn på avdøde) skulle egentlig spille den i begravelsen på direkten på en måte. Vi ville ikke skrive den ned i programmet på en måte for det kunne bli for tøft, og det ble det, og han skulle spille den sangen: «Canarios». Det er en klassisk gitarsang. Men den sangen som ble spilt etter Lars Winnerback på bildefremvisningen heter «Un belle histoire». Skal jeg sende den til deg? For du er på jakt etter musikken?

Intervjuer: Ja, jeg er jo på jakt etter musikken, og historiene bakom, hvorfor man velger slik man gjør.

Informant 7: Ja. Og den sangen skal du få historien til. Det er en sang som han ble kjent med på ferie mens vi var i Portugal. Den har betydd sånn helt ekstremt mye for han. For da dro han hjem til en portugisisk familie og fikk ta del i dems liv, i fattigdommen der egentlig. Og så ble han veldig god venn med ho jenta som han møtte på den stranda. Og så holdt de tett kontakt, egentlig under hele corona. Og hun var kunstner, så han fikk hennes liv gjennom skrivning egentlig, og så hjalp de hverandre rette og slett som gamle brevvenner. Og det var jo et møte helt plutselig, helt uten egentlig noe som helst avtale. Så de ble veldig glad i hverandre. Ikke noe sånn kjærlighet men de fant hverandre i kunst.

Intervjuer: Så spennende.

Informant 7: Ja, det er veldig spennende. Og den sangen der den er ... var veldig populær i Lisboa for tre år siden, det blir kanskje fire år siden. Så den var spilt overalt. Så det var hun som viste han ... han hørte ikke den sangen direkte da.

Intervjuer: Ja det er jo interessant hvordan musikk knyttes til minner og situasjoner. Vil du si da at på en skala fra 1-5, så er (navn på avdøde) sin musikksmak på 5 da? Er det det du sier?

Informant 7: I hans begravelse så er det på 5. «The Mission» er jo også den sangen som du spilte på vei inn. Det er jo også en veldig sånn kraftfull sang. Vi elsker jo den filmen, alle sammen. Og den melodien der, han likte den like godt som meg. Men den melodien der er jo like vakker som filmen på mange måter. Det er jo mange filmer som er vakre, men akkurat den der melodien har noe helt spesielt ved seg. Ja, men det er rart at to stykker skulle like den så ekstremt godt. Men den er jo på en måte ødelagt litt for alltid nå.

Intervjuer: For deg ja?

Informant 7: For meg ja.

Intervjuer: Den blir vel assosiert med noe annet enn da du ... eller får den en sånn dobbelthet, at du både assosierer den med noe positivt og noe negativt?

Informant 7: Jeg vet ikke enda. Men skal vi snakke om de andre sangene også, eller skal du fortsette å spørre?

Intervjuer: Hvis du har noe du synes jeg bør vite om de andre sangene så kan du godt si det først.

Informant 7: Ja, altså den sangen som (navn på artist) spilte, «Love ain't free», det er ingen kjent sang for (navn på avdøde). Men det er en mammasang.

Intervjuer: Ja?

Informant 7: Den er på en måte min sang til (navn på avdøde). Han hadde elsket sangen, men slik jeg opplever situasjonen så synes jeg ikke at kjærligheten er fri lenger. Den er på en måte borte. Så for å finne en eller annen sang som kunne beskrive den fortvilelsen, så kunne jeg valgt mange. Men for å få frem den sårheten og også at det skulle være vakkert og ikke bare sånn stort, desperat skrik, for det er jo ... du kan gjerne stå å skrike en fortvilelse men jeg ville jo at det skulle være vakkert. Å lete gjennom sanger da ble en stor del av mange dager.

Intervjuer: Å ja?

Informant 7: Ja. Å lete frem den sangen ja. Det var ikke gjort på en-to-tre.

Intervjuer: Så du brukte ganske mye tid på å finne ...

Informant 7: Å ja. Sikkert 40 timer med leting etter den sangen. Den sangen var det (navn på venninne) som hjalp meg å navigere i. Sorgsang da. Vi teksta frem og tilbake. Så var jo «Skam» en del av livet til (navn på avdøde). Hun er jo litt sånn «Skam»-dame hun som sang. (Navn på avdøde) er jo den generasjonen. Han elsket jo ... elsket jo det konseptet. Så snakket vi på en måte mye rundt sangen, og så landa vi egentlig på den. Etter 40 timer frem og tilbake.

Intervjuer: Etter 40 timer med research?

Informant 7: Ja. For det skulle være en sang fra meg. Så var det den som var fra meg. Og den andre sangen var litt vennene som valgte, «Jeg glemmer deg aldri». Jeg er ikke så glad i den egentlig. Så den var egentlig sånn: «Ja, samma det, hvis dere vil ha den så skal dere får den».

Intervjuer: Så du tenkte aktivt at vennene skulle få uttrykke sin del ...

Informant 7: Ja, men vennene har vært med igjennom av planleggingen av den begravelsen hele tiden.

Intervjuer: De har det ja? Så hvordan foregikk det sånn rent praktisk. Hadde dere møter der dere samordnet eller?

Informant 7: Nei, (navn på avdøde) bodde jo med to venner, og de to vennene møtte han jo på ungdomsskolen og de ble på en måte i symbiose, i åttende klasse ble alle tre i symbiose helt til det første året (på videregående) da var det bare (navn på avdøde) og (navn på venn) som ble i symbiose. De fant hverandre. (Navn på avdøde) er jo vokst opp på (navn på bydel) i et sånn tøft fotballmiljø. (Navn på avdøde) var jo aldri en sånn fotballgutt, så han var inni kunst og musikk og teater og tegning. Så det å passe inn der, han hadde jo venner, men han passa mye mere inn da vi flytta hit, og da fant han miljøet sitt. Da fant han (navn på venner) som han også flytta med. Men vi har jo hatt mange av de guttene boende hjemme til tider. Vi har jo hatt et helt spesielt forhold til barna våre, i hvert fall jeg og mammaen til (navn på venn). Vi har vært masse sammen med dem. Vi har jo sikker ikke helt sånn riktig mener mange foreldre da, men vi har jo vært veldig nære. Vi har sittet og hatt masse vinkvelder med de, spist masse mat, vært ute og spist. Snakka om sikkert alt som mammaer og sønner ikke skal prate om. Men det har jo vært et sånt forhold. Men jeg kjenner de guttene så ekstremt godt så var det jo ... det var jo de som fant (navn på avdøde) og. Så var det jo helt naturlig å ta med de i sorgen, på alt det de ville være med på. Så når presten kom hjem til oss, så var jo guttene der. De var jo der sammen med oss. Det var noe de valgte selv. Og da lyttet vi jo igjennom blant annet ... jeg kom jo med forslag som jeg syntes kunne passe. Og det var mange sanger som ble forkasta. Fordi (navn på avdøde) og de hadde enten en relasjon til sangen eller de kjente noen, eller de hadde hørt om noen som hadde dopa seg til visse sanger, hadde dårlige erfaringer, hadde dårlig følelse. Spillelistene til de guttene ... det er jo ekstremt mye alt fra 1940-musikk til veldig moderne. De har veldig sånn sær musikksmak de og. Mye gammelt. Så jeg kunne gjerne kjørt å med 1960 – 1970 – 1950-tallsmusikk hele begravelsen, men det er vanskelig å finne riktig stemning hvis du skjønner.

Intervjuer: Så flere fikk komme med sitt uttrykk da?

Informant 7: Ja. «Jeg glemmer deg aldri», den synes guttene var kjempefin. For hun (navn på artist) fikk et kall, hun skulle syng sang nummer to, hun skulle syng den «Love ain't free» og så skulle hun syng sang nummer to, og den var jo spørsmålstejn. Hvem ... hvilken sang skal det være? Og da var det jo å finne et uttrykk for ungdommen og hvem sang synes de kunne passe, og da landa vi på den.

Intervjuer: Ja, den er jo litt brukt nå. Med den «Rådebank» og sånn ...

Informant 7: Ja, det er jo en veldig moderne sang da.

Intervjuer: Ja, det er vel egentlig en gammel Hellbillies-sang. Er det ikke det?

Informant 7: Jo, det er kanskje det. Jeg assosierer den med selvmord, så for meg var det ikke... men de assosierte ikke med det i det hele tatt. De bare assosierte med at «Jeg glemmer deg aldri», det er en fin setning.

Intervjuer: Ja, tittelen på sangen. Vi hopper videre, og spør om begravellesbyråets anbefalinger. Hadde de noe å komme med?

Informant 7: Nei.

Intervjuer: Nei. De var ikke i bildet?

Informant 7: Nei, jeg sa jeg skulle velge det sjøl.

Intervjuer: Ja, det var ikke relevant engang?

Informant 7: Nei. Jeg sa at jeg ikke skal ha sånn tradisjonell orgelmusikk, sånn ... det ville jeg ikke ha. Ingen salmer, det eneste de formidlet da jeg skulle finne prest var å finne en prest som aksepterte en begravelse sånn som jeg ville ha, og jeg hadde redegjort for at jeg ville ha min egen musikk, med forslag til egen innslag.

Intervjuer: Og da er vi på 1-5. De hadde ikke noen påvirkning i det hele tatt?

Informant 7: De hadde jo for å finne den presten.

Intervjuer: Men musikk?

Informant 7: Nei, ingenting med musikken. Ikke noe med monologen, ikke noe med bildefremvisningen. Jeg var jo veldig tydelig på at jeg ville ha bildefremvisning. Jeg vet ikke hvor vanlig det er heller?

Intervjuer: Det er ikke så vanlig. Jeg tror det kommer mer og mer. Jeg tror vi kommer til å se mer og mer, for det er veldig ... der blir veldig personlig. Du knytter musikken du hører til bilde av vedkommende. Du skjønner faktisk at du er i begravelsen til denne personen.

Informant 7: Det å finne musikk til den bildefremvisningen også, da var det jo som jeg sa i sted, (navn på avdøde) sine valg egnetlig. Den gitarsangen, og den gitarsangen ble valgt fordi (navn på venn av avdøde) han bodde jo med (navn på avdøde), og han spilte den hver bursdag for (navn på avdøde).

Intervjuer: Åja.

Informant 7: På egen klassisk gitar. (Navn på venn) syntes at det kunne bli for tøft, men den ble jo valgt av han kompisen som egentlig skulle spille, men han klarte det ikke. Så da tenkte vi at, for at det ikke skulle bli tomt til bildene så setter vi på (navn på avdøde) sine favorittsanger. To stykker.

Intervjuer: Egne musikkpreferanser, familie og venners musikkpreferanser. Hvor viktig var det, skal fra 1-5. Du har jo sagt at det var viktig egentlig, men balansert opp mot (navn på avdøde) sin musikksmak?

Informant 7: Vi har jo litt samme musikksmak. Jeg er ikke så på ... jeg kan like Frank Sinatra og alle de gladjazz-tingene, men (navn på avdøde) var nok mer på det.

Intervjuer: Men tenker du at det er viktig, altså når du velger musikk i begravelsen ... er dine musikkpreferanser like viktige som (navn på avdøde) sine?

Informant 7: Nei, det store spørsmålet var jo å ha den «Smiling»-sangen da. For meg var det jo en sang som jeg ikke har noe relasjon til, men alle gutta og alle vennene til (navn på avdøde) har jo en veldig, veldig sterk tilknytning til den sangen. (Navn på avdøde) kom jo alltid dansende hjem og sang den sangen. Sånn at den forbinder jeg jo med han. Hvis (navn på avdøde) sitt uttrykk skulle vært der, så er det jo den sangen. Det er jo hans identitet også, for han var jo et veldig levende og et glad menneske.

Intervjuer: Ja, det var jo mange minnetaler som gikk på det. Men da er egentlig på at (navn på avdøde) sin musikksmak var viktigst?

Informant 7: Jeg tror ikke at min egen ... at det var førende for meg som person ... for musikkvalgene. Men det her er jo en samling av en siste hilsen hvis jeg kan si det, jeg hater det ordet egentlig eller den setningen, hans identitet og smerte. Og den vårsøgsangen ikke sant. Den har vi jo hørt hver påske på NRK. Den spilles jo alltid på NRK i en eller annen sammenheng, så det er jo noe med det håpet den sangen gir. Og den følelsen av, kanskje en ny begynnelse.

Intervjuer: Det er noe optimistisk med den tenker du?

Informant 7: Ja, og noe fryktelig trist også egentlig, for det er ... jeg synes kanskje det er en av de skjøreste sangene jeg vet om. Den inneholder veldig lite musikk egentlig, men ganske mye musikk. Så

synes jeg melodien skaper en ekstremt sår, sår stemning, men samtidig en eller annen sånn vekst på en eller annen underlig måte. Og det kan jo være at det minner om, at det er alltid starten på ... at det blir grønt ute for eksempel når vi hører den på TV. Det er ikke sånn at du hører den når det er som mørkest på vinteren.

Intervjuer: Nei, det er ikke noen julesang.

Informant 7: Nei. Så den kommer på en måte i en ny begynnelse på noe som skal springe ut da. Jeg har alltid vært veldig glad i den sangen. For den får frem så mange følelser.

Intervjuer: Og den var vel den siste. Det var jo utgangsmusikken...

Informant 7: Mmm.

Intervjuer: Og økonomiske hensyn. Hvor viktig var det mellom 1-5?

Informant 7: Ingen.

Intervjuer: Det var ikke noe tema?

Informant 7: Jeg er ikke rik. Men jeg tenkte at jeg kommer aldri til å gjøre noe annet for (navn på avdøde) igjen i hele mitt liv. Så om det skulle koste 100 000 eller 200 000 eller 300 000 – det hadde ikke så mye å si for meg. Bare jeg fikk det akkurat som jeg skulle ha det. Og så høres det kanskje flåsete ut.

Intervjuer: Nei, jeg synes det høres helt naturlig ut.

Informant 7: Jeg kan jo ikke si det til folk på men måte, men satt i perspektiv ... det var jo snakk om ... herregud jeg aner jo ikke hvor mye en begravelse koster. Hvor mye koster dette her? Skal jeg tenke på om det koster noe? Så tenkte jeg: Nei, det skal jeg ikke tenke på hva det koster. Jeg skal se hva som er mulig. Hva er mulig å få til? (Navn på artist) var jo ikke mulig, men han gjør jo ikke sånt. Og så ... det visste jeg jo egentlig ...

Intervjuer: For du kjenner (navn på artist) fra før?

Informant 7: Ja. Og hun hjalp meg å strukturere programmet. Med hennes hjelp så var det jo mye raskere å få tak i det jeg ville ha.

Intervjuer: Brukte du hennes kontaktnett da?

Informant 7: Ja. Hun ... det med å finne (navn på artist), jeg elsker jo (navn på artist), jeg synes jo han er fantastisk . Jeg digger han. Og jeg har sett ... jeg har ikke sett det siste stykket da.

Intervjuer: Men det var jo helt fantastisk den fremføringen da.

Informant 7: Synes du?

Intervjuer: Ja virkelig. Det er noe av det beste jeg har sett (en teatermonolog som ble fremført) i en begravelse, fordi når han startet hørtes det ut som en helt vanlig tale, og det er det som er så spesielt. Og av og til så fremfører han på en måte så det høres ut som om han nesten ikke vet hva han skal si. Han snublet litt i ordene, med vilje sikkert og så stig liksom energien til helt fantastisk ... så det var en ganske stor opplevelse.

Informant 7: Ja, jeg hadde jo lest igjennom manuset. Han sa jo ja sånn – jeg gjør det. Og så var spørsmålet ... jeg elsket det jo ... spørsmålet var jo, pappaen til (navn på avdøde) klarte jo ikke å organisere noe, og det var ikke fordi han ikke ville, men jeg trodde at han hadde så ... det er mange grunner til det da ... han hadde så tillit til valgene mine, og det er jeg veldig glad for, at det ikke skulle bli noe krøll. Han sa bare ... det du vil, det gjør vi. Og så snakka jeg med presten om ... så sa jeg «kjære prest, jeg ønsker meg et stykke men jeg er litt usikker på det. På hvordan andre folk vil ta det. Og så er det banning». Og så sa ho med en gang: «banning, det tåler vi». Så det var veldig bra at jeg fikk den aksepten med en gang. Det jeg tenker på var om andre trodde at jeg hadde gått helt av skaffet. Så den følelsen av å ikke miste egen identitet ... eller ... for det er såpass uvanlig, eller jeg har ikke hørt om det før.

Intervjuer: Nei, ikke jeg heller.

Informant 7: Men alle som kjenne meg vet at ikke jeg har gått fra skaffet.

Intervjuer: Det er jo bare en veldig, veldig fin monolog. Det er jo ikke ...

Informant 7: Nei, men å ha noe sånt i en begravelse... Det passer seg på fest. Det passer seg på 40-årslag, det passer seg på 50-årslag, det passer seg i alle andre sammenhenger. Men spørsmålet er jo, passer det i en begravelse?

Intervjuer: Jeg syntes det passet helt perfekt.

Informant 7: Jeg synes også det, men da liker vi litt av det samme. Jeg har jo fått tilbakemeldinger... alle ungdommene elsket det. Dette her er jo en tale til ungdommen, et håp om «tør å vær deg sjæl». Tør å stol på din indre styrke og stemme. Og det er jo det som ... i det miljøet som (navn på avdøde) vokste opp i så er det jo det vi har snakka om med de guttene alltid. Jeg har slått i bordet og bare

«Hallo gutter! Husk på det ... bra dame er sånn og sånn og sånn ...» så de vet jo at de har den uttrykksformen. Måte å prate om livet på, måte å være på, måte å tørre å stole på seg selv, tørre å være annerledes, ikke ha skille mellom gutt og jente, ikke skille mellom jenteting og gutteting, hva kan du gjøre når du er gutt, hva kan du gjøre når du er jente. Det har jo vært kjempeviktig for oss. Så hans uttrykksform synes jeg på en måte er... (navn på artist) sin er en befriende tale til folket. Nesten alt han gjør er ... synes jeg er ... jeg synes jo at alle skal høre på han hvis du skjønner. Jeg synes jo at ungdommen, dette her bør jo være pensum på skolen. Men jeg har også fått tilbakemelding på at det ikke passet.

Intervjuer: Åja. Av den eldre garde kanskje da? Eller?

Informant 7: Ja. Det er ingen ungdom som har sagt det. Men alle ungdommene sa at de ble litt urolige, litt usikre når det skjedde. At de liksom «hva skjer nå?» De ble sånn: «Hva skjer nå egentlig?». Men de nærmeste vennene visste jo om det. Men de ble sånn ... og det var jo veldig mange av de voksne som ble veldig stressa frem til de skjønnte ... i alle fall da han holdt på med mikrofonen og sånn, da var det mye stress. Jeg merket jo ikke noe til det. Men de har sagt det at de ble usikre.

Intervjuer: Ja, for det er uvant? Det brøt med normene de kanskje hadde sett for seg?

Informant 7: Ja, det var uvant for dem. Men det var sånn (navn på avdøde) var. Og (navn på avdøde) elsket det jo. Og det er litt som å høre (navn på avdøde). For (navn på avdøde) var sånn som hadde de monologene med helt sånn sinnssyke fortellinger både på norsk og på engelsk. Så tilbakemeldingene har jo vært sånn: Det var jo (navn på avdøde). Det synes jeg var veldig hyggelig.

Intervjuer: Nå har vi snakket litt om musikkstykkene og bakgrunn...

Informant 7: Velger du ... (navn på artist) sitt er jo også et slags musikalsk innlegg.

Intervjuer: Ja, jeg må si noe om det. Det er jo på en måte musikk. Med stemmebruken og tonen i stemmen, og hvordan den går oppover og nedover.

Informant 7: Ja, det er et musikkinnslag. Jeg må si det. Hvis du snakker uten, eller synger uten musikk, det er jo ikke rett fram. Det er jo som du sier opp og ned, så jeg ser på det som et musikkinnslag da, eller innslag ...

Intervjuer: Ja, helt klart. Nå prøver jeg å gå i litt bakenforliggende ting som ikke er så nært, men har du, du snakket om det helt i begynnelsen at du hadde noen negative erfaringer med å gå i begravelser, og det var bare helt ... du kjente deg ikke igjen i det hele tatt. Har du noen andre erfaringer som har gjort inntrykk i andre begravelser som du har vært i, som har påvirket din valg?

Informant 7: Jeg har to begravelser som jeg har ... har jeg fler ... joda jeg har fler ... jeg har tre begravelser. Den første begravelsen som gjorde veldig sterkt inntrykk på meg ... jeg snakker ikke om dødsfall, jeg snakker om begravelse. På videregående hadde jeg en venninne som var tater. Bestemora var tater. Og når den bestemora døde, så var jeg i begravelsen. Og da kom taternorge i den begravelsen. Det var i et kapell i (navn på by), jeg husker ikke helt hvor det var heller. Men da var det mye rart som foregikk. Det var ingen normal begravelse. For det første så så jo alle ganske rare ut. Eller de har pyntet seg i sånn vanlig ... eller du nevnte det i sted, sånn tradisjonell bekledning til en begravelse. Og så gikk de opp og så fremførte egne ting, med sang og gitar og, som egentlig ikke virket så planlagt. Så det var den første begravelsen som gjorde at jeg tenkte: «Hmmm». Jeg har tenkt mye på det når jeg ble eldre og.

Intervjuer: Så det var et positivt minne. Kan du si det? Eller?

Informant 7: Ja, det vil jeg nå si. Jeg tenkte, ja de kom jo med seg og sitt ... dette er jo en del av dems historie. Dette er jo en del av hvordan den bestemoren hadde vokst opp. Hun ble jo gift med sin bror ved å gå rundt en stein tre ganger eller no, ikke sant. Så de hadde jo helt sånn egne ritualer på ting. Så jeg var vel ikke så gammel heller. Jeg var vel kanskje sånn første eller andre klasse på videregående. Og jeg kunne ikke så mye om tater, jeg visste bare at bestemoren til (navn på venninne) var «nutty», hun var sprø. (Navn på venninne) bodde i et eget hus i hagen og bestemoren samla jo alt mulig rart ho fant, og gikk med store ullstrømper uten liksom bokser, med lange kjortler og håret til alle kanter, og hadde noen lykketroll som hun drev og plasserte rundt om i hagen, så vi visste jo at ho ikke var som alle andre. Det var en veldig spesiell bestemor fra der jeg kom fra. I tillegg så var jo ... er jo (navn på venninne) halvt pakistansk, så det var jo bestemoren som har tatt mye vare på henne. For det var jo moren til henne ... var jo psykisk syk. Og faren var jo ikke til stede. Så det var jo den bestemoren, og den bestemoren bodde jo ikke i et normalt hus. For hun hadde jo en dusj hvor hun dusja på en måte ned i et hull i gulvet. Så (navn på venninne) bodde i et sånn dukkehus da, som hun sov. Men hun gikk inn til bestemor for å dusje. Og det var jo ikke noe unaturlig med at hun skulle ha en sånn begravelse egentlig, men det var unaturlig for oss å se flere av dem. For det var vi jo ikke vant til. For det var jo bare bestemoren til (navn på venninne). Men da spilte de jo egen musikk. Jeg kan ikke huske noe særlig om det var organisert musikk. Jeg husker bare de som spilte som musikk, og de som gikk opp og sang, og de som gikk opp og holdt tale. Og begravelse nummer to var en gammel venn av meg fra videregående det og. En veldig, veldig fin, fin fin, fyr som havna litt utpå. Han begynte å ruse seg i smug og så mista vi kontakten og han flytta til (navn på land), så flytta han til (navn på land), og var en alternativ sjel. Og så kom han tilbake og så fikk jeg en telefon etter at jeg hadde fått (navn på avdøde), så holdt vi kontakten litt sånn ... så begynte han å komme på besøk og sånn da fordi han var på (navn på institusjon) og skulle skaffe seg tilbake nettverket, så jeg var en del av hans nettverksgruppe. For å få et normalt liv, en slags recovery. Så sa han til meg flere ganger når han ... han bodde jo i (navn på by) ... så sa han ... så hadde han en kjæreste også. Så endte det med at den kjæresten hans ho flytta inn på et rom, og så tok ho livet sitt bak den døra de bodde. Og etter det så ble det vanskelig for han å bo på (navn på institusjon) og (navn på by), men så gikk det bedre

og så flyttet han til (navn på bydel) og når han skulle inn i en egen leilighet så gikk det ikke bra. Men da var han frisk og fin , godt trent, hadde god jobb, og bodde (navn på sted), og så døde han. Av en overdose. Og i den begravelsen så var det jo alle nesten, hele ungdomsmiljøet som jeg vokste opp i fra (navn på by). Jeg bodde jo ikke der da. Da var de der. Og i (navn på by) så var det veldig tidlig et sånt hip-hop-miljø. Som den gutten der var en del av. Blant annet en av de første hip-hop-gruppene som het (navn på gruppe). Jeg vet ikke om du kjenner til det? Og de hadde nå hip-hop-tekster i den begravelsen. Rap rett og slett, uten musikk, men med rap, muntlig rap. Om (navn på avdød venn) og savnet. Var kjempefint ... kjempefint var det.

Intervjuer: Det at du nevner disse som to ganske sånn sterke, formgivende ting betyr det at de har ligget litt i bakhodet når du tenkte monologen?

Informant 7: Ja. Mulighetene for hva handlingsrommet kan være ja. Ja. Det vil jeg nå tro at ...

Intervjuer: For du hadde ganske sterke tanker om at sånn skulle denne begravelsen være?

Informant 7: Ja. Jeg husker at folk gav av seg selv i den begravelsen. Det gjorde de jo for så vidt i den begravelsen til bestemoren til (navn på venninne) og. Men begravelse nummer tre det er jo en venninne av meg som døde av korona i 2021. Og i den begravelsen var det også veldig mye personlige tekster. En personlig sang. Den var ikke så spesiell, men det var mye personlig tekst. Så det er jo ganske ... og opp mot de andre tradisjonelle begravelsen jeg har vært, der det har vært tre salmer, tradisjonell musikk som ofte er i en begravelse. En tradisjonell preken. Så jeg hadde jo noe å sammenligne med.

Intervjuer: Ja, ikke sant. Hva tenker du om levende musikk kontra innspilt musikk i en begravelse?

Informant 7: Jeg ville egentlig ikke ha innspilt musikk.

Intervjuer: Du ville egentlig ikke ha innspilt musikk? Hvorfor det?

Informant 7: Fordi (navn på avdøde) var levende. Og så for å skape mest mulig ... jeg synes ikke det er så fint med avspilt musikk. Jeg synes at ... du hører for det første at det er avspilt og sikkert for at jeg er så glad i musikk selv så har jeg lagt merke til at det å putte på avspilt musikk i et stort rom, det virker så ... for meg så er ikke det førstevalget.

Intervjuer: Skjønner. For det virker litt rart? Eller?

Informant 7: Nei. Jeg vet ikke om det virker rart. Men jeg er jo så glad i musikk at jeg får jo følelsen når det er levende musikk, eller at du er der sammen med den som utfører musikken. Både sang og

spilling, så blir det jo mye mer ett med situasjonen. Og at det blir et sterkere inntrykk. For meg så blir det det. For meg så blir det ikke like sterkt med avspilt musikk.

Intervjuer: Hvis du tenker på den opplevelsen du har hatt når du var i begravelsen. Samsvarte det du så for deg at det kom til å bli med sånn som det faktisk var? Hvis du skal tenke i ettertid. Hvordan var det å være der?

Informant 7: For det første så var det helt forferdelig å være der. Jeg hadde gått gjennom programmet veldig mange ganger, jeg hadde hørt på sangene veldig mange ganger.

Intervjuer: For å forberede deg?

Informant 7: Ja: Og for å finne det da? Jeg visste hva som ... jeg hadde lest (navn på artist) ti ganger. Høyt. Både blitt lest for og lest sjøl. Jeg visste alle orda, jeg visste hva som ville komme. Jeg visste (navn på artist) sin vokal var så skjør som jeg ville ha den. Jeg visste hvordan (navn på artist) sang, jeg visste for hun hadde sunget for meg i forkant. Jeg visste jo ikke hvordan du ville spille. Jeg sa bare «ikke tradisjonell kirkemusikk» og presten beroliga meg jo, at du var kjempeflink, dette kunne du. Og da var det greit. Det stolte jeg på. Og så stolte jeg på at han trompetisten hadde snakket med deg, og forklart akkurat, for han hadde fått akkurat en bestilling på hvordan det skulle være. Så da var jeg trygg på det. Men i opplevelsen, selve opplevelsen er det sånn at når ditt eget barn dør, så var det egentlig bare å holde fokus på det lille og zoome helt ut. Jeg ville jo egentlig ikke være der.

Intervjuer: Nei. Man vil jo sikkert være alle andre plasser ...

Informant 7: Ja. Sånn at for meg så var det ... egentlig bare å fokusere på å ikke ... rett og slett fokusere på å holde ut. Egentlig. Men, (navn på søsteren til avdøde) fikk jo med seg ... og (navn på samboer), han som jeg bor sammen med og har bodd sammen med siden (navn på avdøde) var åtte år, han fikk det med seg og de var veldig fornøyd. Selv om det var skrekkelig. Sånn vi hadde trodd det skulle være, jeg tror det ble sånn og så tror jeg at ... det eneste jeg ikke hadde sett var jo de blomsten. Jeg var jo med å alt med (navn på avdøde), med vask og stell og putting i kiste, og jeg har sett kisten og tatt på kisten og alle disse tingene, det visste jeg jo. Så hadde vi jo hans kunstverk. Han malte jo. Så vi hadde jo det også som uttrykk, så jeg visste jo hvordan det ville se ut. Men hvordan opplevelsen ... kan jeg nesten ikke svare deg på for at jeg husker ikke.

Intervjuer: Nei, det var bare å klare å komme seg gjennom liksom?

Informant 7: Jeg prøvde å få bort inntrykka. Jeg klarte ikke å være i det.

Intervjuer: Nei, det var ikke snakk om å sitte å nyte musikken. Det skjønner jeg jo.

Informant 7: Ja. Men for alle andre så, og for (navn på avdøde) ikke minst, og den rammen som dette gav, så tror jeg det ble akkurat sånn som vi ville ha det.

Intervjuer: Ja. Så i ettertid så tenker du på det som om seremonien ble fin?

Informant 7: Jeg er veldig fornøyd med sånn det ble. Jeg er veldig fornøyd med at (navn på artist) ikke klarte å holde stemmen. At ho syntes det var sterkt. Jeg er veldig fornøyd med at (navn på annen artist) ikke klarte å fokusere. At hun måtte fokusere og ... for hun så alle de triste kroppene og måtte fokusere helt bakerst i rommet og ... puste. Jeg var veldig fornøyd med (navn på annen artist) som var veldig nervøs.

Intervjuer: Ja, jeg så han var kjempenervøs. At han gikk frem og tilbake og var virkelig stressa ... man fikk liksom følelsen av at dette var hans livs opptreden.

Informant 7: Ja. Og i etterkant også så har han ... jeg snakka med han på telefonen og han bare «føkka jeg det til?». Og jeg ... hva er det du sier? Hvorfor tror du det? I all verden. Det var på ingen måte. Men han: «Det har jeg aldri gjort før». Jeg sa: Vet du hva? Jeg tror at du kommer til å bli booka ganske mange ganger. Det var veldig mange som likte dette. Jeg tror det var helt topp. Men musikantene var også nervøse.

Intervjuer: Ja, de var kanskje det? I alle fall veldig konsentrerte. Kanskje nervøse også.

Informant 7: Jeg vet ikke. Du var ikke nervøs? Du har gjort det mange ganger før.

Intervjuer: Ja, jeg har jo vært i sånne situasjoner mange ganger før ... men fra mitt perspektiv så blir man jo ekstra konsentrert, når det for eksempel er brå død og unge mennesker som dør så ... man bare skjønner instinktivt hvor viktig det er. Så på en måte en litt god følelse også når man står på avstand og ikke er personlig involvert, fordi man skjønner at musikkens kraft er livsviktig i en sånn situasjon.

Informant 7: Når dere spilte inn og ut. Det synes jeg var perfekt. Jeg synes at ... da var det på en måte en begynnelse og en god slutt som hadde noe likhet med seg.

Intervjuer: Ja, du rammer inn ...

Informant 7: Ja, det var viktig for meg. Og så var det vilt i midten. Og det var litt sånn som (navn på avdøde) var også. Hadde rammene men var ganske vill i midten. Så det var gjennomtenkt.

Intervjuer: En sånn kjapp oppsummering her da. Mellom 1-5. Når du tenker på seremonien som du har planlagt og gjennomført: Hvor viktig var inngangsmusikken? Altså den musikken som er før klokkene ringer.

Informant 7: Den var kjempeviktig.

Intervjuer: Ja, så da er vi på fem?

Informant 7: Ja. Fem. Det var kjempeviktig.

Intervjuer: Det satte stemningen litt da?

Informant 7: Jaja. Det var kjempeviktig. Men jeg visste ikke hva som var mulig. Der fikk jeg jo veiledning fra presten. For det er jo noe med ... jeg har jo ikke erfaring på dette. Så det å få en veiledning på hva som ... for først så tenkte vi: Kanskje det skal være stille før Misson-sangen Gabriels Oboe begynner? Og så tenkte jeg lenge på det. Hva vil skje hvis det er stille. Kanskje det blir ubehagelig. For i første så tenkte jeg at det skal være stille. Og så skal den ... i mitt hode egentlig så hadde jeg tenkt at den skulle rulle og gå den der Gabriels Oboe, at den skulle være en del av det hele i begynnelsen. Og så sier presten til meg: Nei men det behøver du ikke. Du kan jo få ... deg da ... til å spille noen sanger. Men da sa jeg, men da vet jeg jo ikke hvilke sanger som spilles. Det kan jeg jo ikke. Jeg kan jo ikke bare tillate at han skal spille hva som helst? «Men hva vil du han skal spille da?» sa hun til meg. Nei, det må jo i hvert fall være den Sting-sangen ... det gjorde du. Hva heter den?

Intervjuer: Var ikke det «Fields of gold»?

Informant 7: Ja. «Ja, kan han spille det da?», sa jeg. «Jada, det kan han spille». Så måtte jeg tenke litt på det. To dager eller no. Så landa jeg på etter samtale med presten, for hvis hun ikke hadde sagt det så hadde jeg ikke visst det var mulig, for *det* hadde jeg ikke klart å tenke meg til. Jeg hadde bare tenkt meg til at ... for jeg hadde fått beskjed om at jeg kunne ha så og så ... eller jeg sa jeg vet jeg kan ha seks innslag. Og hvis det går over til sju, går det bra? Så sa hun «Ja, det går bra». Så når ho kom med ... hvis du får en beskjed at det skal være seks i utgangspunktet, og så tvinger du deg til sju, så kunne ikke jeg tenke meg til at å få noen sanger i forkant ... skulle kunne spilles som ikke var en del av det.

Intervjuer: Ja, at det var utenom selve greia?

Informant 7: Ja. Så det skjønte jeg ikke.

Intervjuer: Nei, det skjønner jeg jo at du ikke skjønte.

Informant 7: Så når det gikk så ble det ... jeg landa at det var det tryggeste for besøkende. At de ikke var stille. For stillhet kan skape ubehag.

Intervjuer: Så da er du, mellom en og fem?

Informant 7: Fem. Viktig.

Intervjuer: Og musikkinnslagene generelt i seremonien. På en skala fra 1-5?

Informant 7: Hvor viktig de var? De var livsviktig. Det var jo hele begravelsen.

Intervjuer: Ja, så fem da?

Informant 7: Ja.

Intervjuer: Så var det ingen fellessanger. Vi sang ingenting, gjorde vi det?

Informant 7: Nei. Jeg ville ikke det.

Intervjuer: Og det er jo et strategisk valg. Så det var ikke viktig?

Informant 7: Ja. Jeg ville ikke ha det. Jeg synes ikke det ...

Intervjuer: Hvis du skal ta et steg bort fra musikken. Hvor viktig var minnetalene?

Informant 7: De var viktigere enn prekenene. De var veldig viktig. Men jeg skrev jo ikke min før natta før. Jeg hadde jo tenkt på det, men det å klare ... tankene er jo der. Men det å få ned ord til sitt eget barn, det var for vanskelig altså.

Intervjuer: Men du fikk det til natta før?

Informant 7: Ja, jeg fikk det til. Og jeg får som regel til det jeg setter meg som mål, hvis ikke det er å lære meg veldig, veldig vanskelige matte-ting. Så hvis det ikke blir akkurat sånn jeg har tenkt så blir det en god nummer to på en måte. Da har jeg tenkt at nummer to eller nummer tre fungerer. At jeg ... tenker meg muligheter da. Og hvis ikke mulighet en går så har jeg to i reserve hvis du skjønner.

Intervjuer: Ja. Så da er du på, mellom 1-5, minnetaler?

Informant 7: De var veldig viktige. Jeg ble veldig glad når kompisene spurte meg pent om de kunne komme opp å snakke. Da ble jeg veldig stolt, men jeg sa at jeg klarer det ikke. Ingen forventning om det.

Intervjuer: Ja, og så snakket du om det. Hvor viktig er prestens tale da?

Informant 7: Nei, den var ... mindre viktig.

Intervjuer: Den var mindre viktig?

Informant 7: Ja, jeg sa til ho: Vi skal ikke ha noe om håp. Og ikke ha så mye om kjærlighet, for kjærligheten har blitt tatt fra meg. Vi må ha absolutt minimum om noe som er, kan si om situasjonen, at det er en fortvilet situasjon. Jeg kan bli med på en bønn, men å snakke om store, mektige ting når dette egentlig bare er en stor, stor tragedie, så tror jeg det vi har av innhold dekker det meste egentlig. Så hennes ord ble mindre viktig. Men måten hun pratet på var viktig. For hadde jeg ikke likt måten ho prata på så kunne jeg fint ha bytta ut presten.

Intervjuer: Ja, for det hadde med rolleforståelse å gjøre?

Informant 7: Ja. Og så ... jeg liker jo hennes dialekt. Jeg liker dialekten ganske godt. Jeg liker dialekt, jeg synes det er fint. Selv om hun snakker litt ... Men det passa seg jo egentlig. Siden det var trist, Men jeg ville helst at hun skulle ha den minste rollen. Men hun skulle hjelpe andre som skulle være delaktig til å klare å være delaktige.

Intervjuer: Som en slags sånn seremonimester. Eller konferansier?

Informant 7: Ja, det var viktig. At hun kunne være tydelig og trygg, møte den som skulle utføre, ha dialogen med dem, passe på at dette gikk bra for seg. At det ikke ble noe skandaler. Det var det som var viktig.

Intervjuer: Ja, men hennes tale var ikke viktig?

Informant 7: Nei, ikke så viktig.

Intervjuer: Da er vi på, mellom 1-5?

Informant 7: Jeg visste jo hva hun skulle si. Og jeg er så heldig at jeg har så mange gode venninner rundt meg. Så min venninne hadde skrevet tre, fire A4-sider til ho. Som en veiledning på hvordan jeg ville ha den begravelsen ut fra hva jeg hadde snakket om. Så hun fikk en ganske sånn ...

Intervjuer: Klar oppskrift?

Informant 7: Ja. I forkant. Og hun brukte det som sto der i sine ord.

Intervjuer: Det var jo lurt.

Informant 7: Og det er ikke det at jeg er sånn veldig, veldig bestemt og ikke samarbeider med en person, men når det er barnet ditt så blir det sånn livsviktig. At sånn at andre ikke skal komme og mene ... det blir veldig viktig at du får den regien. For dem som orker det. Jeg har full respekt for at folk ikke orker det.

Intervjuer: Da er vi på mellom 1-5?

Informant 7: Presten? Hennes rolle var viktig. Prekenen mindre viktig. To kanskje.

Intervjuer: Enn seremonirommet? Kirken? Kunne du hatt det i et samfunnshus eller var kirken viktig som arena for det som skjedde.

Informant 7: Det var viktig. Og det var viktig for at (navn på avdøde) ville det. Og så han skulle egentlig helst ha levd på 1600, 1700 eller 1800-tallet. Han elsket jo alt som hadde med sånn gammeldagse bygninger å gjøre og sånn. For meg så var det også ganske viktig. Så jeg vil si at det var ikke noe alternativ. Så da er det fem da.

Intervjuer: Så. Hvis du skulle ha planlagt en ny gravferdsseremoni, er det noe du vil ha gjort annerledes? Oppdaget du noen snublesteiner i den prosessen som du tenker ... her skulle det skjedd noe annerledes?

Informant 7: Jeg hadde jo gjort en annen seremoni utifra den personen som eventuelt skulle gått bort da. Da vil jeg jo søkt i det samme, for den samme personen utifra det den likte. Sånn at den ble personlig. Dette var jo en veldig personlig begravelse. Snublesteiner? La meg tenke. Du er svak. Du kan bli litt svak i en sånn situasjon, og hvis du ikke er en sånn kampkjempe som meg så kan du bli forbigått tror jeg. Eller kanskje det er lett å bli med på noe du ikke har reflektert over. Det er vanskelig refleksjonsperiode det der, de dagene. Alt for vanskelig, og det er alt for mye ansvar for én familie. Og det er kjempebra at begravelserbyrå og prest hjelper til, men det er kjempevanskelig. Så jeg angra på at jeg ikke passa litt mer på dem (øvrige familie), men jeg klarte så vidt å passe på meg sjøl.

Intervjuer: Så til slutt. Er det noe jeg har glemt å spørre om?

Informant 7: Nei, jeg synes at du skal ha med deg som en kommentar fra en som har valgt musikk at det kan bli mere åpenhet rundt muligheter for hva som kan være mulig, for det fikk jeg jo ikke.

Intervjuer: Du fikk ikke?

Informant 7: Nei, det var ingen som fortalte meg det, det var ingen som fortalte meg noen ting. Du får ... hvilket begravelsesbyrå skal du ha? Og hvis ikke jeg hadde sagt fra om presten og hadde jeg fått tildelt den presten som var på vakt.

Intervjuer: Og det kunne være hvem som helst?

Informant 7: Det kunne vært hvem som helst. Det kunne vært en rigid prest, ikke sant. Og i møte med en rigid prest ... mamma sa, alle har sagt til meg ... to av venninnene mine er jo prestedøtre, og jeg fortalte om at det ikke var salmer og de bare: Hvordan har du fått det til? Og så sier jeg: Fått det til? Jeg sa jo at jeg ønsket det. Jeg har jo ikke fått det til, jeg sa at dette ønsker jeg. Er det mulig? Og de sa « jeg skal se». Begravelsesbyrået sa «det er ikke sikkert jeg får det til, men jeg skal se om jeg kan få det til. Jeg skal se om jeg finner en prest som kan utføre det du ønsker deg. Men det er ikke sikkert jeg får det til», sa hun. Så tenkte jeg «hmm», ja hvis jeg ikke får det til så booker jeg en egen prest. Så den åpenheten, eller det mulighetsrommet eller hjelp til å tenke annerledes tror jeg folk trenger..

Intervjuer: Ja, det er gode tilbakemeldinger. Det skal jeg ta med meg.

Informant 7: Ja for i tillegg så får du jo ... du får jo en pakke fra begravelsesbyrået, ikke sant. Inni der er det et magasin med forslag til musikk.

Intervjuer: Tradisjonelle? Air av Bach og sånn?

Informant 7: Ja, nydelig musikk. Men det står ikke på en måte noe muligheter for ... dette er forslag, står det. Og da blir jo folk sånn «forslag!». Jeg gjorde jo det samme sjøl først: Hva er det egentlig som står i dette greiene her. Nei, jeg legger det bort. Alt for mye å forholde seg til. Masse forskjellig musikk og masse sånn ... det ble enda verre enn å lete frem til noe på et bibliotek, ikke sant, uten å vite hva du leter frem til. Det var vanskelig. Så nei. Så det å få til å ha en samtale rundt ... jeg fikk en veldig flink fra begravelsesbyrået, men jeg var jo også kritisk til henne for hun var jo alt for ung. Hun var veldig flink, men hun var for ung. Så jo tryggere du blir i jobben, jeg vet jo det sjøl også, jeg var jo annerledes i jobben, jeg er jo mye tryggere i jobben, jeg vet jo hva jeg skal gjøre i jobben, de alternativene, de mulighetene, de handlingsrommet, jeg vet linjene, jeg vet hvilke linjer jeg må følge, jeg vet hvilke linjer jeg kan unngå, ikke sant. Du skaper jo erfaring. Men det å få hjelp til å klare å tenke: dette kan være noe helt annet enn du har vært med på... Jeg vet ikke hvordan du skal ha den samtalen, for folk er ganske låst. Så det skal bli din oppgave når du skriver oppgave.

